SOLAPUR SOCIAL
ASSOCIATIONS'S
Arts & Commerce College, Solpaur

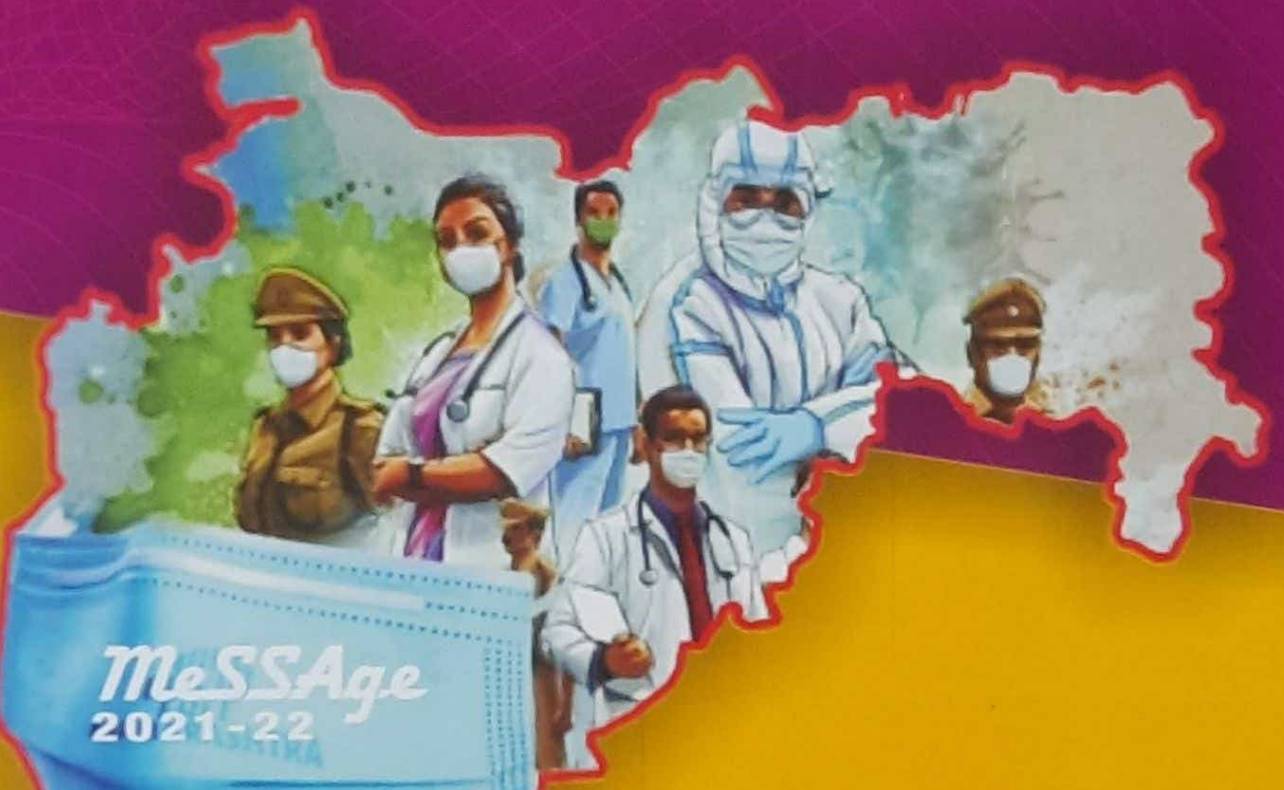

MeSSAge
2021-22

मेसेज २०२१-२२

सोलापूर सोशल असोसिएशन्स्
आर्टस् ॲन्ड कॉमर्स कॉलेज, सोलापूर

NAAC Re-Accreditation 'B' Grade (CGPA 2.76)

Permanently affiliated to Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur.

न्यू बिल्डिंग- सैफी दवाखान्या समोर, सिद्धेश्वर पेठ, सोलापूर-४१३ ००५.
फोन : फॅक्स-०२१७-२७२३२७९
प्राचार्य : ०२१७-२३१२१११, मो.: ९८९०९१९११८
ई-मेल : socialcollege@gmail.com
Website: www.socialcollegesolapur.in

Massage
2021-2022

वर्ष ४४ वे (अंक बारावा)

सोलापूर सोशल असोसिएशन्स् आर्टस् अॅन्ड कॉमर्स कॉलेज, सोलापूर

NAAC Re-Accreditation 'B' Grade (CGPA 2.76)

Permanently affiliated to Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur.

संपादन समिती

अध्यक्ष
प्र.प्राचार्य डॉ.आय.जे.तांबोळी

प्रमुख संपादक
प्रा.डॉ.सचिन राजगुरु

* विभागीय संपादक *

संपादन समिती

- मराठी - प्रा.डॉ.इ. जा. तांबोळी
- हिंदी - प्रा.सौ. रईजा मिर्झा
- इंग्रजी - प्रा.डॉ.ए. एस. खान
- उर्दू - प्रा.डॉ.गौस शेख
- भूगोल - प्रा.डॉ.डी. एस. नारायणकर
- वाणिज्य -प्रा.डॉ.जे. के. मुल्ला
- समाजशास्त्र - प्रा.डॉ.एन. ए. काकडे

संपादन समिती

प्रा. ए. ए. पटेल
प्रा. आय. एम. शेख

छायचित्र संकलन
प्रा.डॉ.सचिन राजगुरु
प्रा.डॉ. एम. के. शेख

अहवाल संकलन
प्रा.डॉ. ए. ए. गढवाल

मुद्रक

प्रकाशक
प्र.प्राचार्य डॉ.आय.जे.तांबोळी
सोशल कॉलेज, सोलापूर

अंकातील मताशी प्राचार्य व संपादक मंडळ सहमत असतीलच असे नाही.
सर्व हक्क प्रकाशकाच्या स्वाधीन हा अंक केवळ खाजगी वितरणा करीताच आहे.

प्राचार्यांचे मनोगत

सोलापूर सोशल असोसिएशन्स् आर्टस् ॲन्ड कॉमर्स कॉलेज, सोलापूर या महाविद्यालयाचे सन २०२१– २०२२ या वर्षाचे बाराव्या नियतकालिक आपणापुढे सादर करताना मला अतिशय आनंद होत आहे. सन १९७८ साली सुरू करण्यात आलेल्या या महाविद्यालयात मुस्लीम व इतर समाजातीत एकूण १७६९ विद्यार्थी आज उच्चशिक्षण घेत आहेत. विद्यार्थीवर्गात विविध संकल्पना, दूरदृष्टी, विविध कौशल्ये निर्माण व्हावीत या दृष्टीने या महाविद्यालयात वेगवेगळे उपक्रम राबविले जातात. या वर्षातील क्रीडा विभागाची कामगिरी भव्य–दिव्य अशीच आहे. राष्ट्रीय सेवा योजना, राष्ट्रीय छात्र सेना, विविध मंडळांच्या माध्यमातून रक्तदान शिबीर, महिला सक्षमीकरण, जागतिक लोकसंख्या दिन रॅली, एडस् रॅली, चर्चासत्रे, कार्यशाळा या विविधांगी उपक्रमांच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिगत विकास केला जात आहे. महाविद्यालयातील गुणवंत विद्यार्थी व प्राध्यापक यांचा यथोचित गौरव बक्षीस वितरण समारंभात करण्यात आला. महाविद्यालयातील गुणवंत खेळाडूंनी हॉकी, व्हॉलीबॉल, शूटिंग बॉल व इतर क्रीडास्पर्धेत अजिंक्यपद पटकावले. महाविद्यालयात कॉमर्स, मराठी, राज्यशास्त्र, समाज शास्त्र भुगोल, वाणिज्य या विषयात पीएच. डी. चे संशोधन ठिकाण तसेच उर्दू संशोधन केंद्र सुरू करण्यासाठी पु.अ.हो.सोलापूर विद्यापीठाने परवानगी दिली आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना संशोधनासाठी आवश्यक त्या सुविधा उपलब्ध होणार आहेत.

कोरोनाचा जागतिक महामारी मुळे लॉकडाऊन सुरु असल्याने विद्यार्थ्यांना ऑनलाईन शिक्षण सुरु आहे. तसेच विद्यापीठाच्या ही ऑनलाईन परीक्षा सुरु आहेत या काळात सरकारने दिलेले सर्व नियमांचे पालन करून 'मेसेज' नियतकालिकांचे काम चांगल्या पध्दतीने सुरु आहे.

महाविद्यालयाचे नॅक पुर्नमुल्याकंन बेंगलोर येथील नॅक समिती कडून झाले. त्यामध्ये महाविद्यालयाला 'B' ग्रेड मिळाला व 2.67 CGPA गुण प्राप्त झाले आहे तसेच आमच्या महाविद्यालयातील उर्दू विभागातील एक विद्यार्थ्यी व भुगोल विभागातील एक विद्यार्थ्यीनीला पु.अ.हो सोलापूर विद्यापीठाच्या परीक्षेमध्ये सुवर्णपदक प्राप्त झाले आहे.

यु. जी. सी. कडून महाविद्यालयास महाविद्यालय विकास अनुदान व IQAC साठी अनुदान प्राप्त झाले आहे. त्यामुळे महाविद्यालयाच्या विकासामध्ये निश्चितच भर पडणार आहे.

यामुळे पुढील काळात विविध विषयातील संशोधनास गती मिळेल अशी आशा आहे. युजीसीच्या विविध योजना राबविण्याची संधी या निमित्ताने प्राप्त झाली आहे. गुणवत्तापूर्ण शिक्षणाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी विविध योजना राबविण्याचा महाविद्यालयाचा मानस आहे. विद्यार्थ्यांना रोजगार उपलब्ध व्हावा, त्यांच्या विचारशक्तीस चालना मिळावी व त्यांच्याकडून विधायक कार्येहोऊन देशाचा विकास साधावा याकरीता महाविद्यालय प्रयत्नशील आहे.

महाविद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांच्या सहकार्याबद्दल मी कृतज्ञता व्यक्त करतो. तसेच या नियतकालिकाच्या प्रकाशनासाठी परिश्रम घेणाऱ्या संपादक मंडळाचे मनःपूर्वक आभार व्यक्त करतो.

प्र. प्राचार्य डॉ. आ.जे.तांबोळी

संपादकीय....

सोशल कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांच्या अस्मितेचे आणि प्रतिभेचे दर्शन घडविणारा ‘मेसेज–२०२२ हा वार्षिकांचे प्रकाशन करताना अतिशय आनंद होत आहे. महाविद्यालयातील कृतीशील विद्यार्थ्यांचे ’मेसेज’ हे एक व्यासपीठ आहे. तरुणाईला स्फुरणारी स्पंदने प्रकट करण्यासाठी ही एक संधी आहे. विद्यार्थी गुणी असतात. तसेच ते क्रियाशील असतात. देश, समाज, शिक्षण, राजकारण, अशा विविध क्षेत्राबद्दल त्यांच्या मनात ओढ असते. अशा विविध जाणिवांचा मिलाफ या वार्षिकांकात दिसून येईल.

कोरोना या भयंकर संकट काळात संसर्ग टाळण्यासाठी स्वसुरक्षा व देशहित लक्षात घेवून आमच्या विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन लेख व साहित्य, घरातूनच पाठविले यावरुन असे दिसून येते कि विद्यार्थ्यांना महाविद्यालय मॅगझीन मेसेज साठीची आपुलकी व प्रेम दिसून येते.

साहित्य, ज्ञान, संस्कृती, क्रीडा, वाणिज्य कला विचार आणि सौंदर्य अशा विविधांगी अंगाने हा अंक सजला आहे. आजचा विद्यार्थी सक्षम आहे. तो विविधांगाने विचार करणारा आहे. त्याला उद्याची चिंता आहे. याची प्रचिती या अंकातील लेखातून दिसून येते. कोराना महामारी या विषयावर काही लेख, उर्दूतील विचारधारा, भूगोलातील विविध संकल्पना, वाणिज्यातील विविध नव–नवीन प्रेरणा देणारे लेख. हे देखील या अंकाचे वैशिष्ट्य आहे.

मराठी, हिंदी, उर्दू, इंग्रजी, क्रीडा, सामाजिक शास्त्रे चित्रकला, फोटोग्राफी पेन्सील स्केच अशा विविध विभागाने हा मेसेज फुललेला आहे. विविध विभागांनी केलेल्या कामगिरांचे दर्शन छायाचित्रातून घडविले आहे. हा वार्षिकांक संपन्न होणेसाठी वार्षिकांक समिती सदस्य व विविध विभागाचे प्रमुख तसेच अनेकांचे सहकार्य लाभले आहे. प्राचार्य डॉ. आय.जे. तांबोळी यांचे मौलिक मार्गदर्शन लाभले आहे.

अक्षरजुळणी, छपाई, बांधणी करणाऱ्या हातांचा मी आभारी आहे. रसिक वाचक विद्यार्थी व सर्व शिक्षणप्रेमी या मेसेजचे स्वागत करतील अशी मला आशा आहे.

प्रा.डॉ. सचिन राजगुरू
प्रमुख संपादक

सोलापूर सोशल असोसिएशन्स अँड कॉमर्स कॉलेज, सोलापूर.

Massage
2021-2022

प्र. प्राचार्य डॉ. आय. जे. तांबोळी

श्री. जे. ए. पटेल (पर्यवेक्षक कनिष्ठ महाविद्यालय)

शिक्षक वृंद (वरिष्ठ विभाग)

प्रा. डॉ. ए.ए. गढवाल
सहयोगी प्राध्यापक समाजशास्त्र

प्रा. डॉ. एम. ए. चोबदार
सहयोगी प्राध्यापक उर्दू

शिक्षक वृंद (वरिष्ठ विभाग)

प्रा.डॉ. सौ. एन.ए. काकडे
सहयोगी प्राध्यापक इतिहास

कॅप्टन प्रा. डॉ. गौस शेख
सहाय्यक प्राध्यापक उर्दू

प्रा. डॉ. एस. ए. राजगुरु
सहाय्यक प्राध्यापक भूगोल

प्रा. डॉ. एम. के. शेख
शारीरिक शिक्षण व क्रिडा संचालक

प्रा. डॉ. जे. के मुल्ला
सहाय्यक प्राध्यापक कॉमर्स

प्रा. डॉ. डी. एस. नारायणकर
सहाय्यक प्राध्यापक भूगोल

प्रा. डॉ. प्रा. टी. बी. लडाफ
सहाय्यक प्राध्यापक अर्थशास्त्र

शिक्षक वृंद (कनिष्ठ विभाग)

श्री. आय. एम. शेख
व्याख्याता, इंग्रजी

सौ. एस. डब्ल्यु. शेख
व्याख्याता, वाणिज्य

श्री. ए. ए. पटेल
व्याख्याता, मराठी

शिक्षकेत्तर कर्मचारी वृंद

श्री. ए. एम. होटगी
मुख्य लिपिक

श्री. झेड ए. इरकल
वरिष्ठ लिपिक

श्री. एस. एम. हिरोली
कनिष्ठ लिपिक

श्री. ए. एच. मनियार
शिपाई

श्री. एस. एस. क्षीरसागर
शिपाई

श्री. एम. एम. लालकोट
शिपाई

श्री. एम. ए. वांगी
शिपाई

Photography........

रंगरेज सोहेल B.A. - III

रंगरेज सोहेल B.A. - III

रंगरेज सोहेल B.A. - III

पांढरे नितिन B.A. - III

फुलारी महेश B.A. - I

शेख साजिया B.A. - I

* अनुक्रमणिका *

प्रसिद्धिपत्रक

दि प्रेस ॲन्ड रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स, नियम ८, फॉर्म ४ नुसार

१. प्रकाशन स्थळ : सोलापूर सोशल असो. आर्टस् ॲन्ड कॉमर्स कॉलेज, सोलापूर.
२. प्रकाशन काळ : वार्षिक
३. मुद्रकाचे नाव : प्रसाद बायडिंग & प्रिंटीग वर्क्स
अक्षरजुळणी : स्वप्नील द्यावरकोंडा
४. प्रकाशकाचे नाव : प्र.प्राचार्य डॉ.आय. जे. तांबोळी
राष्ट्रीयत्व : भारतीय
पत्ता : द्वारा सोलापूर सोशल असो. आर्टस् ॲन्ड कॉमर्स कॉलेज,सोलापूर
५. संपादकाचे नाव : प्रा. डॉ. एस. ए. राजगुरु
राष्ट्रीयत्व : भारतीय
पत्ता : सोलापूर सोशल असो. आर्टस् ॲन्ड कॉमर्स कॉलेज,सोलापूर
६. मालकी : सोलापूर सोशल असो. आर्टस् ॲन्ड कॉमर्स कॉलेज,सोलापूर

मी प्र. प्राचार्य डॉ. आय. जे. तांबोळी जाहीर करतो की, वर दिलेली माहिती माझ्या समजुतीप्रमाणे बरोबर आहे.

- संपादक -
प्रा. डॉ. एस. ए. राजगुरु

- प्रकाशक -
प्र.प्रा. डॉ.आय. जे. तांबोळी

या अंकात प्रसिद्ध झालेल्या लेखनसाहित्याशी, मतांशी व विचारांशी संपादक आणि प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही. सर्व हक्क प्रकाशकाच्या स्वाधीन.
हा अंक केवळ खाजगी वितरणाकरिताच आहे.

College Committee

1. IQAC/NAAC Steering Committee

Dr. J. K. Mulla (Convener)
Dr. A. A. Gadwal
Dr. M. A. Chobdar
Dr. N. A. Kakade
Dr. A. S. Khan
Dr. S. A. Rajguru
Dr. D. S. Narayankar

2. Examination Committee

Dr. A. S. Khan (Convener)
Dr. T.B. Ladaf
Dr. S. A. Rajguru
Dr. J. K. Mulla

3. N.S.S Committee

Dr. D. S. Narayankar (P.O.)
Dr. T. B. Ladaf (P.O.)
Dr. N. A. Kakade

4. N.C.C. Committee

Dr. G.N.Shaikh (Convener)

5. Urdu Bazam-E-Adab

Dr. M.A.Chobdar (Convener)
Dr. G. N. Shaikh

6. Literary Association

Dr. I. J. Tamboli (Convener)
Dr. M.A.Chobdar
Mrs. R. Y. Mirza

7. Geography Club

Dr. S. A. Rajguru (Convener)
Dr. D. S. Narayankar

8. Social Science Association

Dr. N.A.Kakade (Convener)
Dr. A. A. Gadwal

9. Commerce Club

Dr. J.K.Mulla (Convener)
Dr. T.B.Ladaf

10. Magazine Committee

Dr. S. A. Rajguru (Convener)
Dr. N.A.Kakade
Dr. G. N. Shaikh
Dr. J. K. Mulla

11. Discipline Committee

Dr. M. K. Shaikh (Convener)
Dr. N. A. Kakade
Dr. G. N. Shaikh
Mr. I. M. Shaikh
Mr. A. A. Patel

12. Library Committee

Dr. A.A. Gadwal (Convener)
Dr. J. K. Mulla
Dr. A. S. Khan
Dr. S. A. Rajguru
Mr. J. A. Patel

13. Cultural Prog. Committee

Dr. I. J. Tamboli (Convener)
Dr. M.A.Chobdar
Dr. J. K. Mulla
Dr. A. S. Khan

14. Staff Academy

Dr. T. B. Tadaf (Convener)
Dr. N. A. Kakade
Dr. D. S. Narayankar

15. Student's Council

Dr. J. K. Mulla (Convener)
Dr. G. N. Shaikh
Dr. M. K. Shaikh

16. Internal Compliance Committee

Dr. N. A. Kakade (Convener)
Dr. Mr. A. S. Khan
Dr. A. A Gadwal
Mr. A. M. Hotagi
Mr. A. H. Maniyar

17. Career Guidance Cell

Dr. A. A. Gadwal (Convener)
Dr. N. A. Kakade
Dr. M. A. Chobdar
Dr. J. K. Mulla
Dr. D. S. Narayankar

18. Grievance Redressal Committee

Dr. I. J. Tamboli (Convener)
Dr. N. A. Kakade (Convener)
Dr. J. K. Mulla
Mr. A. A. Patel
Mr. A. H. Hotagi

19. Felicitation Committee

Dr. I.J. Tamboli (Convener)
Mr. J.K. Mulla

20. Sports and Gymkhana Committee

Dr. M. K. Shaikh (Convener)
Dr. N. A. Kakade
Dr. D. S. Narayankar
Mr\ A. A. Patel

21. College Development Committee

Dr. J. K. Mulla (Convener)
Dr. S. A. Rajguru

22. Health & Hygiene Committee

Dr. N. A. Kakade (Convener)
Dr. D. S. Narayankar

23. Feed Back Committee

Dr. D. S. Narayankar (Convener)
Dr. T. B. Ladaf
Dr. M. A. Chobdar
Dr. A. S. Khan

24. College Public Contact Committee

Dr. I. J. Tamboli (Convener)
Dr. M. A. Chobdar
Dr. J. K. Mulla
Mr. J. A. Patel

25. Excursion Committee

Dr. S. A. Rajguru (Convener)
Dr. J. K. Mulla
Dr. M. K. Shaikh

26. Time Table Committee

Dr. S. A. Rajguru (Convener) - Arts
Dr. J. K. Mulla (Convener) - Commerce

27. Admission Committee

Dr. A. A. Gadwal (Convener)- Arts
Dr. J. K. Mulla (Convener) - Commerce
Dr. N. A. Kakade
Dr. A. S. Khan
Dr. M. A. Chobdar
Dr. S. A. Rajguru
Dr. G.N. Shaikh

28. Prospectus Committee

Dr. S. A. Rajguru (Convener)
Mr. I. M. Shaikh

29. English Literary Association

Dr. A.S. Khan (Convener)

30. UGC Committee

Dr. S. A. Rajguru (Convener)
Dr. J. K. Mulla
Dr. T.B.Ladaf
Dr. D. S. Narayankar

31. Parent - Teacher Committee

Dr. I. J. Tamboli (Convener)
Dr. M. A. Chobdar
Dr. J. K. Mulla
Mr. J. A. Patel

32. Allumini committee

Dr. I. J. Tamboli (Convener)
Dr. J. K. Mulla
Dr. S. A. Rajguru

33. API Committee

Dr. J. K. Mulla (Convener)
Dr. S. A. Rajguru

34. Placement Cell

Dr. J. K. Mulla (Convener)
Dr. S. A. Rajguru

35. Anti Raging Committee

Dr. A. A. Gadwal (Convener)
Dr. N. A. Kakadee
Dr. J. K. Mulla
Mr. A. H. Totagi

36. Infrastructure and Building Maintenance Committee

Dr. G. N. Shaikh (Convener)
Dr. M. K. Shaikh
Dr. N. A. Kakade
Mr. I. M. Shaikh
Mr. A. A. Patel

37. Development Fund Utilization Committee

Dr. J. K. Mulla (Convener)
Dr. D. S. Narayankar
Dr. A. S. Khan

38. Poor Boyes Fund Disbursement Committee

Dr. J. K. Mulla (Convener)
Dr. S. A. Rajguru
Dr. T. B. Ladaf

39. Special Cell

Dr. S. A. Rajguru (Convener)
Dr. D. S. Narayankar
Dr. N. A. Kakade

40. Planning Board Committee

Dr. J. K. Mulla (Convener)
Dr. S. A. Rajguru
Dr. N. A. Kakade

41. Purchase Committee

Dr. J. K. Mulla (Convener)
Dr. N. A. Kakade
Dr. A. A. Gadwal

42. Competitive Exam Cell

Dr. A. A. Gadwal (Convener)
Dr. J. K. Mulla

43. College Development Committee

Dr. I. J. Tamboli
Dr. Mr. N. A. Kakade
Dr. J. K. Mulla
Mr. A. H. Hotagi

मराठी विभाग

राजेशाही जीवनशैलीच्या खुणा

– माहिती पर

– पठाण निलोफर B.A.-III

भव्य मूर्ती, नाजूक कोरीव काम तांत्रिक सफाईदारपणा इ. अनेक वैशिष्ट्यांमुळे हंपीमधील मंदिरे प्रसिध्द आहेत हे सर्व घडवून आणणाऱ्या तत्कालीन राज्यांची सौदर्यदृष्टी वाखाणण्या जोगी आहे. हंपीमधील सर्वसामान्य नागरिकांसाठी असलेली मंदिरे, उद्याने जर एवढेच कलात्मक असतील तर राजाचा राजवाडा दिवाणखाना यांचे वैभव काही औरच असणार संध्या राजाची शासकीय कार्यालये जनता दरबांराच्या इमारती यांच्या पायथ्याचे अवशेष शिल्लक आहेत. असे असले तरी त्या अवशेषांवरून त्यांची भव्यता जाणवते. कर्नाटकामध्ये दसरा या सणाला विशेष महत्व असते. ही परंपरा प्राचीन काळापासून चालत आलेली आहे. हंपीमध्ये नवरात्र व दसऱ्याच्या निमित्ताने विविध स्पर्धा, कला सादरीकरण व शक्तीप्रदर्शनाचे कार्यक्रम होत असत. गावातील सर्व नागरिक या कार्यक्रमामध्ये सहभागी होत होते. नवरात्र व दसरा साजरा करण्यासाठी सम्राट कृष्णदेवरायाने इ. १५१३ मध्ये विजय महाल बांधला होता. नवरात्रीमधील सर्व उत्सव या महालासमोर सादर होत असत म्हणून याला महानवमी डिब्बा असे म्हणतात. राजवाडा परिसरामध्ये या महानवमी डिब्ब्याचा चौथरा सर्वांत उंच आहे. जेणेकरून राजा व राजपरिवारातील इतर सदस्यांना कार्यक्रम व्यवस्थित पाहता येतील. या कार्यक्रमास इतर देशातील राजांदिखील आमंत्रण होते. कृष्णेदवराया स्वतःच्या शेजारी या पाहूण्यांना बसवून त्यांच्या समवेत कार्यक्रमाचा आस्वाद घेते असे. दसऱ्याच्या या महोत्सवाची चर्चा दूरपर्यंत होत होती. विविध देशातील पर्यटक, व्यापारी हा कार्यक्रम पाहण्यासाठी भारताला भेट देत होते.

कृष्णेदवरायाच्या कारकिर्दीत दुमिंगुश पाईरा नावाच्या पोर्तुगीज व्यापाऱ्याने भेट दिली होती. त्याने आपल्या रीमध्ये विजय महाल व नवरात्रोत्सवाचे रसभरित वर्णन केले आहे तो म्हणतो की हा उत्सव पाहण्यासाठी विजय महालाच्या कडेने ११ उंच लाकडी मचाणे बांधली होती, ही मचाणे लाल हिरव्या रेशमी तलम वस्त्रांनी सजवली होती महालामध्ये उच्चसनावर सोन्याच्या पत्र्याने मढवलेले राजाचे सिंहासन आहे त्याच्या दोन्ही बाजूला सोन्याचे सिंह बसवलेले आहेत महालाच्या भिंती मोती व पाचूच्या माळांनी सजवलेल्या आहेत. या उत्सवनिमित्त दिवसभर धनुर्विद्या, मल्लयुध्द, तलवारबाजी जलतरण स्पर्धा होत होत्या (महानवमी डिब्ब्यासमोर आजही जलतरण तत्राव आढळतो) संध्याकाळी निरनिराळे बाण, भूईनळे यांची आतबाजी होत होती. हा विजय महाल फक्त उत्सवापुरताच मर्यादित नव्हता. इथे राजाच्या संरक्षण दलातील अश्वदल, गजदल, उंटदल यांचे सेनानायक आपल्या सामर्थ्याचे प्रत्यक्षिक दाखवून शक्तिप्रदर्शनाने राजाला वंदन करत असे. इतक्या महत्वपूर्ण घडामोडी जगणाऱ्या या विजय महालाच्या फक्त पाण्याचा चौथरा सध्या शिल्लक आहे. तीन स्तरांनी बनलेल्या या चौथऱ्यावर विजय नगराच्या सैन्याचे शिल्पांकन कोरले आहे. विशेष म्हणजे या सैन्यदलामध्ये स्त्रियांचे देखील दल आहे. यामध्ये काही महिला सैनिक ढाल, तलवार धारक आहेत. तर काही घोड्यावर आणि हत्तीवर स्वार आहेत.

विजय महालापासून थोड्या अंतरावर राण्यांचे शाही निवासस्थान होते इथे 'कमल महाल' नावाची एक नितांत सुंदर वास्तु आहे. ही वास्तु इंडेयन इस्लामिक स्थापत्य पध्दतीने बांधली आहे. या इमारतीच्या छताच्या कमानींचा आकार कमळाच्या पाकळ्यांप्रमाणे असल्यामुळे याला 'कमल महाल' असे म्हणतात यातील प्रत्येक कमान जाळीदार वेलबट्टयांच्या नक्षीने सजली आहे. कमल महालाचे एक वैशिष्ट्य म्हणजे इथे हवेच्या दाबाचे तंत्र वापरून छतापर्यंत पाणी पोचवले जात होते व छतावरून हे

पाणी कारंज्याप्रमाणे महालाच्या भिंतीवरून खाली येते होते काळी आलेले पाणी शेजारील एका चौकोनी विहिरीत जमा होत होते कमलमहालाशेजारी आज ही थंडावा मिळण्यासाठी राण्या येथे वास्तव्यास येत असत.

शाही परिवारातील स्त्रियांच्या स्नानासाठी व मुक्त जलविहारासाठी एक वैशिष्ट्यपूर्ण स्नानगृह उभारले आहे. ३० चौ.मी. चे हे स्नानगृह सहा फूट खोल आहे. तीन सुंदर कलात्मक खिडक्यांसमवेत प्रत्येक भिंतीवर दोन सज्जे आहेत त्यांचा वापर वस्त्र बदलण्यासाठी करता येत होता. स्नानगृहामध्ये उलट अवस्थेतील दगडी कमळामधून शॉवरप्रमाणे पाणी येण्याची व्यवस्था केली आहे. आधुनिक काळातील रुपा, बाथटब या व्यवस्था सुद्धा फिक्या पडतील इतके समुद्धा व विलासी स्नान राजपरिवारातील स्त्रिया अनुभवत होत्या राजवाडा परिसरामध्ये विजय महालाशेजारी एक पुष्करणी म्हणजेच पायऱ्यांनी चौकोनी विहीर आहे. राजपरिवारातील सदस्य देवदर्शन घेण्यापूर्वी या पुष्करणीमध्ये पाय धूत पाच स्तरांनी बनलेल्या या विहिरीमध्ये चारी बाजूने चढत्या आकाराच्या पायऱ्यांचे त्रिकोण केले आहेत पायऱ्यांनी एक समान मापे व त्यांनी साधलेला अचूक कोन यामुळे काळ्या पाषाणातील ही विहीर आखीव रेखीव दिसते तिला बांधणाऱ्या स्थलपतीच्या भूमिती व त्रिकोणमितीच्या अगाध ज्ञानाची कल्पना येते.

विध्वंसक आक्रमणानंतरही शिल्लक राहिलेल्या अवशेषांवरून तत्कालीन सुबत्तेच्या व विलासी जीवनपध्तीच्या खुणा स्पष्ट दिसतात भरजरी वस्त्रे नेसलेल्या व कमल महालातील नक्षीदार झरोक्यातून राजा भेटण्यासाठी येत असलेला पाहून प्रीतीची अनोखी कहानी सांगतात प्रेमाचे म्हणून ताजमहाल जगविण्यात आहे परंतु प्रिय राण्याच्या शाही स्नानासाठी बांधलेले स्नानगृह असे अथवा उन्हाळ्यातील दाहकता शमवण्यासाठी बांधलेला कमल महाल असो या वास्तु ताजमहालापेभा कमी नाहीत.

संतवाणी

– कविता

– कंपली सानिया B.A.-1

अग्निमाजि पेड बाळू ।
माता घाते कनवाळू ।

तैसा धांते माझीया काजा ।
अंकिला मी दास तुझा ।

सतेंचि झेपावे पक्षिणी ।
पिली पडातांचि धरणी ।

भुकेले वत्सराते ।
धेनु हुंबरत घाते ।

वणवा लागलासे वनी ।
पाडस चिंतीत हरणी ।

नामा म्हणे मेघा जैसा ।
विनविती चातक तैसा ।

सोशल महाविद्यालयात घडलेल्या

एका सैनिकाचे मनोगत

– व्यक्तीचित्र

– पटेल तबरेज B.A.-1

जय हिंद मित्रांनो,

मी रायफल मैन शरीफ सादिक पटेल आपल्या महाविद्यालयाचा एक विद्यार्थी आहे.

माझे शिक्षण याच महाविद्यालयात झाले, याचे मला अभिमान आणि खुप गर्व आहे. कारण मला भविष्यात जे घडायचे होते. त्याची सुरुवात इथुनच झाली.

माझे मनोगत व्यक्त करताना मला खूप आनंद होत आहे तरी आपण हे मनोगत एकाग्रतेने वाचाव लक्षात ठेवा मित्रांनो जो शिकुन पुढे जातो आणि आपल्या ध्येयासाठी कष्ट करतो, तोच यशस्वी होतो. ध्येय साध्य करायची पहिली पायरी ही कष्ट आणि जिद्द आहे याचाच उपयोग मी भविष्य घडवण्यासाठी केला आहे. याचा परीणाम तुमच्या समोर आहे.

माझा जन्म महाराष्ट्राच्या एका छोट्याशा खेड्यात ज्याचे नाव पितापूर इथे झाला. घरी आई वडील आणि बहिण–भाऊ आम्ही पाच जण राहतो. मला भारतीय सैन्यात जाण्याची आवड माझ्या गावातुनच झाली. माझी खुप इच्छा होती की मी पण भारतीय सैनिक म्हणुन कार्य करू ज्यावेळी माझ्या बरोबरीचे मुले शिक्षण पुर्ण करून डॉक्टर, इंजिनिअर, वकील, बँक मॅनेजर बनण्याची स्वप्ने बघत होती त्यावेळी मी मात्र देशासाठी लढ्याची स्वप्न बघत असे माझे ध्येय पक्के ठरलेले होते. आण त्यामधुन मी कधीच स्वतःला विचलित होवून दिले नाही दिनांक १६ डिसेंबर २०१८ रोजी ARMY Recuruting office कोल्हापूर मध्ये केलेल्या अफाट मेहनतीमुळे मैदानी चाचणी यशस्वी रित्या पुर्ण केली.

आता थोड्याच दिवसात परीक्षा येणार होती मी सोशल महाविद्यालयात असताना एन.सी.सी. मध्ये भाग घेतला होता आणि याचा परीणाम स्वरुप मला Written Test माफ झाली. दिवसांमागुन दिवस उजाडले आणि तो दिवस आला ज्याच्यासाठी मी अफाट मेहनत केलेली होती. Finally निकाल लागला आणि मी सैन्यात दाखल झालो. तो दिवस माझा खरंच सोन्याचा दिवस होता माझे घरचे खुप आनंदात होते आणि गावचे गावकरी सुध्दा सैन्यात दाखल झाल्यानंतर माझ्या मेहनतीची कसोटी सुरु झाली. सैन्यातील सरावात मला अफाट मेहनत करावी लागली Rifle चालवण्याचे प्रशिक्षणही मी यशस्वीरीत्या पुर्ण केले.

वना जंगलातून काट्या कुडुपातून थंडीवाऱ्यातुन व पावसा पण्यातून कोणत्याही परीस्थीतून स्वतःचा बचाव कसा करावा याचेही प्रशिक्षण मी घेतले आणि आखेर मी भारतीय सैन्यात Pass-out होवून भारत मातेच्या सेवेसाठी खुप गर्वाने तैनात झालो.

वर्षातुन ९० दिवस मी सुट्टीवर माझ्या गावी जातो. तेव्हा मनसोक्त माझ्या मित्रांना भेटतो माझ्या गावाकडील निर्सर्गाचा मनसोक्त आनंद घेतो आणि विशेष म्हणजे माझ्या गावातील मुलांना देशासाठी आपले कर्तव्य समजावून सांगतो त्यांना सैन्यात दाखल होण्यासाठी प्रोत्साहीत करतो तसेच त्यांना मार्गदर्शन ही करतो.

तरी मित्रांनो शेवटी एकच सांगेन काबाड कष्टा शिवाय पर्याय नाही जर जीवनात काही मिळवायचा असेल तर आणि एक महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे आपल्या आई वडीलांची सेवा

आज मी जे काही आहे ते माझ्या आई–वडीलांमुळे आहे, माझ्या शब्दांना इथेच पुर्ण विराम देतो ! जय हिंद...

विडी कामगार मुलाखत....

– मुलाखत

– रूपाली गड्डम B.A.-1

प्रश्न : हे काम कधी पासून करत आहात ?
उत्तर : हे काम मी चार–पाच वर्षापासून करत आहे

प्रश्न : काम करत असताना येणाऱ्या अडचणी ?
उत्तर : काम करताना तरी खुप अडचणी येतात घरी लहान मुले–मुली आहेत तसेच घरचे सगळं काम आणि पूर्ण घर साभाळाव लागत.

प्रश्न : घरातील जबाबदारी काय आहेत ?
उत्तर : घरातील सगळी जबाबदारी आहे. सगळे घर माझ्यावर अवंलबून आहे. घरात भांडे–धुणे, कंपडे धुणे आणि स्वयंपाक करणे हे संगळे जबाबदारी आहे.

प्रश्न : महिन्याला मिळणारे पैसे व त्याचे व्यवस्थापन
उत्तर : महीन्याला २५०० हजार पर्यंत मिळते ते पैसे थोडे घरात खर्च करते व थोडे पैसे मुलांना शाळेला आणि त्यांना खायला आणि थोडे पैसे उरले तर साठवून ठेवते.

प्रश्न : शिल्लक राहणारे पैसे ?
उत्तर : पाचशे ते हजार शिल्लक रहाते.

प्रश्न : तुमच्या या कामात घरातील कोणत्या कामाला हातभार लागतो ?
उत्तर : ह्या कामाने घरातलं थोडं सामान येते आणि मुलांचा शाळेची फी व त्यांना खायला पैसे आणि पूर्ण घर चालतं.

विनोद

– विनोद

– फकीर मदारबग B.A.-1

मुलगा : बाबा १ ग्लास पाणी द्या ना ?
वडील : स्वतः उठून घे.... !
मुलगा : द्या ना बाबा प्लिज
वडील : उठून घेतो का थोबाडीत देऊ तुझ्या
मुलगा : ओके, मग थोबाडीत मारायला याल तेव्हा येताना पाणी आणा

बाई : हे टीव्ही कितीचा आहे भाऊ
टीव्हीवाला : ५५००० रूपया चा.....
बाई : अरे! हे तर काय महाग आहे ! असं काय खास आहे या टीव्ही मध्ये....
टीव्हीवाला : हे लाईट गेल्यानंतर आटोमेटिक बंद होऊन जाते.
बाई : ओहो ! तर पैक करा मग.

देव जे करतो ते चांगल्यासाठीच करतो...
आता हेच बघा ना.
कान एवढे बाहेर नसते
तर आता मास्क लावण्यासाठी खिळे ठोकावे लागेल असते.

एक कटू सत्य

नॉर्मल माणुस वाडपाव खातो, मग तोच आजारी पडला की हॉस्पिटल मध्ये सफरचंद खातो.
आणि त्याचे नातेवाईक बाहेर थांबून वाडापाव खातात.

पेशंट : विचित्र आजार झालाय जेवल्या नंतर भूक लागत नाही. काम केल्यानंतर थकवा येतो... सकाळी उठल्यावर झोप लागत नाही... काय करु डॉक्टर...
डॉक्टर : रोज रात्री उन्हात बसा.

वडील : तुला परीक्षेत ९०% टक्के मिळाले पाहिजे
मुलगा : ९० % काय ११० % आणून दाखवतो..
वडील : बापाशी मस्करी करतो....
मुलगा : सुरुवात कोणी केली...

यमराज : बोल मानव, तुला कुठे जायचं आहे. स्वगात की नरकात?
मानव : देवा ! पृथ्वीवरून माझ्या मोबाईल चा चार्जर मागऊन घ्या..
मी कुठेपण राहायला तयार आहे...

सवित्रीसोबत 'ती' ची भुमिका

(फातिमा शेख)

- व्यक्ति चित्र

- शेख जैद B.A.-1

फातिमा शेख ९ जानेवारी १८३१ हा त्यांचा जन्मदिवस 'गुगल'ने आज फातिमामाईला अशा पद्धतीने, डुडल सह अभिवादन केले आहे. त्यासाठी 'गुगल'ला सलाम याच त्या फातिमा- ज्यांनी सावित्रीबाईसोबत स्त्री शिक्षणाचे काम केले. महात्मा फुले आणि सावित्रीआई यांनी अस्पृश्य मुले आणि मुलीसाठी शाळा सुरु केली, तेव्हा त्यांना जागा दिली ती उस्मान शेख यांनी. फातिमा ही उस्मानची बहीण. ती सावित्रीआईच्या संपर्कात आली आणि सावित्री होऊन गेली. तिनेही शेणगोळे खाल्ले, बदनामीचा मुकाबला केला. पण, ती डगमगली नाही. स्वतः शिकली. दलित मानल्या गेलेल्या जातीतील मुलांना, मुलींना शिकवत राहिली. साऊंसोबत काम करत राहिली.

एक लक्षात घ्या, ज्योतिराव-साऊ १८४८ मध्ये भिडेवाड्यात शाळा सुरू करतात, तेव्हा पुढच्या प्रकल्पासाठी त्यांना उस्मान जागा देतो, फातिमा सोबत असते. १८५९-५२ मध्ये ज्या शाळा सुरू होतात, त्याची फातिमा सहसंस्थापक असते. तिकडे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या महाडच्या सत्याग्रह परिषदेसाठी फत्तेखान जागा देतो. २५ डिसेंबर १९२७ या दिवशी महाडमध्ये सत्याग्रह परिषद सुरु झाली. हजारो लोक त्यासाठी आले. प्रचंड मिरवणूक निघाली. चवदार तळ्याला वेढा घातला गेला. मनुस्मृती'चे दहन झाले ते २५ डिसेंबरलाच. या परिषदेला जागा मिळू नये, यासाठी स्पृश्य नेत्यांनी गावक-यांना बजावले धमकावले होते. त्यामुळे जागा मिळेना. पण, फत्तेखान जागचा हलला नाही. 'दिलेले वचन मी कधीही मोडणार नाही, असे सांगून त्याने या लोकांना हाकलले आणि सत्याग्रहाला जागा दिली. हा उस्मान, हा फत्तेखान, ही फातिमा आपल्या भावविश्वात का नाही? फुले-शाहू-आंबेडकरांचा नारा देणा-या चळवळींना अद्यापही या चौथ्या कोनाचे भान नाही. त्या आता आपल्याच हितसंबंधांमध्ये मग्न आहेत. भवतालाचे व्यापक भान या चळवळींना कसे नाही? जातीतील तेढ वाढली की तोडगा धर्मावर निघतो. धर्मांधांचे हे कारस्थान वेळीच ओळखले पाहिजे. सगळ्या जातींना धुमसत ठेवायचे आणि तिकडे हिंदू-मुस्लिम असा तणाव वाढवायचा. सगळ्याच धर्माचा उन्माद वाढवणारे वातावरण तयार करायचे, असा हा डाव आहे. त्याची सुरुवात झाली आहे. हा विखार भयंकर म्हणजे भयंकर टोकाला गेला आहे. एखादी ठिणगीही विक्राळ आग लावू शकेल, अशा टोकाला. फुले-शाहू-आंबेडकरांसोबत फातिमा फत्तेखान घेतले नाहीत, तर आगामी काळ कठीण असणार आहे. चळवळींनी 'कम्फर्ट झोन' सोडून आपली रणनीती बदलण्याची ही वेळ आहे. एवढेच इथे नोंदवतो.

पोलिस भरती व त्यांचे कार्य

– माहितीपर लेख

– हारकुडे सिलेमान B.A.-1

महाराष्ट्रातील लोकसंख्येचा हजार प्रमाणास दोन पोलिसांची आवश्यकता आहे. दरवर्षी लोकसंख्या वाढ त्याबरोबर सेवेत असलेल्या पोलिसांचे प्रमाण निवृत्तीने कमी होते. त्याकरीता दरवर्षी जानेवारी व जून या दोन महिन्यांत पोलिस भरती आवश्यकता व नियमानुसार केली जाते. आपल्यामध्ये उत्साह उमेद, जोश आहे. तर चला पोलिस दलामध्ये पोलिस म्हणून स्वतःचे उज्वल करिअर बनविण्याची संधी घेऊया व जनतेची सेवा, देशाची सेवा व कायदा सुव्यवस्था सांभाळू या.

आपणास पोलिस कसे होता येईल ?

त्याकरिता कोण कोणत्या गोष्टींची आवश्यकता आहे. कोणती शैक्षणिक अर्हता व शारिरीक पात्रता आवश्यक आहे. पोलिस पदी नियुक्ती होण्यापर्यंतची प्रक्रिया निवड पध्दती काय, ती कोठे, कशी, कधी होते हे बघूया

शैक्षणिक अर्हता :–

महाराष्ट्र माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शैक्षणिक मंडळे अधिनियम १९६५ साली प्रस्थापित केलेल्या विभागीय मंडळाकडून घेण्यात येणारी उच्च माध्यमिक म्हणून घोषीत केलेली परिक्षा उत्तीर्ण होणे आवश्यक आहे. परंतु नक्षलग्रस्त भागात किमान पात्रतेचे पुरेसे उमेदवार मिळत (एस.एस.सी.) उत्तीर्ण झालेले उमेदवारी ही घेतले जातात. त्यामध्ये पोलिस भरतीसाठी अर्ज करतांना अर्जासोबत सादर करण्यासाठी शारिरीक पात्रतेबाबतचे प्रमाणपत्र गुणपत्रकाची छायाप्रत, जन्मतारखेचे प्रमाणपत्र, शाळा सोडलेल्या दाखल्याची छायाप्रत, प्रधिकृत अधिकाऱ्याने दिलेल्या जातीच्या प्रमाणपत्राची छायाप्रत उमेदवार आर्थिक दृष्या मागासवर्गीय असल्यास प्राधाकृत अधिकाऱ्याच्या दाखल्याची छायाप्रत, उमेदवार प्रकल्पग्रस्त, धरणग्रस्त, भुकंपग्रस्त असल्यास त्याबाबत प्राधिकृत अधिकाऱ्याच्या दाखल्याची छायाप्रत, सेवायोजना कार्यालयात नावनोंदणी केल्याबाबत ओळखपत्राची छायाप्रत असे कागदपत्रे द्यावयाची असतात.

पोलिस भरतीची निवड पध्दती :

यामध्ये छातीचे मोजमाप घेतले जाते व पात्र उमेदवारांची निवड केली जाते. पायरीमध्ये पोलिस उपआयुक्त, उपअधिक्षक किंवा विभागीय पोलिस अधिकारी यांनी उमेदवारांच्या उंचीचे व छातीचे मोजमाप फेर घेतले जाते व उमेदवारांना क्रमांक दिले जातात. शारिरीक चाचणी घेतली जाते. १०० मीटर धावणे – १० गुण, लांब उडी – १० गुण, उंच उडी– १० गुण, गोळा फेक – १० गुण ८०० मीटर धावणे – २० गुण पुलअप्स – १० गुण, दोर चढणे – १० गुण, अडथळा – २० गुण असतात. शारीरिक चाचणीमध्ये उत्तीर्ण होण्यासाठी किमान ५० गुण मिळविणे आवश्यक असते. या पायरीमध्ये मागील पात्र ठरलेल्या ८० गुणांची लेखी चाचणी घेतली जाते. त्यामध्ये चालु घडामोडी – २० गुण, सामान्यज्ञान – २० गुण, अंक गणित – २० गुण, निबंध लेखन – २० गुण असे चार विषय असतात, लेखी चाचणीमध्ये उत्तीर्ण होण्यासाठी किमान ४० गुण, मिळविणे आवश्यक असते. लेखी चाचणीत उत्तीर्ण होणाऱ्या उमेदवारांची तोंडी चाचणी घेतली जाते. या चाचणीमध्ये किमान गुण मर्यादा नसते. खेळातील अती उत्कृष्ट अस्सल पुराण्यांची प्रमाणपत्रांची पडताळणी करून निवड समितीचे अध्यक्ष–२५ गुण जादा देतात. उमेदवारांनी शारिरीक लेखी, तोंडी मिळवलेल्या गुणांची पोलिस उपआयुक्त पोलिस उपअधिक किंवा विभागीय पोलिस अधिकारी हे स्वतः जिल्हा भरती नोंदवहीत नोंद घेतात व उमेदवारांना प्राप्त केलेल्या एकुण गुणांची बेरीज करून गुणवत्ता यादी तयार करतात. जे उमेदवार पोलिस पदाच्या निवडीस पात्र होतील त्यांची संवर्ग निहाय १०० बिंदू नामवली नुसार मागास वर्गीयांचे अनुशेष विचारात घेऊन निवड यादी बनवण्यात येते. निवड करण्यात आलेली

उमेदवारांच्या १० टक्के इतक्या उमेदवारांची प्रतिक्षा यादी बनविली जाते ही यादी फक्त त्या भरतीमधील निवड झालेले उमदेवार पदावर हजर न झाल्यास लागू राहते, निवड करण्यात आलेल्या उमदेवारांची वैद्यकीय तपासणी करण्यात येते. निवड करण्यात आलेल्या उमेदवारांची आरक्षित पदानुसार पोलिस शिपाई म्हणून साक्षांकन नमूना व चारित्र्य पडताळणीच्या आधीन राहून नेमणूक केली जाते. नेमणूक देण्यात आलेल्या उमेदवारांची साक्षांकन नमुना व चारित्र्य पडताळणी त्यांच्या नेमणूकीनंतर १ महिन्याच्या आत करण्यात येते. आपण आता पोलिसांची कार्य बघून घेऊ.

पोलिस आपल्या देशाचा एक कर्मचारी अहे. जो मनाने आणि देशभक्ती मनात ठेवून आपल्या देशाची सेवा करीत असतो. आज पोलिस आपल्या देशाची सेवा करीत असतो. आज पोलिस आपल्या देशाची सेवा करतां म्हणून आपल्या घरामध्ये सुरक्षित राहतो. म्हणून आपल्या जीवनात पोलिसांना खुप महत्त्वाचे स्थान आहे. देशाची आणि समाजाची सुरक्षा आणि देशाच्या शांततेसाठी पोलिसांची सेवा खुप आवश्यक आहे.

पोलिस हा सरकारचा एक कर्मचारी असतो. तसेच कायदा आणि सुव्यवस्था राखण्याचे तसेच मालमत्तेची रक्षणाची जबाबदारी पोलिसांवर सोपवलेली असते. जसे सैनिक सीमेवर राहुन विदेशी शत्रूपासून आपल्या देशाचे रक्षण करतात, त्याचप्रमाणे पोलिस राष्ट्रातील सर्व अडचणी सोडण्यात आपली मदत करतात. देशात कुठेही भांडण तंटा झाला. तर पोलिस तत्पर उभे राहतात.पोलिस २४ तास आपल्या देशाची सेवा करण्यात मग्न असतात. त्यामुळे पोलिस आपल्या समाजाचा अविभाज्य घटक आहे. मला माझ्या देशातील पोलिसावर अभिमान आहे.

आपल्या भारतीय संस्कृतीमध्ये अनेक आंनदाचे आणि उत्साहाचे मोठे मोठे उत्सव होत असतात. अशा या उत्सवाच्या वेळी जातिभेद, धर्मभेद त्यामुळे अनेक भांडणे, तंटे होताना दिसतात. त्यामुळे विशेषतः अशा मोठ्या उत्सवाच्या, मिरवणुकीच्या मेळाण्याच्या वेळेस पोलिसांचे आवश्यकता व सेवा खुप गरजेचे ठरते. अपघाताचे परिस्थिती सुध्दा पोलिस लोकांना खुप मदत करतात. भांडण लहान असो व मोठे या ठिकाणी पोलिसांची आवश्यकता असते. प्रत्येक प्रकाराचे भांडणे पोलीस सोडवतात. पोलीसांच्या अशा सेवांमुळे आपले जीवन अधिक शांत आणि सुरक्षित न होते. पोलिस नसते तर समाजाला क्षणभर ही सुरक्षेची भावना आली नसते चोर चोरी करण्यासाठी घाबरू लागले आहेत व पोलीसांच्या कडक नियमांमुळे चोरीचे प्रमाण कमी झाले आहे. पोलीसाच्या मुळे असुरक्षिततेची भावना नष्ट होऊन सर्वजण मनसोक्तपणे वावरू लागले आहेत. पोलीसांमुळे सर्व वातावरण शांत आणि आनंदी झाले आहे.

'' पोलीसांचा आम्हाला अभिमान आहे''

त्यांच्यामुळे देशांतील सर्व संपत्ती आणि जनता सुरक्षित आहे. कितीही कठीण परिस्थितीमध्ये पोलीस धैर्याने सामोरे जातात. आज याच पोलीस मुळे आपल्या देशावर दहशतवादी हल्ला करण्यासाठी घाबरून आहेत देशातील पोलिसांना अनेक मोठ मोठे पराक्रम केले त्यामुळे देशातील सर्व जनतेला पोलीसावर खुप विश्वास आहे. त्यामुळे माझ्या देशातील पोलीस हा माझा अभिमान आहे.

POLICE हा इंग्रजी शब्द मुळात सुसंस्कृत समाज किंवा संघटित सरकारची भावना व्यक्त करतो. प्रत्येक लोकशाही समाजात. पोलिस मुळात लोकांच्या कारभाराचे आणि हिंताचे रक्षण करण्यासाठी कायदयाची एजन्सी म्हणून काम करते.

सामान्य नागरिकांप्रमाणे पोलिसांनाही कायद्याप्रती आपली जबाबदारी पार पाडावी लागते. भारतीय पोलिस सध्याचे स्वरूप मुळात १८६१ मध्ये तयार करण्यात आले जे १९०२ मध्ये पुन्हा सुधारित करण्यात आले.

या घटनेनंतर २० व्या शतकांत झालेल्या बहुआयामी प्रशासकीय आणि राजकीय परिवर्तनाचा प्रभाव आहे. या संघटनेला सुरुवातीच्या काळात वसाहतवादी व्यवस्था टिकवून ठेवण्याची आणि सत्ताधारी वर्गाला लोकांपासून दूर ठेवण्याची भूमिका पार पाडायची होती.

तर स्वातंत्र्यानंतर वसाहती पोलिस यंत्रणा विसर्जित करून नागरी पोलिसांनी स्थापना व्हायला हवी

होती पण तसे झाले नाही. सामन्य कायदा आणि सुव्यवस्था आणि पोलीस राज्यघटनेच्या अंतर्गत राज्य सरकारचे विषय आहेत.

म्हणूनच पोलिसांवर राज्य सरकाराचे नियंत्रण आहे आणि राज्य सरकार त्याची काळजी घेते राज्यातील पोलीस दलाचे नेतृत्व पोलीस महासंचालक किंवा पोलिस महानिरीक्षक करतात.

राज्य झोन नावाच्या अनेक विभागामध्ये सोयास्करपणे विभागले गेले आहे. आणि प्रत्येक पोलीस झोन उपमहानिरिक्षकांच्या प्रशासकीय नियंत्रणा खाली आहे. एका प्रदेशात अनेक जिल्हे आहेत.

जिल्हा पोलिसांची विभागणी पोलिस विभाग मंडळे आणि पोलीस ठाणे अशी करण्यात आली आहेत नागरी पोलिसाव्यतिरिक्त राज्यांचे स्वतःचे सशस्त्र पोलीस स्वतंत्र्य गुप्तचर शाखा, गुन्हे शाखा इ. दिल्ली, कोलकाता, मुंबई चेन्नई, बेंगलोर, हैद्राबाद अहमदनगर, नागपूर, पुणे, इ.

शहरांमध्ये पोलिस विभागाचे नियत्रंण पोलिस आयुक्तांच्या हातात असते, ज्यांना दंडाधिकाऱ्यांचे अधिकारा असतात. भारतीय पोलीस सेवेतील अधिकारी विविध राज्यांतील पोलिसांच्या वरिष्ठ पदांवर नियुक्त केले जातात, ज्यांची अखिल भारतीय स्तरावर निवड केली जाते.

सरदार वल्लभभाई पटेल राष्ट्रीय पोलीस अकादमी ही देशातील प्रमुख पोलीस प्रशिक्षण संस्था आहे. जी भारतीय पोलीस सेवेच्या (IPS) अधिकाऱ्याना तयारी आणि सेवाप्रशिक्षण पदान करते १९४८ मध्ये राजस्थानच्या माउंट आबू येथे स्थापन झाली.

१९७५ मध्ये हैद्राबादला हलवली या अकादमी मध्ये पोलिसांशी संबंधित अभ्यासावर संशोधन करण्याचीही व्यवस्था आहे. प्रादेशिक स्तरावर पोलीस कर्मचाऱ्यांच्या प्रशिक्षणासाठी प्रत्येक राज्य आणि केंद्रशासित प्रदेशात पोलीस प्रशिक्षण शाळा स्थापना करण्यात आल्या आहेत.

कोणत्याही समाजात पोलिसांची उपस्थिती ही सामाजिक सुव्यवस्था प्रस्थापित करण्यासाठी आणि टिकवण्यासाठी प्राथमिक गरज असते विकसनशील समाजापेक्षा विकसित समाजात नागरी पोलिस अधिक सक्षम आणि जबाबदारी बनले आहेत सामाजिक कल्याणव सिव्हिल पोलीसावर आहे. भारतासारख्या विकसनशील राष्ट्रामध्ये जिथे राजकीय स्थैर्य आणि विकास प्रशासन ही कायदेशीर व्यवस्थेची प्राथमिक गरज आहे, तिथे पोलिस प्रशासन अतिशय प्रभावी भूमिकेत असले पाहिजे.

कायदे स्थापन करणे आणि त्यानुसार सामाजिक पदानुक्रमेची इष्ट प्रणाली राखणे ही एक विशेष एजन्सी आहे. न्याय. शांतता आणि सामाजिक सुरक्षेसाठी पोलिसांची निनांत गरज आहे. हे शासनाच्या वैध मूल्यांचे प्रतीक आहे. सत्ता आणि सरकारचे थेट स्वरूप आहे.

पोलिस लोकांना कायदयानुसार वागायला लावतात, असे सर्वसाधारण पणे बोलले जाते. कायद्यानुसार वागणारे सामान्य नागरीक देखील कोणत्याही व्यक्तिचे किंवा संस्थेचे असामान्य वर्तन झाल्यास पोलिसाकडून मदतीची अपेक्षा करतात, लोकशाही समाजात सरकारची दुसरी कोणतीही संस्था नागरिकांच्या इतकी जवळ नसते. पोलिसांना ज्या विशिष्ट परिस्थितीत काम करावे लागते ते अत्यंत असहकार्य असते.

असहकार, स्वार्थी वृत्ती आणि पोलिस दलाला त्यांच्या निहित स्वार्थामुळे बदनाम करण्याची प्रवृत्ती यासारख्या परिस्थितीमुळे एक गतिशील वातावरण निर्माण होते जेथे पोलिस आणि सामान्य समुदायाला प्रतिकार युनिट म्हणून काम करण्यास भाग पाडले जाते.

नागरीकांच्या जीवनाचे आणि स्वातंत्र्याचे रक्षण करण्यासाठी आणि शांतता राखण्यासाठी पोलिस सहाय्यकाची भूमिका पार पाडतात. लोकशाही समाजात सरकार आणि तिची पोलिस यंत्रणा दोन्ही नागरिकांप्रती जबाबदार असतात.

आपल्या देशातील पोलिस घटनात्मकदृष्ट्या त्याच्या कृतींसाठी संसद आणि राज्य विधानमंडळाना जबाबदार आहे. आणि शेवटी त्याला त्याच्या कायदेशीर वर्तनासाठी सामान्य नागरिकांचा पाठिंबा मिळतो. प्रत्येक स्तरावर त्यांनी केलेले कार्य कायद्याने दिलेल्या नियमांवर

अवलबूंन असते.

कायद्याप्रती त्यांची जबाबदारी न्यायिक पुनरावलोकनाद्वारे सुनिश्चित केली जाते. त्याच वेळी त्यांना त्यांच्या विभागीय संस्थेला उत्तरदायी असले पाहिजे अशा प्रकारे आपण असे म्हणू शकतो की समाज आणि पोलिस दोन्ही एकमेकांचे अविभाज्य भाग आहेत.

जातीय उन्मादाच्या काळात लुटमार, खून बंदुकीची बेकायदेशीर निर्मिती बलात्कार, अपहरणे इ. घटना मोठ्या वेगाने घडतात. अफवाचा बाजार तापतो दोन पंथाचे लोक, जे कालपर्यंत एकत्र बसायचे एकमेकांच्या घरी जायचे, ताटात जेवायंचे.

संपूर्ण मानवतेला टेबलावर ठेवून ते एकमेकांच्या शक्ताचे तहानलेले बनतात. अशा स्थितित गटात गुन्हे करण्याची प्रवृत्ती वाढते. एकमेकांची प्रार्थनामुळे वाहतुकीची साधने सरकारी आस्थापने इ. नुकसान होणे ही एक सामान्य घटना बनली आहे.

अहंकार मनावर अधिराज्य गाजवतो अशा स्थितीत पोलीसांची भूमिका म्हात्वाची ठरते परिस्थिती सामान्य करण्यासाठी दोन्ही पंथांमध्ये ठरते समन्वय अफवा पसरू न देणे, सार्वत्रिक सुरक्षा, कायदा व सुव्यवस्था दोन्ही पंथातील धर्मगुरू, आणि प्रसारमाध्यमे पोलिसांच्या मदतीने ते फार लवकर करतात.

सामान्यत ः असे मानले जाते की पोलिस केवल गुन्हेगारांना रोखतात, परंतु पोलिसांना गुन्हेगार आणि गैर–गुन्हेगार यांच्यातील गुंतागुंतीच्या परिस्थितील समोर जावे लागते आणि यांचे मुख्य काम त्यांच्यात संतुलन राखणे आहे.

आयुष्य हे असंच जगायचं असतं...

– कविता

– शेख अलिशा B.Com.-1

बदलत्या जगाबरोबर बदलायचं असतं,
जे घडेल ते सहन करायचं असतं,
आयुष्य हे असंच चालत असतं,

कुठुन सुरु झालं हे माहीत नसलं,
तरी थांबायच कुठं हे ठरवायचं असतं,
आयुष्य हे असंच चालत असतं...

कुणासाठी काहीतरी निःस्वार्थपणे करायचं असतं,
स्वतःच्या सुखापेक्षा इतरांना सुखवायच असतं,
आयुष्य हे असचं जगायचं असतं...

दुख आणि अश्रुंना मनात कोंडून ठेवायचं असतं,
हसता नाही आलं तरी हसवायच असतं,
आयुष्य हे असंच जगायचं असतं...

पंखामध्ये बळ आल्यावर घरटं सोडायचं असतं,
आकाशात झेपानुही धरतीला विसरायच नसतं,
आयुष्य हे असंच जगायचं असंत....

मरणानं समोर येऊन जीव जरी मागितला,
तरी मागून मागून काय मागितलं,
असंच म्हणून जीवन अर्पित करायच असतं....
आयुष्य हे असंच जगायचं असतं.....!!!

मकरसंक्रांती माझ्या नजरेने

– माहिती पर

– हिरापुरे साहेबलाल B.A.-1

'गोडगोड' बोलणाऱ्यांना तिळगुळ मिळतात. भीडभाड न बाळगता, जे थेट बोलतात, त्यांच्यावर मात्र संक्रांत ओढवण्याचा हा काळ आहे ! अशावेळी आपण कोणासोबत आहोत?

खरे म्हणजे आपण सारेच गोड आहोत. गोड असायला हवेही का बरे कटुता आणि कशाला कडवट वा तिखट बोलायला हवे? असे बोलण्याची वेळ येऊ नये हे खरे, पण तरीही प्रसंगी आत्यंतिक झोंबणारे असे काही बोलावे लागते. अनेकांना दुखावणारे असे मांडावे लागते. कोणाला हेतूतः दुखावणे, कोणी दुरावणे हा त्या मागचा हेतू नसतो. नसावा. लोक दुखावण्याची पर्वा केली असती, तर पंधराव्या शतकात पोलंडमध्ये जन्मलेल्या कोपर्निकसाने सूर्यच पृथ्वीभोवती फिरतो, हे तेव्हाचे प्रस्थापित प्रमेय मान्य केले असते. पण, त्याने भीडभाड न बाळगता सांगितले केंद्रस्थानी सूर्य आहे. पृथ्वी नाही. त्याच्या पुस्तकावर बंदी लादली गेली. कोपर्निकस आजारी पडून मेला, म्हणून वाचला. पण, त्याचे हे पुस्तक पुढे जर्दानो ब्रूनो या वैज्ञानिकाच्या हाती लागले. त्यावर त्याने आणखी काम केले. ''पृथ्वी गोल आहे आणि ती सूर्याभोवती फिरते. सूर्य पृथ्वीभोवती फिरत नाही,'' हे त्याने सांगितले. सिद्ध केले. पण, धर्मसत्ता खवळली. 'बायबल'मध्ये जे आहे, त्याच्या विपरित कोण कसे सांगू शकते, म्हणून चवताळली. ब्रूनोला अटक झाली. त्याची जीभ कापली. रोमच्या चौकातून त्याची नग्न घंड निघाली. त्याला जिवंत जाळले गेले. तरीही, ब्रूनो संपला नाही. त्याच रोमन साम्राज्यात गॅलिलिओ जन्माला आला. त्याने सतराव्या शतकात हीच मांडणी पुढे नेली. पृथ्वी स्वतः भोवती फिरते आणि सूर्याभोवतीही फिरते. म्हणून तर दिवस उजाडतो, रात्र होते. म्हणूनच तर ऋतूंचे सोहळे इथे दिसतात. गॅलिलिओला नोबेल नाही मिळाले. अटक झाली. त्या अटकेतच तो मेला. पण, नजरकैदेतही त्यानं पुस्तक लिहिलं आणि जगाला कैदमुक्त नजर दिली. ही नाव माहीत तरी आहेत. असे किती असतील, ज्यांची कुठे नोंदही नाही अशी ही माणसं बोलत राहिली. मांडत राहिली. भांडत राहिली. तेव्हा कैक दुखावले, पण त्यामुळेच तर उजाडले ना।

आजचा 'मकर संक्रांत' हा सणच मुळी, पृथ्वीच्या परिभ्रमणाशी संबंधित त्याच्यावर ना धर्माचे ओझे, ना कोणत्या अस्मितेचे त्याला काही देणघेणे. मकर राशीत प्रवेश करणारा सूर्य उत्तरायण सुरु होते आणि मग संक्रांत येते. संक्रांतीला आज गोड बोलण्यासाठी कित्येकांनी स्वतःला जिवंत जाळून घेतले. तुरुंगवास भोगले. जिभा कापल्या गेल्या, तेव्हा हे लोक तिखट बोलले नसते, तर आज असे उजाडले असते? आज तरी आपण कोपर्निकस, ब्रूनो, गॅलिलिओची वाट चोखाळणार की त्याच नादान, बेमुर्वतखोर धर्मसत्तेच्या वाटेने चालणार ? गोड बोलायचं हे खरंच, पण मला सांगा खरा गोड आवाज कोणता?

साखळदंड खळाखळा तुटण्याचा. तो गोड आवाज सर्वांना, सर्वदूर ऐकू यावा म्हणून थोडे तिखट बोलावे

लागेलही. पण, त्याशिवाय उत्तरायण सुरु होणार ? गॅलिलिओच्याच काळात, ज्याला सदेह वैकुंठाला धाडले गेले. त्या आपल्या बापाने, साक्षात तुकोबानेच सांगून ठेवले आहे

''मऊ मेणाहूनि आह्मी विष्णुदास, कठिण वज्रास भेदूं ऐसे ।। मेले जित असो निजोनियां जागे जो जो जो जें मागे तें तें देऊं ।। भले तरि देऊ कासेची लंगोटी। नाठाळाचे माथी हाणू काठी ।।''

पुढे आमचा बा तुकोबा काय म्हणतो, ते पाहा. मायबापापेक्षाही आम्ही मायाळू आहोत, पण प्रसंगच आला तर शत्रूपेक्षाही अधिक घातपात करू. अमृताहून आम्ही गोड खरे, पण वेळ आलीच तर, विषही लाजेल, असे कडू आहोत आम्ही !

''मायबापाहूनि बहू मायावंत। करुं घातपात शत्रुहूनि ।। अमृत तें काय गोड आह्मांपुढें विष तें बापुडें कडू किती ।। तुका म्हणुन आमी अवघे चि गोडा ज्याचे पुरे कोड त्याचेपरी ।।

त्यामुळे, आपण आहोत गोडच. पण, अवघे जग गोड व्हावे, अशी मनोकामना असेल, तर प्रसंगी कडवटपणा घ्यावा लागेल. सध्या तरी चित्र असे दिसते आहे की, संक्रमण सुरू झाले आहे. बदल होऊ पाहातो आहे आणखी जोर लावू.

गोड असो की तिखट, पण प्रत्येकाला बोलता येईल, प्रत्येकाला आवाज मिळेल, यासाठी बोलत राहू. चालत राहू.

संवाद हीच तर माणसाची भूक आहे. जगण्याचे प्रयोजन आहे आणि पूर्वअटही. संक्रांतीच्या आज अपार, आभाळभर

सदिच्छा. ना पृथ्वी थांबली कधी, ना सृष्टी थांबते. मग आपण का थांबायचे ? अविरत चालत राहायचे.

मकर संक्रांतीच्या याच तर सदिच्छा.

माझी आई

– कविता

– नदाफ शबाना B.A.-1

आई माझी महान
माझ्या यशाचीच फक्त तिला लहान
आई माझे सर्वस्व
बापाचे तिच्यावर वर्चस्व
तिची माझ्याकडून जी आशा
कधीच करणार नाही मी तिची निराशा
लेकरांसाठीच घातला जन्म तिने वाया
सर्वांवरच तिची अतुट माया
रागावणे तिचे वाटे मला जिवघेणं
पण मायेचे दोन शब्द तिचे जसे अमृताचे थेंब
तिच्यामुळेच आहे जिवनाला या अर्थ
नाहीतर तिच्याविना सगळे जीवन आहे व्यर्थ
जन्मोजन्मी माझ्या हातून घडावी तिची सेवा
एवढेच वरदान मला दे रे माह्या देवा सुर्याचा
पहिला किरण
जिने प्रकाशिले क्षणोक्षणी माझे अंधारमय जिवन
आई माझी डोळ्यांतील अश्रुंचा धार
सुख असो व दुःख नाही साथ सोडणार
इवलासा काटा रूतता पायी
आठवती जी आई
चार ओळींमध्ये महती तिची
कोणीच सांगू शकत नाही
शेवटी एवढीच इच्छा या मनाची
पुढच्या जन्मी पण आठवण राहो
आईसोबत घालवलेल्या प्रत्येक सुंदर क्षणाची

आई

– कविता

– पसपूलोलू लक्ष्मी B.A.-1

नऊ महिने नाहीतर जीवन भर वाहते ती
आपला भार..
आणि आपणच आज म्हणतो.,
तीचं काय ऐकायचं यार..
घरात राहते आपल्यासाठीचा कष्ट करते,
आपण जन्मताःच स्वःच्या त्याग करते
मनात असतो एकच ध्यास..
मी बनवेन माझ्या पिल्लास खास...
कधी गाजर का हलवा तर कधी...
पुरी भाजी करते ती आपल्यासाठी खास,
आणि आपणच म्हणतो, तीच काय ऐकायच यार..
ती करत असते स्वंयपाक छान,
पण आपणच मान ठेवत म्हणतो,
अगं आई । मीठ नाही त्यात....
मागच्या जन्माच्या पुण्याने मिळत असते ती
करा जरा प्रेम तुमच्या आईवर यार... थार...
नको हवे आहे तिला मोत्याचे घर
तिला हवे आहेत तुमच्या प्रेमाचे घर
तरीही आपण म्हणतोच कसं तीचं काय ऐकायच यार .!

ऑनलाईन शिक्षण

– कविता

– पठण तेहरीम B.A.-1

काल गुरूजी पोरगं,
मायाजोळ आला,
मले मने शिक्षण आता,
ऑनलाईन झाला,

आता मले मोबाईल,
पायजे नटेवाला,
दहा बारा पंधरा हजार,
अशा रेटवाला,

न्या मनल बाबू पैशे,
नाही आपल्या पाशी,
त पोरग मन बाबा मंग मी,
घेतो आता फाशी,

सांगा गुरूजी पोरले मी,
कस समजून सांगू,
पैशासाठी सांगाना,
भीक कोणाले मांगू,

करुन पोर कमी जास्त, जीव पडला धाकी
एकच ईचा डोक्यामंदी, सुचत नाही बाकी,

कोरोना कधी जाईल ?

– ललित लेख

– कादरी अलिशा B.A.-2

गेल्या दीड वर्षापासुन संपुर्ण जगभरातील लोकांच्या मनात घर करून राहिलेला आणि पुन्हा पुन्हा डोकावणारा प्रश्न म्हणजे कोरोना कधी जाईल ? वास्तविक या प्रश्नाचे उत्तर सरळ सरळ उत्तर आहे – कोरोना जाणार नाही होय । तो समाजामध्ये राहणारच ! पण तो सर्वसामान्य सर्दी आणि खोकल्यामध्ये बदलुन जाईल या बदलाची सुरुवात झाली असुन डेल्टानंतर आलेला कोरोनाचा नवीन प्रकार ओमिक्रॉन हा त्याचाच हा प्रकार आहे. जानेवारीच्या शेवटच्या आठवड्यात एकाच दिवशी १२ कोटी लोकांना ओमिक्रॉनचा संसर्ग झाला होता ही संख्या दुसऱ्या लाटेतील एक दिवसाच्या रुग्णसंख्येच्या दहापट अधिक होती ;

तर त्याच दिवसाचा मृत्युचा आकडा मात्र दुसऱ्या लाटेच्या पत्रासपट कमी होता, यावरून दिसून येत आहे की आपण कोविडच्या शेवटाकडे निघालो आहोत. साधारण पणे ज्या दिवशी फक्त कोरोनाच्या संसर्गामुळे कमीत कमी किंवा आगदी नगण्या मृत्यु नोंदवले जातील मात्र रूग्णसंख्या हजारों किंवा लाखो असतील तेव्हा परतीच्या मार्गावर आहे असे म्हणता येईल.

जानेवारी २०२२ ते मार्च २०२२ या तीन महिन्यांच्या कालावधीत जगातील ५० टक्के लोकांना ओमिक्रॉमनच संसर्ग होऊन गेलेला असेल, असा अंदान 'लॅन्सेट' या जगप्रसिध्द मेडिकल जर्नलमध्ये वर्तवण्यात आला आहे. अमेरिकेच्या सहा राष्ट्राध्यक्षांचे आरोग्य सल्लागार राहिलेले प्रसिध्द संसर्गरीगात डॉ. फुकूची यांच्या म्हणनुसार जगभरातील ओमिक्रॉनच्या सर्वात मोठा सर्वोच्च बिंदू फ्रेबुवारीमध्ये यईल आणि त्यानंतर तो हळुहळु मोठा सर्वोच्य बिंदु फ्रेबुवारीमध्ये येईल आणि त्यानंतर तो हळूहळू कमी होत जाईल. तसेच डॉ फुकुची यांच्या म्हणण्यानुसार सध्या आपण कोविडमधुन मुक्ती मिळण्याची योग्य दिशेने जात आहे.

ओमिक्रॉन व्हेरिएंटच्या झपाट्याने होणाऱ्या
प्रसारामुळे आणि त्यामुळे होणाऱ्या नगण्य
मृत्युमुळे आशा निर्माण झाली आहे की हा
कोरोना व्हायरस साथीच्या रोगाचा शेवटचा
टप्पा आहे. मागच्या शंभर वर्षातील मोठ्या
महामारीचा विचार केला तर याच मार्गाने
महामारीचा शेवट झाला आहे. त्यामुळे
भविष्यात कोरोा विषाणुची साथ पुन्हा येईल
ही शक्यता फारच कमी आहे. समजा जर
कोरोना विषाणुमध्ये अनेक प्रकारचे बदल होऊन
जरी तो पुन्हा आला तरी त्यामुळे पुन्हा
जग बंद करण्याची गरज पडणार नाही !

कोविडची साथ सुरू झाल्यापासून प्रत्येकाचा मनात हा प्रश्न साचुन राहिला आहे. गेले दोन वर्षे झाले याचे उत्तर सापडले नाही. पण आपल्याला आठवत असेल तर कोविडच्या साथीची सुरुवात झाल्यापासून अनेक देशातील शास्त्रज्ञ सांगत होते की कोविडनंतरचे जग आपण आपल्या कोविडपुर्वीच्या जगात आहे तसे जाऊच शकत नाही किंवा हे जग पुन्हा पुर्वीसारखे होणारच नाही. गेल्या दोन वर्षात आपल्या आयुष्यात आणि संपुर्ण जगाच्या दैनंदिन व्यवहारात अनेक बदल झाले आहेत. साधारणपणे

मागील ५०० वर्षांच्या इतिहासात डोकावुन पहिले तर एकाच प्रकारच्या विषाणुची साथ पुन्हा पुन्हा आली नाही. आताच्या कोविडच्या साथीत जगातील ७० ते ८० टक्के लोकसंख्येला लसीमुळे किंवा कोरोनाचा संसर्ग झाल्यामुळे प्रतिकारशक्ती तयार झाली. त्यामधील १० टक्के लोकांनाच दुसऱ्या लाटेत पुन्हा संसर्ग झाला त्या लोकांचे मृत्यु मात्र अगदी हाताच्या बोटावर मोजण्याइतके झाले. ज्या लोकांना पहिल्या आणि दुसऱ्या लाटेत कोरोनाचा संसर्ग झाला त्या लोकांना तिसऱ्या लाटेत कोरोनाचा संसर्ग झालेला होता.

विषाणु तर मुंगीपेक्षा लाखो पटींनी लहान आहे. मानव त्याला नष्टच करु शकणार नाही मग तो कोणत्याही प्रकारचा विषाणु असो. अगदी जगातून पोलिओ रोगाचे समुळ उच्चाट झाले आहे असे जरी आपण जाहीर केले असले तर पोलिओचा विषाणु कुठे ना कुठे तरी निसर्गामध्ये आहेच अशाच प्रकारे कोरोना विषाणुसुध्दा काही प्राण्यांमध्ये किंवा मानवी शरीरातच राहु शकतो.

२५ वर्षांत कित्येक पटीने कमी झाले आहे मात्र अलीकडच्या संशोधनातून असे दिसून आले आहे की हा जीवाणू कोट्यावधी लोकांच्या शरीरात निपचिप पडुन आहे विषाणु इतकी वर्षे मानवी शरीरात निपचिप राहिल अशी ही शक्यता आहे.

त्यामुळे कोरोनाचा अंत होणार नाही आणि पुन्हा भविष्यात फक्त याच कोरोनामुळे जग बंद करण्यासारखी परिस्थिती निर्माण होणार नाही.

असा होता सिकंदर

– पुस्तक परीक्षण

– शेख जिया B.A.-3

नुकतेच '' असा होता सिकंदर '' हे पुस्तक मी वाचून पुर्ण केले.

लेखिका ''इंद्रायणी सावकार'' यांची लेखनशैली काय वर्णावी ? एकदम अध्दुत अशी शैली !

कठीण आणि क्लिष्ट असलेला इतिहास विषय आणि त्यातल्या त्यात अलेक्झांडर सारखा जगप्रसिध्द प्राचीन ग्रीक व्यक्तिमत्वाबदल लिहायचे म्हणजे एक आव्हान होते पण इंद्रायणी यांनी कमाल केली आहे. हे त्यांचे मी वाचलेले पहिले पुस्तक आणि त्यानंतर मी त्याचा फॅन झालो आहे. माझ्या आवडीच्या ऐतिहासिक पौराणिक लेखकांमध्ये त्यांचे नाव आता वर राहील.

फिलीप, ऑलिम्पिया आणि अलेक्झांडर या पात्राबंद्दल माहिती आणि त्याचा स्वभाव वैशिष्ट्ये त्या हळुहळु आणि कथेच्या गरजेनुसार आणि प्रवाहानुसार उलगडत जातात.

ज्या अलेक्झांडरबद्दल अख्खी लायब्ररी भरेल एवढी पुस्तके लिहिली गेली आहे. आणि ज्याच्या जग जिंकण्याच्या इच्छेने बेफान झालेल्या इच्छांशक्तीच्या रथाला आपल्या भारतभुमीत खीळ बसली त्या भारत भूमीच्या त्यावेळचा इतिहास सुध्दा त्या थोडक्यात सांगतात जसे चंद्रगुप्त मौर्य चाणक्य आणि पुरु(पोरस) याबद्दल अगदी छान माहिती मिळते चाणक्य आणि चंद्रगुप्त मौर्यबद्दल मी या आधी वाचलेल्या गोष्टींना आणि गृहितकांना त्यामुळे जबरदस्त हादरा बसतो.

अरिस्टॉल या अलेक्झांडरच्या गुरूने विविध देशांतील व्यापाऱ्यांच्या कथनावर आधारित जो जगाचा नकाशा बनवला असतो (जग चौकोनी आहे असे समजून) तो खुप अपुर्ण असतो आणि हे सत्य अलेक्झांडरला भारतात समजतां ही खूपच नावीन्यपुर्ण आणि वेगळीच माहिती या निर्मित्ताने मला मिळाली.

साहित्य प्रेमी आणि असामान्य ताकदीचा योध्दा अशी दोन पुस्तके होती.

त्याच्या मुलाच्या (सैधव) वयाचा होता हे समजले आणि यामुळे ऐतिहासीक चित्र आणि कालखंड आणि क्रम स्पष्ट होत गेला.

या पुस्तकानुसार पोरस आणि अलेक्झांडर यापैकी कुणीही युध्द जिकले किंवा हरले नाही. अलेक्झांडर पोरसला गाफील ठेऊन पावसात युध्दाला सुरूवात केली आणि एवढे मोठे युध्द होऊन सैंधव मेल्यानंतर सुध्दा हाफेश्टियन आणि चंद्रगुप्त बोलणी करून त्यांची (ग्रीक आणि भारतीय) मैत्री होते आणि सेल्युकस निकेटरच्या मुलीशी चंद्रगुप्तचा विवाह होतो तसेच या पुस्तकात आपल्याला बिंदुसारच्या (सम्राट अशोकचे वडील) जन्मामागची आणि त्याच्या नावामागची अध्दुत कथा सुध्दा कळते.

सगळेच अध्दुत आणि अविश्वस पण सत्य चाणक्यने बऱ्याच ग्रीक ग्रोष्टी लोकांकडुन शिकल्या हे या पुस्तकात प्रथमच कळले. काही गोष्टी मात्र अनुत्तरित राहिल्या जसे मात्र पोरस राजा तक्षाशिलेच्या अंभि राजाला सहजासहजी माफ कसा काय करतो ? अंभीच्या पाहुणा असलेला अलेक्झांडर पौरव देशावर (आणि तेही अंभीला टाळुन) आक्रमण करतो याबद्दल पुरूला संशय येऊन त्याने अभिला जाब विचारायला हवे होते असे वाटते.

अलेक्झांडर मेल्यानंतर मगध मध्ये काय होते ते कळले पण पुरू राजाचे नंतर काय होते ? हे या पुस्तकात समजत नाही. नंतर पौरव आणि तक्षशिला राज्य पण मगध च्या अंकित होते का ? असो एकूणच हे पुस्तक नक्की वाचलेच पाहिजे असे आहे.

शेतकरी आत्महत्येची

– कथा कहानी

– हिरापुरे साहेबलाल B.A.-1

पारिवारीक वारसामध्ये आम्हाला तिनच गोष्टी मिळाल्या होत्या. १ एकर शेती, त्याच शेतांवर २५०००/– झुंजारराव सावकारच कर्ज आणि ते फेडण्यासाठी अहोरात्र कष्ट करणारा आमचा बाप उद्या मेथी काढून बाजारात नेयाच होतं. सायंकाळी आम्ही लवकरच घरी आलेलो रात्रीच्या काळोख्यात व रातकिड्यांच्या किरंकर आवाजासोबत आम्ही जेवनाची पंगत उकरली आईने प्रेमळ भाषेत आवाज दिला.

''मंजु सकाळी लवकर ३६ मेथी काढायची हाय अन त्या विष्णू वाडीमध्ये नेऊन ईक''

मी होकार दिला आणि धाकट्याला घेवून झोपी गेलो पण माय–बापुस जागे होते त्यांच्या संवादामुळे माझी झोपमोड झाली मी ऐकल.

'' अहो, सांधच्याला व्याजाचे ८००/– द्यायपण अंग पैका नाय गावला उद्या या मेथीस बी ४०० तर सोड ३०० पण व्हतील कि नाय सांगता यणार नाय'' बघु काय व्हंतय''

बापुस मध्येच उत्तरला व गोधडी घेऊन शेताकडे झोपायला गेला.

सुर्य उगायला दिड तास व्हता. तेवढ्यातंच आईन पिरपीर सुरू केली.

'' अरं... उठा, कोंबडा आवरताय नव्हं''

'' म्या नाय येणार''... धाकय्या झोपेतच बडबडला.

'' बापाला साथ द्यारे, व्याज देऊ देऊ वैतागलाय तो''

डोक्यातील पाण्यासोबत तोंडून शब्द फूदू लागले.

मी उठतच व्हते सदु काका पळत व दमत आला. दारातुन ओरडला,

'' वईणी, चल तु लवकर...

अहो भाऊजी, काय झालंया...

'' नाय कायबी विचारू नगा.... चला मोरं...''

मध्येच उडवत आईला काकानं नेलं. आम्ही मागे गेलो. समोरचं दृश्य पाहुन आईनं एकदम हंबरडा फोडला. मी पाहिल वाघासारखा माझा बाप, बोकाड बांद्यायच्या दोरावर लटकत व्हता, सदु काका व मारूती पैलवानानं बापुस नी खाली उतरवल सुर्य उगवला न्वहता. सुर्य कायमस्वरूपी अस्तावला गेला होता.

दुपारला आम्ही बापाला अग्निच्या स्वाधीन केलं. मायेला काही सुचत न्वहत फक्त ढसा ढसा रडत घराचा व्हती पाइने रावळ्याची पंगत बसली कर्ता हरला घराचे निर्णय बोहरील लोकांच्या हातात गेले ' जे ' होईल ते मन नसतानाही मानुन घेन्याची मनस्थीती आईनं तयार केली. आत्या काकी सगळ महिला मंडळ आईचा सांत्वन करत होत. झुंजारावाच्या कब्जातील १/२ एकर शेती विकुन मी तेच पैसे घेऊन शेजारच्या गावातील 'राम'' यांच्या घरी नांदायला जायंच उरलेल्या १/२ एकर शेतात राबत आईने आपल आयुष्यं संपवाव सरल भाषेत माझं शेजारच्या गावातल्या '' राम'' यांच्याशी जुळवतं गेलं होतं. आम्हाला हे मान्य न्वहंत पण पर्याय ही न्वहता १० ते १५ दिवसाचा कालवधी गेला. आईने उतरवलेल मंगळसुत्र, पायातील व हातातील कडा, कानातलं–नाकातलं दागिणे विकले व माझ्या लग्नाची तयारी केली. प्रत्येक परिस्थितीत आपल्या धनी सोबतच राहयचं प्रसंग कोणताही असो माहेरी वळून पाहायचं नाही '' आईन ठणकाऊन सांगितलं. १ महिन्यानंतर लग्न ठरलं होत. घर–संसारासाठी लागणारी भांडी, कपडे, खरेदी करण्यात दिवस केव्हा गेले काही कळलच नाही. लग्नांचा दिवस उजाळला वरण–भात जेवल्यानंतर वऱ्हांड निघाली माला हि जायचं होत मी आईकडे पाहिलं तिला वाटत होतं संपुर्ण आयुष्य संपलं, कारभारी नाही आता मुलगी ही चालली अचानक केव्हडी मोठ्ठी झालीस तु.... म्हणत मिठी मारून रडु लागली

लोकांनी तिला सरकावंल व मी सासरी निघाली.

रात्र गेली सकाळ होताच व्यवहाराच्या गोष्टी सुरू झाल्या मी आतुन डोकावात समोर सासरे बुआ, काका सासरे व माझे धनी होते.

रामु, हुंड्यात आलेली जमीन इतकं व्यांताचं पैसा चुकव मुद्दल पाहू नंतर. सासरे बुआ म्हणाले.

मान हलवून, होकाराचा इशारा देत माझा धनी आत आला. मी फारच घाबरले होते. माझ्या बापुसनी म्याय या आगित जळताना पाहीलंय. भिती वाटत होती संसाराची. या त्रासासोबतच दिवस मावळला. माझे धानी घरात आले. मी विचारलं काय भानगड आहे ? खरी हकिकत कळली व मन भयाच्या विहीरीत खोल तरंगु लागलं. ते म्हणाले आमच्या शेती वर ७५०००/– चं कर्ज आहे. आज त्याचं व्याज ३५०००/– एवढ झालंय. सकाळी माहेरातील हुंडयची शेती विकुन व्याज अदा झाला. पण मुद्दल तशीच आहे. आता ते फेडण्यासाठीच राबायचं.

लग्नाला १ वर्ष झालं होतं, वेळ आपल्या दिशेने द्योडदौड करत होती. मला थोड अस्वथ वाटू लागलं कारण व्याजाची रक्कम तशीच वाढत होती ३ ते ४ वर्षानंतर सगळ बदल होत. मी आपल्या संसारात लिन झाले होते. कडेवर ३ लेकरांचा भार आला होता अन रामुंवर त्यांना वाढवण्याची जबाबदारी. वेळ चालत होती. धनी वैतागत होते. भार संसाराचा, त्याना पोलत नव्हता, मुलं बघणं, शेती करण, दर महीन्याला सावकारला तोंड देण, फारच किचकट गोष्टी होत्या त्या मुद्दल तर हलत न्वहती पण व्याज ९५००/– झालं होत फार सोसाव लागत होतं. आम्हाला लेकरांची उपासमार होतं होती. जेवणाच्या वयात त्यांना जेवन न्हवता, शाळचा तर लांबपर्यंत काही संबंध नव्हता बाळ कुपोषण वळत होते.

संसारासाठी फार पैसा लागत होता. गरजा हि पुर्ण होत न्वहत्या. मागिल महीन्यापासुन धनी अस्वस्थावस्थेत होते. जीव घाबरत होता. धनीपण रात्री उशिरा घरी आले. फारच तुटलेले वाटत होते, जेवण वाढलं तर जेवले ही नाही. फारच वैताग त्यांच्या चेहऱ्यावर दिसत होता.

रात्री धनी उठले. मला मिठी मारुन रडायला सुरुवात केली. '' मंजु मला काही कळात नाहीये गं'' एवढं त्यांच्या तोंडून अदा होत. मी तर कोसळंच त्यांसोबतच रडू लागते. धनी नी मला सरकावत म्हणाले '' मी मोकळं होऊन येतो'' डबा घेतला व शेताकडं गेले. माझा जीव फारच घाबरला होता. घडलं तेच जो माझा भुतकाळ होता. मला व मुलांना सोडून धनींनी स्वर्ग सिधारला होता मी जगात पोरकी झाली होती.

मी आयुष्यात फार सोसलं होतं. लहान वयात अनाथ झाली होती. काहीच कल्पना नसताना संसाराच्या जाळ्यात स्वःतला गुंतवुन घेतला, तरूण होऊन आई–वडीलांची माया भोगायच्या वयात ३ लेकरांना आपली माया पुरवत होते. सावकार केवढा निर्दयी असेल जो फक्त घरातील कर्त्यांना गिळत असतो व व्याज किती वेगवान असेल जो सुख व चैन यांचा आहार घेत लवकर–लवकर वाढत असतो. आयुष्य फारच कठीण आहे. प्रत्येकाला समस्या आहेत पण माणूस हतबल असताना आत्महत्येच्या व्यतीरिक्त दुसरा पर्यायच उपलब्ध नाही.

मुलगी झाली....

वैचारिक लेख..

- शेख सानिया B.A.-1

मुलगी झाली म्हंटल्या बरोबर आई-वडिलांची नातेवाईकांची ताणलेली उत्सुकता मावळते. आई-वडील सासरचे लोक बेचैन होतात आई मध्ये सुध्या अपराधीपणाची भावना निर्माण होते ! बाळांतपणातच मुलीची व आई ची हेळसांड व्हायला सुरूवात होते. मुली झाल्या म्हणून आज समाजातील किती तरी बाप व्यसनाधिन झालेले आहेत. मुलगी झाली, आता तिच्यासाठी दोन-तीन लाख कुठून आणायचे ? त्या शिवाय मुलगी खपत नाही असा विचार रूढ होऊन बसला आहे. आज समाजामध्ये हुंडापंध्दती राक्षसी प्रवृत्तीने जबडा फाकुन, आईवडीलासमोर 'आ' वासून उभा आहे बर हुंडा देऊनही आपल्या मुली ला सुख लाभेल का ? नवरा कसला मिळेल ? सासु-सासरे नणंद, दिर कसले मिळतील? ह्या विवंचनेने काळीज रात्र दिवस धडधड करतयं मुलगी परक्यांच धन, दिल्याघरचा मग तिच्यावर आपण खर्च करायचा का ? अरी दुजाभावची भावना ? मुलींच्या नातीने जास्त हसायचं नाही, जास्त फिरायचं नाही, जास्त बोलायचं नाही, एकटींन कुठं जायचं नाही. दिवस मावळ्याच्या आता घरात असले पाहिजे अशी कठोर बंधने असतात.

मुलगा म्हणजे 'वंशाचा दिवा' आणि मुलगी म्हणजे जणु काय अंधारच ! पुर्वीपासूनच भारतीय संस्कृती द्वारे समाजामध्ये स्त्रियांकडे दुर्लक्ष होत आहे. अन्याय अत्याचार होत आहेत. पुरूषाच्या खांद्याला खांदा लावून ती स्वाभिमानाने काम करू शकत नाही का ? आज घरात मुलगा जन्मला म्हणजे पेढे वाटले जातात. मुलगी जन्मल्यानंतर मात्र रडत बसतात. मुलाने एखादा हट्ट धरला तर तो ताबडतोब पूर्ण केला जातो. मुलीच्या बाबतीत हट्ट पुरवायला काही दिवस, महिने वर्षे जातात. मुलीच्या खाण्या पिण्याची, कापड-लत्याची स्वच्छतेची सुध्दा घरामध्ये काळजी घेतली जात नाही. विशेषतः ग्रामीण भागामध्ये पुरूषाला काम करायचं असतं, त्यांना खायला चांगलं चांगलं पाहिजे, स्त्रिया काय घरात असतात त्यांनी ओबडधोबड खाल्लं तरी चालतं असा दृष्टिकोन आहे. मुलगी दिल्याघरी जाते मग आपण तिच्या शिक्षणावर कशाला खर्च करायचा ? असे वाटणारे कितीतरी आईवडील आहेत. विज्ञान युगात सोनोग्राफीचा शोध लागल्यामुळे बाहेरचं जग, पाहण्या अगोदरच अनेक मुलींना गर्भातच संपवले जाते. आता शासनाने भृणहत्या विरोधी कायदा काढलेला आहे म्हणून बरे आहे बऱ्याच वर्षापुर्वी जर हा कायदा काढला असता तर किती तरी उमलणाऱ्या कळ्या अशा प्रकारे कुस्करल्या गेल्या नसत्या.

स्त्रियांकडे दुर्लक्ष केले गेले असल्यामुळे आज समाजातील त्यांच्या संख्येवर भयंकर विपरीत परिणाम झाला आहे. आमि ही खरोखरच मनाला विचार करायला लावणारी व डोक सुन्न करणारी बाब आहे. ढोबळ मानाने समाजामध्ये दरहजार पुरूषामागे ९५० स्त्रिया आहेत. आई-बाबा, बहिण,भाऊ, मामा-मामी, काका-काकी,, आत्या-मावशी इ. नाते वाईकांशिवाय आपल्या जीवनाला शोभा येत नाही. ही स्त्रिलिंगी-पुलिंगी नाती आपल्याला केवळ स्त्रीच देऊ शकते. त्यामुळे तिची महिमा आगाध आहे तिचे उपकार न फिटणारे आहेत ती वंदनीय आहे. पुजनीय आहे.

जसा मुलगा हवा तशी मुलगी ही हवीच हा विचार रूढ व्हावा, मुलगा-मुलगी समान लेखावेत केवळ मुलाला महत्वाच स्थान, तेवढच महत्वाच स्थान मुलीलाही मिळायला हवं, जेवढे मुलाचे लाड तेवढेच मुलीचेही लाड करायला हवे. तिला प्रोत्साहन द्यावे. तुमच्या जवळ मुलगी जो पर्यंत आहे तो पर्यंत तुमचे धन माना तिच्या आरोग्याची काळजी घ्या, तिला धीर बनवा तुमच्या संसाररूपी गाडीला पती पत्नीची दोन चाके व मुला मुलीची दोन चाके अशी चार चाके माना म्हणजे त्यापेक्षा जास्त वेगाने तुमच्या संसाराचा गाडा पळेल. मुलीला जास्तीत जास्त शिकवण्याचा प्रयत्न करा तिला तिच्या पायावर उभं करा, म्हणजे हुंडारूपी राक्षसाच्या तावडीतून ती सुटेल तिला निर्भय बनवा मुलगी मुलगी म्हणून तिच्या आयुष्याच मातेर करू नका तिच्यामध्ये आई भावानी बघा दर तेरेसा बघा, इंदिरा गांधी, बघा तिला ऐकमेकांच्या खांदयाला खांदा लावून काम करू द्या, जेणे करून कुटुबांचा समाजाला राष्ट्राचा विकास होईल असं म्हटल जात की जिच्या हाती पाळण्याची दोरी ती राष्ट्राचा उध्दार करी मुलगी बरी प्रकाश देते दोन्ही घरी अशा महान स्त्री वर्गाकडे दुर्लक्ष झाले. अन्याय झाले तर संसाररूपी गाडीची दोन्ही ही चाके गळून पडायला वेळ लागणार नाही. जर स्त्रीवर अन्याय झाला तर हे सृष्टीचक्र सुध्दा तिथल्या तिथे थांबेल.

✻मुली ज्याच्या घरी ते घर प्रकाशाने भरेल.✻

नमस्कार आशाताई

– मुलाखत

– बगाडे पायल B.A.-1

मी पायल खरंतर तुमच्याशी बोलायला आलेय मी; पण तुमचं अभिनंदनही करणार आहे मी अभिनंदन आशाताई

ते कशासाठी

नुकताच तुमचा सत्कार झालाय अस ऐकलंय मी हो ना ?

हो झालाय, पण त्याचं काय एवढं ?

व्वा ! असं कस ? उगाच नाही कुणी कुणाचा सत्कार करत मला सांगा का झाला तुमचा हा सत्कार ?

अहो गेली पंधरा वर्षे मी हे सफाईंच काम करते एकदाही सुट्टी घेतली नाही मी

आशाताई हे सफाईचं काम का निवडलं तुम्ही ?

माझ्या आईनं गरिबीमुळे आयुष्यभर हेच काम केलं. मलाही तेच काम कराव लागतंच ते करत करतच मी दहावीपर्यंत शिकले.

पण मग तुम्हांला या कामाची घाण वाटत नाही त्रास वाटत नाही ?

कशी वाटेल ? आवाडीने केलेलं कोणतंही काम चांगलंच असतं ' अस माझे वडील म्हणायचे

पण तरीही अडचणी खूपच येत असतील ना, ही असली काम करताना ?
हे तर येतातच की ।
आशाताई घरी कोणकोण आहेत तुमच्या ?

नवरा, मुलगा, मुलगी, सासू सासरे । आम्ही सगळे एकत्र राहतो

आशाताई, खूप खूप धन्यवाद, जाता जाता लोकासाठी काही सांगाल ?

स्वच्छता हेच परमेश्वराचं दुसरं नाव आहे ?

मी पुन्हा तुमचे आभार मानते की तुम्ही तुमचा मौल्यवान वेळ आम्हाला दिला.

धन्यवाद, नमस्कार

लवासा : महाराष्ट्रातील स्वर्ग

– माहितीपर लेख

– फकीर मदारशा B.A.-1

लवासा बद्दल खुप काही ऐकल होत. पण प्रत्यक्षात पाहण्याची व त्याच्या सौंदर्याला अनुभवण्याची संधी अ जुनपर्यंत मिळाली नव्हती लोकांकडून लवासा बद्दल इतकं ऐकलं व्हतं की लवासाला जाणं म्हणजे एक धेय्यच बनल हे ध्येय कधी पुर्ण होणार याची माझ्या मनाला सतत रूख–रूख लावुन रहायची, मी निर्णय घेतला की दादा या सुट्टीत गावाकडे आला तर त्यापुढे हा माझा लवासा पाहण्याचा ध्येयाचा प्रस्ताव मांडेन.

मी दादा ला सुट्टी मंजुर होण्याची अतुरतेने वाट पाहु लागलो आणि देवासमोर प्रार्थना ही करू लागलो. देवाने माझी प्रार्थना ऐकली आणि दादाला साठ दिवसांची सुट्टी मंजुर झाली. घरातील सर्वांना खुप आनंद झाला. पण मला त्यांच्या दुप्पटीन आनंद झाला होता. मला माझा ध्येय पुर्ण होताना डोळ्यासमोर दिसु लागल तो क्षण टळला आणि दादा गावाला आला. सगळे खुप आनंदी होते मी हळुच माझा प्रस्ताव दादा समोर ठेवला. मी म्हणलो '' दादा मला लवासा पहायला जायचं आहे. दादा म्हणला हो मी ही सगळ्यांना घेऊन कुठेतरी निसर्गरम्य ठीकाणी फिरायला जायचा विचार करत होतो तु म्हणतोस तर आपण यावेळी लावासालाच जाऊ.

हे ऐकून मी खुप आनंदी झालो. आणि लवासा कसा असेल ? असा असेल ? की तसा असेल असा विचारांचे चक्र माझ्या डोळ्यात चालु लागले. दादा म्हणाला मी आजच किशोर शी संपर्क साधतो. किशोर पुण्यात राहतो त्याला संपुर्ण माहिती असेल. किशोर ने दादाला सांगीतले की मला पंधरा तारखेला सुट्टी आहे. तु ए सगळ्यांना घेऊन आपण जाऊ लवासा पाहण्यासाठी सगळेजण लागले. तैयारीला. कस–बस लवासा च्या स्वप्न पाहुन पंधारा दिवस उलटली आणि तो दिवस आला. आम्ही सगळेजण कारमध्ये बसलो आणि प्रवास सुरु झाला. आणि सगळेजण निसर्गांचा आनंद घेण्यात मंग्न झाले. बघता–बघता दोनशे सत्तर किलोमीटरचा प्रवास संपला आणि आम्ही पुणे येथे किशोर दादाच्या घरी पोहोचलो किशोर दादाने सर्वांचे स्वागत केले. तेथे मुक्काम करून सकाळी आम्हाला लवासा पाहण्यासाठी जायच होतो. जेवण झालं आाणि सगळे बसले गप्पा गोष्टी करायला रात्री एक वाजले पप्पा म्हणाले चला आता झोपा सकाळी लवकर उठुन जायच आहे ना... महाराष्ट्राचा स्वंर्ग पहायला सगळे गेले झोपायला मी ही गेलो बेड वर डोळे मिटले पण झोप काही लागेना दिवस कधी उजाडणार याची मला आतुरता लागली. आणि या विचारात झोप कधी लागली समजलं नाही.

दिवस उजाडला आई सर्वांना उठवू लागली मी मात्र गाढ झोपीत होतो. आईचे आवाज कानावर पडत होते पण मी काय उठत नव्हतो. आईला माहिती होत मला कसं उठवायचं आई म्हणाली '' चला आपण जाऊ लवासा पहायला राजु राहुदे इथंच ! हे ऐकताच मी चटकन उटलो माझ हे कृत्य पाहुन सगळेजण हसु लागले.

सगळ्यांना लवासा पाहण्याची आतुरता होती. बघता–बघता सगळेजण तयार झाले. आणि गाडीत बसले. आता आम्हाला जागेची कमतरता भासु लागली कारण किशोर दादा आणि वहिनी हे दोन मेंबर वाढले होते. कसे–बसे बसलो आणि लवासा प्रवास सुरू झाला किशोर दादाने सांगीतले कि निगडी पासुन लवासा ६२ किलोमिटर आहे.

६२ किलोमीटर जायाला एक तास लागतो पण आम्हाला दीड तास लागला कारण रोड डोंगर दऱ्यांची घाटाची वळणाची रस्ता होय. डोंगरातुन जात असताना

कधी कधी अस वाटायच की आपण आकाशात आहोत की काय ? पण प्रत्यक्षात आम्ही जमीनीवर होतो दीड तासाचा वेळ कसा गेला समजलं नाही. आम्ही लवासाच्या मुख्य द्वारातुन आत प्रवेश केला आत प्रवेश करताच अस वाटल की आपण अमेरिकेत आलो की काय ? लवासा बद्दल जेवढं ऐकल होत त्यापेक्षा सुंदर दिसु लागल उंच–उंच रंग–बिरंगी इमारती एका लायनित होती आणि या शहारच्या मधोमध एक तलाव होता. तलावाच्या कडेला विविध प्रकारची फुले होती. तलाव पार करायला एक पुल बांधला होता आम्ही त्या पुलावर पोहोचलो आणि निसर्गाचा आनंद घेऊ लागलो. किशोर दादा म्हणाले या छोट्याशा शहरात खुप सुविधा उपलब्ध आहेत येथे बँका, ए.टी.एम. पासुन ते राहण्या फिरण्याची सर्व सुविधा उपलब्ध आहे. तेथे तलावात फिरण्यासाठी बोट ची व्यवस्था होती मी हट्ठ केला की मला तलावात फिरायच आहे मग आम्ही सगळे बोट मध्ये बसलो आणि बोट पाण्यावर चालु लागली काही क्षण मला वाटलं की आपण बोटीमध्ये बसलो आहोत की पाण्यावर दादानी बोट फीरवून संपुर्ण तलावाच सौंदर्य दाखवला मला खुप आनंद झाला मला याची कल्पना नव्हती की आपल्या महाराष्ट्रात डोंगरांच्या आड एवंढ सुंदर ठिकाण असेल.

हे निसर्गाचं सौंदर्य पाहुन फिल्म मधला डायलॉग मनात आला की इस दुनिया में अगर कहीं जन्नत हैं तो वो यही है..... यही है.. यही हैं...

मराठी विनोद

– कविता

– बगाडे पायल B.A.-1

महिला : तुला कळलं का ? आपले सरपंच कोमात गेले.

महिला : त्यांचे काय बाई पैसे वाले लोक हायेत कुठंबी जात्याल..

पेशंट : डॉक्टर, तुम्ही दिलेलं, औषध कुठंच मिळालं नाही.
डॉक्टर : मी औषधांच नाव लिहायलाच विसरलो, हि तर माझी सही आहे.

हिंदी माणूस : कल शाम आपने क्या किया ?
मराठी माणूस : पोहे
हिंदी माणूस : अरे वा ! हमे भी खिलाओ कभी... पोहे तो हंमे भी बहुत पसंद है ।
मराठी माणूस : अरे बाबा ! वो वाले पोहे नही कल शाम हम स्विमिंग पूल में पोहे पहले पाणी में शिरा फिर पोहा इतना आनंद आया की उसको उपमा च नाही

अस्वस्थ करणाऱ्या 'आतल्या विस्तवाच्या कविता'

– पुस्तक परीक्षण

– कादरी अलिश B.A.-1

कवी संजय चौधरी यांचा... आतल्या दिस्तच्या कविता हा काव्यसंग्रह. नुकताच वाचनात आला माझं इवल हस्ताक्षर या कवितासग्रहाद्वारे आपल्यासमोर येत आहेत दर्जेदार सकस काव्यनिर्मिती हे संजय चौधरी यांच्या काव्यलेखनाचे वैशिष्ट्य आहे. काव्यसंग्रहाच्या आवृत्ती निघणे दुर्मीळ पण त्यांच्या काव्यसंग्रहांच्या तीन–तीन आवृत्त्या प्रकाशित झाल्या. यातच त्यांच्या काव्यलेखनाची लोकप्रियता दिसून येते.

'आतल्या विस्तवाच्या कविता' या काव्यसंग्रहात अकरा आयामात एकूण ७९ कवितांचा समावेश आहे. पहिल्या आयमात बाजारच्या कविता दुसऱ्या 'आता आई नाही' तिसऱ्या आयामात 'वडिलांच्या शेवटच्या दिवसातल्या कविता' चौथ्यात 'जगण्यांच पोस्टमार्टेम पाचव्यात' माझी माझ्याशीच चुकामूक सहाव्यात' मला बोलू दिलं गेलं नाही सातव्यात तर दिवस हे असे आले आहेत आठव्यात सगळ्या सुखांना नसते गव्हर्नरची सही नवव्यात माझ्या माणसांच्या कविता, दहाव्यात कांही तुकडे कवितेचे काही तुकडे माझे तर अकराव्या आयामात मी मलाच लिहित जातो. या विषयांचा समावेश आहे.

गरिबी द्रारिद्रय, असहाय्यता व अगतिकता ही मांणसाला लाचार बनवते स्त्रियांचे जिंण तर त्याहीपेक्षा भयानक होते. परिस्थितीमुळे हार मानलेल्या काही स्त्रियांना पोटाची भूक वारांगणा बनवते मग सुरू होते. देहाचा व्यापार वासनेच्या या दलदलीत जिवंत राहण्यासाठी तिला आपल्या देहाचे भांडवल करावे लागते व त्याचे चलनात रूपांतर करावे लागते. तिला विचारलं तर ती सहज म्हणते ' माझ्यासाठी थोडंच करतोय मी ? देहाला जगवायचं तर ती त्यालाच बसवलं बाजारात !

माणुसकी, त्याग, परोपकार, कर्तव्य या संज्ञा आता हद्दपार झाल्या आहेत. याची खंत कवीला आहे दया, क्षमा, सहानुभूती, माया, प्रेम या गोष्टीला आता इतिहासातच उरल्या आहेत. पुर्वीच्या काळी माणसं एकमेकांची जिवाला जीव द्यायची संकटकाळी आधार घायची आज मात्र तसे दिसत नाही स्वार्थ, अप्पलपोटेपणा मोठेपणा गर्व, आत्मप्रौढी अशा गुणांमुळे माणसातला माणुस संपत चालला आला. केवळ आपल्याला भविष्याला उपयोगी पडणाऱ्या माणसाशीच व्यवहारिक संबंध ठेवत जातात ज्यांच्यापासुन आपल्या काही मिळत नाही. अशी नाती निर्दयीपणे तोडली जाते. केवळ पैसा हे सर्वस्थ मानल्यामुळे माणुसकीचा खून झाला आहे. त्यामुळे माणसातली संवेदनशीलता संपुन भावनाहित यंत्रमानव तयार होत आहेत.

याशिवाय 'येत नाही आईला अंदाज' 'वडील जाण्याची पाहिली जातेय वाट' जो तो पळत सुटलाय डोक फिरल्यागत 'मी मृत्यू पाहिलेल्या माणुस आहे' काय फरक पडतो लोक काही ही म्हणाले तर ? फ्लॅमधल जग आपल्याच इच्छांना जन्मापासुन रफु केलेल तारीख नसलेलेया कविता यासह अशा कितीतरी कविता उल्लेखनीय आहेत.

संजय चौधरी यांची लेखनशैली सहज सोपी व प्रवाही आहे, प्रत्येक कविता वास्तवलेला स्पर्श करणारी असणारी असल्याने वाचकांना ह्दयाला मिळते. मुक्तछंद असुनही कवितेला एक प्रकारचा नाद, ताल लय व सुर आहे संजय चौधरी यांची ही कविता पारंपारिक कवितेचे विषय त्यागुन ती वास्तवतेचे वेध घेते.

मोबाईल, मेसेज कौल्स, सिंगल आइस्क्रिम फ्रेश असे आधुनिक इंग्रजी शब्द त्यांच्या कवितेत सहज वावरताना दिसतात. अर्थात हे शब्द त्या त्या विषयांसाठी चपलखत बसतात. विचाराबरोबर शब्दांचेही जुने निर्बंध झुगारून ही कविता नवीन आत्याधुनिक विषयांना स्वीकारून धाडसाने व आत्मविश्वासाने पुढे जाताना दिसत आहे.

डॉ. भालचंद्र नेमाडे यांचे पत्र व प्रभा गणोरकर यांचा मलपृष्ठ मजकूर म्हणजे या काव्यसंग्रहाला प्रकाशन पूर्वी मिळालेले पुरस्कार आहेत. समर्पक असे मृखपृष्ठ

बुटक्यांच्या देशात...

– विनोदी लेख

– कसाब आफरीन B.A.-2

आम्ही निघालो तर समोरचा दरवाजा अगदीच छोटा होता...

देशच बुटक्यांचा..... तर दरवाजा कशाला उंच हवा ? अर्थात आम्ही तसे भिंतीतूनही जाऊ शकतो. आमच्या आत्म्याला कोण अडवून ठेवणार ?

पण आम्ही दरवाजातूनच आत शिरलो... शिस्त हवीच आत्मा असलो म्हणून काय झाले ?

आजूबाजूस सगळीकडे झुडपं होती.

वृक्ष म्हणावा असा कोणी नाही...

गवत चोहीकडे माजलेले.. अस्ताव्यस्त वाढलेले नाही म्हणायला काही झुडुपांवर फुलं उमललेली तेवढाच नयन सुखकारक भाग,

फुल पण तशी छोटीशीच.. रान फुलंच ती पण त्या झुडपांच्या मळक्या हिरव्या रंगामध्ये तेवढाच उठून दिसणारा फुलांचा रंग

गवतांवर इटुकली पांढरी फुलं छोटी छोटी फुलपाखरू उडत होती दूर दूर पर्यंत असलेच दश्य छोटी झाडे छोटी पाने फुलं छोटी फळे येणारी झाडंच नसावीत?

आम्ही पुढे जात होतो

अजून पर्यंत असलेच दृश्य छोटी झाडे... छोटी... पाने... फुलं छोटी....एकाही माणसाचं दर्शन झालं नव्हतं.. एरवी निसर्गाची हिरवाई कशी ते मनमोहक दिसते. इथे मळलेला हिरवा रंग बहुतेक ती माती उडून पानावर बसलेली चिटकून..

पावसाची सर आली तरच धुवून निघेल.

मळकट रंगच तो कशाने तरी धुवून काढायलाच हवा तशी सोय असते.

एकदा धुवून काढले की पुन्हा पहिल्या सारखेच तजेलदार होता येत.... धुवून काढायला तो पाऊस लागतो...

तशी पवित्र नदीत डुंबण्याची सोय आहे पण तो माणसांसाठी झाडांना ती सोय नाही.

पुढे मग माणसांचा प्रदेश लागला.

माणसंच माणसं सगळीच बुटकी पेंग्विन नावाचे पक्षी जसे लायनीत चालतात तशी ते चाललेली तशी सगळीच माणसं सारखी दिसायला एकासारखी एक...

आम्ही पाहात पाहात पुढे निघालो...

सगळे बुटके शिस्तीत चाललेले तो. सर्व कदमताल करत.

आम्ही त्या शिस्तीने प्रभावित होत होतो. बुटके सारे तोंडातून एक ही शब्द न काढता चालले होते. सगळयांनी आपले हात मागे बांधून घेतलेले.

आम्ही बुटक्यांच्या त्या देशातले एका सारखे एक सगळे पाहून भारावून गेलो.

आम्हाला याची सवय नव्हती म्हणावे, तर तसे काही नाही.. आम्ही देखील याच देशातील आम्ही इथेच जन्मली आम्ही मेलो ते देखील इथेच. पण आमच्या वेळी हे असे नव्हते.

नव्हते म्हणावे तर नव्हतेच असे नाही. पण आम्ही वेगवेगळ्या उंचीची माणस होतो. अशी शिस्त आमच्यात नव्हती ना ही आमचे हात असे स्वतःच बांधून मागे धरून आम्ही चालायचो चालायचो तो इतस्ततः विखरून.

ना शिस्त ना काही

आम्ही तोंड चालायची. कित्येक तर एकमेकांशी एकाच वेळी बोलायचे.

कुणी भांडायचे, कुणी कुणाची उणी दुणी काढायचे कुणी गुणगान करायचे, कुणी शिव्याशाप. कुणाचा पायपोस कुणाच्या पायात नाही असली स्थिती म्हणजे परिस्थती.

त्या गलक्याने सारे काही अशांत...

आता बराच बदल घडलाय..

आणि बऱ्यासाठीच घडलाय... तो.

आमच्या वेळी ही असे बनण्याचा प्रयत्न चालायचा. पण असे घडले मात्र नव्हते.

आम्ही गेलो त्यानंतरची ही प्रगती असावी...

आम्ही सारे निरखून पाहात हरखून गेलो होतो.

अशा शिस्तीत प्रगती किती दूर वर असणार ?

तशी काही तर समोरच दिसत होती. म्हणजे आम्ही चाललो होतो तो रस्तां अत्यंत गुळगुळीत आणि रूंद होतो. बुटक्यांच्या प्रचंड फौजा जायच्या तर तो तसा हवाच...

अर्थात आधी रास्ता तसा बनला की आधी फौजा हे मात्र आम्हाला कळत नव्हते.

आम्ही चालतो होतो.

समोर शिस्तीत एका सारख्या एक दिसणाऱ्या बुटक्यांच्या फौजा चालेलल्या, एखाद्या मिशनवर

निघाव्यात अशा.

आणि एखाद्या मशिनचा पट्टा तो चालावा तशा.

एखाद्या सैनिकी शिस्तीत सारे चालू होते.

पावलांचा खाड खाड आवाज सोडला तर सारे काही शांत शांत होते.

आम्ही आजूबाजूस पाहिले...

म्हटले अशा शांततेत पक्ष्यांचे तरी आवाज येतील आणि समोरच्या निरभ्र आकाशात नि आसमंतात मोठ मोठे पक्षी तरी दिसतील पण नाही. सगळीकडे फक्त चिमण्या बाकी पक्षी गेले कोठे ?

आम्ही अजूनच निखून पाहिले..... होते सगळे पक्षी होते.

अगदी झेप घेणारा गरूड नि दिगंतरा जाणारी घार ही...

पण सगळ्यांचा आकार चिमणी इतका.

त्या शांततेत नि एकीकरणात कावळे ही चिव चिव करायला शिकलेले दिसत होते.

असल्या शिस्तीचे आम्हाला अप्रूप वाटल्यावाचून राहिले नाही.

आम्ही पाहिले तर एकासारखी एक घरे दिसू लागली. सारी घरे उंचीचे छोटी,

बुटक्यांना उंच घरे कशाला हवीत. ? आणि एकासारख्या एक बुटक्यांसाठी घरे दिसू लागली ही एकासारखी एक दिसत होती.

आपले घर येताच एक एक बुटका त्यात शिरत होता.

पण बाकी बुटक्यांच्या फौजा मात्र अखंड चालतच होत्या.

आता आम्ही थकत चाललो होतो.

आत्मा झाला तरी त्यास थक्वा येणारच तसा आम्हालाही आला होता. परतावे म्हटले तर पाय निघत नव्हता. आमच्या वेळीस वेशिस्त अन अस्ताव्यस्त देश असा एकसंध झालेला पाहून आमचे एखा डोळे भरून आले असते. पण आत्म्यांना ती सोय नाही.

आम्ही तसेच रेटत पुढे निघालो. खरेतर त्या फौजांचे दृश्य असे की त्या वरून नजर हटू नये.

आणि वरून चालता चालता आम्ही कशावर ती जोरदार धकक दिली...

आत्म्यास तशी उडण्याची सोय आहे. आणि या बुटक्यांच्या देशात आम्ही वरून उडता उडता कशाला धडक देऊ असा संशयही तो आम्हाला नव्हता आला.

तेव्हा त्या फौजांच्या कवायती सदृश चालण्याचे मनोहारी विहंगम दृश्य पाहता आम्ही कशाला तरी धडकलो होतो...

तो एक पुतळा होता...

'' सॉरी हां... मला अंदाज नव्हता इथे इतके उंच काही असेल म्हणून.. इतक्या बुटक्यांच्या प्रदेशात इतके उंच काही''

''नाही मी इथे नाही... माझा पुतळाही नाही '' मग माझी धडक... ?

'' अरे भिंतीतून आरपार जाणारा तो आत्मा पुतळ्यावर आपटेल की काय ?''

''ते ही खरेच मंग ?''

''मी ही आत्माच.. घुटमळता''

''म्हणजे आत्मांची धडक ही.''

'' पुतळा म्हणजे कुणी मोठा व्यक्ती ''

'' मी ? मला नाही ठाऊक किती मोठा होतो मी पण माझा पुतळा पाडला गेला. कुणी त्यावर बंदुकीच्या गोळ्या चालवल्या, कुणी हातोड्यांचे घाव घातले. मी आधी गेलोलोच मग पुतळ्यातूनही गेलो... पण माझा तो आत्मा घुटमळतोय येथे...

''अरे रे पण ही प्रगती पाहून तुमचे डोळे निवले असतील. असा एक एकसंध.. एक दिल... एकासारखा एक देश...

'' तुला काय वाटते ? पण ते माझ्या या घुट मळणाऱ्या आत्म्याला पटत नाही ना... इथली शांतता तो जीवघेणी आणि हे यंत्रमानवासारखे एकाहून एक बुटके.. नाही पाहवत... ''

पण मला तर सगळीकडे प्रगतीच प्रगती दिसतेय.. मी आलो तेथपासून इथवर... रस्ते नि पूल.... वाहतूक नि वेग सुबत्ता संपन्नता ना कोठे बेशिस्त ना बाकालपणा एका सुरात सारे...

कि एक सुरी ? अरे, आम्ही स्वप्ने पाहिली ती माणसांना उंच बनवायची .. पण प्रत्यक्षात झालं ते तर उलटेच... एकासारखे एक सगळे ते बनवण्यात सगळ्यात लघुत्तम म्हणजे छोटा कोण त्यासारखे सारे बनवून साच्या तून काढूले जातात. त्यांच्या फौजा मग हव्या तशा हव्या तितक्या फिरवल्या जातात. इतक्या बुटक्यांसाठी इतके पूल न रस्ते हवेतच...

''म्हणजे तुम्हाला नाही आवडले.. ? की नाही पटले ? ''

आधार

– कविता

– शेख तबस्सुम B.Com-1

आधार असतो मुलीला
साथ असते कुंटुबाची
शिकते मोठी होते
खात्री असते बापाची

आधार असतो भावाचा
पाठीराखा तो नेहमी
येऊ दे संकट कसेही
सावरतो बाजू घेतो हमी

आधार असतो पतीचा
आयुष्यभर काळजी घेतो
सुख दुःख येवो जीवनी
नेहमीच साथ देतो

आधार असतो मुलांचा
म्हातारपणाची असते काठी
सांभाळावे आई–बाप
सुखात मुळं होतात मोठी

आई

– कविता

– नदाफ मुस्कान B.A.-1

वेगात धावताना सावली ही हरवली
अंधुक प्रकाशामधुन
मला पुढे घे म्हणाली
तिला काय सांगु
तू पडली होतीस खाली
मातीत हात घालून सावर म्हणाली
धीर होईना,
तीच म्हणाली
आता पहिल्या सारखा भेटत नाहिस
काय करू
गर्दीत तु दिसत नाहिस
बालपण माझ संपलं ग बाई
उंचीत थांबलो
सावलीत वाढलो
आता पुन्हा ते दिवस येणार नाहीत
रोजच्या व्यापातुन तुला विसरलो ग बाई
माझी आठवण आता
भिंतीवर दिसणार ना ग आई...

हिंदी विभाग

जब रिश्ते में दूरियाँ बढ़ती है
तो गलतफहमी भी
बढ़ जाती है...
फिर आगे वाले को
वो भी सुनाई देता है जो हम
कहते भी नहीं....

हिंन्दी विभाग

एस.एस.ए. आर्टस अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज सोलापूर १९७८ ई. में स्थापित प्रमुख शैक्षणिक संस्थाओं में से एक है । सन १९७८ ई. से हिंदी विषय हमारे महाविद्यालय में पढाया जाता है । वर्तमान समय तक हिंदी विभाग निरंतर प्रगतिपथ पर है । इस महाविद्यालय की एक विशेषता रही है कि यहाँ पर अंग्रेजी, उर्दू ओर मराठी माध्यम से पढे छात्र हिंदी भाषा पढते है ।

हमारे महाविद्यालय के हिंदी विभाग और वाङमय मंडल के संयुक्त तत्वावधान में १४ सितंबर को हिंदी दिवस का आयोजन किया गया । पु.अ.हो. सोलापूर विश्वविद्यालय सोलापूर के द्वारा आयोजित ' युवा महोत्सव में वकृत्व प्रतियोगिता को तृतीय पारितोषक मिला । हमारे महाविद्यालय प्रतियोगिता का आयोजन किया गया । १९ जनवरी के दिन विश्व हिंदी दिवस के सुअवसर पर हिंदी भाषा बीमार है । इस लघुनाटिका पर हमारे महाविद्यालय के छात्राओं ने संवादात्मक मंच किया ।

हिंदी विभाग की प्र. रहिसा मिर्झा ने ऑनलाइन संगोष्ठीयाँ, ऑनलाइन कार्यशालाओं में अपनी उपस्थिती दर्ज की ।

मेरे पिता की याद में

– कविता

– कु. सानिया शेख B.A.-1

तन्हाई में जब बीते लम्हो की याद आती है,
क्या कहै जिस्म से जान चली जाती है,

यूँ तो अब्बु दूर चले गए हम से
पर आँखे बद करे तो,

सूरत उनकी नजर आती है ।
कभी कभी हम आप को इतना,

मिस कर रहे होते है कि आॅखो से
आसू अपने आप निकलने लगते है ।

और दिल भी बस उन्ही से बात
करने को करता है ।

जब भी मैं रोया करती थी तो,
आप मुझे अपनी गोद में उठा लिया करते थे

जब भी मैं किसी भी बेटी को अपने
पिता के सात देखती हूँ,

पिताजी आप की याद बहुत सताती है,
भले ही में मेरा मन कही पे भी लगाव,

पर हर पल आप की याद हमेशा आती है,
बस आप की दुआ हमेश हमारे सात है ।

बस अब आप की याद कही है,
हमारे पास मिस करते है हम आप को

दहेज एक लानत

– वैचारिक लेख

– तैय्यबा गौसशेरी B.A.-1

देहज प्रथा

दहेज मूल रूप से शादी के दौरान दुल्हन के परिवार द्वारा दूल्हे के परिवार को दिए नकदी, आभूषण, फर्नीचर, संपति और अन्य कीमती वस्तुओं आदि की इस प्रणाली को दहेज प्रणाली कहा जाता है। यह सदियों से भारत में प्रचलित है। दहेज प्रणाली समाज में प्रचलित बुराइयों में से एक है। यह मानव सभ्यता पुरानी है और यह दुनिया भर में कई हिस्सों में फैली हुई है।

क्या दहेजा प्रथा कोई लाभ हैं ?

दहेज प्रथा, जिसमें दुल्हन के परिवार को दूल्हे के परिवार के लिए नकदी के रूप में उपहार देने और कीमती चीजें देना भी शामिल है, की काफी हद तक समाज द्वारा निंदा की जाती है लेकिन कुछ लोगों का तर्क यह भी है कि इसका अपना महत्व है और लोग अभी भी इसका अनुसरण कर रहे हैं तथा यह दुल्हन को कई तरीकों से लाभ पहुँचा रही है।

क्या दहेज प्रणाली के कोई लाभ हैं ?

दहेज प्रथा जो लड़कियों को आर्थिक रूप से मदद करने के लिए एक सभ्य प्रक्रिया के रूप में शुरू की गई, क्योंकि वे नए सिरे से अपना जीवन शुरू करती हैं, धीरे–धीरे समाज की सबसे बुरी प्रथा बन गई है। जैसे बाल विवाह, बाल श्रम, जाति भेदभाव, लिंग असमानता, दहेज प्रणाली आदि भी बुरी सामाजिक प्रथाओं में से एक है जिसका समाज को समृद्ध करने के लिए उन्मूलन की जरूरत है। हालांकि दुर्भाग्य से सरकार और विभिन्न सामाजिक समूहों द्वारा किए गए प्रयासों के बावजूद यह बदनाम प्रथा अभी भी समाज का हिस्सा बनी हुई है।

दहेज प्रणाली अभी भी कायम क्यों है ?

सवाल यह है कि दहेज को एक दंडनीय अपराध घोषित करने के बाद और कई अभियानों के माध्यम से इस प्रथा के असर के बारे में जागरूकता फैलाने के बाद भी लोग इसका पालन क्यों कर रहे हैं? यहां कुछ मुख्य कारण बताए गए हैं कि दहेज व्यवस्था जनता के द्वारा निंदा किए जाने के बावजूद बरकरार क्यों हैं: ?

परंपरा के नाम पर

दुल्हन के परिवार की स्थिति का अनुमान दूल्हे और उसके परिवार को गहने, नकद, कपड़े, संपत्ति, फर्नीचर और अन्य परिसंपत्तियों के रूप में उपहार देने से लगाया जाता है। यह चलन दशकों से प्रचलित है। इसे देश के विभिन्न भागों में परंपरा का नाम दिया गया है और जब शादी जैसा अवसर होता है तो लोग इस परंपरा को नजरअंदाज करने की हिम्मत नहीं कर पाते। लोग इस परंपरा का अंधाधुंध पालन कर रहे हैं हालांकि यह अधिकांश मामलों में दुल्हन के परिवार के लिए बोझ साबित हुई है। दुल्हन के परिवार के लिये बोझ साबित हुई है

कई दंपति इन दिनों स्वतंत्र रूप से रहना पसंद करते हैं और उनको दहेज में मिली ज्यादातर नकदी, फर्नीचर, कार और अन्य ऐसी संपत्तियां शामिल हैं जो उनके लिए वित्तीय सहायता के रूप में काम करती हैं और उन्हें अपना नया जीवन शुरू करने में मदद करती हैं। शादी के वक्त दोनों दूल्हा और दुल्हन अपना कैरियर शुरू करते हैं और वे आर्थिक रूप से इतने अच्छे नहीं होते कि वे इतने ज्यादा खर्चों को एक बार में वहन कर सकें। लेकिन क्या यह एक वैध कारण है? यदि यह मामला है तो दुल्हन के परिवार पर पूरा बोझ डालने के बजाए दोनों परिवारों को उन्हें बसाने में निवेश करना चाहिए। इसके अलावा यह भी हो सकता है कि यदि दोनों परिवार नव दम्पति को बिना ऋण वित्तीय सहायता प्रदान करें। कई लोग यह भी तर्क देते हैं कि जो लड़कियां दिखने में अच्छी नहीं होती वे दूल्हे की वित्तीय मांगों को पूरा करके शादी कर लेती हैं। यह दुर्भाग्यपूर्ण है कि लड़कियों को बोझ के रूप में देखा जाता है और जैसे ही वे बीस वर्ष की उम्र पार कर लेती हैं उनके माता–पिता की

प्राथमिकता यही रहती है कि वे उनकी शादी कर दें। ऐसे मामलों में भारी दहेज देना और यह बुरी प्रथा उन लोगों के लिए वरदान जैसी होती है जो अपनी बेटियों के लिए दूल्हा खरीदने में सक्षम हैं। हालांकि अब ऐसा समय है जब ऐसी सोच को बदलना चाहिए।

दहेज प्रथा के समर्थकों द्वारा यह भी माना जाता है कि दुल्हन और उनके परिवार को भारी मात्रा में उपहार उपलब्ध कराने की स्थिति में समाज में उनके परिवार की इज्ज़त बढ़ जाती है। हालांकि आंकड़े बताते हैं कि ज्यादातर मामलों में इसने लड़कियों के खिलाफ काम किया है।

प्रतिष्ठा का प्रतीक

कुछ लोगों के लिए दहेज प्रथा एक सामाजिक प्रतीक से अधिक है। लोगों का मानना है कि जो लोग बड़ी कार और अधिक से अधिक नकद राशि दूल्हे के परिवार को देते हैं इससे समाज में उनके परिवार की छवि अच्छी बनती है। इसलिए भले ही कई परिवार इन खर्चों को बर्दाश्त ना कर पाएं पर वे शानदार शादी का प्रबंध करते हैं और दूल्हे तथा उसके रिश्तेदारों को कई उपहार देते हैं। यह इन दिनों एक प्रतियोगिता जैसा हो गया है जहाँ हर कोई दूसरे को हराना चाहता है।

सख्त कानूनों का अभाव

हालांकि सरकार ने दहेज को दंडनीय अपराध बनाया है पर इससे संबंधित कानून को सख्ती से लागू नहीं किया गया है। विवाह के दौरान दिए गए उपहारों और दहेज के आदान–प्रदान पर कोई रोक नहीं है। ये खामियां मुख्य कारणों में से एक हैं क्यों यह बुरी प्रथा अभी भी मौजूद है।

इन के अलावा लैंगिक असमानता और निरक्षरता भी इस भयंकर सामाजिक प्रथा के प्रमुख योगदानकर्ता हैं।

निष्कर्ष

दुखदाई है कि भारत में लोगों द्वारा दहेज प्रणाली के दुष्प्रभावों को पूरी तरह से समझने के बाद भी यह जारी है। यह सही समय है कि देश में इस समस्या को खत्म करने के लिए हमें आवाज़ उठानी चाहिए। निष्कर्ष दहेज प्रथा के

स्त्री

– कहानी

– बागवान एम.जे B.A.-2

वह जोर–जोर से रो रही थी । अपने फोन पर ही पति से झगड रही थी । एक ही बात बार–बार कह रही थी और उसी बात पर अडी थी । आज मैं घर नहीं आऊंगी । बहुत हो गया । कह रही थी संभालो अपने बच्चे ! मुझे कुछ नहीं चाहिए । नहीं चाहिए मुझे कुछ !

पति दूसरी तरफ से मनाने की कोशिश में लगा था। वह भरे स्वर में कह रही थी कि आखिर मैं कलाकार हूँ तो बुराई कहाँ हैं ? क्या मैं घर का काम नहीं करती ? क्या मैं आदर्श बहू नहीं ? यादि कला का दामन छोड दूं और मन मारकर रोटियाँ थापती और बच्चे पालती रहूँ तभी आप बाप–बेटा खुश होंगे ? नहीं । मुझे अपनी खुशी भी चाहिए । मेरी कला मर रही है । आज इंतजार मत करना । मैं नौकरी के बाद सीधे मायके जाऊँगी । मेरे पीछे मत आना ।

इसी तरह लगातार रोती–बेसूरती वह ऑफिस का टाइम खत्म होते ही सचमुच अपने मायके चली गई । माँ–बाप ने हैरानी जताई । अजीब सी नजरों से देखा । कैसे आई? कोई जरूरी काम था । किसी ने भी स्वागत नहीं किया । कहीं पर भी बेटी आने की खुशी नहीं । चिंता बस चिंता । क्या करोगी यहाँ बैठकर ? मुहल्लेवाले क्या कहेंगे ? हम कीसे मुँह दिखाएँगे ?

शाम को पति मनाकर घर ले जाने के लिए आ गया । कहाँ है मेरा घर ? यह सोचती अपने रोते बच्चों के लिए घर लौट गई । पर कौन सा घर ? किसका घर ? कहाँ खो गई कला ? किसके घर में या किसी के मन में ?

अशफकउल्ला खान

(रेखाचित्र)

– कु. अल्फिया गार्ड B.A.-1

अशफाकउल्ला खान एक क्रांतिकारी और स्वाधिनता सेनानी थे। भारत की आजादी के लिए अपना बलिदान कर दिया। अशफाकउल्ला खान का जन्म २२ अक्तूबर १९०० को उत्तर प्रदेश के शाहजहाँपूर में हुआ था। उनके पिता का नाम शफीकउल्ला खान था। अशफाक चार भाईयों में सबसे छोटे थे।

अशफाक देश को विदेशी सत्ता के चंगुल से जल्द से जल्द छुडाना चाहते थे। वे क्रांतिकारियों से मिल गए थे। उनका लक्ष्य हथियार बंद क्रांति के जरिए आजादी हासिल करना था। उनका कहना था कि जो दूसरों के मेहनत के बल पर धनी बने है। वे दूसरों को गुलाम बनाना गलत है। क्रांतिकारियों के पास लोग तो थे, लेकिन धन नहीं। उन्हें हथियार खरीदाने और संगठन चलाने के लिए धन की जरूरत भी। कुछ क्रांतिकारियों से अशफाक ने मदद लेकर, चोरी करके और चंदा मांगकर भी धन जुटाया।

एक दिन अशफाक ने देखा कि हर स्टेशन पर गार्ड लोहे का बडा बक्सा डिब्बों में चढा रहे थे। इससे उनके मन में नया विचार आया। क्यों न, इन बक्सों को लूटकर इनके अंदर रखा धन से हथियार लिया जाए ? आशफाक ने अपने साथियों से इसके बारे में चर्चा की। सबने उत्साहित होकर सहमति जताई। खतरा होने के कारण कुछ लोग चिंतित भी थे। उनका कहना था कि सरकार को इस लूट से खासा नुकसान होगा और संगठन की धन संबंधी आवश्यकताएँ भी पूरी जाएँगी।

योजना के मुताबिक शाहजहाँपुर से लखनऊ जानेवाली ट्रेन को रोकना था और बक्सा लूटना था। अशफाक ने चैन खीचकर ट्रेन रोक दी। गार्ड तुरंत चेन खींचनेवाले का पता करने आ गया। इससमय उस गार्ड को दो क्रांतिकारियों ने काबू कर लिया। उसे चूप रहने की धमकी दी गई। वे लगातार उसके पास खडे रहे। चार क्रांतिकारी गार्ड के डिब्बे में चढकर बक्सा उतार लाए। आखिरकार बक्से को तोडने का फैसला किया गया। सारा रूपया–पैसा थैलों में भरकर क्रांतिकारी भाग निकले। पूरी डकैती सिर्फ दस लोगों ने की थी।

अशफाक के मित्त रामप्रसाद को गिरफ्तार किया गया। अशफाक घर से भागकर गन्ने के खेत में छिप गए। रात में उनके कुछ मित्र उन्हें खाना दे जाते थे। पुलिस ने थककर योजना बंद कर दिया। अशफाक को लगा कि अब घर छोड देना बेहतर होगा और वे क्रांतिकारियों के मुख्यालय काशी खाना हो गए। काशी से वे बिहार चले गए और एक इंजिनियरिंग फर्म में नौकरी करने लगे।

मोतीलाल नेहरू की अगुआई में वकीलों की एक समिति बनाई गई, लेकिन वे लोग मुकदमा हार गए। काकोरी ट्रेन डकैती में शामिल चार क्रांतिकारियों को फाँसी की सजा सुनाई गई जबकि बाकी को उम्रकैद दी गई। रोशनसिंह, रामप्रसाद बिस्मिल, अशफाकउल्ला खान और राजेंद्र लाहिडी को फाँसी की सजा सुनाई गई।

पूरे देश में विरोध की लहर उठ खडी हुई। उनकी मौत की सजा को उम्रकैद में बदलवाने के लिए याचिका दायर की गई। लेकिन उसे स्वीकार नहीं किया गया।

अशफाक फाँसी के फंदे की ओर जाते समय केशन को गले में लटकाए थे। उन्हें गर्व था कि वह पहले मुस्लिम थे, जो देश के लिए फाँसी पर लटकाए जा रहे थे। उन्होंने अपने देशवासियों को सिर्फ एक संदेश दिया कि सब मिल–जुलकर रहो और धर्म के आधार पर भेदभाव किए बिना एक दूसरे से प्यार करो। वे चाहते थे कि सब लोग मिल–जुलकर भारत की आजादी की लडाई लडे।

(आजादी के अमृत महोत्सव पर अशफाकउल्ला खान को सर्मपित)

कोरोना प्रकृति का नया संदेशवाहक

– समीक्षा

– सोहेल शेख B.A.-1

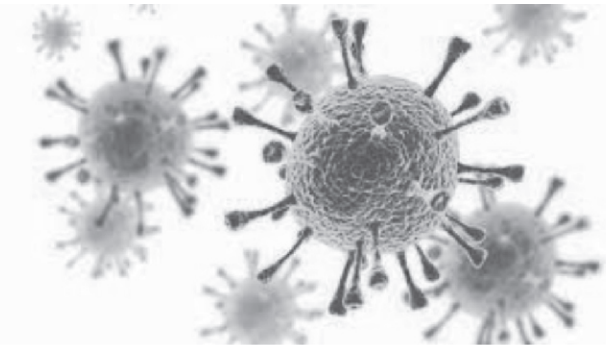

कोरोना वायरस इसका आकार तो जानते हैं न आप कुछ माइक्रॉन यानी एक मीटर के दस लाख टुकडे करिए तो कुछ टुकडे ! और भार! एक ग्राम के हजारों भाग किए तो कुछ भाग और इस अति सूक्ष्म ने दुनिया भर में हलचल मचा रखी है या यों कहें कि दुनिया की हलचल ठप कर रखी है । अमेरिका, चीन, फ्रांन्स के एक से बढकर एक खतरनाक बम या हथियार कुछ नहीं बिगाड सकते इसका । इन्हीं घातक हाथियारों पर तो इतराते है बडे–बडे देश । अरबों– खरबों का आर्थिक नुकसान मौत के मंडराते साये घरों में बंधी बने करोडों लोग, वीराग सडकें रौनके बाँटती इमारतों में सन्नाटा !

प्रकृति ने एक बार फिर जता दिया कि लाखों वैज्ञानिक आविष्कारों, भारी–भरकम मशीनों तथा आधुनिक उपलब्धियों के बाद भी प्रकृति के सामने हम कितने लाचार है । प्रकृति की विनाशलीला हमें फिर से याद दिलाती है कि हमारे द्वारा बनाए तरह–तरह के बॅटवारे देशों के धर्में के नस्लों के अमीर–गरीब के कितने बेमानी है ।

लेकिन इस विश्वव्यापी आपदा में भारत ने कई तरह से गर्व करने के क्षण दिए । भारत पाँचवां देश है, जिसके वैज्ञानिकों ने इस वायरस को सफलतापूर्वक पृथक करके पहचान लिया । जो पहला संक्रमित रोगी भरती हुआ उसे सवस्थ कर दिया गया । दिल्ली में भी जो पहला रोगी आया उसे संक्रमण मुक्त कर दिया गया । जयपुर के सवाई मानसिंह अस्पताल के चिकित्सकों ने जिन तीन बुजुर्गो को अपने चिकित्सक कौशल से दवाइयाँ दी वे सफल रही जब कि तीनों बुजुर्ग पहले से ही अन्य गंभीर बीमारियों के शिकार थे । भारत सरकार तथा राज्य सरकारों ने संक्रमण की रोकथाम के लिए जो तत्परता दिखाई है तथा विविध प्रकार की व्यापक व्यवस्थाएँ की है, उनकी भी विश्व भर में सराहना हो रही है । अपने नागरिकों के साथ–साथ अन्य देशों के नागरिकों को चीन तथा इटली आदि से सुरक्षित लाने का भी कार्य प्रशंसा पा रहा है । आपदा के समय कुछ नकारात्मक प्रवृत्तियाँ भी अवसर का लाभ उठाने में लग जाती है, जैसे मास्क सैनिटाइजर कई गुना की मत पर बेचना अथवा नकली सैनिटाइजर बेचना । लोगों के भय का दोहन करने के लिए ‘‘ झाड फँक’ करने वाले भी सक्रिय हो गए किंतु यह संतोष की बात है कि लोग अब जागरूक हो गए हैं तथा सरकार के कदमों के साथ कदम मिला रहे हैं ।

हमें भूलना नहीं चाहिए कि सौ साल पहले १९२८ में ‘स्पैनिश फ्लू’ से पूरी दुनिया में लगभग पांच करोड तथा भारत में लगभग एक करोड लोग काल के गाल में समा गए थे । इसमें एक कारण यह भी था कि कई देशों में लोगों ने वैज्ञानिकों तथा चिकित्सकों की हिदायतें न मानकर धर्मगुरुओं की बात मानी । निश्चय ही अब बहुत कुछ बदल गया है और विश्व के साथ–साथ भारत भी इस संकट से उबर जाएगा । हाँ अपने देश को कुछ सबक सीखने की आवश्यकता है हमारा पूरा तंत्र बहुमूल्य जीवन बचाने में भी जुट जाना चाहिए जैसे प्रतिवर्ष लगभग दो लाख लोग सडक दुर्घटनाओं मारे जाते है, एक लाख के लगभग आत्महत्याएँ तथा अन्य कारणों से होने वाली अकाल मौतें । दिल्ली में तीन दिन में ही ‘‘ घृणा’ के वायरस ने ४२ निर्दोष नागरिकों के प्राण ले लिये । भारत में जितने लोग अकाल मौत मरते है (जिन्हें बचाया जा सकता है) उतनी तो कई देशों की कुल आबादी भी नहीं हैं ।

भारतीय पुरस्कार

– महितीपर लेख

– रहीबक्क्ष बागवान B.A.-1

भारत सरकार पुरस्कार अनेक क्षेत्रों में दिए जाते है जैसे नागरिक पुरस्कार, सैन्य पुरस्कार, साहित्य पुरस्कार, खेल पुरस्कार वीरता पुरस्कार और फिल्म पुरस्कार आज के लेख में हम आपको इन पुरस्कारों के बारे में बतायेंगे ।

नागरिक पुरस्कार :–

१) भारतरत्न :–

यह भारत का सर्वोच्च नागरिक पुरस्कार है । जो देश की सेवा के लिए दिया जाता है । यह देश की सार्वजनिक सेवा खेल, विज्ञान, साहित्य, कला जैसी सेवाओं में दिया जाता हैं ।

भारतरत्न पुरस्कार वर्ष में सिर्फ ३ लोग को ही दिया जा सकता है । अभी तक फुल १२ लोग इसे प्राप्त कर चुके है । डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन को पहली बार १९५४ में भारतरत्न पुरस्कार से सम्मानित किया गया था ।

यह पुरस्कार अनेक जानी–मानी हस्तियों जैसे पंडीत जवाहरलाल नेहरू, गोविंद बल्लभ पंत, डॉ. राजेंद्र प्रसाद, डॉ. जकिर हुसैन, लाल बहादुर शास्त्री, इंदिरा गांधी, मदर टेरेसा आचार्य विनोबा भावे, नेल्सन मॅडेला, अब्दुल कलाम आजाद, जेआरडी टाटा, जैसी प्रसिध्द शखिसयंतों को दिया जा चुका है ।

२) पद्म विभूषण :

यह पुरस्कार किसी क्षेत्रा में विशिष्ट कार्य करने के लिए दिया जाता है । यह भारत का दुसरा सर्वोच्च नागरिक सम्मान है ।

३) पद्म भूषण :–

इस पुरस्कार की शुरूआत १९५४ में हुई थी । कला, विज्ञान, साहित्य, शिक्षा, सामाजिक, कार्य, इंजिनियारिंग क्षेत्र में उल्लेखनीय कार्य करन के लिए दिया जाता है । यह भारत का तीसरा सर्वाच्च नागरिक पुरस्कार है।

पद्मश्री पुरस्कार :

यह भारत का चौथा सर्वच्चा नागरिक सम्मान है । इस किसी भी क्षेत्र में तिशिष्ट कार्य करने के लिए प्रदान किया जाता है । इसमें कॉसे का बिल्ला दिया जाता है । जिसमें कमल का फुल बना होता है ।

४) सैन्य पुरस्कार

यह पुरस्कार तीन प्रकार का होता है – परमवीर चक्र, महा वीरचक्र ।

i) परमवीर चक्र :

यह उच्च कोटि की शुरवीरता बहादुरी और त्याग दिखाने के लिए दिया जाता है । इस पुरस्कार की घोषणा २६ जानवरी १९५० को की गई थी । कुल २१ लोगों को अभी तक यह पुरस्कार दिया गया है ।

मेजर सोमनाथ शर्मा को पहली बार परमवीर १९४७ में दिया गया था । नियोजन और २० हजार महीना की पेंशन दी जाती है ।

ii) महावीर चक्र :

यह सम्मान युध्द के दौरान असाधारण वीरता और बहादुरी, शौर्य दिखाने के लिए दिया जाता है । यह पुरस्कार भी मरणोरांत दिया जाता है । यह चांदी का बना हुआ गोला होता है । जिसमें पांच कोने वाला तारा उभरा हुआ होता है । गोले के केंद्र पर साने की पलिश लगी चदी होती है ।

iii) वीरता चक्र :

यह सम्मान युध्द में सैनिकों द्वारा आसाधारण वीरता दिखाने के लिए और बलिदान करने के लिए मृत्यु उपरांत जाता है ।

५) शांति पुरस्कार :

अंतरराष्ट्रीय गांधी शांति पुरस्कार : यह पुरस्कार भारत के राष्ट्रपिता महात्मा गांधी की स्मृति में दिया जाता है। गांधीजी के सिध्यांतों और बताएँ रास्ते पर चलने के लिए पुरस्कार दिया जाता है । इसे १९९५ में आरभ किया गया था ।

इसमें पुरस्कार के रूप में एक कोरड रूपये की धनराशी और प्रशस्ती पत्र दिया जाता है। १९९५ में पहला अंतरराष्ट्रीय गांधी शांति पुरस्कार तंजानिया के राष्ट्रपति जुलियस नायरेरे को प्रदान किया गया थी।

६) साहित्य पुरस्कार :

भारतीय ज्ञानपीठ पुरस्कार

भारत सरकार द्वारा सहित्य के क्षेत्र में प्रदान किया जाता है। इसकी शुरूआत १९६५ में की गयी थी। इसमें ११ लाख रूपये स्मृति चिन्ह दिया जाता है। पहला भारतीय ज्ञानपीठ पुरस्कार मलयालम जी शंकर कुरूप को १९६५में दिया गया था।

७) मूर्तिदेवी पुरस्कार :

स्वर्गीय शांति प्रसाद जैन की माता का नाम मूर्तिदेवी था। शांति प्रसाद जैन ने ही भारतीय ज्ञानपीठ पुरस्कार की स्थापना की थी। मूर्ती देवी पुरस्कार की स्थापना की थी। इसकी स्थापना १९६१ में की गयी थी।

८) साहित्य अकादमी पुरस्कार :

स्वर्गीय शांति, प्रसाद जैन की माता का नाम मूतिदेवी था। शांति प्रसाद जैन ने ही की। यह पुरस्कार साहित्य में उल्लेखनीय योगदान के लिए दिया जाता है। इसमें १ लाख नकद और सत्यजीत रे द्वारा डिजाईन की गई। इस पुरस्कार की शुरूआत १९५४ में की गई थी।

९) राष्ट्रीय खेल पुरस्कार :

राजीव गांधी खेल रत्न पुरस्कार

भारत में दिया जाने वाला सबसे बडा पुरस्कार है। इसकी शुरूवात १९९१ में की गयी थी। सचिन तेंडुलकर, ध्यानचंद, विश्वनाथ आनंद जैसे प्रसिध्द खिलाडियों को राजीव गांधी खेल रत्न पुरस्कार से सम्मानित किया गया है।

१०) द्रोणाचर्या पुरस्कार :

इस में ५ लाख रूपये की नकद धनरशि और द्रोणाचार्य की कांसे की की मूर्ति प्रदान की जाती है। यह पुरस्कार १९८५ में शुरु हुआ था। जिस प्रकार गुरू दोणाचार्य ने पांचे पांडव और कौरवों को प्रशिक्षण दिया था उसी तरह खेलों में कोच खिलाडीयों को अपना र्स्वश्रेष्ठ प्रशिक्षण और ज्ञान देते हैं।

११) अर्जुन पुरस्कार :

इस पुरस्कार में लाख एक की नकद धनराशि अर्जुन की कांस्य की मुर्ति प्रदान की जाती है। इस पुरस्कार की शुरूआत १९६१ में शुरू हुई थी। अर्जुन पांचो पांडवो में सर्वश्रेष्ठ धनुर्धर थे, उसी तरह यह पुरस्कार कुशल खिलाडियों को प्रदान किया जाता है।

१२) वीरता पुरस्कार :

यह पुरस्कार ६ से १८ साल तक के बच्चों को विषम परिस्थितियों में आदम्य साहस और वीरता दिखाने के लिए दिया जाता है।

यह पुरस्कार १९५७ में शुरू किया गया। १४ साल के बालक हरीश मेहता को पहली बार १९५७ में दिया गया था। उन्होंने अपनी जान पर खेलकर पंडित नेहरू इंदिरा गांधी और जगजीवन राम की जान बचाई थी।

१३) फिल्म पुरस्कार :

राष्ट्रीय फिल्म पुरस्कार :

यह पुरस्कार सर्वश्रेष्ठ निर्देशक सर्वश्रेष्ठ फिल्म यह पुस्कार सर्वश्रेष्ठ अभिनेता, सर्वश्रेष्ठ अनिनेत्री संमेलन लेखन जैसे क्षेत्रों में दिया जाता है। इस पुरस्कार की शुरूआत १९५४ में हुई थी। यह सिनेमा के क्षेत्र में उल्लेखनीय योगदान देने के लिए दिया जाता है।

१४) आइफा फिल्म पुरस्कार : इंडियन इंटरनेशनल फिल्म अवॉर्डस :-

पुरस्कार सिनेमा के क्षेत्र में योगदान देने के लिए दिया जाता है। आइफा फिल्म पुरस्कार की स्थापना २००० में की गई थी।

यह पुरस्कार हर साल विश्व के जाने माने शहरों में दिया जाता है। इस पुरस्कार से भारतीय फिल्मों को दुनिया भर में पहचान और ख्याति मिली है।

१५) दादासाहेब फालके अवार्ड :

यह पुरस्कार सिनेमा के क्षेत्र में दिया जाता है। इसकी स्थापना १९६९ में की गई थी। दादा साहब फालके को भारतीय सिनेमा का पितामह कहा जाता है।

इस पुरस्कार में १० लाख रूपये नकद शाल एक स्वर्ण कमल पदक दिया जाता है।

दिल्ली की यात्रा

– यात्रावर्णन

– कु. मुस्कान नदाफ B.A.-1

दिल्ली की यात्रा करने का जब पहली बार मुझे मौका मिला तो मुझे काफी खुशी हुई । जब हम दिल्ली पहूँचे तो मुझे काफी प्रसन्नता हुई । दिल्ली जाते–जाते हम थक गये थे । ट्रेन की सफर मुझे आज भी याद आती है । हमने दिल्ली के गुडगांव में एक होटल में रुके वही पर हमने विश्राम किया । दूसरे दिन दिल्ली की सैर करने निकल पडे । दिल्ली में हम सबसे पहले इंडिया गेट देखा । पहली बार जब मैंने इंडिया गेट को अपनी आंखों के सामने देखा तो मुझे काफी खुशी हुई । इसके बाद हम दिल्ली के लक्ष्मीनारायण मंदिर पर भी गए । वह मंदिर बहूत ही भव्य है । वह मुझे बहुत ही सुंदर लगा ।

इसके बाद हम दिल्ली में लाल किल्ला देखा । जहाँ से प्रधानमंत्री १५ अगस्त को झेंडा फहराते है वह जगह भी देखी ली । उसके नीचे रूककर हमने तस्वीरें खींची । अलग–अलग कोणों से खींची गई तस्वीरें मन को मोह लेनीवाली थी । दूसरे दिन हमने जामा मस्जिद, कुतुब मिनार, राजघाट पर भी गए । इन सभी जगहों पर घूमना मुझे बहूत अच्छा लगा ।

सुबह से शाम तक हम दिल्ली के पर्यटक स्थलाों की यात्रा करते रहे । वास्तव में हमारे देश की राजधानी दिल्ली में यात्रा करना बहुत अच्छा लग रहा था । पाँच दिन बीत गये । वहाँ से आने का दिल ही नहीं कर रहा था । शाम होती तो हम एक महाराष्ट्रीय होटल की तलाश कर लेते । कोई कृष्णा नामक होटल था । उसमें महाराष्ट्रीयन खाना हमें खाने मिला । दिल्ली में बनी तंदूरी रोटी भी हमें पसंद आ गई ।

वहाँ का थंडा मौसम, वहाँ की बहती हवा मेरे मन को बहला रही थी । वहाँ से आने का मन ही न कर रहा था । जब हम दिल्ली से वापस अपने घर की ओर आने लगे । वास्तव में दिल्ली की यात्रा मेरे जीवन में प्रमुख यात्राओं में से एक यादगार यात्रा पर रही है । यहाँ हमें देश–विदेश से आये अनेक लोगों से भी मिलना हुआ था । दिल्ली ऐतिहासिक स्थलों का जमघट है । वहाँ की वास्तुकला विश्वविख्यात है । इससे मुझे ऐसा लगा कि हमारा भारत देश अपनी संस्कृति के साथ ही अपने देश की सुंदरता के लिए भी विश्व विख्यात है ।

दिल्ली का सफर, वहाँ का आश्चर्य करनेवाला दृश्य, वहां की थंडी हवा मुझे आज भी बार–बार याद आती है । मुझे यहाँ कहना पढ रहा है कि यमुना नदी के भी दर्शन होना जरूरी था जो मैंने नहीं पायी । आप जरूर यमुना नदी, चांदनी चौक, संसद भवन आदि भी देखें ।

आजादी

– ललित लेख

– जैद शेख B.A.-1

आजादी क्या है? लहू की पुकार सम्मान की जीत, जुल्म से निजात, वतन से प्यार या बस एक आजाद दौर! हम आजादी मिलने के बाद सिर्फ १५ अगस्त और २६ जनवरी को याद करते है वो लहुलुहान जलियांवाला बाग उन ३ शेरो की इंकलाब वाली दहाड़ वो नौजवान जो खुद के भविष्य को लुटा गए हमारे भविष्य के लिए, वो १८५७ की सुभा जिस ने एक बगावती दौर को जन्म दिया। जब सदियों कोई जुल्म कोई बंधन, कई रात कई दिन एक गरीब के मन पर किसी दावत की तरह परोसा जाए तो जलती है एक चिंगारी.... वो चिंगारी जिस ने आग बन कर और कई क्रांतिकारी तूफानों को खुद में समेट कर १५ अगस्त को आजादी का दीप जलाया आज मेरे आसपास ये रिवायती गुलामी और अंधविश्वास के जुल्म देखता हु तो दिल पुकार उठता है अब कौन अपना लहू देगा. अब कोन इंकलाब की दहाड़ देगा इन के खिलाफ सोचो तो सही तुम ने उस १५ अगस्त को कोन से ख्वाब देखे थे । और जब आज वो ख्वाब तुम खुद अपने पैरो तले रौंद रहे हो खुद को सियासी अंधेरे में झोंक रहे हो तो उन नौजवानों को क्या तकलीफ होती होगी जिन्होंने कलम उठा कर इस तिरंगे को दिल्ली पे सजाया । आजादी का जशन मनाना आसान है लेकिन आज मेरे वतन को फिर आजादी का सही मतलब बताना होगा । आज फिर हमें उन के भविष्य के लिए लड़ना होगा फिर लहू में इंकलाब लाना होगा फिर हर कण को बगावत का गीत गाना होगा फिर हमे सत्याग्रह चलाना होगा शिक्षा के लिए, रोजगार के लिए दबे हुए हर गरीब के लिए, रस्तों पर आजादी का गीत गाने वाले फनकारों के लिए एक सफेद सुभा के लिए एक आजाद आसमा के लिए।

मेरा स्वत्व

– कविता

– अल्फिया जहांगीरदार B.A.-1

आम लोगों के है आँगन खुले
बडे लोगों के घर पर कितने ताले
वे पिंजडे में बंद परिंदे हैं,
उसमें रहकर आसमानों में उडते है ।

बैठे है सोने के सिहासन पर
लेकिन वे पल भर न चैन पाते है ।
खाते है तोल–मोल के
कुछ हजम नहीं कर पाते है ।

देखो अपनी कुटिया नंदन कानन
विद्या धन! हमें जागीर मिली है ।
हमें मद मोह का लोभ नहीं है ।
झूठी शान–शौकत में हम नहीं है ।

हम संयम, अनुशासन के अनुपालक
न हो मनस्थाप निज कर्मों का
मानवधर्म मेरा स्व कर्तव्य
मेरी संस्कृति जग में महान
मेरा स्वत्व! मेरा निजत्व !!

उर्दु विभाग

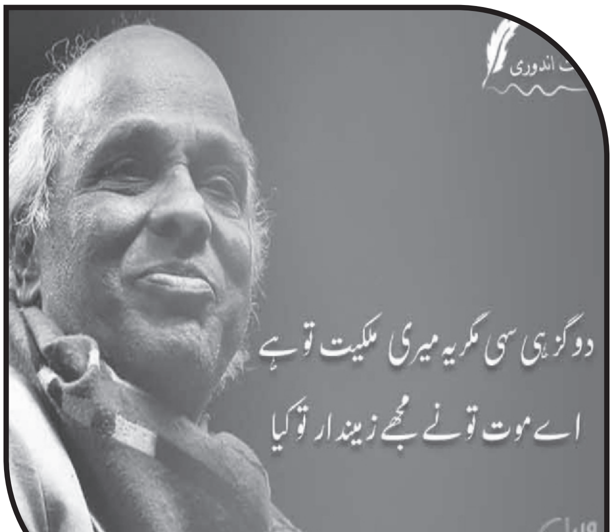
دو گز ہی سہی مگر یہ میری ملکیت تو ہے
اے موت تو نے مجھے زیندار تو کیا

اردو

उर्दु विभाग अदब अहवाल २०२१-२०२२

१) दि. २७/१२/२०२१ सोमावार रोजी सकाळी १०.०० वाजता फंकश्न हॉल मध्ये उर्दु विभाग तर्फे '' बज्मे उर्दु अदब'' चा उदघाटन करण्यात आले या कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे म्हणून अंजुमन डिग्री कॉलेज, विजयपुर हस्ते दिप प्रज्वलित करण्यात आले. या कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे म्हणुन वरिष्ठ पोलिस अधिकार जाफर नासिर बेग मुगल आणि पोलिस हेड कॅन्सटेंबल युसुफ अ.राजाक शेख उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष कॅलेज चे प्राचार्य डॉ. इ.जा. तांबोळी होते. '' बज्मे उर्दु अदब'' चे समन्वयक डॉ. गौस शेख, डॉ. निकदत शेख, आणि प्रा. तसनीम वड्डो यांनी कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी प्ररिक्षम घेतले.

२) २३/०२/२०२२ बुधवार सकाळी १०.०० वाजता फंक्शन हॉल मध्ये उर्दु विभाग '' बज्मे उर्दु अदब'' तर्फे यौमे उर्दु दिनानिमित्त '' जशने उर्दु''चा आयोजित करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे बशीर परवाज सर, अय्युब वल्लामंदु, तालीब सोलापुरी आणि मजहर अल्लोळी होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष कॅलेज या प्राचार्य डॉ. ई.जा. तांबोळी होते. कार्यक्रमास यशस्वी करण्यासाठी उर्दु विभाग प्रमुख डॉ. गौस शेख, डॉ. निकहत शेख आणि या तसनीम वड्डो यानी परिक्षम घेतले.

माहनामा गुलबुटे मुंम्बई आणि महाविद्यायच्या सयुक्त विद्यामने एक दिवसीय उर्दु राष्ट्री चर्चा ''अदबे अतफाल सिम्त व रफतार'' आयोजित करण्यात आले होते. उर्दु राष्ट्री चर्चासत्राचा उद्‌घाटन अजमून ईस्लाम मुम्बई चे उपाध्यक्ष डॉ, शेख अब्दुलाह यांचे हस्ते कण्यात आले. त्यावेळी मान्यवरामध्ये ॲड. यासिन मोमिन, डॉ. शफी अम्मोब,डॉ. साजिद हुसेन अंसारी खान नवटुलहक सरयदा जौशाद बेगम– अंदनान सरखोत, जेबा मलीक साबीर सय्यद, इम्रान अलवी, नासीर अली, रीजुलहसन, सय्यद बशीर अहमद बशीर होते. या कार्यक्रमात कॅलेजचे प्राचार्य डॉ. ई.जा. तांबोळी यांनी मार्गदर्शन केले. राष्ट्रीय चर्चा सत्र चे समन्वक उर्दु विभागचे डॉ. गौस शेख होते. या कार्यक्रमाचे आभार डॉ. जैनुद्दिन मुल्ला यांनी मानले. डॉ. निकहत शेख, चोपदार, प्रा.एस.ए. राजगुरु, प्रा.डी.एस.नारायणकर प्रा. नभा काकडे मॅडम यानी यशस्वी करण्यासाठी परिक्षम घेतले. महानामा गुलबुटे मुम्बई चे संपादक सय्यद फारूक आसिफ ट्रकबाल मुर्दुज अहमद सिराज आणि एजाज मजुलआलम यानी परिक्षम घेतले.

ANNUAL REPORT

Physical Education & Sports
(Junior & Senior)
2021 – 22

In the Academic year 2021 - 22 our college is host college of PAH Solapur University, Solapur Intercollegiate Sports Council. Our college hosted 28 Games / Events selection trials with the help from various colleges affiliated to PAH Solapur University, Solapur. Our college organized Hockey (M/W) selection trials for AIU West Zone Inter University Championship which was held at Gwalior in Feb. 2022, our college and Solapur District Shooting Ball Association jointly conducted Shooting Ball U 19 state selection trials for Shooting Ball National Championship.

Mr.Zaid Shaikh was selected in PAH Solapur University Athletics team for All India Inter University Championship, which was held in Mangalore in Jan. 2022. Mr.Mohseen Mulla & Mr.Sadique Ali Nadaf was selected in PAH Solapur University Hockey team for All India West Zone Inter University Championship, which was held in Gwalior in Feb. 2022. Mr.Sadique Ali Nadaf also selected in PAH Solapur University Foot Ball team for All India West Zone Inter University Championship, which was held in Jaipur in Dec. 2021. Mr.Mohseen Mulla, Mr.Aftab Patel, Mr.Mohseen Jamkhandi & Amjad Ali Shaikh selected for Maharashtra U 21 state selection trials which was held in Dec. 2021 at Pune for the Under 21 Hockey National Games. Mr.Farhan Achegaon & Mr.Md.Shafi Balorgi was selected in Solapur District senior team for Maharashtra state Basket Ball selection trials and state championship which was held in Feb. 2022 at Sangola. Mr.Abrar Jamadar & Mr.Sadiq Ali Nadaf & Mr.Altamash Valsangkar was selected for U 21 Maharashtra state selection trials which was held in Dec. 2021 at Pune for the Under 21 Foot Ball National Games. **Mr.Rehan Mulla Playing Professional Foot Ball in Mumbai for Elite Division for Iron Born Club** and he was selected for Maharashtra state U 19 selection trials which were held in Nov. 2021 at Mumbai for the Under 19 Foot Ball National Games.

NATIONAL SEMINAR
قومی سیمینار
12-3-2022
ادب اطفال : سمت ورفتار
CHILDREN'S LITERATURE : THE JOURNEY & PROGRESS

Saturday
NATIONAL SEMINAR
قومی سیمینار
12-3-2022
ادب اطفال : سمت ورفتار
CHILDREN'S LITERATURE : THE JOURNEY & PROGRESS

افتتاحی تقریب بزم اُردو ادب

Saturday
NATIONAL SEMINAR

پھر وہی صبح

Name : Shaikh Misbah Maher Moosa Mansoor

Class : B.A. 1st year Roll No. 7041

Subject : Moral Story

وقت کیسے گزرتا ہے پتہ ہی نہیں چلتا۔ کب ہم چھوٹے سے بڑے ہو گئے۔ وقت گزر جاتا ہے کب شادی ہوگئی کب میں سسرال چلی گئی پتہ نہیں چلا۔

کئی دنوں کے بعد میں میکے آ رہی تھی۔ اپنے شہر شولاپور جیسے ہی شہر میں قدم رکھا تو محسوس ہوا شاید شہر میں بہت ساری تبدیلیاں آئی ہیں لیکن یہاں کی ہوا، یہاں کے لوگ نہیں بدلے تھے۔ میں کار میں بیٹھ کر شہر کو غور سے دیکھ رہی تھی۔ کب گھر آیا اندازہ ہی نہیں ہوا۔ کار رکی۔ تو سمجھ میں آیا۔ جب کار سے نیچے اتری تو بابا باہر کھڑے تھے شاید میرا انتظار کر رہے تھے۔ میں بابا کے گلے لگ گئی۔ پھر اندر اماں بھی بہت بے چین تھی مجھے دیکھنے کے لیے۔ اماں کے گلے لگ گئی تو اماں بہت خوش ہوئی۔ پتہ نہیں مجھے ایسے لگ رہا تھا اماں کمزور ہو گئی ہے۔ ھر میں گھر کو دیکھ رہی تھی جیسا میں چھوڑ گئی تھی ویسا ہی تھا۔ آنگن کو دیکھ رہی تھی میں مجھے میرا بچپن یاد آنے لگا۔ یہاں اپنے بڑے بھائی موہن کے ساتھ کھیلتی تھی۔ جب بابا باہر سے آتے تھے تو میں اور میرا بھائی چھپ جاتے تھے۔ بابا کچھ دیر کے لیے ہمیں ڈھونڈتے تھے۔ انہیں معلوم ہوتا تھا ہم کہاں چھپے ہوئے ہیں پھر بھی وہ ناٹک (acting) کرتے تھے ڈھونڈنے کا اور ہم دونوں بابا کو پیچھے سے ڈرا دیتے اور بابا پوری ایکٹنگ کرتے ڈرنے کی۔ گھر کے ہر کونے کونے سے میری یادیں جُڑی تھیں۔ گھر میں اماں بابا دونوں موجود تھے پھر بھی بھائی کی بہت یاد آ رہی تھی۔ بھائی نوکری کی وجہ سے ممبئی چلے گئے تھے۔ کئی بار میرے اور بھائی کے کہنے پر کبھی میرے پاس دہلی آتے اور کبھی ممبئی چلے جاتے۔ بھائی کتنی بار کہہ چکے ہیں میرے ساتھ ممبئی میں اماں بابا رہیں لیکن دونوں کا دل نہیں لگتا کچھ دنوں میں واپس آ جاتے ہیں۔

اماں آواز دے رہی تھی کھانا لگ گیا ہے۔ سیتا آ جا۔ اماں کی آواز سن کر میں اپنی یادوں سے باہر آ گئی اور اماں کے پاس چلی گئی۔ کھانے میں ساری چیز میری پسند کی تھی۔ بابا ڈال ڈال کر کھلا رہے تھے۔ اماں خاموشی سے مجھے دیکھتی پھر بابا کو مجھے بار بار احساس ہو رہا تھا اماں بہت کمزور ہو گئی ہیں نہ ان کا دل کھانے میں لگ رہا تھا نہ کسی اور چیز میں۔

پتہ ہے اماں ہمارے بغیر ایک دن بھی نہیں رہ سکتی تھی اور نہ ہم دونوں اماں کے بغیر۔ اب حالات ہی کچھ ایسے تھے۔ ہم دونوں نے اماں کے بغیر جینا سیکھ لیا تھا۔ پر اماں ہم دونوں کے بغیر جینا سیکھ نہیں پائی تھی۔ پہلے اماں بہت بولا کرتی تھی پر اب خاموش رہنے لگی تھی۔ اماں کا زیادہ وقت بستر میں ہی گزر جاتا تھا۔ بابا کہہ رہے تھے میں نے ڈاکٹر کو بھی بتایا ان کا کہنا ہے سب ٹھیک ہے کوئی بیماری نہیں ہے۔ بس تھوڑی خاموش ہو گئی ہے۔ عمر کے لحاظ

سے کمزور ہوگئی ہے تیری اماں سب ٹھیک ہے لیکن مجھے کچھ ٹھیک نہیں لگ رہا تھا۔

مجھے میرے بھائی کو اور اماں کو دیسی کھانے بہت پسند تھے۔ پر بابا کو شاکاہاری کھانے پسند تھے۔ وہ زیادہ تیل کی چیزیں نہیں کھاتے تھے۔ ہم دونوں کے جانے کے بعد اماں اپنے لیے کھانا الگ پکاتی اور بابا کے لیے الگ۔ لیکن کچھ دنوں کے بعد بابا جیسے کھانے کھاتے ہیں وہ کھانا ویسے ہی کھانے لگی۔ بابا کا کہنا ہے کہ کمزوری کی وجہ سے زیادہ پکا نہیں پا رہی ہے تمہاری اماں۔ جب سے آئی ہوں بابا کے ساتھ ہی ہوں کبھی اخبار پڑھ رہی ہوں۔ تو کبھی پودوں کو پانی۔ بابا کو پودوں سے بہت پیار تھا۔ کئی طرح کے پودے تھے آنگن میں بابا کبھی ان کی پتی کو کاٹتے تو کبھی ان کو پیار کرتے۔ بابا زیادہ وقت آنگن میں ہی بیٹھتے ہیں۔ اپنے پودوں کے ساتھ۔ میں بابا کے ساتھ اپنے دہلی والے قصے سناتی تو کبھی بابا مجھے اپنے آفس کے بارے میں بتاتے۔ بابا ب کے ساتھ کبھی شطرنج کھیلتی تو کبھی کھانا پکاتی۔ باتیں تو وہ بہت کم کرنے لگی تھی دن گزر رہے تھے مجھے ایسا لگ رہا تھا اماں ہمارے بغیر جینا ابھی نہیں سیکھ پائی تھی۔ میں نے سوچ لیا تھا میں اماں کو پہلے جیسا بنا دوں گی۔ ان کی مسکراہٹ میں واپس لاؤں گی۔ انہیں احساس میں دلاؤنگی ہمارے بغیر بھی جیا جا سکتا ہے۔ لیکن کیسے میں سوچتی سوچتی سوگئی۔

صبح صبح چڑیاؤں کی چہچہاہٹ کی آواز آنے لگی۔ ٹھنڈی کی وجہ سے اٹھنے کو دل نہیں کر رہا تھا۔ پر اٹھ گئی۔ منہ ہاتھ دھو کے جرکین پہنی اور باہر آئی۔ روز کی طرح بابا واکنگ کو جانے کے لیے تیار کھڑے تھے۔ مجھے دیکھ کر بہت خوش ہوئے کہنے لگے آج میری بیٹی جلدی اٹھ گئی۔ بابا کہنے لگے آج میرے ساتھ واکنگ کو آؤ گی جی بابا میں نہیں ہم بھی واکنگ کو آپ کے ساتھ آئیں گے۔ بابا تعجب سے کہنے لگے ہم کون؟ میں اور اماں بھی آپ کے ساتھ آئیں گے۔ بابا مسکرا کر کہنے لگے تمہاری اماں نہیں آئے گی۔ میں بابا سے کہنے لگی اماں ضرور آئیں گی۔ آپ دیکھئے گا۔ میں یہ کہہ کر اماں کے پاس چلی گئی اور انہیں پیار سے کہنے لگی اماں اٹھ جایئے نا ہمیں بابا کے ساتھ واکنگ کو جانا ہے۔ اماں نیند میں ہی کہنے لگی۔ سیتا مجھے تنگ مت کرو تم چلی جاؤ بابا کے ساتھ۔ مجھے نہیں آنا۔ میں بھی اماں کی بیٹی ہوں اتنی جلدی ہار نہیں مانوں گی۔ اماں کو ساتھ لیے بغیر نہیں جاؤنگی۔ میں دل ہی دل میں سوچنے لگی اور اماں کو زور زور سے اٹھانے لگی اور اماں آخر اٹھ گئی میں بہت خوش ہوئی۔ اماں کو سوئیٹر پہنایا اور باہر لے کر آئی۔ بابا جب سے باہر کھڑے تھے اماں کو دیکھ کر مسکرانے لگے اور مجھ سے کہنے لگے آخر تم اپنی اماں کو ساتھ لے کر آ ہی گئی۔ میں فخر سے کہنے لگی انہیں کی بیٹی ہوں بابا۔ بابا مسکرائے میں اماں کے ساتھ راستے میں باتیں کرنے لگی۔ انہیں بہلانے لگی۔ پھر بھی اماں بار بار مجھ سے گھر چلنے کا کہہ رہی تھیں۔ اماں کے بار بار کہنے پر بابا ناراض ہوگئے اور ہم سے کئی آگے چلے گئے۔ میں اماں سے کہنے لگی ابھی تھوڑا سا ہے اماں پھر ہم گھر چلتے ہیں۔ اماں کمزوری کی وجہ سے زیادہ چل نہیں پا رہی تھی۔ پھر میں انہیں گھر لے کر آئی اماں صبح کے ناشتے کے لیے باورچی خانے میں جا رہی تھی تو میں نے اماں سے کہا اماں مجھے آلو کے پراٹھے چاہیے وہ بھی دیسی گھی کے ساتھ اور ساتھ میں اچار چاہیے۔ اماں مسکرا کر کہنے لگی ٹھیک ہے میں ابھی بنا دوں گی۔ اکثر ہم پہلے اماں سے پراٹھے کی ضد کرتے تھے۔ بابا منع کرتے تھے دیسی کھانے لیکن ہم دونوں بھائی بہن زور سے کہتے آج ہم پراٹھے ہی کھانے دینا بچے ہیں۔ بابا غصے سے کہتے تمہارے لاڈ کی وجہ سے وہ ضد کرتے ہیں۔ جب سب باتیں یاد کر رہی تھیں کہ اماں آ گئی اور کہنے لگی یہ میری بیٹی کے لیے آلو کے پراٹھے۔ میں بہت خوش ہوئی۔ پہلے بھی اماں ہمیں اسی طرح کھا کرتی

تھی۔ بابا کہنے لگے اتنی صبح دیسی کھانا کھاؤ گی تو موٹی پڑ جاؤ گی۔ میں مسکرا کر کہنے لگی آپ کو کیا معلوم پراٹھے کتنے مزے ہوتے ہیں اماں کے ہاتھ کے۔

میں کھاتے کھاتے اماں کی خوب تعریف کر رہی تھی اور بابا سے کہنے لگی آپ بھی ٹیسٹ کر کے دیکھیں بہت مزے ہیں۔ بابا کہنے لگے نا بابا نہ مجھے نہیں پسند۔ میں انہیں زبردستی کرنے لگی تو انہوں نے ایک نوالہ لیا اور کہنے لگے بہت مزے کے ہیں۔ میں بھی ایک پراٹھا کھاؤ نگا۔ بابا کے اس طرح کہنے پر اماں بہت خوشی ہوئی اور مسکرانے لگی۔ میں ان کی یہ مسکراہٹ دیکھ رہی تھی جو برسوں سے کہی گم ہوگئی تھی۔ کھانے کے بعد بابا آنگن میں پودوں کے پاس چلے گئے میں بھی ان کے پیچھے پیچھے چلی گئی۔

بابا پودوں کو پانی ڈال رہے تھے۔ گلاب کا پودہ مرجا گیا تھا اسے بابا ٹھیک کہہ رہے تھے۔ میں بابا سے کہنے لگی بابا کیا یہ پودا دوبارہ نہیں کھلے گا؟ بابا کہنے لگے نہیں یہ پودے کو زیادہ دھوپ لگ گئی ہے۔ شام کو ہوا چھوئے گی تو یہ پودا کھلے گا۔ بابا کہنے لگے۔ میں گلاب کو دیکھتے ہوئے کہنے لگی۔ بابا اماں بھی مرجھا گئی ہے انہیں ہماری آپ کی ضرورت ہے وہ بھی واپس سے کھل جائے گی۔ میرے اس طرح کہنے پر بابا مجھے دیکھنے لگے۔ پھر کہنے لگے تم ٹھیک کہہ رہی ہوں۔

کچھ دیر بعد میں اور بابا شطرنج کھیلنے لگے۔ اماں جھاڑو مار رہی تھی۔ میں انہیں دیکھ رہی تھی۔ بابا چال چل رہے تھے۔ میں بابا سے کہنے لگی بابا اگر آپ اماں کا خیال رکھیں گے تو اماں ٹھیک ہو جائے گی۔ بابا انہیں آپ کی ضرورت ہے آپ کا ساتھ چاہتی ہے۔ اماں کے ہر قدم پر کیا آپ اماں کا ساتھ دیں گے؟ کیا آپ اماں کا خوب خیال رکھیں گے؟ میں ان سے کئی طرح کے سوالات کر رہی تھی اور بابا اماں کو دیکھ رہے تھے۔ جو جھاڑو مارنے میں مصروف تھی۔ بابا اٹھ گئے۔ اماں کے پاس چلے گئے اور انہیں کہنے لگے لاؤ میں بھی تمہاری مدد کرتا ہوں پھر بعد میں مت کہنا کمر درد ہو رہی ہے۔ بابا کے اس طرح کہنے پر اماں بہت خوش ہوئی اور مسکرانے لگی۔

میں سمجھ گئی بابا اماں کا خوب خیال رکھیں گے۔ اب انہیں کبھی مرجھانے نہیں دے گئے۔ میں سوچ رہی تھی پھر وہی صبح آئے گی۔ جس طرح پہلے آیا کرتی تھی۔ پھر اماں ویسا مسکرائے گی۔ جیسا ہے مسکراتی تھیں۔ پھر سے وہی صبح اماں کا انتظار کر رہی ہے۔ جو پہلے کرتی تھی۔ اب اماں پہلے کی طرح خوش رہے گی۔ جیسا وہ پہلے رہا کرتی تھی۔ میں سوچ رہی تھی پہلے اماں ہم دونوں یعنی میرے اور بھائی کی وجہ سے خوش رہا کرتی تھی شاید اب وجہ بابا بن جائے۔ شاید وہ اب بابا کی وجہ سے پھر سے جی اٹھے۔

ooo

چچا چھکن نے صفائی کی

Adnan Tanveer Ahmed Bijapure.

Class : B.A.1st year

لاک ڈاؤن نے ہر کسی پر بیزاری طاری کر دی تھی۔ ہر کسی کے دل میں کورونا کا خوف تھا۔ چچا چھکن کے دل میں دوہرا خوف تھا۔ گھر میں چچی کے کوسنے کا خوف، باہر نکلتے تو پولس کے ڈنڈوں کا خوف۔۔۔ ہزار بار سوچا کہ باہر نکلیں، لیکن نگاہوں میں مرزا کی لنگڑی ٹانگ گھوم گئی۔ مرتے کیا نہ کرتے۔۔۔ گھر میں پڑے پڑے مکھیاں مارتے رہے۔

ایک دن لیٹے لیٹے انہیں سوچوں میں گُم تھے کہ کیا کریں۔۔۔ یکبارگی ایک کریہہ چیخ مار کر اُٹھ بیٹھے۔۔۔ چیخ سن کر امامی، بنّو، مودے سب کے سب جمع ہو گئے۔۔۔ دیکھا تو چچا چھت کو یوں گھوُر رہے تھے، گویا یہ ابھی گر پڑے گی۔ بندو نے پہلے چچا کو دیکھا، پھر چھت کی طرف نظر اُٹھائی۔۔۔اور کہا۔۔۔ ''کیا چھت میں سوراخ ہو گیا ہے؟''

''اوئے کلموہے۔۔۔ دیکھتا نہیں، وہ چھپکلی کس طرح مجھ سے آنکھیں لڑا رہی ہے'' چچا نے نظریں ہٹائے بغیر کہا۔۔۔

چھپکلی کا نام سنتے ہی سب کے چہروں پر ہوائیاں اڑنے لگیں۔ چچا نے ہمّت جُٹاتے ہوئے کہا۔۔۔ ''دیکھو تو، ابھی مزہ چکھاتا ہوں اس چھپکلی کو۔۔۔اور ذرا یہ مکڑی کے جالے تو دیکھو۔۔۔ لاک ڈاؤن کیا ہو گیا۔۔۔ گھر کی صفائی ہی بند ہے۔۔۔ پھر کورونا کیوں نہ ڈیرہ ڈالے گا۔۔۔ چلو، آج گھر کی صفائی کرتے ہیں۔۔۔ ذرا بلانا اپنی اماں کو۔۔۔ کہاں ہیں تمہاری امّاں؟''

''اماں گئیں تیل لانے۔۔۔'' بنّو نے کِھسیاتے ہوئے کہا۔۔۔

''اے ہائیں۔۔۔ یہ کیا بدتمیزی ہے؟ اپنی اماں کے متعلق ایسا کہنے کی ہمت کیسے ہوئی تمہاری۔۔۔ اتنی عمر گذرنے کے بعد ابھی تک ہماری بھی۔۔۔'' غصے سے آگ بگولہ ہونے کی وجہ سے چچا کی بات منہ کی منہ میں پھنس کر رہ گئی۔

امامی نے ٹکڑا لگایا۔۔۔ ''ابو جان۔۔۔ بنو سچ ہی تو کہہ رہی ہے۔۔۔ رسوئی میں کھانے کا تیل ختم ہو گیا ہے۔۔۔ دکانیں بند ہیں اس لئے اماں پڑوس کے ہاں سے تیل لانے گئی ہیں۔۔۔''

''اچھا۔۔۔'' چچا نے عینک صاف کرتے ہوئے اپنی اُبلی ہوئی آنکھیں واپس اندر لے لیں۔۔۔'' ہاں۔۔۔ تو یوں کہو نا، صاف صاف۔۔۔'' پھر اپنی پلٹن کو جمع کرتے ہوئے گویا ہوئے۔ ''صاف صاف سے یاد آیا۔ ہمیں گھر کی صاف صفائی کرنی ہے، گھر کا کونا کونا صاف کرنا ہے۔۔۔ ہمیں بیماری سے لڑنا ہے، بیمار سے نہیں۔۔۔ آؤ اس صفائی میں سب میرا ہاتھ بٹاؤ۔''

اِدھر چچا نے حکم صادر کیا۔۔۔ اُدھر سب کے سب حکم بجالانے میں مصروف ہو گئے۔ للّو اپنی پیٹھ پر اسٹول اٹھا لایا۔ لمبی جھاڑو سے اول تو چچا

نے مکڑی کے جالے صاف کرنے شروع کیے۔۔دوایک جالے صاف کرتے کرتے ان کی نظرٹی۔وی۔کےقریب کے جالے پر پڑی۔۔۔اُسے صاف کرنے کے لیے جوں ہی انہوں نے جھاڑو ہلائی، چھن سے ٹی۔وی۔کا شیشہ ٹوٹ گیا۔ٹی۔وی۔کو پکڑنے کے چکر میں چچانے بے اختیار ہاتھ آگے کیا لیکن بے خبری میں اسٹول پر سے ان کا توازن کھو گیا اور ٹی وی سے پہلے وہ خود زمین پر آرہے۔۔۔اور ٹی وی ان کے سر پر۔

مودے نے چچا کو اس حال میں دیکھا تو بالٹی سمیت ان کی طرف چھلانگ لگائی۔لیکن بالٹی میں پانی ہونے کی وجہ سے وہ خود بھی فرش پر پھسل گیا اور بالٹی الٹ کر چچا کے سر پر جا گری۔

اب حال یہ تھا کہ کمرے میں ہر طرف پانی ہی پانی بکھرا تھا۔۔۔اوپر سے ٹی۔وی۔کا شیشہ چکنا چور ہو کر غوطے لگا رہا تھا۔۔۔ایک طرف مودے گردن اکڑائے پڑا ہے دوسری طرف چچا سر کے گومڑ پر ہاتھ پھیر رہے ہیں۔۔۔اسی اثنا میں چچی جاں کمرے میں داخل ہوئیں اور حیرت سے کمرے میں بنے تالاب کو دیکھنے لگیں۔۔۔جیسے ہی چچا کی نظر اُٹھی اور انہوں نے چچی کی آنکھوں میں خون دیکھ لیا، تو اُنہوں نے فوراً بے ہوش ہو جانے میں ہی اپنی عافیت سمجھی اور فوراً بے ہوش ہو گئے۔۔۔

ooo

تعارف:

عدنان تنویر احمد بیجاپورے علمی خانوادے سے تعلق رکھتے ہیں۔آپ کے دادا نسیم منان شولاپوری مہاراشٹر کے مشہور و معروف شاعر و ڈرامہ نگار ہو گذرے ہیں۔آپ کے والد تنویر احمد بیجاپورے بھی معروف ڈرامہ نگار، ہدایت کار و اداکار ہیں۔اس سے قبل بھی عدنان نے کئی چھوٹی موٹی کہانیاں لکھی ہیں۔جو ضلعی سطح کے اخبارات اور رسائل میں شائع ہوئی ہیں۔چچا چھکن کی گذشتہ سیریز سے متاثر ہو کر آپ نے بھی اسی طرز پر ایک انشائیہ لکھا ہے۔موصوف ابھی بی۔اے۔سالِ اوّل کے متعلم ہیں۔یہ انشائیہ اس اُمید کے ساتھ یہاں پیش کیا جا رہا ہے کہ قارئین اسے پسند فرمائیں گے۔

کورونا

Adnan Tanveer Ahmed Bijapure.

Class : B.A.1st year

کورونا تیرے قہر و غضب کا کیا کہنا
طالب علموں کا مستقبل بہتر بنے نا

اساتذہ کی محنت تو اب بھی ہے جاری
کلاس روم کا فیض ہم کو ملے نا

بہت ہی خطرناک ہیں وائرس یہ سارے
بلیک فنگس، اومیکرون ، ساری و کورونا

ان سب وباؤں سے بچنا جو چاہو
بنا ماسک ہرگز نہ گھر سے نکلنا

عوامی جگہوں پر ہو جانا ضروری
تو دو گز کی دوری بنائے رہی رکھنا

ہاتھوں کو دھونا گھروں میں پہنچ کر
صحت مند غذا سے مدافعت بڑھانا

عدنانؔ کی تو اب تمنا یہی ہے
الٰہی کھلے جلد کالج یہ اپنا

میرا یادگار سفر

Adnan Tanveer Ahmed Bijapure.

Class : B.A.1st year

ہر انسان کو زندگی میں کبھی نہ کبھی سفر کرنا پڑتا ہے۔ یوں تو مجھے سفر کرنے کا کئی بار اتفاق ہوا۔ مگر ایک سفر جو میں نے دسویں کے امتحان سے فارغ ہونے کے بعد چھٹیوں میں کیا تھا، وہ خاصہ دلچسپ تھا اور مجھے اب تک یاد ہے۔

ہوا یوں کہ چھٹیاں شروع ہونے سے پہلے ہی صلاح ومشورے ہونے لگے کہ اس مرتبہ کدھر گھومنے جائیں گے۔ کوئی کچھ تجویز پیش کر رہا تھا تو کوئی کچھ۔ آخر کار حیدر آباد جانے کا طے ہوا۔ پھر اس کے بعد ٹرین سے جائیں گے یا کار سے اس موضوع پر بحث ہوئی اور ریل گاڑی سے جانے کا فائنل ہو گیا۔ مجھے ریل گاڑی میں سفر کرنا بہت پسند ہے کیونکہ اس کا سفر بہت محفوظ اور آرام دہ ہونے کے ساتھ ساتھ دلچسپ بھی ہوتا ہے۔ ابو نے ٹکٹ اور ریزرویشن بنالیا۔ آخر سفر کا دن آ گیا۔ ہم اس دن بہت خوش تھے کیونکہ ہم سب گھر والے مل کر جا رہے تھے۔ اس دن ہم معمول سے بھی جلدی اٹھ کھڑے ہوئے۔ امی نے سامان ایک دن پہلے ہی باندھ رکھا تھا اور پھر ناشتہ کرتے ہی ہم لوگ سفر کے لئے نکل پڑے۔

ریلوے اسٹیشن پہنچے تو ویکیشن کی وجہ سے کافی بھیڑ تھی۔ 15 منٹ کے بعد گاڑی آئی اور کچھ دیر کے لئے پلیٹ فارم پر کہرام مچ گیا۔ یہ تو اچھا تھا کہ ابو نے پہلے ہی ٹکٹ بنوالیا تھا۔ خیر کسی طرح ہم ٹرین میں اپنی اپنی سیٹ پر بیٹھ گئے۔ ٹرین کے اسٹیشن چھوڑتے ہی خوبصورت مناظر دکھائی دینا شروع ہو گئے۔ کھڑکی کے پاس بیٹھنے کے لئے میں اور میرا بھائی جھگڑنے لگے۔ پھر ہم دونوں ہی کھڑکی کے پاس بیٹھ گئے اور مونگ پھلی اور ٹھنڈے مشروبات کا مزہ لیتے ہوئے باہر کے لہلہاتے کھیت، چرتے ہوئے مویشی اور پیچھے جاتے درختوں کو خوشی سے دیکھنے لگے۔ کچھ دیر بعد امی نے ڈبہ نکالا اور سامنے بیٹھے مسافروں کو مدعو کر کے ہم نے کھانا شروع کیا۔ انہوں نے شکریے کے ساتھ معذرت کی۔ اس طرح ٹفن میں کھانا ریل گاڑی کے سفر کے مزے کو دوبالا کرتا ہے۔

قریب شام ساڑھے پانچ بجے ہم لوگ نام پلی ریلوے اسٹیشن پر پہنچے اور قریب کے ہی لاج (Lodge) میں ابو نے کمرہ لیا۔ پھر کھانا کھا کر اس رات کو ہم نے آرام ہی کیا۔

دوسرے دن راموجی فلم سٹی جانے کا پروگرام تھا۔ صبح جلدی اٹھ کر ہم لوگ تیار ہو گئے۔ حیدر آباد میں گھومنے کے لئے ابو نے ایک گاڑی بُک کر لی۔ راموجی فلم سٹی میں دن کب گذر گیا پتہ ہی نہیں چلا۔ تھکن تو بہت ہوئی لیکن ہم نے بہت انجوائے کیا۔ اگلے دن چار مینار، سالار جنگ میوزیم، نظام جیولری پیلس گھومنے گئے۔ ان تاریخی مقامات کو دیکھنے میں مجھے تو بہت مزہ آیا۔ تیسرے دن گولکنڈہ، نیکلیس روڈ گھومنے گئے اور شام میں سٹی پارک میں جا کر پانی میں خوب مزے کئے۔ پھر رات میں ہوٹل نایاب میں مندی بریانی کا لطف لیا۔ حیدر آباد کے کھانے تو لاجواب ہوتے ہیں۔ شاداب ہوٹل اور

بہار ہوٹل میں بھی کھانے کا اتفاق ہوا وہاں بھی کھانا بہت ہی لذیذ تھا۔

چوتھے دن شاپنگ کا پروگرام تھا۔ دو پہر تک خریداری وغیرہ کر کے ہم لوگ شام کی ٹرین سے شولاپور کے لئے روانہ ہو گئے۔ گھر والوں کے ساتھ ان چار دنوں کے سفر میں اتنا مزہ آیا کہ لفظوں میں بیان کرنا مشکل ہے۔ خیر کبھی کبھی ایسے تفریحی مقامات کی سیر ضروری ہے۔ یہ حیدرآباد کا دلچسپ سفر میرے لئے ایک ''یادگار سفر'' ہے۔

ایک مدیر کا انٹرویو

Adnan Tanveer Ahmed Bijapure.

Class : B.A.1st year

(شہر کی مشہور و معروف ہستی، شمع ایجوکیشن سوسائٹی کے صدر، ہفت روزہ قاصد کے مدیر محمد ایوب نلامندو سے
عدنان تنویر احمد بیجاپورے کی ایک ملاقات)

السلام علیکم سر میں عدنان بیجاپورے شولاپور سوشل آرٹس اینڈ کامرس کالج میں .B.A سالِ دوم کا طالب علم ہوں۔ میں آپ کا انٹرویو لینا چاہتا ہوں۔

ملاقاتی: سر سب سے پہلے تو آپ اپنے بارے میں بتایئے؟
(آپ کا نام، تعلیمی لیاقت، پیشہ وغیرہ)

محمدایو :ب میرا نام محمد ایوب عبداللطیف نلامندو ہے۔ میں نے اردو سے ایم اے کی ڈگری لی ہے اور Diploma in Journalism کیا ہے۔ میں ہفت روزہ 'قاصد' کا مدیر ہوں اور کتابوں کی طباعت میرا پیشہ ہے۔

ملاقاتی: آپ نے شمع اردو اسکول کی سنگ بنیاد کب رکھی؟

محمدایو :ب میں نے شمع ایجوکیشن سوسائٹی کی بنیاد 1989ء میں رکھی۔

ملاقاتی: آپ نے 'قاصد' اخبار کب شروع کیا؟

محمدایو :ب ہفتہ وار قاصد کی بنیاد 1973 میں میرے والد محترم مرحوم عبداللطیف نلامندو نے رکھی۔ اس اخبار کی ادارت فی الحال میں کر رہا ہوں۔ اس کے علاوہ میں نے ۲۰۰۰ء میں اردو ہفت روزہ 'صدائے مہاراشٹر' کی بنیاد رکھی اور تقریباً پانچ سال تک اس اخبار کو جاری رکھنے کی کوشش کی جو ناگزیر حالات کی وجہ سے بند ہو گیا۔

ملاقاتی: آپ کو اخبار نکالنے کی تحریک کس سے ملی؟

محمدایو :ب اخبارات سے جڑے رہنے کی تحریک میرے والد محترم سے ملی۔

ملاقاتی: مرحوم نسیم منان شولاپوری صاحب سے آپ کے تعلقات کیسے تھے؟

محمدایو :ب مہاراشٹر کے مشہور شاعر، ادیب، صحافی 'انوارِ قمر' کے مدیر مرحوم عبدالمنان بیجاپورے سے میرے بہت خوشگوار

تعلقات تھے۔ادبی سرگرمیوں کے تعلق سے ہم اکثر ملا کرتے۔

ملاقاتی: اردو کی بقاء اور ترقی کے بارے میں آپ کی رائے بتائیے؟

محمد ایوب: اردو کی بقاء، ترقی وترویج کے تعلق سے صرف بحث ومباحثے کی بجائے عملی طور پر کام کریں تو اردو کی ترقی ضرور ہوگی مگر افسوس کی بات یہ ہے کہ ہم نہ تو اردو کتابیں خریدتے ہیں نہ اردو اخبارات جبکہ اخبارات ہماری زندگی میں ہماری ترقی ہیں اور اردو ادب کو زندہ رکھنے کے لئے کافی اہمیت رکھتے ہیں مگر افسوس کے ساتھ کہنا پڑتا ہے کہ اردو داں ہی اچھی مالی حیثیت ہونے کے باوجود بھی اردو اخبار خرید کر نہیں پڑھتے اور اردو کی ترقی کی بڑی بڑی باتیں کرتے ہیں۔

ملاقاتی: آپ نے اخبار کے علاوہ اور کون سے ادبی اور فلاحی کام انجام دیے ہیں؟

محمد ایوب: میں نے اردو مراٹھی کے رشتوں کو مضبوط کرنے کے لئے اور دو زبانوں کے لوگوں کو آپس میں جوڑنے کے لیے 'اردو مراٹھی ساہتیہ پریشد' کی بنیاد رکھی اور اس ادارے سے کئی پروگرام عمل میں لائے اور اردو سے ترجمہ کی ہوئی کتابیں مراٹھی میں شائع کی ہیں۔

ملاقاتی: اس کے علاوہ آپ اور کس فلاحی تنظیم سے جُڑے ہیں؟

محمد ایوب: اس کے علاوہ میں خادمان اردو فورم، ورثہ فاؤنڈیشن، ضلع مراٹھی پترکار زسنگھ سے جُڑا ہوا ہوں۔

ملاقاتی: اردو زبان کو فروغ دینے کے لئے مستقبل میں آپ کے کیا ارادے ہیں؟

محمد ایوب: اردو کو فروغ دینے کے لئے مستقبل میں نئے اسکولس، کالجس اور اردو کی لائبریریاں قائم کرنے کا ارادہ ہے۔

ملاقاتی: آپ آج کے دور کے مسلم نوجوانوں کو کیا پیغام دینا چاہیں گے؟

محمد ایوب: مسلم معاشرے کے نوجوان اردو کی ترقی کے لئے، اردو کو زندہ رکھنے کے لئے اپنے بچوں کو اردو میں تعلیم دلائیں اور گھر میں بھی آپس میں صحیح اردو بولنے کی کوشش کریں۔ اگر ہم آپس میں صحیح اردو نہیں بولیں گے تو اردو زبان دم توڑ دے گی۔ ''اردو سیکھئے، اردو سکھائیے'' اس پر سختی سے عمل ہونا ضروری ہے۔

ملاقاتی: آپ کا قیمتی وقت دینے کے لئے بہت بہت شکریہ سر۔ یقیناً آپ کی دی ہوئی نصیحتوں سے مسلم قوم ضرور فائدہ اٹھائے گی۔

سارے غم بھول جاؤ گے

Saniya FerozRangrez

Class : B.A.1st year

رات کے وقت مصنف اپنے روم میں بیٹھے کچھ سوچ رہے تھے اور گہری سوچ میں تھے اچانک انہوں نے کلم اٹھائی اور لکھنے لگے کہ گزرے ہوئے سال جتنا بڑا ہوا تھا۔ایک کاغذ پر لکھنا شروع کر دیا سب سے پہلے انہوں نے سیکھا کہ گزرے ہوئے سال میں میرآپریشن ہوا تھا کان کا بڑھاپے میں آپریشن ہونے کی وجہ سے میں کچھ ہفتے تک بستر پر رہنا پڑھا اور دوسرا اسی سال میری عمر 60 سال کی ہوئی اور میرے پسندیدہ نوکری سے ریٹائر ہونا پڑا میں نے اس نوکری کو 30 سال دیے تھے اور اسی سال مجھے میرے والد کے انتقال کا غم اور سامنا اٹھانا پڑا اور اسی سال میرا بیٹا میڈیکل کے امتحان میں فیل ہو گیا تھا۔اس کی وجہ یہ تھی کہ ایک کار حادثہ میرے بیٹے کا کار حادثہ ہو گیا جس میں وہ زخمی ہو کر اسے کئی مہینوں تک پلاسٹر لگا کر گھر میں رہنا پڑا۔کار کا نقصان ہوا وہ الگ۔آخر میں انہوں نے سیکھا کے ہائے ہائے۔کیا ہی بڑا بُرا سال تھا۔اتنے میں ہی نصنف کی بیٹی گھر میں داخل ہوگئی۔دیکھا کہ ان کے والد بہت ہی غم زدہ چہرا لیے ہوئے خاموش بیٹھے ہوئے آسمان کو گھور رہے تھے۔ان کی بیٹی اپنے والد کے پیٹھ کے پیچھے سے کھڑی کھڑی ہی ان کے والد کا غذ پر کیا لکھے سب کچھ دیکھا لیا اور کسی طرح سے لکھا وہ بھی دیکھ لیا تھا۔ان کی بیٹی نے اپنے والد کو اسی حال پر چھوڑ کر وہاں سے باہر گئی اور کچھ دیر باد واپس کمرے میں آئے اس کے ہاتھ میں ایک کاغذ تھا اور اس پر کچھ لکھا تھا۔اس نے لا کر خاموش سے ان کے والد کے کاغذ کے بازو میں رکھ دیا۔اب آپ دیکھیں یہ حادثے وہی لیکن بیٹی نے انہی حادثوں کو الگ نقطۂ نظر سے دیکھا وہی حادثے سب کچھ وہی لیکن ان کے والد نے کچھ الگ طریقے سے سوچا اور بیٹے سے کچھ الگ طریقہ سے سوچا ان کی بیٹی نے اس کے اپر یہ لکھا ہوا تھا کہ گزرے ہوئے سال میں آخر کار میرے کان کے درد سے نجات مل گئی اور میں اچھا ہو گیا میں اس بیمارے سے سالوں تکلیف میں تھا۔میں اپنی پوری زندگی سلامتی کے ساتھ 60 سال کا ہو گیا۔

30 سالوں کی محنت کے باد آخر کار مجھے اپنی نوکری سے ریٹائرمنٹ مل ہی گئی۔اب میں آرام سے اپنا وقت بہتر لکھنے کے لیے استعمال کر سکوں گا۔اور اسی سال میرے والد 85 سال کے عمر میں بغیر کسی پر بوجھ بنے بغیر کسی تکلیف اور درد کے آرام کے ساتھ اپنے اللہ سے جا ملے اور اسی سال اللہ نے میرے بیٹے کو نئی زندگی عطا فرمائی اسے حادثہ میں لوہے کی کار بھی تباہ ہوگئی تھی لیکن میرا بیٹا کسی بھی طرح سے بچ کر زندہ سلامت رہا اور صحت مند ہو گیا۔آخر میں ان کی بیٹی نے لائین سیکھی کہ وہ کتنا اچھا سال تھا جس کو اللہ نے رحمت بنا کر بھیجا جو بہت اچھے اور خیر خوبی کے ساتھ گزرا۔

تبصرہ: ہم اگر اچھے انداز سے سوچیں گے تو اللہ کا شکرادا ہوگا۔اس میں اللہ کی برکتیں نظر آئیں گی۔لیکن بُرے انداز سے ان کے والد نے سوچا تو اللہ کی ناشکری ادا ہوئے لکھا کہ کتنا بُرا سال گزرا۔اور بیٹی سے اچھا سوچا اچھے نظریے سے سوچا تو اللہ کا شکرادا کرنے لگی۔اگر ہم کچھ کھو بیٹھیں تو اسے اچھے انداز سے سوچنا چاہیے۔ہمیں جو کچھ اللہ نے دیا ہے وہ نظر آنا شروع ہوگا۔خود اللہ تعالیٰ نے قرآنِ پاک میں فرماتے ہیں کہ بے شک تیرا رب لوگوں پر کرم کرتا ہے لیکن اکثر لوگ اللہ تعالیٰ کا شکرادا نہیں کرتے۔اللہ تعالیٰ خود فرماتے ہیں کہ اگر تم میرا شکرادا کرو گے تو تمہارے برکتوں میں اضافہ کرتا رہوں گا۔ہمیں ہر حال میں اللہ تعالیٰ کا شکرادا کرنا چاہیے۔

سولا پور کے شعراء کے کلام کا مطالعہ

Kotkunde Sadiya RiyazAhmed

Class : B.A.2nd year Roll No. 8021

گزشتہ دہائیوں سے سولا پور اردو زبان کا ایک اہم مرکز بن چکا ہے۔ جہاں اردو زبان کے پروانے ہر وقت اپنی شمع کے گرد نغمہ خواں ہیں۔ ذرائع ابلاغ کے مطابق اردو دنیا کا پہلا اردو کتاب میلہ سولا پور میں منعقد کیا گیا تھا جس میں علی سردار جعفری جیسے بڑے شاعر نے صدارت کی تھی۔ یوں تو شہر سولا پور کے کئی شعراء ہو گزرے ہیں موجودہ دور میں سولا پور کے نمائندہ شاعروں کے نام درج ہیں۔

بشیر پروازؔ، میر افضل میرؔ، الحاج حافظ اکبر علی عباداللہ شاہ قادری قدیری، تبسم منان، قدیر شولا پور، اعجاز نبی اعجازؔ، سراج شولا پوری، آصفؔ اقبال وغیرہ یہ تمام نام جو سرفہرست ہیں ان کے مجموعہ کلام شائع ہو چکے ہیں۔ ابھی وہ شعراء بھی ہیں جو بے پناہ صلاحیتوں کے مالک ہیں اور بڑے اچھے شعر کہتے ہیں۔ مضمون کی طوالت کی وجہ سے میں یہاں ان کے نام لکھنے سے قاصر ہوں۔

اب میں ان شعراء کرام سے آپ کو روبرو کرانا چاہوں گی جن کے مجموعہ کلام شائع ہو کر اپنے اپنے حصہ کی داد سمیٹ چکے ہیں۔ میں یہاں پانچ ایسے شاعروں کے کلام اور ان کے فن کے متعلق گفتگو کروں گی جن کے مجموعہ کلام میرے پاس موجود ہیں۔

ا) بشیر پرواز: سولا پور میں ادبی خدمات کے متعلق گفتگو ہو رہی ہو اور بشیر پروازؔ سر کا نام نہ آئے ایسا قطعی نہیں ہو سکتا۔ موصوف بیک وقت ڈراما نگار، شاعر، ادیب، معلم سبھی کچھ ہیں۔ اپنی تخلیقی شغل کو وہ کچھ اس طرح بیان کرتے ہیں۔

خیال نور کی وادی سے جب گزرتا ہے
تو بن کے عرضِ ہنر میں اترتا ہے

شاعری اپنے تمام تر جذبات واحساسات کو مصرعوں میں ڈھالنے کے ساتھ ساتھ شاعر کو ایک نئے عالم سے روشناس کراتی ہے۔ جس میں شاعر موجودہ دنیا کو مجاز اور کنایوں سے پیش کرتا ہے۔ مومن خان مومن اپنے تخلص کو شعری دوہرے طریقے سے استعمال کرنے پر عبور رکھتے تھے اسی طرح بشیر پروازؔ سر کے ہاں بھی کئی ایسے شعر ہیں جس میں پروازؔ کو دو معنی میں دکھایا گیا ہے۔ مثال کے طور پر چند اشعار پیش ہیں۔

میں کہ ہوں اک تھکی تھکی پرواز
اور وہ اوجِ آسماں کی طرح

رنگ تیرا دیکھ کر پروازؔ مجھ کو یوں لگے
سب دشاؤں میں تجھے تیرا ہنر لے جائے گا

نہ جان کون ہے پروآز ، اس کی کیا پرواز
میں اس سے ٹھیک سے مل لوں تو کوئی بات بنے

چندسال پہلے ایک مشاعرہ ہوا تھا جس میں دانش آرٹس سولا پور نے مختلف شعروں کے مناسبت رکھنے والی تصویریں بنائی تھیں اس میں ایک شعر تھا جو عام وخاص میں بے حد مقبول ہے۔

جن کے اجداد کی دہلیز پہ جاگیریں بٹیں
ان کے کشکول کا سکہ نہیں دیکھا جاتا

بشیر پروآز سر کا آخری شعر پیش کرتے ہوئے میں ان کے متعلق گفتگو ختم کرتی ہوں۔مندرجہ ذیل شعر تصوف کی اعلیٰ مثال ہے۔

غزل کے سوز سے مہکے ہوئے فسانوں سے
میں سوچتا ہوں تجھی کو کئی بہانوں سے

۲) الحاج حافظ اکبر علی عبآد اللہ شاہ قادری قدیری:

عادل شاہی دور میں علماء اور صوفیہ کی آمد کا سلسلہ شروع ہوا۔یہی بزرگانِ دین تھے۔جو ذکر وفکر اور مشاغل روحانی کے ساتھ ساتھ شعر گوئی کی طرف بھی مائل ہوئے بزرگانِ دین نے دین و مذہب کی اشاعت میں اردو زبان کو ایک موثر وسیلہ بنایا۔پیرانِ طریقت شعراء نے بھی اس آلہ کار سے خوب کام لیا اور ان میں سے اکثر صاحب تصنیف بھی ہوئے ہیں ابتداء میں انھوں نے فارسی میں اور بعد میں دکنی کو بھی اظہار خیال کا ذریعہ بنایا۔ چہ بہ صوفیانہ شاعری کا سحر ابتداء سے اردو شاعری میں جھلکتا ہے۔ابتدائی شاعروں میں سرآج اورنگ آبادی کی صوفیانہ شاعری کافی مقبول ومعروف ہے۔ مرحوم محترم عباد اللہ شاہ کا کلام سب سے منفرد ہے ان کا ایک اپنا طرزِ بیاں ہے جو اردو زبان میں شاید ہی کہیں ملے۔مرحوم عباد اللہ شاہ کے عشق نبویؐ پر چند اشعار ملاحظہ فرمائیے۔

عشق احمدؐ نعمت و اکبر ہے
ہر دو عالم عشق کی تعمیر ہے

ہر وقت ہے آنکھوں میں گنبد خضریٰ
دل کھینچ رہا جانب دربارِ مصطفیؐ

انسانیت کے پیکر ، اخلاق کے مجسم
سب سے بلند و بالا ، اطوار محمدؐ کے

انسان جب دنیا کی الجھنوں کو بے ثبات سمجھ کر راہِ حق پر گامزن ہوتا ہے تو دل ایک روحانی راحت وقرار سے سرشار ہو جاتا ہے اور کہہ اٹھتا ہے۔

چند روز ہی رہے گا تیرا یہ حسن و شباب
زندگی کا کیا بھروسہ یہ تو ہے مثل حباب
خواب غفلت سے نکل کر دوڑ تو رب کی طرف
ورنہ اے غافل تیرا ہو جائے گا خانہ خراب

آخر میں محترم عباداللہ شاہ کے مجموعہ کلام سے غزل کے چند اشعار ملاحظہ فرمائیں۔

ترکِ الفت وہ کر گئے شاید
داغ فرحت کا دھر گئے شاید
دل میں خوفِ خدا کا نام نہیں
لوگ حد سے گزر گئے شاید

۳) اعجاز نبی اعجاز:

شہر سولاپور کے سب سے معروف بلند پایہ کہنہ مشق استاد شاعر جن کے بارے میں ایک چھوٹی مضمون کافی ہیں۔ میرا یہ مصرعوں سا مضمون اور ان کی ناول کی سی شخصیت۔ اب ان کے متعلق گفتگو کرتی ہے تو تھوڑی ہی سہی مگر انشاء اللہ جامعہ ہوگی۔

سب سے پہلے میں ان کی حمد کا ذکر کرنا چاہس گی جو بے حد مقبول ہے اور اکثر خوش الحانوں نے اسے گایا بھی ہے۔ مکمل حمد کی بجائے چند مصرعے دیکھیں۔

ترا لطف وکرم رہے تا بہ دم، ہم پہ اے مالکِ دو جہاں
گل پیرہن میں شبنم بدن میں، ہر تن میں تیری ہی بو
نورِ سحر میں، شمس وقمر میں، تاروں میں ہے تو ہی تو
ترا لطف وکرم رہے تا بہ دم، ہم پہ اے مالک دو جہاں

محترم کی یہ ایسی روحانی تخلیق ہے جسے پڑھ کر ایک کیفیت طاری ہوتی کبھی ممکن ہو تو آپ بھی ضرور پڑھیں یہ ایک ہی حمد پر کئی کئی مضمون لکھے جا سکتے ہیں۔ ایسی قابل تعریف حمد ہے۔

مناجات اور نعت بھی اعلی پایے کی ہیں۔ ان کی مناجات سے ایک شعر جو ایک والد کی محبت بیان کرتا ہے۔ تقریباً ہر اسکول کی دیوار پر اس کی تختی آویزاں ہے۔

آنسو کبھی نہ دے مرے بچوں کی آنکھ میں
میں ہوں نا میری آنکھ میں خنجر اتار دے

محترم کی نظمیں ''مزدور''، 'نذرِ ساحرؔ'، 'ازل سے آج تک'، 'شمع فروزاں' بے حد پسند کی گئیں ان کی دو نظمیں سوشل اسوسی ایشن اردو ہائی اسکول اور جو سینیئر کالج پر، مجھے ذاتی طور پر بے حد پسند ہیں جو میں مضمون کی طوالت کی وجہ سے بیان نہیں کر سکتی۔

آخری سطروں میں ان کی غزلوں کے چند اشعار آپ کی نذر۔

ہم نے یوں دل کی زمیں کو آسماں رہنے دیا
تیری یادوں کی دھنک کو نزدِ جاں رہنے دیا
ہم کسے آواز دیتے پتھروں کے شہر میں
اپنی بیتابی کو ہم نے بے زباں رہنے دیا

ہونٹوں پہ تبسم ہے مگر آنکھ میں آنسو
یہ فصل خزاں ہے کہ بتا موسم باراں

کبھی تو صاف کریں آئنے ضمیروں کے
ہم اپنے آپ کو یوں بھی تو روبرو کریں
کہ جس کی دھوپ سے مہکا جائے دھوپ کے شعلے
اسی گلاب کی صحرا میں جستجو کر لیں

۴) سراجؔ شولاپوری:

مزاحیہ شاعری کو لوگوں نے ہمیشہ سراہا ہے۔ طنز و مزاح کے پیکر میں شاعر ادیب ایک پورے سماج کی اصلاح کرتا ہے۔ طنزیہ اور مزاحیہ شاعر اپنے اطراف کی تلخ حقیقتوں کو مزاح کے سانچے میں پیرو کر معاشرے کی اصلاح کرتا ہے۔ سراج شولاپور کی شاعری بھی ایسی ہی ہے جس میں انہوں نے اپنے مشاہدات کو مزاحیہ شاعری کی صورت میں پیش کیا ہے۔ چند مصرعے دیکھیں:

اک اک ادا ہے کتنی جہالت بھری ہوئی
شرم و حیاء کیا قوم سے اب میرے اٹھ گئی
عید میلاد اور مسلمان نوجوان
ڈی جے لگا کے ناچ رہے ہیں گلی گلی

مندرجہ بالا مصرعوں میں طنز کا پہلو نمایاں ہے۔

شاعروں میں سراؔج شولا پوری کی شاعری کافی مقبول ہے اندرون ملک بہت سی محفلوں اور مشاعروں میں شرکت فرما چکے ہیں۔ میں یہاں ان کے تین قطعات نقل کرنا چاہوں گی جو مزاح سے بھرپور ہیں۔

دھندے میں زمینوں کے ہے بھرپور کمائی
سوچا ہے کہ اب عقل سے کچھ کام لیا جائے
جس کھیت سے دہقاں کو میسر نہ ہو روزی
اس کھیت کو بلڈر کے حوالے ہی کیا جائے

نیند اس کی اڑ گئی ہے اے حسینہ دیکھ لے
تیری ساری جوئیں اس کے سر میں پنہاں ہوگئیں
سر کھجاتا پھر رہا ہے وہ گلی کوچوں میں اب
تیری زلفیں جس کے بازو پر پریشاں ہوگئیں

مزاحیہ شاعری کے ساتھ ساتھ سراؔج شولا پور نے سنجیدہ شاعری بھی کی ہے۔ مزاحیہ شاعری اور سنجیدہ شاعری دو مختلف موضوع ہیں لیکن موصوف نے دونوں کو بڑی صلاحیت کے ساتھ کہا ہے۔ ان کے چند سنجیدہ شعروں کے ساتھ اپنی بات ختم کرتی ہوں۔

لباس حرف میں کاغذ پہ اکثر جانے انجانے
ہمارے دل کی بے چینی غزل بن کر اترتی ہے

کوئی خوشی کوئی راحت ادھر نہیں آئی
میں منتظر ہی رہا عمر بھی نہیں آئی
تمہارے بعد دیا بھی نہیں جلا گھر میں
تمہارے بعد ہوا بھی ادھر نہیں آئی

۵) آصفؔ اقبال:

آصفؔ اقبال سر کا تعارف کروانا سورج کو چراغ دکھانے کے مترادف ہے۔ ادبی سرگرمیوں میں محو رہتے ہوئے ایک پورے ادارے کی صدارت کرنا اور ساتھ ساتھ شعر بھی کہنا ایک باصلاحیت شخص ہونے کی دلیل ہے۔ آصفؔ اقبال سر کی شاعری ان کی شخصیت ہی کی طرح خوبصورت ہے۔

پیار کی میٹھی باتیں سننے ، سن کر دل کو بہلانے
چاند ستارے چھت پر آ کر دیوانوں سے ملتے ہیں

تا عمر رہے ساتھ یہ ممکن تو نہیں ہے
تم لوٹ کے آجاؤ تو اک شام بہت ہے

بجھ گئے غم سے خوشیوں کے سارے دیے، چھا گئی تیرگی زندگی پر میری
تیری قربت نے دی ہے جنہیں روشنی وہ ستارے گھر جھلملاتے رہے

موصوف نے نظمیں، قطعات، غزلیں کہی ہیں۔ ان کی ایک غزل جو طویل بحر میں ہے مجھے ذاتی طور پر پسند ہے۔ آصف اقبال سر کا شعر جو ہر مشاعرہ میں ان سے سنا جاتا ہے۔ پیش خدمت ہے۔

اسی دیوانگی میں اب تلک ہم گھر نہیں پہنچے
کوئی آواز دے تو اپنا مسلک ہے ٹھہر جانا

دکھائے تیرا حسن یا کہ دیکھتا رہے تجھے
عجیب کشمکش سے اب گزر رہا ہے آئینہ

آخر میں، میں ان کی مشاہدات کو نقل کرتے ہوئے اپنی بات ختم کرتی ہوں۔

بغض ہے عداوت ہے تم کہیں بھی ہو آؤ
شر ہے اور شرارت ہے تم کہیں بھی ہو آؤ
بات حق شناسی کی کون آج کرتا ہے
ہر جگہ سیاست ہے تم کہیں بھی ہو آؤ

خوش رہنا آسان بہت ہے سب کو ہنسا کر دھرتی پر
سکھ ملتا ہے صدیوں کا بس پیاس بجھا کر دھرتی پر
دل توڑا تھا ہم نے کسی کا لمحا لمحا روتے ہیں
کیسے جیتے ہوں گے انساں خون بہا کر دھرتی پر

شہر سولا پور کے یہ پانچ ایسے شعراء ہیں جن کے مجموعہ کلام شائع ہو چکے ہیں اور وہ شاعر بھی ہیں جن کے کلام شائع نہیں ہوئے اور کچھ کے ہو بھی گئے ہیں۔ میں ان سبھی شعراء کے نام درج کرنا چاہوں گی۔ جو گزشتہ سطروں میں نہیں۔۔۔

عبدالرشید ارشدؔ، عبدالوہاب جمیلؔ، عبدالشکور شعورؔ، شفیع الدین شطاریؔ، طالبؔ شولاپوری، عرفان کاریگر، اشفاقؔ زید، الیاس احمد الیاسؔ، رفیع نوازؔ شولاپوری، معذرت خواں اگر کسی شاعر کا نام نہ آیا ہو تو اصلاح فرمائیں اور میرے تاریک ذہن کو اس چراغ سے روشن کریں۔ شکریہ۔۔۔

انٹرویو

Kotkunde Sadiya RiyazAhmed

Class : B.A.2nd year Roll No. 8021

السلام علیکم ورحمتہ اللہ وبرکاتہ

میں سعدیہ ریاض احمد کوتکنڈے۔ آج ہمارے ساتھ ہیں سولا پور کے مشہور شاعر سوشل اسکول کے سابقہ پرنسپل اور برگِ حنا کے خالق اعجاز نبی اعجؔاز سر۔ میں شکرگزار ہوں کہ آپ نے اپنا قیمتی وقت ہمیں دیا۔

آج ہم آپ سے بات کریں گے آپ کی شاعری کے بارے میں اور اردو ادب کے بارے میں۔ میرا پہلا سوال یہ ہے

☆ آپ کی شاعری کی شروعات کس طرح ہوئی ؟ اور آپ کا پہلا شعر کون سا تھا؟

اعجؔاز سر: شاعری تو خیر احمد میں شروع ہوئی۔ میں چاند تارا ہائی اسکول میں ٹیچر تھا تو وہاں ایک واقعہ ایسا ہوا، چند دوستوں کی محفل تھی اور اس میں ہمارے شیخ احمد صاحب جو حافظ قرآن تھے اور عربی کے ماہر تھے وہ آئے اور پھر شراب کی ایک بڑی بوتل رکھی تھی اسے لے کر پینا شروع کیا۔ اصل میں اس شراب کی بوتل میں دوائی رکھی ہوئی تھی تو ہمارے جمیل انور نام کے ایک دوست تھے بڑا ادبی ذوق تھا انہوں نے کہا کہ ''زاہد کے ہاتھ دیکھ کر شیشہ شراب کا'' پھر کہا اس کو مصرعہ لگایئے تو کسی نے کچھ کہا کسی نے کچھ اور جو میں نے کہا وہ سننے کے بعد اچھل کر گود میں اٹھا لیا مجھے۔ میں نے یوں کہا۔

ساقی کے دستِ ناز سے ساغر پھسل گیا
زاہد کے ہاتھ دیکھ کے شیشہ شراب کا

☆ شاعر ہونا کس طرح سے الگ ہے باقی کچھ ہونیسے شاعروں میں کیا خاص بات ہوتی ہے؟

اعجؔاز سر: شاعروں میں عام طور پر یہ خاص بات ہوتی ہے کہ وہ زندگی کے جذبات کو نہایت مؤثر طریقے سے پیش کرتا ہے۔

؟ شعر کو شعر کیا چیز بناتی ہے☆

اعجؔاز سر: شاعر صاحب سے جب نریش کمار پرشاد نے انٹرویو لیا تھا تو ان سے پوچھا تھا کہ اک اچھے شعر کی تعریف کیا ہے تو ساحؔر صاحب نے کہا تھا کہ شعر اچھا ہو، مفید ہو، نغمگی ہو اور شعریت ہو یہ شعر کی تعریف ہے۔

☆ اپنی شاعری کو سنوارنے اور نکھارنے کے لیے آپ نے جو کتابیں پڑھیں وہ ہم جاننا چاہیں گے؟

اعجؔاز سر: مجھے مطالعہ کا بچپن سے ہی بڑا شوق رہا ہے اور ہائی اسکول میں آنے کے بعد اس میں مزید اضافہ ہو گیا۔ مجھے نثری اور شعری مجموعے، افسانے،

ناول، افسانچے میں نے پڑھے ہیں اور شاعری میں علامہ اقبال، میر تقی میؔر اور غالبؔ یہ میرے پسندیدہ شاعر رہے ہیں۔ ان کی کتابیں میں نے بہت پڑھی ہیں اور آج کے دور کے شاعروں میں ساحر لدھیانوی میرے سب سے پسندیدہ شاعر ہیں۔

☆ شہر شولا پور میں اردو ادب اور شاعری کے متعلق آپ کے کیا خیالات ہیں؟

اعجاؔز سر: سولا پور کی سرزمین شاعری کے لیے بہت ساز گار رہے اور اس میں بے شمار شاعر پیدا ہوئے ہیں لیکن گم نام ہیں کیوں کہ شہر سولا پور کے تعلق سے لوگوں کا خیال آج بھی ایسا ہے کہ یہ پچھڑا ہوا شہر ہے اور وہاں کہاں ایسے شاعر ہوں گے لیکن ہم نے مشاعرے پڑھے ہیں۔ میں نے احمد نگر میں مشاعرہ پڑھا ہے، بمبئی میں، پونہ میں، گلبرگہ، حیدرآباد مختلف شہروں میں میں نے مشاعرے پڑھے ہیں اور اپنا لوہا منوالیا۔

? جدید شاعری کے متعلق آپ کیا کہنا چاہیں گے☆

اعجاؔز سر: جدید شاعری سے میرا خیال ہے کہ جدید کے نام پر کچھ بھی لکھ رہے ہیں اس میں ہ قافیہ کی بندش ہے نہ ردیف کی بندش ہے نہ بحر ہے جدید شاعری سے مراد یہ ہے کہ اس میں رس نہیں ہے شعریت نہیں ہے نغمگی نہیں ہے۔

☆ آپ کے آئیڈیل کون ہیں اور ان کی کچھ باتیں جو آپ کو آج بھی یاد ہیں؟

اعجاؔز سر: میرے آئیڈیل ساحر لدھیانوی ہیں اور 1980 میں مشاعرہ ہوا تھا ان کا شولا پور اسوسی ایشن میں نئی بلڈنگ تعمیر کرنی تھی اس وقت وہ آئے تھے تو وہ آنے کے بعد مرحوم محمود سر نے تعارف کروایا میرا کہ بھئی یہ آپ کے عاشق ہیں اور آپ کے ساتھ لاوج میں دن بھر رہیں گے۔ 12 بجے سے لے کر 8 بجے تک مجھے موقع ملا ان کے ساتھ رہنے کا میں نے ان کی نظمیں سنائی وہ بہت شریف آدمی اور بہت مؤثر شاعر تھے۔

? کوئی ایسا مشاعرہ جو آپ کے لیے یادگار رہا ہو☆

اعجاؔز سر: کئی یادگار مشاعرے میں نے پڑھے ہیں لیکن ساحؔر صاحب کے ساتھ جو مشاعرہ ہوا وہ سب سے شاہکار تھا ان کی نظم تاج محل، ورثہ اور جشن غالبؔ یہ تین نظمیں انہوں نے پڑھیں اور میرے پاس تینوں رکارڈنگ تھی۔

☆ آج کی جو ینگ جنریشن ہے وہ اوپن مائک کی بے بحر جس میں نہ ردیف کی بندش ہوتی ہے جیسا آپ نے ابھی کہا آپ کو کیا لگتا ہے اس سے جو اصل شاعری ہے وہ متاثر ہوتی ہے؟

اعجاؔز سر: نہیں۔۔۔ بالکل نہیں۔ غالبؔ کو کوئی متاثر نہیں کرسکتا۔ علامہ اقبال، میر تقری میؔر کو کوئی متاثر نہیں کرسکتا اس سے کوئی فرق نہیں پڑتا۔

Always old is Gold...

؟ نئی نسل سے آپ کو کیا امیدیں ہیں☆

اعجاؔز سر: نئی نسل میں جوسب سے بڑا سوال یہ ہے کہ مطالعہ کا فقدان ہے مطالعہ بالکل نہیں ہے نہ آج کے اردو پڑھانے والے ٹیچرس میں ہے نہ بچوں میں جیسی روح ویسے فرشتے مطلب یہ ہے کہ جب تک مطالعہ نہیں ہوتا تب تک کچھ نہیں ہوگا۔آج بھی مجھے ساحر کے تینوں مجموعے کلام گاتا جائے بنجارا، تلقیاں اور آؤ کہ کوئی خواب بنے یہ مجھے ازبر یاد ہیں۔

☆ وہ طالب علم جنہیں پڑھنے کا شوق نہیں ہے اور وہ شروعات کرنا چاہتا ہے کتابیں پڑھنے کی تو وہ کیسے شروعات کرے؟

اعجاؔز سر: ذوق وشوق پیدا کرنا بازار میں خریدنے والی چیز نہیں ہے اس کے اندر ذوق وشوق ہونا چاہیے اور پھر وہ شروعات کرے۔علامہ اقبال سے علامہ اقبال عظیم شاعر تھے۔

؟ آپ کا کوئی خاص شعر جو آپ سنانا چاہیں گے☆

کچھ ہاتھ آسکا نہ بجز صبح یاس کے
خواہوں کے ہونٹ چومتے صدیاں گزر گئی

☆ آخر میں آپ میرے ہم جماعتوں کو اور طالب علموں کو کیا پیغام دینا چاہیں گے؟

اعجاؔز سر: پیغام یہی ہے کہ تم مطالعہ کا شوق پیدا کرو۔ابھی میرے پاس کتابیں رکھی ہیں مطالعہ کا شوق مجھ میں اتنا ہے کہ میں آج بھی رات 3 بجے سوتا ہوں۔81 سال کی عمر میں تو شوق پیدا کرنے کی چیز ہے ساؔحر صاحب سے جو میری ملاقات ہوئی تھی لاوج میں تو میں نے ان سے فرمائش آپ کی نظم پرچھائیاں سنائیں تو وہ کہنے لگے کہ بڑی طویل نظم ہے 180 اشعار ہیں اسی میں میں نے کہا میں سناتا ہوں آپ کو تو انہوں نے پوچھا ''پورے یاد ہیں'' میں نے شروع کیا تو ایسے دنگ رہ گئے کہنے لگے کہ آپ کا حافظہ کمال کا ہے میں نے کہا آپ کا کلام اصل میں کمال کا ہے جو دل ودماغ پہ نقش ہوجاتا ہے میں نے صرف دومرتبہ پڑھی وہ خودبہ خود یاد ہوگئی۔

اللہ تعالیٰ سے دعا ہے کہ آپ جیسے شاعر اس سرزمین سولاپور کو عطا ہوں جس سے شہر سولاپور کی ادبی فضا خوشگوار رہے۔اللہ تعالیٰ سے دعا ہے کہ سر کا سایہ سایہ عاطفت اہلیان سولاپور پر پرتا دیر قائم رہے اللہ تعالیٰ آپ کی عمر دراز کرے۔۔

इंग्रजी विभाग

who?
ENGLISH
don't
Did
at
on
where?
Past
verbs
Does
Do
-ing

Words School
Apostrophe
Prepositions
Exams Semi-colon
Verbs
Read
Punctuation
Hyphen
11+
English
Mock
Tests
Dash
Learn
Colon
Spelling
Pronoun
Adverb
Writing
Creative
Period
Revise
Writing
Brackets
Grammar
Comprehension
Ellipses
Sentence
Structure

DEPARTMENT REPORT FOR THE YEAR 2021-22

Department of English this year as well that is 2020-21 was as vibrant as before.

Two new teachers joined the department, that is the university gold medalist Miss. Khansa Muchale and Dr. Gulrez Maddi.

We keep abreast of the latest happenings in the English world via our lectures and special programs.

Due to the epidemic, our time schedule got changed many times but since February 5th 2022, we have been conducting regular offline classes for the students.

Three cultural programs were conducted by the dept. Two were in online mode and 1 was offline.

In the online Program Prof.Dinanath of Chopra college, on 31st December ,2021, he elaborated on the importance of reading books and speaking fluent English. He explained things with lots of real life examples.

Our second program was a grand offline event on 5th of January, 2022 with Dr. Sachin Surve from Pune University holding a one day workshop for our students. Separate report is attached herewith.

Our third program was again an online event by a Prof from Latur region gender activist and Prof of English from S. M. College Renapur, and daughter of famous activist Vithal Rao , president of MFUCTO, ON 7th of January 2022. she spoke at length about the various gender related issues occurring and being faced by the girls across cultures on a daily basis.

After every program students posed many questions to the speakers for better understanding and got satisfactory replies from the eminent scholar speakers.

The department has now established a well equipped library for its students. Every Thursday students can borrow books for reading from it.

The department has planned several more learning activities for its students and lectures by eminent speakers.

The department is also trying to hold its internal exams under central system from this semester and also plans to take many soft skills courses.

Already the department is running five certificate courses which are as follows.

1: A CERTIFICATE COURSE IN ENGLISH GRAMMAR AND VOCABULARY.

2: A CERTIFICATE COURSE IN Translation

3: A CERTIFICATE COURSE IN GENDER: AWARENESS AND SENSITIZATION

4: A CERTIFICATE COURSE IN SOFT SKILLS

Head of the department Dr.Asma Khan spoke as a guest speaker in Arts and SceinceCollege ,Chopra, on 27th of July 2021 on Gender Awareness and Discrimination. Her online lecture was well attended and appreciated

Her second guest speaker appearance was at a college from Mumbai, Changu Kana Thakur, or C.K.T College , New Panvel again on Gender Awareness and Discrimination issues. Her effort was well liked and appreciated.

Dr.Asma has also published four papers this year so far, on the following important topic, in peer reviewed and CARE listed journals.

1: Impediments to Gender Equality and How to Overcome Them

2: Gender discrimination in online classes

3: Role of imagination in Learning A Language .

4:**BEYOND PARTITION:**

Post-colonial India, Pakistan and Bangladesh: The Disregarded Cultural Links (published by Reva University, iSpell and Liverpool John Moores university.

Report On Workshop Organised By Department Of English, S.S.A Arts And Commerce College Solapur:

Objective of the program:

The aim of the workshop was about "Communication Skills and Personality Development"
organised by department of English, S.S.A Arts and Commerce College Solapur.

Activity detail:

The workshop was organised on 5/1/2022 for FY,SY and TY BA students through offline mode.
HOD Dr.Asma Khan mam introduced the guest Dr.Sachin Surve sir.Dr.Sachin Surve sir from
Savitribai Phule Pune University, delivered the lecture on " Communication Skills and Personality Development". Total 40 students get benefited from this program.

Outcome:

With this lecture students come to know how communication skills are important in this era and they did many activities like stage daring, leadership, confidance building through this workshop. He also explained how to know our strengths and weakness which will help them to make their personality better.

What Kind of person do you want to be and what kind of person are you now ?

- Essay

- Basar Jakler B.A.-1

I want to be the kind of person who listens well. I want to listen for more than I Speak. And when I don't know what to say I want to shut-up and be the kind of Peson who offer a hug and a homemade meal.

I want to be the kind of Person who Shut up at the emergency room when called. I don't need all the details - I won't make a assumptions or makeup stories - and I will hold Your Private details for you if that's what you need or I'll the rally troops on your behalf.

I won't tell you, just to pray more or cover you with shame when you have the courage to tell the truth or ask for help. I won't Sugget your loved one is in a better place now " because I understand that you are left behind, hurting, and that matter I will offer compassion and tears because I've been in dark Places myself. I've walked through seasons of depression, Pain, and grief. And though I not fully understand what you're walking through. I have needed others to just love me through the valley.

I want to be the kind of Person who doesn't assume your chil did something wrong when I seen their face on a mising Poster and I want to be person who lets you talk as much as you need to about the persone you loved I will do my best to see you as messy, Person like myself-gifted, worthly of love, impertans and beautiful. I'll be quick to for-give and Slow to take. at offices I'll try to remember that I have much to learn and stay open to hearing from your perspective. I'll be real about my struggles so you know you can be real too. I want you to know that when you are afraid. You are not alone. That will when your marriage is impacting you're struggling with addiction or your child is in Pain or everything feels like its breaking at once and you're not sure you have what it takes to hold on, I will hold you up. I won't offer you unsolicted advice, but I will help hold you up when you need a safe place to take I will do my best to hear you. I will practice holding space for your anger and rage, for your grief and fear, longing for all your brokenness. And though I may not say this allaloud , I will belive for you that light will come again, lohcn you have no hope I will bear hope for you. when you have no light, I will share the tiny bit I have. I will use up my breath an energy, to call out the beauty and Strength 1 See in Your. I will laugh along side you at all our way alone, we can tell the truth about the ways we want to grow and how we're learning to love who we are I will speak up if you or other people talk meanly about You I want to be the kind of Pearson who helps build a world that's safe to live in I will lift up other then tearing down. When people offer hate I'll try to remember that I always get to choose my response. I know I'll make mistakes but I'll pick myself up and keep enright on for you. Child who doesn't who feel safe in this world for your friend who wonders if she is worthly of taking up space, & for you who are weary and heavy hearted I will be the kind of person who belives. in dialogue and that whe we lay down our weapons and come to gether we build a stranger, Satar and be hearting community. I will examine my beliefs and the thoughts that I have and after. Course when I realize how I know better. I will hold fast in Some areas but even then do my best to remember only see in part.

In a world that can feel scary and harsh I want to be the kind of person who keep belive ing in better. Who doesn't give up and who keeps on fighting, who isn't too busy to lift up others. I often feel weak or afraid and like I have little to offer. but I want to be the kind of persone who shows up anyway.

CHARITY BEGINS AT HOME

- Essay

- Mustqim Mutwalli B.A.-3

Charity begins at home it is a true saying as someone that cannot love her/his family then how can that person love someone else. This proverb is a lesson for all of us and Charity does and should begin at home. First, we need to learn to care and love our family wholeheartedly then we can shower love to the outside world.

Also, it is a person's first and foremost responsibility to serve her/his family first then others. In addition, fulfill duties towards your family than others.

It is largely believed that our family comes first and we should help them before helping others. But, there are people who debate that this is the misinterpretation of this proverb. According, to them, it means that children should be taught about charity at home. A child learns by seeing his elders, if the parents are loving and giving and pay importance to social cause then their children will also learn the same and make some efforts to improve the society.

Besides, in some way, it does make sense. It also sends a strong message to the people with this phrase. Furthermore, the children follow the footstep of their parents and do what they do.

Moreover, if they see their parents doing good deeds by helping the poor and needy then they will indulge them in doing the same. Also, they will pass this on to the next generation. But, on the contrary, if they see them misbehaving with poor and needy then they will also do the same. So, it is important to teach our children good things because it will build a better society.

The above-mentioned interpretation of the phrase may not be complete in itself. If in the above interpretation the parents completely ignore their children and devote themselves completely in helping others then will their children still like to help others? The answer will be no because they would think that these people are keeping them away from their parents. Also, they would rather hate them.

So, we can say that both the interpretation of the phrase is true and linked with each other. We must indulge in the habit of charity only when it runs in the family. The children will also inculcate only when we remain sensitive towards the need of children and family members. After that, we can go out and help others. And this is the best way to lead a decent life.

Also, we must learn to prioritize and the family should be on top of the list. Besides, ignoring the family and working for the benefit of society is bad for both our self and society.

In conclusion, **Charity begins at home** sends a strong message in society. We should understand it's important to lead a more satisfying life. Also, we must remember what we inculcate is what we teach our children. Besides, we must shower our children and family with an abundance of love and fulfill all their essential needs and after that, we can help the poor and needy around us.

DOWRY LEADS TO FEMALE INFANTICIDE

- Biography

- Mahin Kalyani B.A.-1

Dowry: Some girl babies are killed so that the family doesn't have to pay a dowry when they get married. In Indian society it is tradition for the parents of the bride to give a dowry to the groom and his family. The dowry consists of large amounts of money and valuable goods. For families with several daughters this can be a serious financial burden.

The two reasons gave a psychological turn to the whole scenario. Men won't have daughters. The custom of putting the girl child under one of the legs of the cot was quite common in some remote villages. The infanticide continued for centuries and is heard of even today.

Both the reasons and ways of killing a female child have changed. The most dominant reason of doing away with the child is dowry. Formerly it was in vogue only in certain areas of the country. North was considered notorious for it. During the last decade scientific innovation of amniocentesis came to the help of the parents.

A study in Delhi revealed that out of the 1000 cases of foeticide (Killing the baby in the womb) 999 were of female foetus after their sex was known through this test. Most of these cases were from highly educated and well placed families. Even these families would not like to and cannot face the exorbitant demands of dowry. Killing the female foetus is as heinous a crime as the other ways of killing the child in rural areas.

In rural areas it was most common among the so called upper castes throughout the throat of the child. These are rather cases of heinous crime motivated by compassion for the child.

Reasons for Female infanticide : Generally, parents don't want a girl baby because they have to give a big amount as a dowry at daughter's marriage. There is a faith that girls are always consumer and boys are the only producer. Thus Parents understand that son will earn money for the whole life and care their parents however girls will get married a day and will have a separate family.

There is a belief that the son will carry the name of the family in future however the girl has to carry the husband's family.

This is a prestige issue in society for parent and grandparent to have a boy baby in the family besides having a daughter.

There is a stress on the new bride of the family to give birth to a male child so she is enforced to go for sex recognition and abort if girl baby.

Illiteracy, insecurity, and poverty of people in society are also major reasons for girl baby burden.

Science and Technological advancement and utilities have made this very easy task for parents.

Female infanticide in Islam Islam has always condemned infanticide.

Female infanticide was common in pre Islamic Arabia. However, by the time of Muhammad saw and the revelation of the Qur'an female infanticide was strictly forbidden, and regarded as seriously as adult murder. The Qur'an on female infanticide: the infant girl, is buried alive, is questioned, for what crime she was killed.

Surah 81 v 8-9

You shall not kill your children for fear of want. We will provide for them and for you. To kill them is a grievous sin.

LATA MANGESHKAR

(28 sep 1929 to 6 Feb 2022)

- Biography

- **Mahin Kalyani** **B.A.-1**

Lata Mangeshkar was born in 1929 in the city of Indore, the State of Madhya pardesh. Ms. Mangeshkar Leaves a lengacy of tens of thousands of Songs, mostly in Hindi but also of her work was playback a Singer. She is widely considered to have been one of the greatest and most influential Singer of India.

In India, though she was far from anonymous. She received the Bharat Ratna, Indias highest honor, in (2001) Filmfare Life time Achivement Award (1994), Padma Vibhushan (1999), Padma Bhushan (1969) and more.

As a teenager, in the 1940s. Ms. Mangeshkar played minor roles onscreen, "I neve liked it the mekup the lights, She said in an interview for a book. published in 2009.

She would became the Singing voice for generations of actresses in the Hindi Language film of Bollywood, from Madhubala and Meena kumari in the 1950s and 1960s to kajol and Preity

zinta in the 1990s and 2000s But she also worked on many films in other Indian Languages, including Marathi, Bengali, Tamil, Kannada and Gujrat.

India's first prime minister, Jawaharlal Nehru, was said to have been moved to tears by her rendering of a patriotic Hindi Songs, "Aye Mere Watan Ke Logon after India's war with china in 1962

Ms. Mangeshkar never married for years, she supported her mother as well as her sibilings until they began their own careers. Her sister Asha Bhosle, 88 is also a well-known playback singer

Ms. Mangeshkar Said,

Music is my life and God," in Kabirs book "My prayer is music "- It is like father & mother to me."

She Inspire us Said,

"I Have been singing for the last 50 years, you know, So I Deserve a Break, Besides, There are Talented Singer around who can do Justice to their work."

I've always loved Life, Irrespective of all the ups and downs that have filled my Journey.

A Customer is the most important
visitoron our premises.
He is not dependent on us.
We are dependent pm him
He is not an inturruption on work
He is the purpose of it.

He is not an outsider to our business
He is part of it.
We are not doing him a favour
by serving him......

He is doing us a favour by
giving us the opportunity to do it.

-Mahatma Gandhi

The Life I Would Like To Live

- Essay

- Saniya Shaikh B.A.-1

Allah tells us that , "if anyone saved a life it would be as if he saved the life of the whole humanity. Nabi Muhammad sallala hu alaiv sallam called as Al Amin (the trust worthy one) by people because he built trust through benefitting the community in many different ways.

` All the messangers of allah put a theory of humanity in the people. Human known as "Ashraful
Mkhluk"

According to Islam every bashar / man / woman get once a life. so his life must be clean & far away from any sin. Accordingly I tried to live my life on the truthful way.

In my life I do not want to breach any condition of humanity. My life is fully in workship & performing my all responsibility.

I bestowed by Allah with rides on land & on sea. I fully take advantages of natural gift. It is my duty to be just and truthful enjoys a high priority status. I always maintain justice & do not be partial in black or fair complexions & rich & poor. I always remained to help the needy persons.

Life is a divine bestowal on humanity that should be secured & defended by all means. I always protect the human merits & virtues of others.

I always does good deeds. I follow the directions given by my parents. I always maintain relation with my relative. I always give honor tomy seniors & keep attention on my dears.

While living life whenever a moment of any economin or any other transactions. I will follow the condition of transactions. I never fail to do so. I always maintain my cities regarding neighbours & other mets.

It is my bounded duty to learn high education & either religious & or Academic. I used to take education knowledge from its bottom. passing in is classes not my goal but to take complete knowledge is my task. I always like to do success & to serve for my society & my nation.

Similarly it is very necessary to live free of tension. life should be lived without tension. In every moment of life or any stage of age man should be lived free of tension man always should live in peaceful manner & happy atmosphere. I am always living my life with happy moment & will continue to it.

When I will became major & will to earn money. I an take caution about my ever honesty. If we wants to develop our country then we should became honest. our India should be from any corruption. In all sectors. If we want to pinacle development of our country every sectors should work honestly. In business, services. corporate sectors every institute should be non corrupted & free from selfishness nature.

I am infending to achieve a maximum success in my life. But I always take care about my purified success. I do not take shelter of any falsity. I am trying to work to walk on true path. I will not corrupt.

Constantly I will put myself in calm & peaceful; And always keeps surrounding nature either office, society or relations in peaceful manner. I will use mercy to others & will ready to commiserate to the others.

I would like to wake up early morning. A happy, meaningful life will be earned. My goal is to priortize my relationship & optimizemy time. I have to consistently invest time & energy into my important relationship to see them grow. I have devise strategies to create more time in my clay. My ultimate bet is that a meaningfull life , a life truly worth living , is down stream of strong relationships & time to engage in my pursuits.

What Inspire You / Me

Hear are 10 things thant Inspire me.

Ambition :-

Ambition can be detied as being eager or hungry to aspire and accomplish something it is one thing i can't get enough of when i read about people who are bull of ambition, it gets me edited and inspired Especially those who have archived a lot and continue to push for more out of chpise

Past :

My past is a form of inspiration to me because i look at it in the right contert a lot of people see their past as a bad place they never want to return to some obese over it so much they are still living in it and their present actions retlect that.

Doing new thing :

I am the type of person who rearranges my room every 6 Months or So because I can get bored with the layout it stay for long time. I like toying Some thing in a new with a new approach, a new idees etc.

Challenges :

Challanges can be very hard in life It you are not the most enthusiastic about challange your self constantly, then it may not ba a source of inspiration for you. for me being challanged and going out of my way to push to the next level is inspiring

My Parent :

love is an amazing, thing, the support and respect and magic theat if provides never toil the love, support, and hard work trom my mum to raise, sheller, educated and narture me are commendable and i Know I am lucky to hove her.

Friends :

Everywhere In have lived or find myself in this life i have hod great friend around me they have helped me through tough times and celebrated with me in good times they hove shown me he kind of love that exists through respect and mutual adoration their love inspires me.

Charity :

There are a lot of people who need help in our world and there are a lot of people there doing their best to give it to them.

Every time I see one working hard to create change reach out to the less privileged and make life better for people I am inspire and honored to be part of the thing that I can be.

Faith :

I don't necessarily means religion although that is part of it the faith Im talking about hare is the abilities to have faith when times and hard that is inspiring and it inspires me a lot.

Adventure :

To me advent are is an reciting and remarkable experience I Love vesting new place that I have never been to betore seeing new thing It inspires me.

Happiness :

you now that look an something face when they are smiling and their syes are bright and their body language is open and jovial, that full of happiness in inspiring to see It's awesome It's contagious and also inspiring Those happy moment those beautifully smile inspiring me.

OH MY INDIA

- Poem

- Saniya Shaikh B.A.-1

O my India! O my India !
I am proud of you; Always, I am ready to
sacrifice all of my to you;

Fully flowing rivers
increasing beauty of you;
Soldiers of army arrived
pinnacle success to you;

Himalaya, Sahyadri, Ganga,
Tajmahal elegant by you;
Indians are living under
pleasant shadow of you;

Shrawan clouds shining vegetation,
gives raining clue;
greenish grass on earth inspires
moving without shoe;

Farmers begins plough
land with hopes of new;
Fragrance of scarifying
soldiers wafting in you;

Non corrupt non poverty
soon will come in true;
We are trying to keep
clean and holly to you;

Don't forget slogan of Kalam
superpower are you;
O My India! We keep
spiritualize virtue to you;

NATURE

- Poem

- Saniya Shaikh B.A.-1

Nature is very beautiful:
Natural things are very useful :

Nature is our best friend forever it is
never discriminate whoever;

Nature is more important part of life;
sometime I am with nature strife;

Probable truth are sun and moon;
Mrig Nakshtra is starting in June;

Uncertain life is started from womb;
certain life is ended in tomb;

Kashmir to Kanyakumari India is one;
Sahyadri, Himalaya, Narmada Ganga
gifted one

Nature is the best teacher;
In nature many more feature;

SCHOOL DAYS:

-Poem

Saniya Shaikh, BA-1,

My school time was very wonderful ;
My school and teacher were very cool;

I just cant forget it;
I always still them meet;

The heart would sometimes say that;
leave everything, go back school and chat;

That time only I most enjoy;
beautiful Past became very annoy;

Since, that, I have lots of friends;
playing and enjoying, lot of time spends;

I love my school studying time life;
acquired full knowledge using in future life,

I have been always missing school days;
Attendance resulted, secure future, by new ways.

M.K. GANDHI AND TRUTH

-Essay

Saniya Shaikh, BA-1,

Hon'ble Dias and my respective all teachers and others :

Khalil Zibran told that if you speak truth for five minutes then your relatives abandoned to you. Nowadays, if you speak 15 minutes truth, then you will be hanged. But M.K. Gandhi decided to speak truth in the whole life and it was started from his childhood. The disperse astern system re concreted by Mahatma Gandhi by one by one brick of awareness, unarguably, fearlessness, confident. M.K. Gandhi woke up the people from the sleeping of laziness. He freed from fear to the educated people. He inspires the people to civil disobedience against the British rulers. He converted peacefully cowards into bravery.

While giving tribute to Gandhi we should apologize ourselves as we are having in our mind with grudge, revenge taker, arrogant manner, On the occasion of death anniversary should take oath regarding truthfulness, good behavior, non corruption, helping nature and innocency. Gandhiji himself was a scholar with the degree of Barrister but he gave up suit, shoes and choose Dhoti. Reason you, very well known the incident felt in Africa.

After returning from Africa he accepted the challenge to free India form British. Despite veteran leaders in Hindustan he entered in the freedom fighting. Thereafter, his celestial guidance accepted the other leaders. He convinced the British Ruler with his divinity which was acquired on the basis of truthfulness. His word was very effective due to which British surrendered. According to him, truth and non violence are the two side of coin. Truth is God and morality and the moral laws. Non violence implies uttermost selflessness. Every Religious teach us to speak truth. If we adopt this one code, we will be success in our life.

Jay Hind

Indian Economy likely to record 9.2% growth in 2021-22

India's GDP will likely grow 9.2 percent in FY22, according to the Ministry of Sta. tistics and programme implementation.

The expansion of the indian economy. as per the statics ministry's First advance estimate of GDP For 2021-22 released on January 7, is lower than the Forecast by the Reserve Bank of India (RBI).

The central bank had last month reiterated its GDP growth Forecast of 9.5 percent For FY22. While the estimated GDP growth rate of 9.2 percent For FY22 is the highest in at least 17 years, it has been eided by can extremely Favourable base effects, With the GDP having contracted by a record 7.3 percent in FY21 on account of the covid-19 pandemic.

` As per the First advance estimate, Which is based on available data for the First two to three quarters of the financial year, growth in gross value added For FY22 has been pegged at 8.6 percent. GDP is seen growing 17.6 percent in FY22 in nominal term.

The RBIS Fore cast last month said India's GDP was seen grawing 6.6 percent in October - December 2021 and six percent in January March 2022. Commenting on the GDP advance estimates revealed by the Ministry of Statistics and programme, implementation Aditi Nayar, chief Economist, ICRA Limited, Said:" The advance estimates For real GDP and GVA growth as well as the nominal GDP expansion

are broadly in line with our own expectations (9.0 percent, 8.8 percent, and 17.5 percent respectively).

"The implicit GDP growth of 5.6% For H_2 FY2022 built in by the NSO may not Fully Factor in the admittedly evolving impact of Omicron .Our Sense is that after a .6 0 - 65% . rise in Q3 FY2022 , the GDP expansion is set to slip below five percent in the ongoing quarter .

The advance estimates are the extrapolation of the numbers based on the six to eight months of the current fiscal

The credit rating agency Said .

The Life I Would Like to Live

Allah tells us that " if anyone saved a lite it would be as if he saved the life of the whole humanity Nabi Muhammad Sallala hu alavis sallam called as al amin (the trust warthy one) by people bescausehe built trust through benefitting the community in many different ways.

All the messengers of allah put a theory of humanity in the people. Human known as Ashraful Makhluk

Every Human Shoulcl Live his to every human. According to is lam every bashar lman woman get once a life so his life should must clean & far away form and sin. Accordingly I tried to live my life on the Truth way.

` In my life i do not want to breach any condition of humanity my life is fully in workship & performing my as responsibility.

I bestowed by allah with rides on lond & on sea I Fully take advantages of natural gift. It is my duty to be just and truth full enjoys a high priority status I always maintain justice & do not percolate in back or fair complexions & rich & poor I always remained to help the needy persons.

life is a dived bestowal on humanity that should be secured & defended by all means I always protect the human inesits & Virtured of others

whoever slays a soul it is though he sleu all men & whoever keeps it avives it is as though he kept alive men.

I Aluays dees good deeds ti doeying the directions given by my parents. I always main tain relation with my relatives i always gives honour tormy seniors & keep attention on my eldrs.

while living life when over a moment of any economic or any other transaction I will fallow the condition of translation I never fail to do so I always maintain my chutes regarding neighbors & Other Mets.

` It is my bounded city to learn high education & either religious & or academic I used to take Complete knowledge from is bottom passing in classes not my goal but to do sucess & to sense for my society & my nation.

Similarly it is every necessary to live Ferme of tension life should lived without thiazine in every moment of life or any stage of age man should be lived free of tension man always should live in peaceful manner & happy atmosphere I am always living my life with happy moment will continue

When i well become ma for & will to am money I am take caution about my ever honesty If we wants to develop our country the we should became honest our India Should be few from any corruption in all sectors It we want to pinnacle development of our country every sectors want to work honestly in business use services force corporate sectors every institute Should be non corrupted & free from selfishness nation

I am intending to active a maximum sucess in my life but I always take care about my purify sucess i do not take shelter of any falsity i am trying to walk on true path. I will not corrupt I even earn halal income & also carry on discipline to my collages .

Constantly I will my self in calm & peaceful and always keeps surrounding nature either office, society or relations in peaceful manner i will use mercy to others & will ready to commiserate to the others

I would like to wake up early moving A Happy meaning ful life will be earned my goal is to prioritize my relationship & optimize my time I have to consistently incest time & energy into my important relationship to see them grow I have to devise st rategis to create move time in my day my automate bet is that a meaningfully life a life truly worth living is down stream of strang relationship & time to engage in my pursuits

My Father My Inspiration

What inspires you ?

Most people talk about a mothers love and affection and fathers love often gets ighoved a mother's love is spoken of repeatedly everywhere in movies shows and more but fathers are the first hero and inspiration to every child I Can vouch for my father when it comes to him being an idea person my father is different as everyone like to say and also because of his personality

My Father owns a business and is practices discipline in off osescts of life the is the one who taught me to be disciplined no matter what i do the tries his best to fulfill aft our wishes but also monthlies the strictness wheel the need arises one of the best things I love about my father is that he has always kept a very safe and secured home environment for a happy living

My Father has on undying love for me and our family the practices his religion devotedly and his very charitable too I have ever seen my father misbehave with his elders in my entire life which makes me want to be like him even more my Fathers Perspective and personified together ane my inspiration he devote his free time to taking cover of people which inspires me to do same my father taught me the meaning of love in the form of care the consistency and affedion encourage all of us to treat people the same way all my knowledge has been deriyed from my father It is one of the sole resons why i love to do something inspired by my Clact I watched my father become tougher I certainly aspire to become like my father he is the one who has taught me all me th every decision of my life whatever there is a problem in life he is theve to support me in all ups and dowhs my father is and will allways be a source of inspiration to me

सामाजिक शास्त्र विभाग

कोरोनाचे सामाजिक परिणाम

– सामाजिक लेख

– हिरापुरे साहेबलाल B.A.-1

कोरोना आपत्तीनंतरच्या बदलांवर चर्चा करत असताना आपण एकदा मागे वळून पाहण्याची गरज आहे अस मला वाटतं कारण कोरोना पूर्वीचे घेण्यात आलेले निर्णय त्यांच्या मर्यादा व त्यांचा समाज जीवनावर झालेला परिणाम हे लक्षात न घेता आपण कोरोना नंतरच्या बदलावर चर्चा करणं हे चुकीचं ठरेल. विकसित देश असो वा विकसनशील देश कोरोना महामारीच्या याकाळात सर्वच देशातील लोक अक्षरश: होरपळून निघाले कोरोनामुळे ओढवणाऱ्या मृत्यूचे वाढते प्रमाण आणि टाळेबंदीमुळे उद्भवणारा पोटा–पाण्याचा प्रश्न यामुळे लोकांमध्ये अत्यंत भयाची परिस्थिती निर्माण झाली होती. रोजगाराच्या शोधात आपले गाव–कुटुंब सोडून शेकडो किलोमीटर दूर शहरात आलेल्या स्थलांतरित कामगारांचे लोंढेच्या लोंढे मिळेल त्या मार्गाने आपल्या गावाकडे निघाले. दरम्यान याकाळात कोरोना ने नव्हे तर उपासमारीनेच अनेकांचे मृत्यू झाले. दुसऱ्या लाटेच्या वेळी देखील आरोग्य यंत्रणेच्या कमतरतेमुळे नियोजन अभावी अनेकांना आपला जीव गमवावा लागला, ऑक्सीजन व्हेंटिलेटर बेड ची कमतरता, महागडे उपचार यामुळे सामान्य लोकांच्या डोळ्यातील झोप उडाली. साऱ्या जगाने मृत्यूला अक्षरशः जवळून अनुभवले, आता हळू हळू जेव्हा नियम शिथिल केले जात असताना आर्थिक, शैक्षणिक, बेरोजगारी, शेती तसेच आरोग्य यांसारख्या समस्या लोकांसमोर आणि सरकारसमोर आ वासून उभा आहे. टाळेबंदीचा परिणाम लोकांच्या वैयक्तिक आयुष्या बरोबरच देश व राज्याच्या अर्थकारण, शिक्षण तसेच रोजगार यावर देखील झाला. टाळेबंदीच्या काळात विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक नुकसान होऊ नये यामुळे डिजिटल शिक्षण प्रणाली पुढे आली. कोरोना पूर्व काळातही डिजिटल शिक्षणासाठी प्रयत्न केले गेले. परंतु टाळेबंदीच्या काळात याशिवाय दुसरा पर्याय नसल्याने ऑनलाईन शिक्षण प्रणाली लवकर स्वीकारली गेली. नवीन तंत्रज्ञानाची ओळख मुलांना झाल्याने आपल्या पासून दूर असणाऱ्या आपल्या मित्र–मैत्रिणीशी, शिक्षकांशी, संवाद साधू लागले ऑनलाईन क्लास करणे, रोजचा अभ्यास सबमिट करणे ऑनलाईन परीक्षा देणं या सर्व नवीन पद्धती मुलं शिकली परंतु ही ऑनलाईन शिक्षण पद्धती सर्वच विद्यार्थ्यापर्यंत नाही पोहोचू शकली. ज्याकाळात जिवंत राहणे हाच मोठा प्रश्न ज्या लोकांसमोर होता. त्यांना आपल्या पाल्यांसाठी अँड्रॉइड मोबाईल घेणं, रिचार्ज करणं परवडणार नव्हत. त्यामुळे मोठा विद्यार्थी वर्ग आज शिक्षणाच्या प्रवाहाबाहेर पडला आहे असे वाटते. त्यांना पुन्हा प्रवाहात आणण्यासाठी शिक्षकांना मोठी कसरत करावी लागणार आहे. त्याचबरोबर महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांचे प्रश्न देखील खुप गंभीर आहेत. महाविद्यालयांची शैक्षणिक शुल्क, परीक्षा शुल्क भरू न शकल्यामुळे अनेकांना आपल शिक्षण अर्धवट सोडून द्यावे लागले आणि मिळेल ते काम सुरु करावे लागले. आज हा तरुण वर्ग मोठ्या तणावाखाली असून प्रचंड निराशेचे जीवन जगताना दिसतोय, त्यातूनच गुन्हेगारी प्रवृत्ती वाढीस लागेल याची शक्यता नाकारता येत नाही. आज शाळा सुरू करण्याचा निर्णय जरी सरकारने घेतला असेल तरीही शैक्षणिक शुल्क भरणे पालकांना अवघड जात आहे. शुल्क न भरल्याने शाळा विद्यार्थ्यांना प्रवेश नाकारत आहे. शिक्षण हे समाज परिवर्तनाचे मोठे साधन आहे अस म्हणल जात परंतु कोरोना नंतरच्या काळात शाळा महाविद्यालयांचे वाढते शैक्षणिक शुल्क, वाढती महागाई यामुळे विद्यार्थ्याच्या शैक्षणिक गळतीच प्रमाण वाढून बहुसंख्य वर्ग प्रवाहा बाहेर फेकला जाईल हे वास्तव कसे नाकारणार याचे दुष्परिणाम येत्या काही वर्षात आपल्याला पाहायला भेटेल. एका पिढीचे मोठे नुकसान या

काळात झाल्याचे आपल्या लक्षात येईल.

कोरोनाने शिक्षण क्षेत्रा समोर जश्या अनेक समस्या निर्माण केल्या आहेत तसेच रोजगाराचाही मोठा प्रश्न आज सर्वापुढे उभा आहे. टाळेबंदिच्या काळात मल्टीनॅशनल कंपन्यापासून ते छोट्या छोट्या कारखान्यामध्ये काम करणाऱ्या कामगारांची संख्या निम्म्यावर आली. ''वर्क फ्रॉम होम'' सारख्या संकल्पनामुळे दहा लोकांचे काम एक व्यक्ती करू लागला. त्यामुळे त्यांच्या कामाचे तास वाढले परंतु पगार मात्र आहे तेवढाच राहिला. असंघटित कामगार स्थलांतरित कामगारांचे रोजगार गेले. यामुळे जसे कुटुंबाचे आर्थिक बजट बिघडले तसेच देशाच्या अर्थव्यवस्थेवरही त्याचा परिणाम झाला. कोरोना नंतर आज महागाई प्रचंड वाढली असताना आहे त्या पगारात लोकांना आपल्या मूलभूत गरजा भागविणे देखील अवघड जात आहे. प्रचंड वाढती महागाई आणि कमी पगार यामुळे लोकांची खर्च करण्याची क्षमता कमी झाली आहे. याचा मोठा फटका सर्वात प्रथम सहन करावा लागतो तो कुटुंबातील लहान मुले आणि स्त्रियांना आहे त्या पगारात काटकसर करून घर चालवण्यासाठी महिलांना मोठी कसरत आज करावी लागत आहे. टाळेबंदीचा मोठा फटका शेती क्षेत्रालाही बसला शेतमालाला मिळणारा कमीभाव, पेट्रोल आणि डिझेल ची भाववाढ यामुळे उत्पन्न आणि शेतीवरील खर्च याचा ताळमेळ बसेनासा झालाय. भाजीपाला, धान्य यांच्या किमती जरी वाढल्या असल्या तरी त्याचा प्रत्यक्ष नफा शेतकऱ्यांना भेटतोच असे नाही. अल्पभूधारक कोरडवाहू जमीन आणि शेतमजुराचे प्रश्न तर यापेक्षाही अधिक गंभीर बनत चालले आहेत. या सर्व अडचणींचा आणि प्रश्नांना सामोरे जात असताना सर्वात मोठी जबाबदारी आहे ती म्हणजे आपले आरोग्य सांभाळण्याची, कोरोणा आपत्तीच्या काळात खाजगी रुग्णालयातील महागडे उपचार परवडत नसल्याने सामान्य लोकांसाठी सरकारी रुग्णालये त्याचा आधार बनली. त्यामुळे सार्वजनिक आरोग्य व्यवस्थेचे महत्व लोकांना समजल, कोरोना वरील उपचाराच्या नवनवीन पद्धतींचा काही नकारात्मक परिणामही काही लोकांवर झाला. म्युकॉम्यसिससारखे आजार यातून उद्भवले. यामुळे येत्या काळात काही नवीन आरोग्याच्या समस्या निर्माण होतील का या विचारांनी लोक धास्तावलेले आहेत. त्याचबरोबर आरोग्य तसेच स्वच्छतेबाबतची काळजी घेऊ लागले आहेत. रोज व्यायाम, प्राणायाम, योगा असेल किंवा चालणे असेल काही चांगल्या सवयीही लोक लावून घेत आहेत. आज देशाने शंभर कोटी लसीकरणाचा टप्पा पार केला ही अभिनंदनाची गोष्ट तर आहेच परंतु आजही अनेक लोकांमध्ये लसिकरणाबाबतीत भीती आहे. काही गैरसमज आहेत. त्यामुळे अनेक लोक लसिकरणापसून दूर आहेत. शाळा, थिएटर्स, मंदिरे, मॉल्स हळू हळू सुरू केले जात असतानाच कोरोनाचे संकट आणखी टळलेले नाही हे लक्षात घेऊन आपले आरोग्य सांभाळन्याची मोठी जबाबदारी आपल्यावरच आहे. कोरोणाच्या संकटाने सार जग अक्षरशः थांबल, अनेक कुटुंब उध्वस्त झाली अनेकांचे प्राण गेले. नोकऱ्या गेल्या तरीही या कठीण परिस्थितीचा सामना लोकांनी मोठ्या धैर्याने केला आणि करत आहेत. मिळेल ते काम करून लोक आपल्या संसाराचा गाडा चालवत आहेत तेव्हा आशा छोट्या छोट्या कुटुंबातून समाज बनतो आणि या समाजातूनच एक व्यवस्था जन्माला येते. या व्यवस्थेचं पालकत्व ज्यांच्या खांद्यावर आहे. त्या खांद्यानी आणखी सक्षम होण्याची आज गरज आहे. या मोठ्या आपत्तीच्या काळात लोक लढत आहेत आणि जगत आहेत. परंतु त्यांच्या लढण्याला आणि जगण्याला व्यवस्थेने बळ देण्याची गरज आहे. तरच अडकलेल्या या दुष्टचक्रातून लवकरच आपण बाहेर पडू शकू.....

आदिवासी समाजाची ओळख-वारली

सामाजिक शास्त्रे

वारली चित्रशैली ही आदिवासी समाजाची ओळख आहे. जगात ही चित्रशैली कुठेही पहावयास मिळत नाही. फक्त महाराष्ट्रातील ठाणे जिल्ह्यातील उहाकू, वाडा, जव्हार, शहापूर, तलासारी या ठिकाणी दिसून येते. वारली आदिवासी ही रूढी, परंपरा जपणारी संस्कृती आहे. वारली चित्राच्या माध्यमातून त्यांची भाषा लिपी व संस्कृती दिसते. विशेषकरून त्यांच्या देवचौक या चित्रामुळे त्यास महत्त्व प्राप्त झाले. या चौकात सर्व दैवतांचे दर्शन होते. आदिवासी लोक पृथ्वीला धरतरी, पिकांना कणसरी तर गाईगुरांना गावतरी म्हणतात. त्यांच्या भाषेस मंगेली भाषा असे म्हटले जाते. अत्यंत खडतर जीवन जगणाऱ्या आदिवासींचा चरितार्थ जंगलसंपत्ती, भात व नाचणी या शेतीवर चालतो. मात्र चित्रकला व हा त्यांच्या आयुष्याचा अविभाज्य भाग आहे. साध्या जीवनात त्यांचा उत्साह, आनंद भरपूर असतो. त्यांचे जगणे रीतिरिवाज, उत्सव, धार्मिक कार्यक्रम नित्याच्या जीवनातील प्रसंगांचे चित्र, जन्म–मृत्यु, देवदेवता त्यांच्या कुडाच्या भिंतीवर रेखाटलेले दिसतात. बांबूच्या काटक्यांनी बांधलेल्या कुडाच्या भिंती जंगलातील तांबूस मातीने सारवतात, काही वेळा काव मातीने रंगवतात बांबूची बारीक काटकी घेऊन त्याचे बारीक टोक टेचून कुंचला तयार करतात ते रंगही झाडपाला, साल, फळे, फुले, चुना वापरून बनवतात. पांढरा रंग बनवण्यासाठी तांदूळ तीन दिवस भिजवतात. त्यातील पाणी रोज बदलतात. नंतर भिजलेले तांदूळ कुडून पुस्तकाने बहाणे डिंक पाणी घालून पांढरा रंग तयार करतात.

वारली चित्रकार हा अत्यंत पवित्र, स्वच्छंदी, निसर्गाशी एकरूप होऊन चित्र काढतो. सरळरेषा, वक्ररेषा, त्रिकोण, वर्तुळ अर्धवर्तुळ या आकारातून मानवाकृती व नैसर्गिक आकार, प्राणी पक्षी घरे, देव साकारतात.

बैल हा त्यांचा महत्वांचा घटक आहे. बांबुच्या पट्ट्यापासून बनवलेली कणगी यात वर्षभराचे तांदूळ साठवतात. त्यांचे तारपावाद्य नावाचे फूंकवाद्य असते. दुधीभोपळा व ताडाच्या पानापासून मेण लावून हे वाद्य बनवतात. एक शिडी त्यांच्या चित्रांमध्ये दिसते. याचा अर्थ पती–पत्नी एकीचे बळ असा आहे.

देवचौक म्हणजे काय ....? म्हणजे लग्नचौक होय चंद्र, सूर्य, कुलदैवते, हिरवा, हिमाई, नारणदेव, फणी, दोनशिरे, पाचशिरे, गावदेव, बाशिंग, घांगली, लिस (शिडी), घांगली, तारपावाद्य इ. लग्न चौकात काढले जातात. खजरी, तांगडी, माड, लगीन मांडव, सुवासिन, धवलेऱ्या घोल वाजंत्री बंदक्या, करवल्या, व हाडी इ. चित्रे लग्नचौकाभोवती पहावयास मिळतात.

वारली चित्रशैलीचा जन्मच या लग्नचौकातून झालेला दिसून येतो. लग्न, जन्म, दिवाळी, होळी इ, प्रसगांना चित्रे काढली जातात. नवीन घर बांधले की प्रथम त्यावर देवाच्या नावाने रेघ ओढली जाते, त्यास देवरेख म्हटले जाते. भूत, पिशाच्च, करणी, बाधा, दृष्ट लागू नये, देव सैनिक प्रसन्न असावेत ही त्यांची भावना पुरोहित हा भगत असतो. स्त्री व पुरूष दोघांमध्ये ही भगत असतात.

वारली समाजात देवचौक पुरूष रेखाटत नाहीत, अशी प्रथा आहे. मात्र आलीकडे ही प्रथा बंद पडून पुरुषही काढू लागले आहेत. मस्या नावाच्या कुटुंबातील जीवा, सोमा, मशे यांनी ही प्रथा मोडून आपली कला जागतिक पातळीवर नेली आज या तीघांनी बाहेर देशात यांची प्रात्यक्षिके केली. जगातील मोठमोठ्या संग्रहालयात त्यांच्या कलाकृती लावलेल्या आहेत. १९७७ ला राष्ट्रपतींच्या हस्ते त्यांना ताम्रपट देऊन गौरव करण्यात आला तर २०११ मध्ये त्यांना पद्मश्री ने सन्मानित करण्यात आले. आता अनेक पुरूष चित्रकारही निर्माण झाले आहेत.

चित्रांबरोबर गायन, वादन, नृत्य या कलाही त्यांना अवगत आहेत.

सदंर्भ : **डॉ. गोविंद गारे –** आनंदी संस्कृती
शिक्षणसंक्रमण–वारली चित्रशैली ले.वंदना हुचबत्ते,२०२०
हरिराम मिणा – अदिवासी दुनिया
डॉ. आर. एन. पाण्डेय – भारतका सांस्कृतिक इतिहास

कायदे व पर्यावरण विभाग

चला मुलांचे कायदेशीर हक्क समजून घेवूया

– कायेदविषयक

– बगाडे पायल B.A.-1

बालक म्हणजे कोण ?

अंतरराष्ट्रीय कायद्याप्रमाणे 'बालक' हा १८ वर्षाखालील कोणीही व्यक्ति असू शकतो. अंतरराष्ट्रीय मान्यता प्राप्त व्याख्या आहे आणि युनायटेड नेशनस कनवेक्शन ऑन द राईटस् आफ द चाईल्ड (यु.एन.सी. आर.सी.) ने व ब–याच देशांनी देखील ही व्याख्या मान्य केली आहे. भारतात १८ वर्षाखालील व्यक्तिंना नेहमी वेगळ्या दृष्टीने पाहीले जाते. म्हणूनच १८ वर्षावरील व्यक्तिंनाच मतदानाचा हक्क व वाहन चालक परवाना (ड्रायव्हिंग लायसन्स) व कायदेशीर मान्यता मीळते. कोणल्याही १८ वर्षाखालील मुलींची लग्न व २१ वर्षांखालील मुलांची लग्न कायदेशीररित्या गुन्हा आहे. बालविवाह कायदा १९२९ प्रमाणे परत यु.एन.सी.आर.सी. १९९२ च्या कायद्याप्रमाणे भारताने कायदा लागू केला की भारतात १८ वर्षाखालील व्यक्तिना विकास व संरक्षणाची गरज असल्यास ती त्या त्या राज्याने घावी. काही कायद्यात बालकांची व्याख्याना वेगळी आहे. पण यु. एन. सी. आर सी ने अजून मान्य केलेली नाही. परंतू कायद्या प्रमाणे बालीग व्यक्तिंचे वय हे १८ मुलींचे व २१ मुलांचे आहे. म्हणजे तुमच्या गावातील, शहरातील व देशातील १८ वर्षाखालील व्यक्तिता नाबालीग समजले जावे व त्यांना तुमच्या कडून विकास व संरक्षणाची गरज आहे. व्यक्तिला बालीग नाबालीग ठरविण्यासाठी त्यांचे वय महत्वाचे आहे. जरी १८ वर्षाखालील व्यक्तिची लग्न झाली व त्यांना मुलं झाली तरीही ती व्यक्ति अंतरराष्ट्रीय कायद्या प्रमाणे नाबालीग आहे.

महत्वाचे मुद्दे....... बालक ही १८ वर्षाखालील कोणीही व्यक्ति असते. बालपणाच्या वाटेने प्रत्येकालाच जावे लागते. प्रत्येक लहान मुलांना नेहमी वेगवेगळे अनुभव येतात. सर्व बालकांना विकास व संरक्षणाची गरज असते.

लहान मुलांची काळजी का घावी लागते ?

लहान मुलं मोठ्यांसारखी प्रत्येक संकटाला तोंड देऊ शकत नाही. म्हणून, सरकारी व कुटुंबीयांच्या कामकाजाचा त्यांच्यावर कमी परिणाम होतो. बहुतेक समाजात असा समज झालेला आहे की मुले ही फक्त त्यांच्या पालकांची संपत्ती आहे, किंवा त्यांचा सामाजाशी काहीही संबंध नाही.

लहान मुलांना स्वतःचे विचार मांडणे, चांगल्या वाईटाची निवड करणे, निर्णय घेण्याची कुवत नसते असा समज आहे. त्यांना समजुन मदत करण्या ऐवजी त्यांचेवर मोठ्यांचे विचार लादले जातात.

लहान मुलांना मतांचा अधिकार नाही, राजकीय सहभाग नाही, व अर्थीक स्वातंत्र नाही. आणि त्यांचे म्हणणे देखील कोणी ऐकत नाही. मुख्यत्वे लहान मुलांना अत्याचारांना व शिव्याशापांना तोंड द्यावे लागते.

लहान मुलांचे हक्क काय ?

आपल्या देशातील कायद्यानुसार, १८ वर्षाखालील प्रत्येक व्यक्तिला विचार व अधिकार मांडण्याचा हक्क आहे आणि या गोष्टीला जागतीक कायदेशीर व्यवस्थापनाने देखील मान्यता दिली आहे.

भारतीय घटना: भारतीय घटनेत लहान मुलांसाठी पूढील प्रमाणे काही हक्क नमूद केले आहेत : ६ ते १४ वयोगटातील सर्व मुलांसाठी मोफत आणि आवश्यक बालवाडी शिक्षण कायदा (२१ भाग)A–. (१४ वयोगटापर्यंतच्या सर्व मुलांसाठी नूकसान कारक उद्योगापासुन संरक्षक कायदा (भाग२४). त्यांच्या ताकदी

वा कुवती बाहेर जावून कोणत्याही कामास त्यांना जबरदस्तीने जपणे, शिवीगाळ या त्यांच्यावरील अत्याचार या विरुद्ध कायदा (भाग ३९(९) हक्क बालपण व तरुणपण जपणे, चांगल्या उत्तम वातावरणात त्यांचे संगोपन करणे, त्यांना सारख्या संधी व समान मिळवुन देणे, त्यांचा दुरुपयोग, मानसिक छळ या त्यांना दुलक्ष्ति न करण्या संबंधीचा कायदा (भाग ३९ (F) या ऊपर त्यांना भारतात इतर स्त्री–पुरुषांसारखे समान हक्क देखील आहेत. समान हक्क कायदा १४ भाग).

त्यांच्या वरील अत्याचार विरुद्ध कायदा (भाग १५). त्यांचे कायदेशीर व्यक्तिगत स्वातंत्र्य बाबत कायदा (भाग २१)

जबरदस्तीने लादल्या जाणाऱ्या मजुरी विरुद्ध कायदा (भाग२३).

त्यांच्या वरील सामाजिक अत्याचारा विरुद्ध संरक्षण वा त्यांच्या वरील दुरुपयोग या विरुद्ध कायदा (भाग ४६).

जिल्ह्यात हे झालेच पाहिजे:

मुले व महिलांसाठी खास व्यवस्था १५ भाग) (३)).

नाबालीग संरक्षण (भाग २९).

कमकूवत लोकांची शैक्षणिक पात्रता वाढविणे. (भाग ४६),

सार्वजनीक आरोग्य व स्वस्थ जीवन वाढ (भाग ४७).

भारतीय घटने व्यतरिक्त असे मुलांसाठीचे कितीतरी कायदे आहेत. एक जबाबदार शिक्षक आणि नागरिक या नात्याने नात्याने तुम्हाला या सर्व कायद्यांचे ज्ञान व ऊपयोग ज्ञात असायला पाहिजेत. हे सर्व पुस्तीकेत नमूद केले असून त्याचे ऊपयोगही सांगितले आहेत.

बालकांच्या हक्का संबंधी युनायटेड नेशनस् चे संमेलन सी.आर.सी. म्हणून बालकांच्या हक्का संबंधी युनायटेड नेशनस् चे महत्वाचे कायदे आहेत. हे व आपल्या देशाचे बालकांच्या हक्का संबंधीचे कायदे आपल्याला सर्व माहिती देतात. बालकांच्या हक्का संबंधी युनायटेड नेशनस् चे संमेलन काय आहे? मानवी हक्क सर्वाना आहे. त्यात वयाची मर्यादा नाही, त्यात लहानांचाही समावेश आहे. जसे, लहानांना महत्वाचे संरक्षण आहे तसेच तरुणांचेही स्वतःचे असे काही कायदे आहेत. त्याला मुलांचे हक्क असे म्हणतात व ते सी. आर. सी. (CRC) त युनायटेड नेशनस् च्या संमेलनात दिले आहे. बालकांच्या हक्का संबंधी युनायटेड नेशनस् चे संमेलना (CRC) चा उपयोग १८ वर्षा पर्यंतच्या सर्व मुलांना व मुलींना हे लागू होते जरी त्या व्यक्तिची लग्न झाली व त्यांना मुलं. झाली तरीही. या संमेलनात 'बालकाच्या आवडीनिवडी' आणि अत्याचारापासून संरक्षण' आणि त्यांच्या विचारांचा आदर आहे. हयात कुटुंबाचे महत्व दिले आहे आणि बालकाच्या शारिरीक पोषण, संगोपनासाठी लागणारे वातावरण समजावले आहे.

राज्याचे हे पहाणे कर्तव्य आहे की सर्व मुलांना आदर व जबाबदार नागरिक बनवण्यास मदत करावी हे सर्वसाधारणपणे राजकीय, साधारण, आर्थीक व शैक्षणीक हया ४ महत्वाच्या मुद्द्यावर लक्ष वेधून घेते

महिला कल्याणासाठी कायदे

– कायदेविषयक लेख

– शेख साहिल B.A.-1

हुंडा प्रतिबंधक कायदा : १९६९ च्या या कायद्यान्वये हुंडा मागणे आणि हुंडा देणे गुन्हे आहेत. हा कायदा अधिक प्रभावी होण्यासाठी भारतीय दंड संहितेमधे ३०४ (ख) आणि ४९८ (क) ही नवीन कलमे अंतर्भूत आहेत.

महिला संरक्षण कायदा सामाजिक, प्रतिबंधक कायदा स्त्रीला कौटुंबिक (महिला संरक्षण) कौटुंबिक छळ: यात अंतरिम आदेश देणे. हा कायदा फक्त पुरुषांविरुद्धच लागू होतो आधिक व शारीरिक संरक्षण देतो भागीदारीच्या संरक्षण अधिकाऱ्याची नियुक्ती करणे. नुकसान भरपाई देणेरात राहण्याचा अधिकार, कायदेशीर व वैद्यकीय मदत देण्याची तरतूदही आहे.

अश्लीलताविरोधी कायदा मध्ये महिलांशी अश्लील वर्तन २९४ ते २९२ भारतीय दंड संहितेच्या कलमः चित्र आदी माध्यमांतून पुस्तकं त्याचप्रमाणे जाहिराती करणाऱ्यांना शिक्षा देण्याची तरतूद आहे महिला ची विटंबना करणाऱ्या चित्र किंवा लेखनातून १९८७ अश्लीलता सादर करणाऱ्याविरोधी कायदा नुसार वॉरण्टशिवाय अटक करण्याचा अधिकारही आहे.

बालविवाह प्रतिबंधक कायदा बालविवाह प्रतिबंधक अधिनियम' बालविवाहाची प्रथा बंद करण्यासाठी : (शारदा ॲक्ट) १९८७ मध्ये सुधारणा झाल्या आहेतआणि मुलाचे १८ लग्नाच्या वेळी मुलींचे वय किमान हा कायदा सर्व जातिधर्माच्या लोकांना सारखाच लागू वर्षाहून कमी असल्यास शिक्षेची तरतूद आहे २१ वय आहे

कौटुंबिक न्यायालय कायदा दाम्पत्य व कौटुंबिक कलहाची प्रकरणे एकाच ठिकाणी सोडवण्यासाठी : कौटुंबिक अधिनयम १९८४ लागू करण्यात आला आहेकुटुंब न्यायालय नसल्यास तिथल्या जिल्हा. कोर्टांना कुटुंबं न्यायालयाचा दर्जा देण्यात आला आहे

छेडछाड करणे गुन्हा तिच्या वस्त्रांना हात घालणे अशा प्रकारे विनयभंग हात धरणे स्त्रीची अब्रू लुटणे : ३ करणाऱ्यांना भारतीय दंड संहिता५४ खाली शिक्षेची तरतूद आहेछेडछाड केल्याबदल भारतीय दंड तसेच. अंतर्गत पोलिंसांत तक्रार दाखल करता येते ५०९ संहिता कलमः मुलावर हक्क जवळ ठेवू एखाद्या स्त्रीचा घटस्फोट झाल्यास तिच्या पाच वर्षापर्यंतच्या मुलांना ती स्वत: मात्र पाच वर्षाहून अधिक वयाच्या शकते मुलांच्या बाबतीत कोर्टाचा निर्णयच बांधील असतो.

समान वेतन कायदा समान वेतन कायद्यानुसार एकाच कामासाठी स्त्री व पुरुष दोघांना समान वेतन : विशिष्ट कार्यक्षेत्रातील नोकऱ्या सोडता अन्य ठिकाणी स्त्रियांना रात्र पाळीला कामाला मिळाले पाहिजे .बोलावता येत नाही. लैंगिक गुन्हे अनुसार कडक शिक्षा देण्यात ३७३ व ३७५ लैंगिक गुन्हयासंबंधात भारतीय दंडसंहिता कलम लैंगिक प्रकरणाची सुनावणी कोर्टाच्या बंद खोलीत होते येतात.

हिंदू उत्तराधिकार मध्ये निर्माण झालेल्या हिंदू उत्तराधिकारी कायद्यानुसार महिलांना संपत्तीमध्य ९९५६: व्यापक अधिकार देण्यात आले असून स्त्रीधनाचा उपभोग घेण्याचा आणि ते धन खर्च करण्याचा अनिर्बंध अधिकार स्त्रीला मिळाला आहेस्त्री धन हिंदू स्त्रीला एकत्र कुटुंबाच्या संपत्तीतसुद्धा वाटणी मागता येते. स्त्रीला म मिळावे म्हणून स्त्री कोर्टात खटला दाखल करू शकते मुलाप्रमाणेच

पर्यावरण प्रदूषण नियंत्रण कायदे व इतर उपाय

– पर्यावरण

– सिध्दलिंग बनसोडे B.A.-1

वेगवेगळ्या कारणाने हवा प्रदूषणाविषयीचा विचार आपण या आधी केला आहेच. या ठिकाणी हे प्रदूषण टाळण्यासाठी कोणते उपाय योजता येतात, याचा आपण थोडक्यात आढावा घेणार आहोत.

हवा ही सर्व सजीवांची मूलभूत गरज आहे. मानवाला अपायकारक ठरणारी अशुद्ध हवा नियंत्रित करून शुद्ध हवेची निर्मिती कशा प्रकारे करता येईल अथवा अशुद्ध हवा निर्माण होणार नाही यासाठी कोणती खबरदारी आधीच घेता येईल याचा आपण विचार करणार आहोत. हवेशिवाय माणूस / सजीव थोडा वेळसुद्धा जगू शकणार नाही. म्हणूनच हवेचे प्रदूषण रोखणे पर्यावरण शुद्धतेच्या व संवर्धनाच्या दृष्टीने आवश्यक आहे.

(१) हवा प्रदूषण पूर्णतः टाळणे अशक्य आहे. त्यामुळे हवा दूषित करणारे घटक कोणते, ते कसे नियंत्रित करता येतील याचा अभ्यास करूनच काही उपाय योजता येऊ शकतात.

(२) हवेचे प्रदूषण हे शहरी भागातील वाढते औद्योगिकीकरण व वाढती वाहने यांच्यामुळे होत असल्याने यासंबंधात औद्योगिक मंडळे, सरकार, सामाजिक संस्था, उद्योजक यांनी कायद्याचे कडक पालन (काटेकोर अंमलबजावणी) करणे आवश्यक आहे. कारखान्यातील धुराड्यांतून बाहेर पडणारे विषारी वायू व घन पदार्थ नियंत्रित करणारी व्यवस्था त्या कारखान्यांतर्गत उपलब्ध असण्याची सक्ती असली पाहिजे, तसे नसल्यास त्या उद्योजकांवर कडक कारवाई झाली पाहिजे.

(३) घातक कारखान्यांवर बंदी घालणे अथवा त्यांचे मुख्य वस्तीपासून स्थानांतर करणे आवश्यक आहे. उदाहरणार्थ, दिल्ली उच्च न्यायालय व सर्वोच्च न्यायालयाने आग्रा, दिल्ली येथील कारखाने प्रदूषणामुळे बंद करण्याचा आदेश दिले आहेत. शहर नियोजनात हवाप्रदूषण नियंत्रणास प्राधान्य असले पाहिजे. कारखान्यांना मान्यता देताना मानवी वस्ती व कारखाने यात विशिष्ट अंतर तर असलेच पाहिजे, हवा बाहेर सोडणारी धुरांडी वाऱ्याच्या दिशेनुसार असावीत.

(४) वाहतूक व्यवस्थेचा विचार करता रस्त्यावर येणारी वाहने उत्तम स्थितीत असणे आवश्यक आहे. तसेच ही वाहने ध्वनिप्रदूषण व हवाप्रदूषण करणार नाहीत याची दक्षता घेणे. उदाहरणार्थ, गरज नसताना सतत हॉर्न वाजविणे, वाहनाची योग्य काळजी घेतली न गेल्याने सायलेन्सर फाटणे, धूर सतत बाहेर पडणे, इत्यादी कडक उपाय योजणे आवश्यक आहे. वाहनांसाठी रस्ते, रस्ते रुंदीकरण, दुरुस्ती, पादचारी मार्ग या गोष्टींकडे कटाक्षाने लक्ष दिले जाणे आवश्यक. रस्त्यावर पाणी तुंबणे, त्यामुळे वाहनांची कोंडी होणे या गोष्टी न होण्याची दक्षता घेणे. भूमिगत (Under Ground) वाहतुकीचे प्रमाण वाढल्यास हवा व ध्वनिप्रदूषण नियंत्रित होण्यास मदत होते, असे मानले जाते.

(५) हवाप्रदूषणाबाबत लोकमत जागृत करणे व परिणामांची जाणीव करून देणे महत्त्वाचे आहे. या ठिकाणी प्रदूषण नियंत्रण ही केवळ शासनाची जबाबदारी नसून

सर्वसामान्य जनतेचीही जबाबदारी आहे. याविषयीची जाणीव लोकांमध्ये करून देणे व लोकांनी स्वत: आपली जबाबदारी स्वीकारणे आवश्यक आहे. कारण नुसते कायदे करून वा कायद्याची सक्ती करून प्रश्न सुटत नाहीत, हे आपण अनेक उदाहरणांवरून बघितले आहे. शेवटी निसर्ग, पर्यावरण टिकले तर मानव टिकेल ही मानसिकता तयार होणे खूप महत्त्वाचे आहे.

(६) आज हवाप्रदूषण वाढण्यामध्ये जसे औद्योगिकीकरण जबाबदार आहे तसेच दूषित हवा किंवा कार्बन डाय ऑक्साइड शोषून ऑक्सिजन हवेत सोडण्याचे काम वनस्पती करतात, पण विकासाच्या नावाखाली व अन्य कारणांमुळे वारेमाप जी वृक्षतोड झाली आहे त्यामुळे कार्बन–डाय–ऑक्साइड नियंत्रित करणे अशक्य आहे व दुसऱ्या बाजूने अन्य विषारी वायूंवर नियंत्रण ठेवणेही मानवाला शक्य होत नाही. त्यामुळेच त्यासाठीही उपाययोजना करणे आवश्यक आहे.

(७) कारखाने, वाहने याबरोबरच सार्वजनिक स्वच्छतागृहे, संस्था, सांडपाणी, जलनिस्सारण व्यवस्था, करमणूक केंद्रे, सांस्कृतिक केंद्रे, बागबगीचे व अन्य सार्वजनिक ठिकाणे यांच्या स्वच्छतेबाबत काटेकोर नियमांचे पालन करण्यावर अधिकाधिक भर देणे. त्यासाठी सर्वसामान्य लोकांचा सहभाग कसा वाढेल या दृष्टीने उपाययोजना करणे आवश्यक आहे. उदाहरणार्थ, सार्वजनिक ठिकाणी वा रस्त्यावर थुंकल्यास आज दंड वसूल केला जातो.

(८) घरगुती ज्वलनासाठी, वाहनांसाठी, कारखान्यांसाठी अपारंपरिक ऊर्जास्रोतांच्या वापरावर भर देणे आवश्यक आहे. उदाहरणार्थ, जास्तीत जास्त प्रमाणात सौरऊर्जेचा वापर करणे, सौर ऊर्जेबरोबरच सौर चुली वापरण्यावर भर देणे आवश्यक आहे. उदाहरणार्थ, आज जपानने सौरऊर्जेचा वापर इंधनासाठी त्यावर त्यावर चालणारी वाहने निर्माण करायला सुरुवात केली आहे. त्यामुळे प्रदूषण नियंत्रण होणे सहज शक्य आहे. भारतासारख्या देशात तर सौरऊर्जा फुकट व मुबलक प्रमाणात उपलब्ध आहे. त्याचा योग्य प्रकारे वापर करून घेण्यासाठी त्या प्रकारच्या संशोधनाला खूप मोठ्या प्रमाणात चालना मिळणे आवश्यक आहे.

याबरोबरच १९७२ मध्ये स्टॉकहोमला संयुक्त महासंघातर्फे पर्यावरणावर विचारविनिमय करण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय परिषद भरविण्यात आली होती.

या परिषदेत ध्वनिप्रदूषणामुळे मानवी शरीर व मनावर गंभीर परिणाम होऊ शकतात त्यावर २५ देशांतील आपले विचार वैज्ञानिक दृष्टिकोनातून मांडताना असे स्पष्ट केले की, औद्योगिक व निवासी पट्ट्यामध्ये ध्वनिपातळी किती असावी
याचे स्पष्टीकरण दिले होते. त्यात

(१) औद्योगिक कामगार आठ तास काम करीत असताना त्याच्याभोवती ७५ डेसिबल्सपेक्षा अधिक आवाज असल्यास त्याला बहिरेपणा येण्याची शक्यता असते. त्यामुळे ही मर्यादा ओलांडता कामा नये.

(२) निवासी पट्ट्यात दिवसा ५५ डेसिबल्स व रात्री ४५ डेसिबल्सपेक्षा जास्त आवाजाची पातळी वाढल्यास लोकांमध्ये अस्वस्थपणा, चिडचिड वाढते व रात्री शांत झोपेत व्यत्यय येतो त्यामुळे आवाजाच्या पातळीवर नियंत्रण ठेवले जाणे आवश्यक आहे.

(३) घरामध्ये दिवसा ४५ डेसिबल्स व रात्री ३५ डेसिबल्सपेक्षा जास्त आवाजाची पातळी वाढल्यास संभाषणात व्यत्यय येतो. रात्री झोपेतून वारंवार जाग येण्याची शक्यता असते, त्यामुळे या गोष्टी टाळणे आवश्यक आहे.

१९८६ च्या पर्यावरण संरक्षण कायद्यात प्रथमच ध्वनिप्रदूषणाचा विषय गंभीरपणे हाताळला गेला. यात आवाजाची पातळी विशेष सीमेबाहेर गेल्यास ती मानवी

जीवनाला अपायकारक समजली जाते. प्रदूषण करणाऱ्यास या कायद्यान्वये कठोर शिक्षा, १ लाख रुपयांपर्यंत दंड वा ५ वर्षे कारावास किंवा दोन्ही शिक्षा ठोठवल्या जातात.. या कायद्यानुसार ध्वनिपातळी रोखण्यासाठी पुढील निर्बंध आहेत.

	दिवस	रात्री
(अ) औद्योगिक विभाग	७५ डेसिबल्स	७० डेसिबल्स
(आ) व्यापारी विभाग	६५ डेसिबल्स	५५ डेसिबल्स
(इ) निवासी विभाग	५५ डेसिबल्स	४५ डेसिबल्स
(ई) शांतता विभाग	५० डेसिबल्स	४० डेसिबल्स

इस्पितळ, न्यायालये, शैक्षणिक संस्था यांपासून १०० मीटरच्या हद्दीमध्ये ध्वनिवर्धक व फटाक्यावर संपूर्ण बंदी असेल.

भारतात पर्यावरणाबद्दलचे दावे हाताळणारे एकमेव व पहिले उच्च न्यायालय कोलकत्यात आहे. या न्यायालयाने ध्वनिवधकावर रात्री ९ ते सकाळी ७ या वेळात पूर्ण बंदी आहे. तसेच ६५ डेसिबल्सहून अधिक आवाज करणाऱ्या फटाक्यांवर पूर्ण बंदी आहे.

१९८६ मध्ये लोकसभेने केलेला पर्यावरण संरक्षण कायदा भारतभर लागू केला आहे व महाराष्ट्रात तो राबविण्याची जबाबदारी महाराष्ट्र शासनावर आहे.

जागतिक स्तरापासून राष्ट्रीय, स्थानिक पातळीपर्यंत हवा, पाणी, जमीन यांचे प्रदूषण हा आधुनिक काळातील एक गंभीर प्रश्न आहे. पर्यावरणाबद्दल हळूहळू जागरूकता जरी होत असली तरी पर्यावरण संरक्षणबाबत अंमलबजावणी, धोरणात्मक कार्यक्रम यांकडे मात्र पुरेसे लक्ष दिले जात नाही. प्रगत राष्ट्रांनी आज पर्यावरण संरक्षणाबाबत खूप जागरूक भूमिका घेतली आहे. कठोर उपाययोजना सुरू केली आहे. आपल्या देशातील (विकसित) रासायनिक प्रकल्प, प्रदूषण निर्माण करणारे उद्योग बऱ्याच प्रमाणात नियंत्रणाखाली आणले आहेत वा धोकादायक प्रकल्प बंद केले आहेत. परंतु हे करत असताना त्यांनी आपला मोर्चा विकसनशील व अविकसित देशांकडे वळवून त्या ठिकाणी मात्र पर्यावरणाचा विचार न करता उद्योग सुरू केले आहेत. विकसनशील देशसुद्धा 'पर्यावरणाचे रक्षण की देशाचा विकास' या प्रश्नाच्या कात्रीत सापडले आहेत. त्यांमुळे आर्थिक विकासासाठी परकीय भांडवल मिळविणे, नवनवीन उद्योग चालू करणे यांसारखे प्रयत्न करताना पर्यावरण संरक्षणाकडे दुर्लक्ष करीत आहे. उदाहरणार्थ, भोपाळ वायुगळतीनंतर युनियन कार्बाइड या अमेरिकन उद्योगाचे अमेरिकेतील महत्त्व कमी झाले. लोकांनी त्यात पैसे न गुंतविण्याचे ठरविले, शिवाय अमेरिकेत या कंपनीला जबरदस्त दंडही ठोठावला गेला. पण जिथे या कंपनीच्या वायूमुळे लोकांचे जीवन पुढच्या बऱ्याच काळापर्यंत उद्ध्वस्त झाले होते व आहे तेथे या कंपनीला केवळ नुकसान भरपाई (जी अपुरी आहे) देण्याचीच फक्त शिक्षा मिळाली.

मानव आज स्वतःचा विकास करून घेताना अधिकाधिक तंत्र निर्मिती, साधनसामग्रीची निर्मिती व उपभोग घेण्याचा प्रयत्न करीत आहे. त्यातून निर्माण होणाऱ्या पर्यावरण प्रश्नाचा मात्र गांभीर्याने विचार करत नाही. जो त्यांनी करणे त्यांच्या अस्तित्वाच्या दृष्टीने आवश्यक आहे. प्रदूंषण नियंत्रण ही खर्चाची बाब असल्याने बऱ्याचदा त्याकडे दुर्लक्षच केले जाते. यासाठी पर्यावरण प्रतिबंधक कायदे असावेत अशी मागणी केली जात आहे. पण पुन्हा प्रदूषंण प्रतिबंधक कायद्यांची परिणामकारकता ही कायद्याची अंमलबजावणी करणाऱ्या यंत्रणेवर अवलंबून आहे. बऱ्याचंदा हे काम शासनाचे असल्याने शासनाची भूमिका ही खूप महत्त्वाची ठरते. शहरीकरण, औद्योगिकीकरणाच्या प्रक्रियेचा वेग लक्षात घेऊन ज्या ठिकाणी उद्योग व लोकसंख्येचे अतिव केंद्रीकरण झाले आहे, तेथे प्रदूषण टाळण्याचा एक मार्ग म्हणून नवीन उद्योगांना परवानगी न देण्याचे (उद्योगांचे केंद्रीकरण टाळणे) धोरण आखणे आवश्यक आहे. पण प्रत्यक्षात अशा प्रकारचे प्रयत्न फारसे उपयुक्त ठरत नाहीत.

अंधश्रद्धा निर्मूलन : एक पर्यावरणीय चळवळ

– पर्यावरण

– गुलाब पाटील B.A.-1

विविध धर्माची स्थापना विशिष्ट पर्यावरणात झाल्याने त्या पर्यावरणाशी निगडित प्रथा निर्माण झाल्या. बदललेल्या पर्यावरणाशी तादात्म्य पावण्याच्या दृष्टीने समाजमन बदलत नसल्याचे लक्षात येऊन काही तरुणांनी समाजातील अनिष्ट वाटणाऱ्या रूढी बदलण्याचा चंग बांधला आहे. पूर्वीपासूनच टिळक, आगरकर, फुले, आंबेडकर, सावरकर, इत्यादींनी आपल्यापरीने अनिष्ट प्रथा नष्ट करण्याचा प्रयत्न केला आहेच. तत्पूर्वी तुकारामांसारख्या संतांनी यासंदर्भात ताशेरे ओढलेच होते. 'वृक्षवल्ली आम्हां सोयरी वनचरे' या अभंगातून त्यांचे पर्यावरण प्रेम व्यक्त होतेच. अलीकडच्या काळामधील समाजातील सर्व प्रकारच्या अनिष्ट रूढी, प्रथा व परंपरांवर ताशेरे ओढणारा संत म्हणून संत गाडगेबाबांचे नाव घ्यावे लागेल. 'ग्रामस्वच्छता अभियान' ही चळवळ त्यांच्याच प्रेरणेचे फळ होय. अशाच महान व्यक्तींच्या विचारधारेतून अंधश्रद्धा निर्मूलन चळवळ उभी राहिली. नरेंद्र दाभोळकर व त्याचे सहकारी गावोगाव जाऊन भाषणे, प्रत्यक्ष प्रयोग व पथनाट्याद्वारे भोंदूगिरीवर आघात करतातच पण त्याचबरोबर नाग किंवा साप, अजगर अशा प्राण्यांविषयीचे गैरसमज दूर करून लोकांची भीती घालविण्याचे विधायक काम करीत आहेत. अन्नशृंखलेत हे प्राणी महत्त्वाची भूमिका बजावतात. शेतकऱ्यांचे ते उपकारकर्ते आहेत. त्यांना न मारता पकडून योग्य ठिकाणी सोडून द्यावे' हा विचार आता हळूहळू लोकांना पटू लागला आहे.

'देवराई' हा पर्यावरण संरक्षणाच्या दृष्टीने उपयुक्त. बऱ्यापैकी पर्जन्य असलेल्या काही भागात टेकडीचा एखादा भाग देवासाठी सोडून दिलेला असतो. तेथील झाडांना व प्राण्यांना ग्रामस्थांचे संरक्षण असते. त्यामुळे दुर्मीळ वनस्पतींचा हा खजिनाच असतो. ही ग्रामस्थांची पर्यावरणविषयक चळवळच म्हणता येईल.

'झाडे जगवा झाडे वाचवा' या योजने अंतर्गत सध्या काही उपाययोजना उत्स्फूर्तपणे अमलात येत आहेत. त्यांत हिंदुधर्मीयांत लाकडांच्या वापराऐवजी शवदहनास 'विद्युत दाहिनी' चा वापर वा 'डिझेल दाहिनी'चा वापर वाढतो आहे. दसऱ्यास आपट्याची पाने मोठ्या प्रमाणावर नष्ट केली जातात. ती 'आपटा' वनस्पती औषधी असून तिच्या संरक्षणाची चळवळ उभारणे आवश्यक आहे.

चळवळींना प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष हातभार

काही व्यक्ती वा संस्थाचा पर्यावरणविषयक चळवळींना मिळालेला प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष हातभार हा महत्त्वाचा मुद्दा आहे. त्यासाठी स्वत: पर्यावरणाचा अभ्यास करून इतरांना प्रेरणा देणाऱ्या काही व्यक्ती वा संस्थांचा उल्लेख करणे आवश्यक आहे. पक्षी निरीक्षक डॉ. सलीम अली यांनी स्वतः विविध पक्षांचे निरीक्षण करून माहिती संकलित केली. त्याची प्रेरणा अनेकांनी घेऊन दरवर्षी विविध तलावांवर ते पक्षी निरीक्षण करीत असतात. जीम कार्बेट यांचेही वन्यजीवविषयक योगदान महत्त्वाचे आहे.

जमाल आरा लिखित 'पक्षी जगत' मनोहरदास चतुर्वेदी लिखित 'मनी मावशीचा परिवार', ब्रेडा बिरम लिखित 'कॅट्स', रस्किन बाँड लिखित वृक्षांच्या विश्वात, डॉ. वि.म. गोगटे लिखित औषधी वनस्पतीविषयक पुस्तके, तसेच मारुती चित्तमपल्ली यांची वन्यजीवविषयक पुस्तके, लेख; भारतीय सर्प विज्ञान संस्था व अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती, पुणे प्रकाशित 'सर्प म्हणावा आपुला' ही पुस्तिका; डिस्कव्हरी, नॅशनल जिऑग्राफीकसारखे टीव्ही. चॅनल्स व मासिके, दि बॉम्बे नॅचरल हिस्ट्री सोसायटीप्रणीत 'स्टुफेंडर्स' व 'दि फौना ऑफ ब्रिटिश इंडिया' (इंडिया

हाऊस) तसेच व्हिसलर लिखित 'बुक ऑफ इंडियन बर्डस' इत्यादी साहित्य प्रेरणादायक आहे.

पर्यावरणविषयक संतुलन राखण्यास काही संस्थाही हातभार लावीत आहेत.

(अ) W.W.E. (World Wildlife Fund) ही आंतरराष्ट्रीय संस्था स्वित्झर्लंड स्थित असून वन्यजीवांविषयी जनजागृती करीत असते. युनोच्या मदतीने निबंधस्पर्धा, व्याख्याने, प्रदर्शने, प्रत्यक्ष सहली असा उपक्रम राबविला जातो. अनेक देश सदस्य असून भारतात Vr W.W.F. India म्हणून ओळखतात. ही संस्था १९६९ मध्ये स्थापना झाली. यांच्या अंतर्गत ५००च्या वर निसर्गप्रेमी मंडळे कार्यरत आहेत. या संस्थेतर्फे दुर्मीळ जीवांकडे विशेषत्वाने लक्ष दिले जाते तसेच संशोधन केले जाते.

(आ) विविध संस्था, व्यक्ती यांच्यातर्फे प्रतिवर्षी 'दिन' साजरे होतात. उदाहरणार्थ, वृक्षारोपणदिन, पर्यावरण दिन, वसुंधरा दिन, विज्ञानदिन, वन्यप्राणी सप्ताह, इत्यादी.

(इ) सरकारी मदतीने व जनतेच्या सहकार्याने पक्षी, वाघ, हरणे, काळवीट, सिंह, गवे, गेंडे, इत्यादींसाठी अभयारण्ये तयार करण्यात आली असून त्यांची देखभाल होते. उदाहरणार्थ, बोरिवली (वन्यजीव), रेहकुरी (काळवीट), गीर (सिंह), कर्नाळा व नाशिक–वापी रस्त्यावर एका डोंगराळ भागांत (पक्षी अभयारण्य), मेळघाट (व्याघ्र), ताडोबा (वन्यजीव), आसाम भागात गवे व गेंडे, इत्यादी.

(ई) कचऱ्याचे प्रदूषण टाळण्यासाठी अनेक शहरांत 'घंटागाडी' सारख्या उपयुक्त योजना आखल्या जात आहेत.

(उ) प्रसिद्ध व्यंग चित्रपटकार वॉल्ट डिस्ने यांची कार्टून्स प्राणीप्रेम वाढीस लागण्यास हातभारच लावतात.

पान नं. वरून

वडिलोपार्जित संपतीमध्येही समान हक्क दिला गेलाय.

हिंदू विवाह कायदा अनुसार स्त्रीला पोटगीची मागणी करण्याचा हक्क १२५ भारतीय दंड संहिता कलम : नुसार अर्ज दाखल केल्यानंतर कोर्ट पोटगीची रक्कम देण्याचे २५ कलम १९५५ हिंदू विवाह कायदा आहे आदेश देतेपतीपत्नीच्या वादामधे निकाल लागेपर्यतच्या मधल्या काळातसुद्धा पत्नीच्या उदरनिर्वाहासाठी .अंतरिम पोटगी रक्कम देण्याची तरतूद कायद्यात आहे.

प्रसूती सुविधा कायदा नोकरीपेशातील स्त्रियांसाठी बाळंतपणाची आणि नवजात बाळाची देखभाल करण्यासाठी रजेची तरतूद असून त्याकाळात स्त्रीला विशिष्ट दिवसाची भर पगारी रजा मिळतेमात्र . गर्भपात झाल्यावरही स्त्रीला कायद्यानुसार ती रजा व इतर फायदे फक्त दोन बाळंतपणासाठी असतात. भर पगारी रजा मिळण्याची तरतूद कायद्यात आहे.

विशेष विवाह अधिनियम च्या तरतुदीनुसार मा१९५४ विशेष विवाह अधिनियम नसिकदृष्ट्या सक्षम आणि १८ वर्षे पूर्ण झालेली स्त्री प्रेमविवाह किंवा आंतरजातीय विवाह स्वतं च्या इच्छेनुसार करू शकते: वर्षापेक्षा अधिक असावे २१ विवाहाची नोंदणी करणे आवश्यक असून पुरुषाचे वय गर्भलिंग चाचणी स्त्री भ्रूण हत्या रोखणे व गर्भाचे लिंग जाणून घण्याच्या तंत्राचा दुरुपयोग करणे यावर अंकुश ठेवण्यासाठी प्रसूतीपूर्व निदान आणि तंत्रज्ञान विनिमय व दुरुपयोग निवारण अधिनियम १९९४ आहे

जलपुरुषाचा गौरव: राजेंद्रसिंह राणा

– पर्यावरण

– तबरेज पटेल B.A.-1

पाणी हा मानवी संस्कृतीचा आणि जगण्याचा अविभाज्य घटक असून, त्याकडे होणाऱ्या दुर्लक्षाकडे सातत्याने लक्ष वेधणाऱ्या राजेंद्रसिंह यांना यंदाचे 'स्टॉकहोम वॉटर प्राइज' जाहीर होणे ही बाब जेवढी आनंदाची आहे तेवढीच आत्मपरीक्षण करायला भाग पाडणारीही आहे. 'जलपुरुष' या नावाने ओळखले जाणारे राजेंद्रसिंह यांनी गेली काही दशके पाण्याची चळवळ तेवत ठेवली आहे. या देशातील नद्यांची भीषण अवस्था खरेतर सामान्य माणसांपेक्षाही सत्ताधाऱ्यांना कशी पाहवते, असा प्रश्न पडतो. प्रश्न दिसल्यानंतर सामान्यत: त्याबद्दल टीका करून गप्प बसण्याची सामान्यांची प्रवृत्ती असते. राजेंद्रसिंह यांनी मात्र या प्रश्नाकडे समाजाचे आणि सत्ताधाऱ्यांचे लक्ष वेधण्यासाठी विधायक आंदोलन करण्याचे ठरवले. राजस्थानसारख्या वाळवंटी प्रदेशातील पाण्याची समस्या मोठ्या शहरांमध्ये राहून सत्तेच्या खुर्चीची ऊब घेणाऱ्यांच्या लक्षात येण्याची शक्यता कमीच. प्रश्न फक्त राजस्थानचा नाही, तर तो देशव्यापी आहे. याचे भान जनसामान्यांच्या मनात निर्माण करणे हेच मुळी मोठे होते. व्यक्तिगत फायद्याच्या कोणत्याही गोष्टीसाठी कोणत्याही प्रकारचे आंदोलन झटकन होऊ शकते. परंतु सामाजिक फायद्याच्या गोष्टीसाठी सरसकट कुणी पुढे येताना दिसत नाही. अशा स्थितीत राजेंद्रसिंह यांनी जे संघटन केले ते केवळ कौतुकास्पद नाही, तर अनुकरणीय आहे. देशाच्या ग्रामीण भागात नद्यांची दूरवस्था आणि पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत. पिण्याच्या पाण्याचा प्रश्न सोडविण्यासाठी राजेंद्रसिंह यांनी आपल्या चळवळीद्वारे जे अनेक उपक्रम केले, त्यातील 'जौहड' ही पावसाचे पाणी साठवून ठेवण्यासाठी उभारण्यात येणाऱ्या छोट्या तलावांची चळवळ विशेषत्वाने नजरेत भरणारी ठरली. गेल्या वीस वर्षांत असे सुमारे नऊ हजार तलाव तयार करण्यात आले. या आणि अन्य उपक्रमांतून किमान एक हजार गावांत पिण्याचे पाणी मिळण्याची व्यवस्था झाली. हे चळवळीचे यश आहे. यात शंकाच नाही. त्यांच्या प्रयत्नाने गंगेला मिळणाऱ्या ११५ उपनद्यांपैकी सात नद्यांचे पुनरुज्जीवन करण्यात यश आले. पावसाद्वारे मिळणारे पिण्याचे पाणी प्रयत्नपूर्वक उपयोगात आणण्यासाठी समाजात जलसाक्षरता निर्माण होणे अधिक आवश्यक आहे. याकडे लक्ष देऊन राजेंद्रसिंह आपल्या चळवळीची आखणी करतात. केवळ पाणी वाचवण्याने जसे बरेच प्रश्न सुटतात, तसेच पाण्याचा गैरवापर थांबवल्यानेही अनेक समस्यांवर तोडगा निघू शकतो. त्यामुळे साक्षरतेची चळवळ देशाच्या आणि खरेतर जगाच्या लक्षात न येणारी ठरली तरच नवल. पाण्याच्या क्षेत्रातील नोबेल पारितोषिक म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या 'स्टॉकहोम वॉटर प्राइज साठी त्यांची निवड होणे म्हणजे त्यांच्या चळवळीला आणि कृतिशील विचारांना मिळालेली जागतिक पावती आहे, असे म्हटले पाहिजे.

आयुर्वेद शाखेचे शिक्षण पूर्ण केल्यानंतर आरोग्य रक्षणाचे कार्य मला करता आले नाही, पण जलसंरक्षणाच्या कामातून मी एकप्रकारे आरोग्यरक्षणच केले याचा आनंद मला वाटतो, अशी प्रतिक्रिया स्टॉकहोम जलपुरस्काराचे मानकरी डॉ. राजेंद्रसिंह राणा यांनी व्यक्त केले.

राजस्थानातील वाळवंटाचे नंदनवन करून 'जोहडवाले बाबा' अशी ओळख निर्माण करणाऱ्या राजेंद्रसिंह यांचा जलसंवर्धन, जलसाक्षरता तसेच नद्यांचे शुद्धीकरण अशा कामांच्या निमित्ताने महाराष्ट्राशीही निकटचा संबंध आहे. आपली प्रतिक्रिया देताना डॉ. राजेंद्रसिंह म्हणाले, की आव्हानांचा स्वीकार करणे हा आपला स्वभाव आहे. राजस्थानात जलसंवर्धनाचे मोठे काम उभे राहिले, हा त्याचाच एक भाग होय. पण आता जगाला पाण्याच्या युद्धापासून वाचविणे हे आपले ध्येय आहे. अशा वेळी मिळालेला पुरस्कार आणि झालेला सन्मान हाती घेतलेल्या कामाला बळ देणारा आहे. ते म्हणाले, भारतात जलसंरक्षण कायदा व्हावा यासाठी सर्वांना एकत्र आणण्याचे काम मी सध्या करत आहे. पाण्याने जनतेला जोडून घेणे या मोहिमेत संजयसिंह, सुनीलभाई जोशी यांच्यासह शेकडो साथीदार मेहनत व निष्ठेने कार्यरत आहेत. या कार्यात देशातील अनेक संघटनांना जोडण्याचा प्रयत्न सुरू असून, देशात जेथे जेथे पाण्याचे संकट आहे त्या भागाला 'पाणीदार' बनविणे हेच आपल्या जीवनाचे ध्येय आहे.

महाराष्ट्रातील मराठवाडा व विदर्भातील दुष्काळी भागातील जमिनीचे रिकामे पोट भरण्यासाठी काम करावे लागणार असून, त्यासाठी मी व माझे सहकारी कटिबद्ध आहोत, अशी ग्वाही त्यांनी दिली. गेल्या ३० वर्षांतल्या अथक कामातून राजेंद्रसिंह यांनी सात नद्यांचे पुनरुज्जीवन करण्याचा प्रयोग यशस्वी केला. त्यांच्या या योगदानाची पुरस्कार देताना नोंद घेतली गेली. एक माणूस किती मोठे काम करू शकतो याचे उदाहरण म्हणजे राजेंद्रसिंह होय. त्यांना पुरस्कार मिळाला ही राजस्थानच्या दृष्टीने नव्हे तर भारताच्या दृष्टीनेही गौरवाची बाब होय, अशी प्रतिक्रिया जोहड कादंबरीच्या लेखिका सुरेखा शहा यांनी व्यक्त केली.

स्टॉकहोम जलपुरस्काराची सुरुवात १९९१ मध्ये झाली. तिसऱ्या वर्षी म्हणजे १९९३मध्ये सुनीता नारायण यांचा या पुरस्काराने सन्मान करण्यात आला. २००९ मध्ये डॉ. बिंदेश्वर पाठक आणि त्यांच्यानंतर हा पुरस्कार मिळविणारे डॉ. राजेंद्रसिंह राणा हे चौथे भारतीय मानकरी आहेत. पारंपरिक जलव्यवस्थापन पद्धतीचा आधार घेत राजेंद्रसिंह यांनी राजस्थानातील वाळवंटात हिरवी शेती फुलवली,

२१ व्या शतकात पाणीयुद्धाची परिस्थिती निर्माण झाली आहे. जलवायू बदलाने जे काही बिघाड घडवायचे होते ते घडवलेले आहेत. अवकाळी पाऊस होणे, कधीही गारपीट होणे, पूर येणे, बर्फ वितळणे हे सगळे जलवायू बदलाचे दुष्परिणाम आहेत, 'मौसम का मिजाज बिगड़ गया है' म्हणून शेतकरी त्याकडे पाहतात, तर सरकार जलवायू बदलाच्या या दुष्परिणामांना दडपण्याची वा त्याकडे दुर्लक्ष करण्याचा प्रयत्न करत आहेत. सरकार असे का करत आहे हे न समजण्यापलीकडचे आहे. पण सरकार आणि वैज्ञानिक या दुष्परिणामांकडे जेवढे दुर्लक्ष करतील, त्यांना दडपण्याचा प्रयत्न करतील तेवढेच देशाचे नुकसान होईल. या दुष्परिणामांची लोकांना जाणीव करून देणे ही सरकारची जबाबदारी आहे.

विज्ञान विभाग

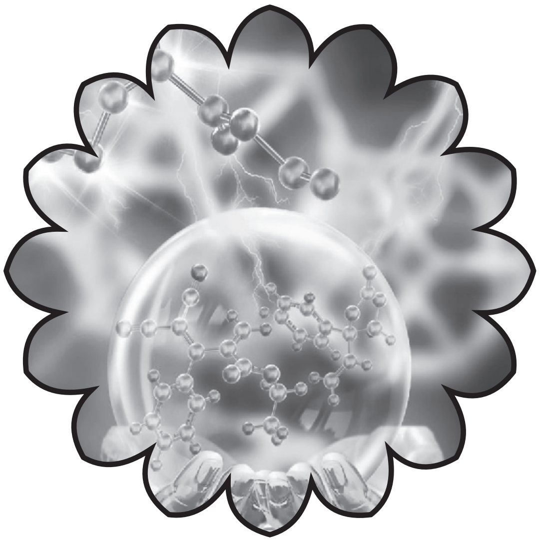

SCIENCE

National Science Day

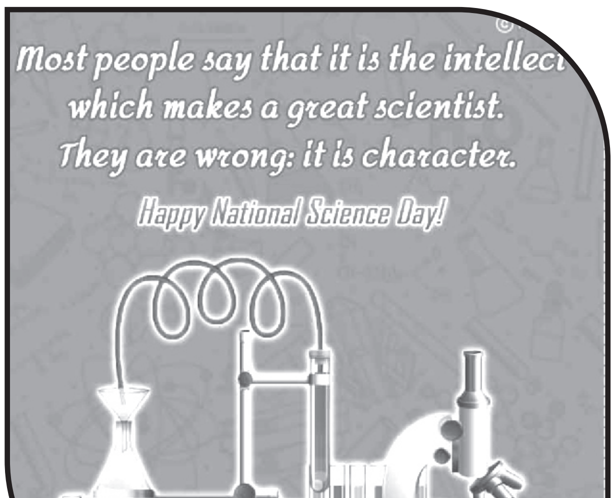
Most people say that it is the intellec
which makes a great scientist.
They are wrong: it is character.
Happy National Science Day!

मानवी रक्तगट व रक्तगट जुळण्याचे मानवी आरोग्यातील महत्त्व

- विज्ञानपर लेख

- अलिशा B.A.-1

मानवी शरीरात फिरणाऱ्या रक्तास 'जीवरस' असे मानले जाते. रक्ताद्वारे शरीरातील सर्व पेशींना पोषण मिळत असते. डॉ. डॅनियल लंडाउ (Dr. Daniel Landau) यांच्या मते, १८ वर्षांपुढील व्यक्तीच्या शरीरात सुमारे ४ ते ५ लिटर रक्त असते व त्याचा रक्तवाहिन्यातून सतत फेरा चालू असतो.

सूक्ष्मदर्शक यंत्राखाली रक्त तपासले असता आपणास फिकट पिवळ्या रंगाच्या द्रवात दोन प्रकारच्या पेशी तरंगताना दिसतात. त्या म्हणजे तांबड्या /लाल पेशी व पांढऱ्या पेशी होय. लाल पेशींचे प्रमाण पांढऱ्या पेशींपेक्षा जास्त असते. फिकट पिवळ्या द्रवास 'प्लाझ्मा' असे म्हणतात.

तांबड्या व पांढऱ्या पेशीशिवाय आणखी एका तऱ्हेच्या पेशी दिसतात त्याला 'प्लेटलेट्स' असे म्हणतात.

कार्ल लँडस्टीनर यांनी १९०१ साली मानवी रक्ताचे मुलभूत A, B, A, B आणि O असे चार रक्तगट शोधून काढले. मानवी रक्ताच्या पेशीमध्ये प्रामुख्याने दोन प्रकारचे प्रतिजन (Antigen) असतात, त्यास A' व 'B' अशी नावे देण्यात आली.

या व्यक्तीच्या रक्तात 'A' घटक आढळतो. त्याचा रक्तगट 'A' ठरतो व ज्यांच्या रक्तात 'B' हा घटक आढळतो त्याचा रक्तगट 'B' ठरतो. ज्यावेळी व्यक्तीच्या रक्तात 'A' व 'B' असे दोन्ही घटक आढळतात तेव्हा व्यक्तीचा रक्तगट 'AB' असतो. तर A व B चा अभाव असल्यास त्या व्यक्तीचा रक्तगट O असतो.

वरील रक्तगटांशिवाय ऱ्हिसस धन (Rh+) व ऱ्हिसस ऋण (Rh-) असेही रक्तगटाचे दोन प्रकार पाडण्यात येतात. सन १९४० मध्ये लँडस्टीनर व बीनर यांनी हीसस जातीच्या माकडाच्या रक्तावर संशोधन करून या दोन रक्त गटांचा शोध लावला. व्हीसस या नावावरून या गटास Rh हे नाव मिळाले. 'Rh' हा घटक रक्तातील तांबड्या पेशीमध्ये असतो. परंतु प्रत्येक व्यक्तीच्या रक्तात हा असतोच असे नाही. ज्या रक्तात 'Rh' प्रतिजन असतात त्यास Rh+ व ज्यात नसतात त्यास Rh- असे म्हणतात.

रक्तगट जुळण्याचे मानवी आरोग्याच्या दृष्टीने महत्त्व :

१) रक्तदान :

मानवी आरोग्यामध्ये रक्तास अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. अतिरक्तस्राव होणे, भाजणे, रक्ताक्षयॲ (नीमिया) इ. मध्ये रक्ताचा नाश होतो. अपघातात जखमी झालेल्या व्यक्तीस, युद्धात जखमी झालेल्या सैनिकास, शस्त्रक्रिया करीत असताना रक्तस्राव झालेल्या रुग्णास इतर व्यक्तीचे रक्त देवून त्यांना मृत्यूपासून वाचविले जाते.

एका व्यक्तीचे रक्त दुसऱ्या व्यक्तीच्या शरीरास दिले जाते त्यास 'रक्तदान' असे म्हणतात. ज्या व्यक्तीस रक्त द्यायचे आहे त्यास 'ग्राहित' (Recipient) व ज्या व्यक्तीचे

रक्तदात्याचा रक्तगट	रक्तग्राहिताचा रक्तगट			
	A	B	AB	O
A	✓	X	✓	X
B	X	✓	✓	X
AB	X	X	X	✓
O	✓	✓	✓	✓

रक्त द्यायचे आहे त्यास 'दाता' (Donor) असे म्हणतात. कोणत्याही व्यक्तीस कोणत्याही व्यक्तीचे रक्त देऊन चालत नाही. रक्तदान करताना रक्तगट जुळणे फार महत्त्वाचे असते. शास्त्रज्ञांनी कोणत्या रक्तगटाच्या व्यक्तीचे रक्त कोणत्या व्यक्तीच्या रक्तगटाशी जुळते हे शोधले.

पुढील कोष्टकारून लक्षात येते की, 'O' रक्तगट असणारी व्यक्ती कोणताही रक्तगट असणाऱ्या व्यक्तीस रक्तदान करू शकते म्हणून 'O' रक्तगट हा 'वैश्विक रक्तदाता' (Universal Donor) म्हणून ओळखला जातो. 'A,B' रक्तगट असणारी व्यक्ती कोणत्याही रक्तगटाच्या व्यक्तीकडून रक्त स्वीकारू शकते म्हणून 'A,B' रक्तगट 'वैश्विक रक्तग्राहित' (Universal Recipient) म्हणून ओळखला जातो.

जर ग्राहिताच्या रक्तगटापेक्षा दात्याचा रक्तगट वेगळा असेल तर दिलेल्या रक्तातील लाल पेशींचा नाश होऊन भयंकर परिणाम होतात. लघवीतून रक्त जाणे, मूत्र बनण्याची क्रिया थांबणे यासारखे घातक परिणाम घडून येतात.

रक्तदात्याचा रक्तगट

एकमेकांशी जुळणारे व न जुळणारे रक्तगट

सूची:– X – रक्तगटांची जुळणी होत नाही..

– रक्तगटांची जुळणी होते.

२) Rh गटाचे न जुळणे :

A, B, AB व O या रक्तगटामध्ये ऱ्हिसस धन (Rh+) व ऱ्हिसस ऋण (Rh-) असे वेगळे रक्तगट आढळतात. सर्वसाधारणपणे ८५% लोक ऱ्हिसस ऋण (Rh+) व १५% लोक ऱ्हिसस ऋण (Rh-) रक्तगटाचे असतात. ऋण रक्तगटास धन रक्तगटाचे रक्त अजिबात चालत नाही..

समजा, नवजात अर्भकाची माता ऱ्हिसम ऋण (Rh) गटाची व अर्भकाचे रक्तगट ऱ्हिसस धन (Rh+) असेल तर अर्भकास कावीळ होते, एखाद्यावेळी बालकाचा गर्भातच मृत्यू होतो. जर असे मूल जन्माला आले तर त्याला रक्ताशय होतो, मेंदूवर परिणाम होऊन मूल मतिमंद होते. त्याला झटके येऊ लागतात. अशावेळी रक्त पूर्णपणे बदलून नवीन व्हिसस ऋण (Rh-) गटाचे रक्त द्यावे लागते याला 'विनिमय रक्तदान' असे म्हणतात.

३) रक्तगट हे विशिष्ट गुणसुत्रांवर अवलंबून असल्याने पोलिसांना गुन्हेगाराच्या कपड्यांवरील रक्ताचे डाग मयताच्या रक्ताशी जुळणे किंवा पालकत्व सिद्ध करणे यासारख्या परीक्षा शक्य होतात. त्यामुळे गुन्ह्यांची उकल करण्यास मदत होते.

भारतीय हरितक्रांतीचे जनक: डॉ. एम.एस. स्वामिनायन

– विज्ञानपर लेख

– व्हनमाने विद्या B.A.-3

भारतातीलच नव्हे तर आशिया खंडातील हरितक्रांतीचे जनक म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या डॉ. स्वामिनाथन यांचा जन्म ७ ऑगस्ट १९२५ रोजी तामिळनाडूतील तंजावर जिल्ह्यात कुंकोणम येथे झाला. कावेरी नदीचे हे संपन्न खोरे आहे. त्यांचे नाव डॉ. मोपाकॉबू सांबशिवम स्वामिनाथन असे आहे. महात्मा गांधींनी आम्हाला स्वातंत्र्य मिळवून दिले तर स्वामिनाथन यांनी आम्हाला अन्न मिळवून दिले, असे गौरवोद्गार त्यांच्याबद्दल काढले जातात. त्यांचे वडील डॉक्टर होते. महात्मा गांधींचे अनुयायी होते. त्यांच्याकडूनच स्वामिनाथन यांना देशसेवेचे व देशभक्तीचे बाळकडू मिळाले.

डॉ. स्वामिनाथन केवळ ११ वर्षांचे असताना त्यांच्या वडिलांचा मृत्यू झाला. त्यानंतर त्यांचा सांभाळ त्यांच्या काकांनी केला. डॉ. स्वामिनाथन यांचे प्राथमिक शिक्षण कुंकोणम येथील स्थानिक शाळेत झाले. १९४४ साली त्रावणकोर विश्वविद्यालयातून त्यांनी प्राणिशास्त्र विषयाची बी. एस्सी. ही पदवी घेतली. त्यानंतर कोईमतूरच्या कृषी महाविद्यालयातून पदवी संपादन केली. १९४९ मध्ये शिष्यवृत्ती मिळवून जैवतंत्रज्ञानाच्या उच्च शिक्षणासाठी हॉलंडला गेले. पुढे केंब्रीज विद्यापीठाची पी.एच.डी. पदवी संपादन केली. अमेरिकेत जाऊन संशोधन केले. तेथे त्यांना मोठ्या पगाराची प्राध्यापकाची नोकरी मिळत असताना त्यांनी त्यास नकार दिला आणि भारतात येऊन भारत सरकारच्या कृषी सेवेत रुजू झाले. १९६६ मध्ये त्यांची 'भारतीय कृषी संशोधन संस्थेचे संचालक म्हणून नेमणूक झाली.

१) हरितक्रांतीची पार्श्वभूमी : भारत हा कृषी प्रधान देश असूनही अन्नधान्याच्या बाबतीत स्वयंपूर्ण नव्हता. यासाठी अमेरिकेसारख्या देशापुढे हात पसरावे लागत होते. ही खंत स्वामिनाथन यांना होती. त्यावेळी देशातील कृषी संशोधन संस्था रासायनिक खतांचा वापर करून गव्हाचे उत्पादन वाढविण्यासाठी प्रयत्नशील होत्या. मात्र गव्हाची जोमाने वाढ होत होती. पण लोंब्यांच्या भाराने तो भुईसपाट होत होता. यावर स्वामिनाथन यांना एक उपाय सुचला तो म्हणजे गव्हाची उंचीने खुजी व उत्पादन देणारी नवीन प्रजाती निर्माण करणे होय.

जगात हरितक्रांतीचा प्रारंभ डॉ. नॉर्मन बोरलॉगचा अमेरिकन कृषी शास्त्रज्ञाने मेक्सीकन गव्हाची खुजी प्रजाती निर्माण करून केला होता. त्यांना जागतिक हरितक्रांतीचे जनक म्हणून ओळखले जाते. डॉ. स्वामिनाथन यांनी ती प्रजाती आयात करून आपल्या देशातील शेती व हवामानाला पुरक अशा गव्हाचे मेक्सीकन गव्हाशी संकर घडवून एक नवीन प्रजाती विकसित केली.

२) हरित क्रांती : डॉ. स्वामिनाथन यांनी देशी गहू व मेक्सीकन गहू यांच्या संकरातून एक नवीन प्रजाती निर्माण केली. यानंतर खरी अडचण होती ती म्हणजे पारंपारिक कृषी पद्धतीत गुरफटलेल्या भारतीय शेतकऱ्यांची मानसिकता बदलून नव्या वाणाचा स्विकार व्हायला हवा होता. म्हणून डॉ. स्वामिनाथन यांनी २००० पथदर्शक प्रकल्प दिल्ली परिसरातल्या ग्रामीण भागात उभे केले. तसेच १०० अल्पभूधारक शेतकऱ्यांच्या शेतात नव्या प्रजातीची लागवड करून उत्पादनात दुप्पटीने वाढ करून दाखविली. चिकित्सक व संशयी शेतकऱ्यांची खात्री प्रत्यक्ष उभ्या पिकामुळे पटली. आता या प्रयोगाचे प्रकल्पात रूपांतर करावयाचे ठरले. त्यासाठी १०० अल्पभूधारक शेतकऱ्यांच्या शेतात नव्या प्रजातीची लागवड करून उत्पादनात दुप्पटीने वाढ करून दाखविली. चिकित्सक व संशवी शेतकऱ्यांची खात्री प्रत्यक्ष उभ्या पिकामुळे पटली. आता या प्रयोगाचे प्रकल्पात रूपांतर करायचे ठरले. त्यासाठी १८००० टन मेक्सीकन गव्हाचे बियाणे आयात करावे लागणार होते. मात्र देशात अन्न टंचाईचे भीषण संकट होते. मात्र तत्कालिन पंतप्रधान लाल बहादूर शास्त्री यांनी या आयातीला मान्यता दिली व गव्हाची संकरित प्रजाती निर्माण करून त्याची लागवड हजारो हेक्टरमध्ये केली आणि डॉ. स्वामिनाथन यांच्या प्रयत्नांना यश येऊन गव्हाचे उत्पादन दोन वर्षांत दुप्पट झाले. पुढे हीच क्रांती भाताच्या बाबतीतही यशस्वी

झाली आणि भारत अन्नधान्याच्या बाबतीत स्वयंपूर्ण झाला. याबाबत डॉ. स्वामिनाथन म्हणतात की, Our History changed from that time. या शब्दात हरित क्रांतीचे यश सामावले आहे. डॉ. स्वामिनाथन यांनी हे हरित क्रांतीचे तंत्रज्ञान केवळ आपल्या देशापुरते मर्यादित ठेवले नाही तर ते आपल्या जवळच्या देशांना पुरवून तेथेही हरित क्रांतीचा प्रसार केला. पुढच्या काळात पंतप्रधान झालेल्या इंदिरा गांधींनीही डॉ. स्वामिनाथन यांच्या हरित क्रांतीच्या प्रयोगाला मोठे प्रोत्साहन दिले.

३) हरित क्रांतीची गरज : हरित क्रांतीचा पाया संशोचित प्रजाती, सिंचन व्यवस्था, रासायनिक खते व रासायनिक औषधे हा होता. हा वापर जरी आवश्यक असला तरी त्याचा अतिरेकी वापर होता कामा नये. किंबहुना हरित क्रांतीच्या ध्येयाचा टप्पा गाठल्यानंतर रासायनिक खते व औषधे यांची जागा सेंद्रिय खतांनी व जैविक किड नियंत्रण साधनांनी घेतला पाहिजे याची जाण डॉ. स्वामिनाथन यांना होती. म्हणूनच त्यांनी हरित क्रांती चालू असतानाच पर्यावरणाचा समतोल राखणाऱ्या योजनांवर संशोधन सुरू केले. यात सेंद्रिय खते, जमिनीतील घटक द्रव्यांचे संशोधन, जैविक किड नियंत्रणाचा वापर व पाण्याच्या नैसर्गिक स्रोताचे नियोजन इ. चा समावेश होतो. या सर्व गोष्टी शक्य झाल्या तरच हरित क्रांतीचा पाया रचला जाईल यावर त्यांचा विश्वास होता.

४) सर्वागीण कृषी विकासाची प्रगती : कृषी विकास हा फक्त गहू अथवा तांदूळ यांच्या उत्पादन वाढीपुरता मर्यादित न राहता कृषी पूरक पशुसंवर्धन, मत्सोत्पादन, वनसंवर्धन, कुक्कुटपालन इ. अनेक क्षेत्रांशी संबंधीत राहिला पाहिजे. यासाठी जमीनीतील नैसर्गिक घटकद्रव्यांचे व पाण्याचे संवर्धन व व्यवस्थापन झाले पाहिजे. अशी पर्यावरणाचा समतोल राखणारी आणि कृषी क्षेत्राचा सर्वांगीण विकास साधू पाहणारी विचारप्रणाली डॉ. स्वामिनाथन यांनी प्रतिपादन केली आहे.

५) पर्यावरण संरक्षण : वाढती लोकसंख्या, लोकांचा वाढता हव्यास, नैसर्गिक घटकांचा अतिरेकी वापर यामुळे नैसर्गिक साधनसंपत्तीचा झपाट्याने ऱ्हास होत आहे आणि काही ठिकाणी तर या साधनसंपत्तीचे धोकादायक प्रदूषण होत आहे. अशा परिस्थितीत हवा, पाणी, जमीन आणि महत्त्वाच्या घटकांचे संवर्धन लोकांच्या सहकार्याने व सहभागाने होणे गरजेचे आहे. त्यासाठी डॉ. स्वामिनाथन यांनी 'लोकाभिमुख पर्यावरण संरक्षण' ही संकल्पना मांडली. शासनाने ही संकल्पना स्विकारून त्या दृष्टीने आपले प्रकल्प सुरू केले आहेत. 'विक ग्राम' चळवळ ही पर्यावरण संकल्पनेचाच एक अविभाज्य भाग आहे. जैचिक ग्राम चळवळीला आंतरराष्ट्रीय पातळीवरून मोठा प्रतिसाद मिळाला आहे.

डॉ. स्वामिनाथन प्रतिष्ठान : फिलीपाईन्समधील 'आंतरराष्ट्रीय तांदूळ संशोधन संस्थेच्या महासंचालक पदावरून डॉ. स्वामिनाथन सन १९८६ मध्ये निवृत्त झाले. त्यानंतर त्यांनी चेन्नई येथे आपले स्वतःचे कृषी संशोधन प्रतिष्ठान स्थापन केले आणि आपणाला मिळालेल्या सर्व पुरस्कारांची रक्कम ग्रंथांची रॉयल्टी या प्रतिष्ठानला दिली आहे. या प्रतिष्ठानमार्फत कृषी क्षेत्रातील जैविक तंत्रज्ञानाचे अनेक संशोधन प्रकल्प सुरू आहेत.

कार्याचा गौरव व सन्मान : जगात हरितक्रांती घडवून आणणारे डॉ. नॉर्मन बोरलॉग यांना १९७० साली शांततेचे नोबेल पारितोषिक देण्यात आले. त्यावेळी त्यांनी डॉ. स्वामिनाथन यांच्या कार्याचा गौरव केला. ते म्हणाले, हरित क्रांती ही एक सांधक प्रक्रिया होती असे मानले तरी याचे श्रेय भारतीय शास्त्रज्ञ, संस्था, अधिकारी व शेतकरी यांना द्यावेच लागतील. परंतु यापेक्षा मौलिक कामगिरी जागतिक शेती तज्ज्ञ डॉ. स्वामिनाथनी केली आहे. अशा प्रकारे हरितक्रांतीचे जनक म्हणून संपूर्ण आशिया खंडाला अन्नधान्याच्या बाबतीत स्वयंपूर्ण बनवून खऱ्या अर्थाने कृषी क्रांती घडवून आणली आहे.

डॉ. स्वामिनाथन सतत पाच ते सहा दशके संशोधन करित होते. त्यांचे २५० शोध निबंध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय नियतकालिकांत प्रसिद्ध झाले असून अनेक संशोधनात्मक ग्रंथ त्यांनी प्रसिद्ध केले आहेत. त्यांच्या संशोधन कार्याचा गौरव म्हणून त्यांना अनेक आंतरराष्ट्रीय संस्था व संघटनांनी अध्यक्षपदे बहाल केली आहेत. म्हणून ४५ राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय विद्यापीठांनी त्यांना सन्माननीय पदव्या देऊन गौरविले आहे. १९७१ साली त्यांना 'रॅमन मेगॅससे' हा पुरस्कार प्राप्त झाला. 'आधुनिक भारताचे आधुनिक गांधी' म्हणून भारतीय जनता त्यांना गौरविते. राष्ट्रपतींनी त्यांना १९७२ व १९८९ मध्ये पद्मविभूषण पुरस्कार देऊन सन्मानित केले.

मिसाईल मॅन डॉ. ए.पी.जे अब्दुल कलाम यांचे संशोधन

– विज्ञानपर लेख

– शेख आफिन B.A.-1

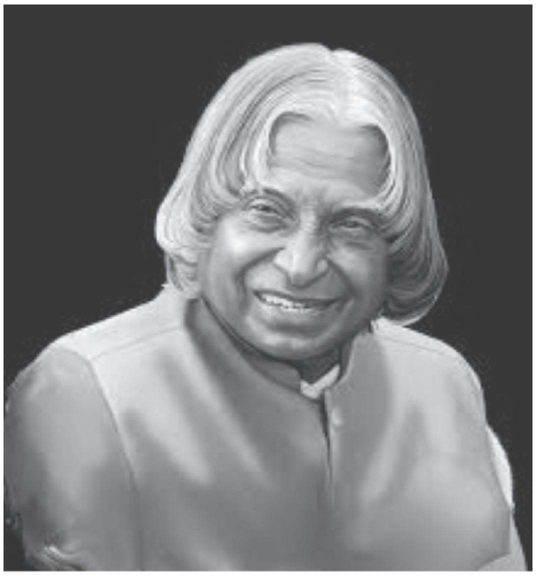

स्वतंत्र भारतातील प्रक्षेपणाचे निर्माते, महान शास्त्रज्ञ आणि भारताचे माजी राष्ट्रपती डॉ. अब्दुल कलाम यांचा जन्म १५ ऑक्टोबर १९३१ रोजी तीर्थक्षेत्र व बेट असणाऱ्या तामिळनाडूमधील रामेश्वरम येथे झाला. त्यांचे संपूर्ण नाव अब्दुल पाकिर जैनुलाब्दीन अब्दुल कलाम आहे. संक्षेपात ते ए. पी. जे. अब्दुल कलाम या नावाने ओळखले जातात.

डॉ. अब्दुल कलाम यांच्या शालेय शिक्षणाचा श्रीगणेशा रामेश्वरम मधील प्राथमिक शाळेत झाला. त्यानंतर रामनाथपुरम या जिल्ह्याच्या ठिकाणी स्वार्ल्झ हायस्कूलमध्ये त्यांचे नाव घालण्यात आले. हायस्कूलमध्ये गणित हा विषय त्यांच्या आवडीचा होता. महाविद्यालयीन शिक्षण घेण्यासाठी तिरुचिरापल्ली येथील सेंट जोसेफ कॉलेजमध्ये प्रवेश घेतला. तेथून त्यांनी बी. एस्सी. पदवी प्राप्त केली. त्यानंतर त्यांना अभियांत्रिकीत पारंगत होणे महत्त्वाचे वाटले. तेव्हा त्यांच्या गुणवत्तेच्या बळावर त्यांना मद्रास इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी (MIT) या संस्थेत प्रवेश मिळाला. आपल्या अंगभूत असाधारण बुद्धीमत्तेच्या बळावर अब्दुल कलामांनी एम. आय. टी. चा तीन वर्षांचा अभ्यासक्रम यशस्वीपणे पूर्ण केला. नंतर त्यांना बंगलोर च्या हिंदुस्थान एरोनॉटिक्स (HAL) येथे प्रशिक्षणार्थी म्हणून सेवा करावी लागली. १९५८ मध्ये एरोनॉटिकल इंजिनिअरिंगची पदवी प्राप्त झाली. अगदी लहानपणापासूनच त्यांची नजर अंतराळात झेप घेण्यावर लागलेली होती. अखेर त्या जिवापाड जतन केलेल्या ध्येय स्वप्नांची पूर्तता झाली. १९५८ मध्ये विमान उड्डाणासंबंधी संशोधन करणाऱ्या 'डायरेक्टोरेट ऑफ टेक्निकल डेव्हलपमेंट अँड प्रॉडक्शन' (DTDP) या संस्थेत संशोधनाला सुरुवात केली आणि अनेक क्षेत्रात संशोधनात किती प्राप्त केली.

वैज्ञानिक कार्य :

डॉ. अब्दुल कलामांच्या कार्यकाळातील महत्त्वाचे प्रकल्प पुढीलप्रमाणे सांगता येतील.

१) नंदी हॉवर क्रॉफ्ट : डॉ. कलाम यांच्या कारकिर्दीच्या अगदी प्रारंभीच भारतीय बनावटीचे हॉवर क्रॉफ्ट तयार करण्याची जबाबदारी त्यांच्यावर सोपविण्यात आली. हॉवर क्रॉफ्ट म्हणजे तळाशी एक विशिष्ट दाब असणारी हवेची उशी तयार करून पाण्यावर अथवा जमिनीवर कुठेही मुक्तपणे संचार करणारे विमान. हे विमान तयार करताना कोणतेही मार्गदर्शन नसताना डॉ. कलामांनी स्वतः मार्गदर्शक बनून अनेक दिवस काम करून ५५० किलोग्रॅम वजनाचे व ४० मिलीमीटर जाडीच्या हवेच्या उशीवर चालणारे वाहन म्हणजेच संपूर्ण भारतीय बनावटीचे 'नंदी हॉवर कांफ्ट बनवून श्रीकृष्ण मेनन यांचे उपस्थितीत

चालवले देखील

(२) रोहिणी साऊंडिंग रॉकेटस् : भारताच्या अवकाश संशोधन क्षेत्रातील मैलाचा दगड म्हणजे 'रोहिणी साऊंडिंग रॉकेटस्' मुंबा इक्लेटोरिअल रॉकेट लाँच स्टेशन (TERLS) या संस्थेत कार्यरत असताना डॉ. कलाम यांचेकडे रोहिणी रॉकेटमधील यंत्रणा तपासण्याची जबाबदारी होती. रॉकेटच्या बांधणीसाठी हलक्या वजनाच्या टिकाऊ, उष्णतारोधक, विद्युतरोधक, चुंबकीय क्षेत्ररोधक, उच्च तपमानात काम करू शकणाऱ्या अनेक गुणधर्म असणाऱ्या धातू-अधातूंच्या मिश्रणातून बनविलेल्या पदार्थांची गरज असते. अशा पदार्थाच्या निर्मितीत डॉ. कलाम यांनी स्वतःला झोकून दिले. त्यांना व त्यांच्या सहकाऱ्यांना खूप शक्तिमान धाग्यांनी बनलेले, काचेचा थर दिलेले, विशिष्ट प्रकारचे कापड तयार करण्यात यश लाभले. साऊंडिंग रॉकेटच्या निर्मितीत या कापडाचा प्रामुख्याने वापर करण्यात आला.

३) रोटो प्रणाली : डॉ. कलाम यांची रॉकेट असिस्टेड टेक ऑफ सिस्टीम' (RATO) या संरक्षणदृष्ट्या महत्वाच्या प्रकल्पावर नियुक्ती झाली. डोंगराळ, उंच-सखल भागात लढाऊ विमानासाठीची लांबी धावपट्टीसाठी जमीन उपलब्ध असत नाही. त्यासाठी कमी धावपट्टी बनविण्याची गरज असते. डॉ. कलाम यांनी कमी लांबीच्या धावपट्टीबरोबरच अधिक वजन पेलणारी व प्रतिकूल परिस्थितीत काम करू शकणारी यंत्रणा विकसित करण्याचे उद्दिष्ट ठेवले आणि भारतीय बनावटीच्या सुधारीत उड्डाण यंत्रणेची निर्मिती झाली. दि. ८ ऑक्टोबर १९७२ रोजी बरेली (उ. प्रदेश) येथे सुखोई १६ ही जेट विमाने फक्त १२०० मीटर लांबीच्या धावपट्टीवर स्वदेशी रोटो सिस्टम वापरून आकाशात झेपावली.

(४) एस. एल. व्ही. चे यश (सॅटेलाईट लाँच व्हेईकल) : १९६९ मध्ये डॉ. विक्रम साराभाईनी उपग्रह प्रक्षेपक निर्मितीच्या (SLV) प्रकल्पाचा पाया घातला. हा प्रकल्प चार टप्यात विभागण्यात आला होता. चौथ्या मुख्य टप्यात प्रमुख म्हणून डॉ. कलाम यांची नेमणूक झाली. ३० डिसेंबर १९७१ रोजी डॉ. विक्रम साराभाईंचे निधन झाले. यानंतर थुंबा येथील विविध केंद्रांचे एकत्रिकरण करून त्याला 'विक्रम साराभाई स्पेस सेंटर' असे नाव देण्यात आले. या प्रकल्पात काम करताना डॉ. कलाम यांचेसमोर अनेक आव्हाने होती. त्यांच्या खांद्यावर एस. एल. व्ही ३ च्या प्रकल्पाच्या प्रमुखत्त्वाची जबाबदारी टाकण्यात आली. ती त्यांनी पूर्ण केली. एस. एल. व्ही. चे उडाण पुर्वेकडील समुद्रकिनारी वसलेले श्रीहरी कोटा येथून करण्याचे ठरले. १० ऑगस्ट १९७९ ला पहिल्या प्रायोगिक उड्डाणाची चाचणी घेतली. मात्र त्यात अपयश आले. त्यानंतर १८ जुलै १९८० ला श्रीहरी फोटा अवकाश तळावरून भारताचा पहिला उपग्रह वाहक अवकाशाच्या दिशेने झेपावला. दोनच मिनिटाच्या अवधीत 'रोहिणी'ने आपल्या भ्रमणास प्रारंभ केला.

५) क्षेपणास्त्रातील योगदान : एस. एल. व्ही. च्या यशानंतर डॉ. कलाम यांची डी. आर. डी. ओ. च्या संचालकपदी नियुक्ती केली. इथे भारताचे पहिले क्षेपणास्त्र तयार करण्याची जबाबदारी त्यांच्यावर होती. त्यापैकी 'डेव्हील' क्षेपणास्त्राचा प्रकल्प अवशस्वी ठरल्याने तेथील संशोधक निराश होते. तथापि, डॉ. कलाम यांनी ही मरगळ दूर करून त्यांना नवीन संशोधनासाठी प्रेरित केले. डॉ. कलाम यांच्या या प्रयत्नांना लवकरच यश लाभले. संस्थेतील सर्व संशोधकामध्ये नवचैतन्य आले. या सर्वांच्या साहाय्याने डॉ. कलाम यांनी भारताच्या 'तलक्षवेधी क्षेपणास्त्र विकसन कार्यक्रम' (Guided

Missile Development Programme GMDP) बनविला. या कार्यक्रमात टप्प्याटप्प्याने क्षेपणास्त्र बनविण्याचे सुचविण्यात आले होते. यावर संरक्षण मंत्र्यांच्या सुचनेवरून डॉ. कलाम व त्यांच्या सहकाऱ्यांनी एकाच वेळी विविध क्षेपणारखे निर्मिती करणारा 'समग्र लक्षवेधी क्षेपणास्त्र विकास कार्यक्रम' (Integrated Gnided Missile Development Programme IGMDP) ठरविल त्याचे उदघाटन २७ जुलै १९८३ रोजी झाले आणि क्षेपणास्त्र निर्मितीला सुरुवात झाली.

(अ) त्रिशूल– कमी उंचीवर उडणारी विमाने व हेलिकॉप्टर्सचा लक्षवेध करण्यासाठी तसेच युद्ध नौकांनाही नष्ट करण्यासाठी हे क्षेपणास्त्र वापरण्यात येते. याची यशस्वी चाचणी १६ सप्टेंबर १९८५ मध्ये घेण्यात आली.

(ब) पृथ्वी– हे क्षेपणास्त्र कोणत्याही हवामानात जमिनीवरून जमिनीवरच्या लक्षाचा वेध घेण्यासाठी वापरतात. याचा पल्ला ४० ते ५० कि. मी. आहे. तो वाढवून २५० कि. मी. करण्यात आला.

(क) आकाश– हे क्षेपणास्त्र उंचावरून जमिनीवरील किंवा कमी उंचीवरून उडणाऱ्या लक्षाचा वेध घेऊ शकते. व २५ कि. मी. चा पल्ला गाठू शकते.

(ड) नाग– हे खास रणगाडा विरोधी क्षेपणास्त्र आहे. दिवसा किंवा रात्री केव्हाही याचा वापर करता येतो.

(इ) अग्नी– हे मध्यम पल्ल्याचे दोन टप्प्याचे स्वतःहून लक्षावर उतरणारे बॅलिस्टीक मिसाईल आहे. याचा मारक पल्ला १५०० ते ३००० कि. मी. चा आहे. शिवाय त्यात आण्विक अस्त्रांचा मारा करण्याची क्षमता आहे. कलामांच्या नेतृत्त्वाखाली भारतामध्ये पंचास्त्रांचा एकापाठोपाठ एक असा अवतार झाला. त्यामुळे जगातील

भारताचे राष्ट्रपती :

गुरूवार दि. २५ जुलै २००२ रोजी भारताचे राष्ट्रपती म्हणून डॉ. कलाम यांचा शपथविधी झाला. यांची कारकिर्द देशाला महासचा बनविण्यासाठी दिशा देणारी ठरली. त्यांनी देशाला २०२० मध्ये जागतिक महासत्ता बनविण्याचे स्वप्न दिले.

कार्याचा गौरव :

डॉ. अब्दुल कलाम यांना जवळपास ३० महत्त्वाच्या विद्यापीठांनी डॉक्टर ऑफ सायन्स, डॉक्टर ऑफ फिलॉसॉफी, डॉक्टर ऑफ लिटरेचर यासारखे मानाचे किताब बहाल केले. त्यांना अनेक ॲवॉर्ड मिळाले. उदा. नॅशनल डिझाईन ॲवॉर्ड, बिरेन रॉय स्पेस ॲवॉर्ड, ओमप्रकाश भसीन पुरस्कार, नेहरू पुरस्कार, आर्यभट्ट पुरस्कार, जी. एम. मोदी पुरस्कार, इंदिरा गांधी पुरस्कार इ. तर १९८१ व १९९० मध्ये पद्मभूषण आणि १९९७ मध्ये भारतरत्न या सर्वोच्च नागरी सन्मानांनी गौरविले आहे. २०१३ मध्ये अंतराळातील संशोधनाच्या योगदानासाठी त्यांचा 'व्हॉन ब्राऊन' पुरस्काराने सन्मान करण्यात आला. आयुष्याच्या शेवटच्या श्वासापर्यंत देशसेवेत व विज्ञान तपस्येत गुंग असणाऱ्या या विज्ञान महर्षीचे २७ जुलै २०१५ रोजी वयाच्या ८३ व्या वर्षी देहावसान झाले.

पेन ड्राईव्हचा
शोध कसा लागला

– वैज्ञैनिक लेख

निलोफर पठाण -B.A. III

आज आधुनिक विज्ञान व तंत्रज्ञानाच्या जगात कॉम्प्युटर, मोबाईल, त्यातील विविध बारकावे याबरोबरच पेनड्राईव्ह नावाची वस्तुही आवश्यक झालेली आहे. हार्डडिस्क आल्यानंतर यात साठवून ठेवलेली माहिती दुसऱ्या कॉम्प्युटरमध्ये न्यायची कशी ? या संशोधनातूनच सी.डी आणि डीव्हीडीचे शोध लागले. त्यात ही अडचणी जाणवू लगल्यानंतर नवनवीन शोध लागले. चिपचा शोध लागल्यावर कॉम्प्युटर हातात मावण्याइतका छोटा झाला लोक कॉम्प्युटरवर अवलंबून राहू लागले. पण त्यात एक त्रुटी होती ती म्हणजे एवढ्या मोठ्या प्रमाणावर हाताळल्या जाणाऱ्या माहितीला सुरक्षित कसे ठेवायचे ?

१९३९ च्या सुमारास चुंबकीय पट्टीचे तंत्रज्ञानाचा शोध लागला. मोठमोठ्या चुंबकीय फितींवरच सर्व माहिती साठवून ठेवण्यास सुरुवात झाली. पुढे लवचिक प्लॉपी डिस्कवर माहिती साठवली जाऊ लागली. कालांतराने पर्सनल कॉम्प्युटर्सची स्मृती वाढली. परंतु कॉम्प्युटरमधील वीजप्रवाह बंद केली की ही स्मृती नष्ट होत असे ही स्मृतीतील माहिती कायमस्वरूपी जतन करून ठेवण्याचे तंत्रज्ञान शोधून काढणे आवश्यक होते. त्यातून प्लॉपी जाऊन हार्डस्टिक आल्या.

आज आपण ज्यास पेनड्राईव्ह म्हणतो, तो २००० च्या आधीपासूनच पहिल्या बाळबोध स्वरूपात उपलब्ध झाला होता. त्याचे पहिले पेंटट अमीर बान, डोव्ह मोरान आणि ओरान ओग्डान या तिघा इस्त्रायली एप्रिल १९९९ मध्ये फाईल केले होते. फक्त त्यावेळचा पेनड्राईव्ह आजच्यासारखा कॉम्प्युटरच्या खाचेत बसत नसे तर तो वायरने कॉम्प्युटरच्या खाचेला जोडला जात असे त्याचे वर्षी सप्टेंबरमध्ये आयबीएम कंपनी आज जे आहे तशा पेनड्राईव्हच्या मॉडेलचे पेंटट घेतले. पुढे दोन्ही कंपन्यांनी सहकार्याने पेनड्राईव्ह बाजारात आणला, सुरुवातीच्या इस्त्राइली पेनड्राईव्हचे नाव होते डिस्कऑन द की म्हणजे किल्लीच्या आकारात मावणारी मेमरी डिस्क पुढे जगभारातील कित्येक कंपन्यानी थोडाफार फेरफार करून तशाच प्रकारची उत्पादने बाजारात आणली प्रत्येक कंपनीच्या त्यांच्या उत्पादनांना वेगळी नावे होती. डिस्क ऑन द की, थंब ड्राईव्ह, पेनड्राईव्ह अशी नावे होती. जगभरात पेनड्राईव्ह तंत्रज्ञानावर संशोधन चालूच होते. २०१३ नंतर पेनड्राईव्ह स्मृती साठवून ठेवण्याची क्षमता व माहितीच्या देवाण–घेवाणाची वेग खूपच वाढला. आजच्या छोट्या छोट्या पेनड्राईव्हच्या आकार नखाएवढा म्हणजे दीड सेमी लांब, एक से.मी. रूंद, एक मि.मी पातळ एवढा असतो. त्याचा माहितीची देवाण–घेवाण करण्याच्या वेग संकेदाला ६२५ मेगा बाईटस् आहे.

कॉम्प्युटरला होय किंवा नाही या दोनच भाषा कळतात. कोणतेही इंग्रजी अक्षर कॉम्प्युटरला त्याच्या भाषेत समजावून सांगायला आठ बिट खर्ची पडतात. म्हणजेच ठरलेल्या विशिष्ट क्रमाने जर आठ वेळा होय किंवा नाही म्हटले तर कॉम्प्युटर ते आद्याक्षर कोणते आहे ते समजते या आठ बिटच्या समूहाला एक बाईट म्हणतात. हजार बाईटस् म्हणजे एक किलो बाईट्स १००० किलो बाईटस् म्हणजे एक मेगा बाईट म्हणजे १० लाख बाईटस एक हजार मेगा बाईट्स म्हणजे एक गिगा बाईट म्हणजेच एक अब्ज १००० गिगा बाईट्स म्हणजे एक टेराबाईट आणि टेराबाईट म्हणजे एक हजार अब्ज बाईट्स या एवढ्याशा पेनड्राईव्हच्या आत काय असते ? त्या अब्जावधी अतिसूक्ष्म सर्किट्स कोरलेल्या काही चिप्स असतात. चुंबकीय फीत, फ्लॉपी, सोडी यापेक्षा पेनड्राईव्ह अधिक उपयुक्त व हाताळण्यास सोपा आहे.

पेन्टींग

शेख जिया – B.A. III

शेख इरम – B.A. III

नदाफ मुस्कान – B.A. III

रंगरेज साजिया– B.A. III

पुजारी अकाश – B.A. III

उमामा म. रारीफ – B.A. III

व्यंगचित्रे

मुजावर सानिया - B.A. III

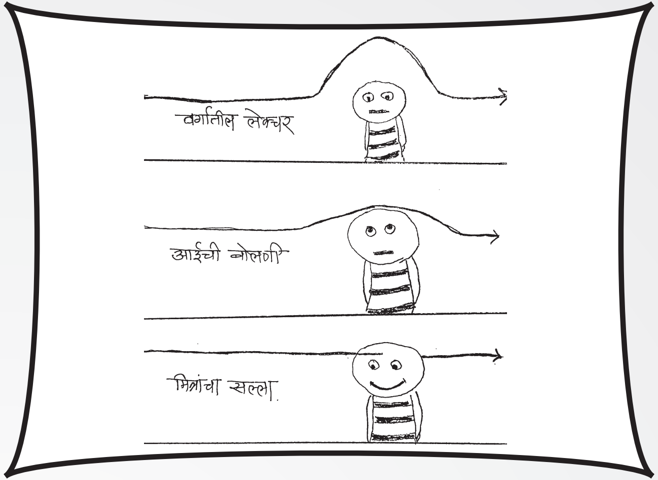

शेख तनजिला - B.A. III

मुल्ला सलमान - B.A. III

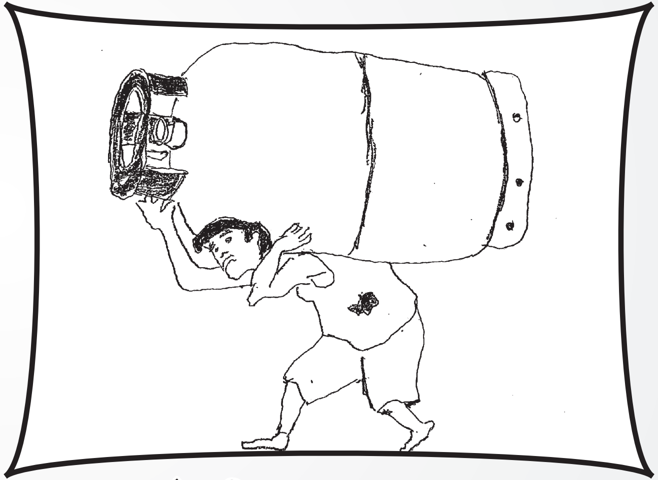

शेख हिना - B.A. I

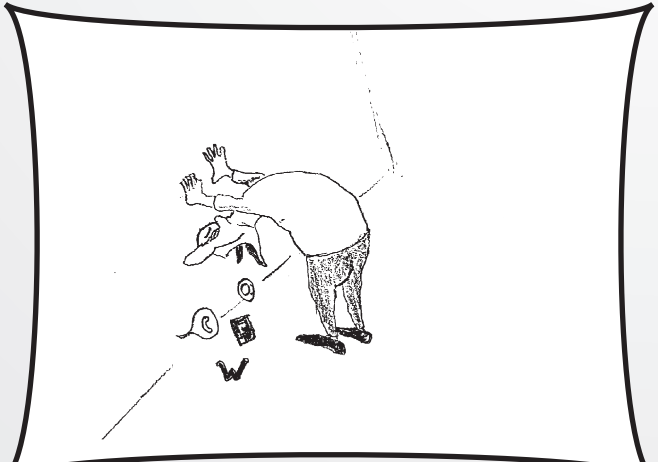

शेख सानिया - B.A. III

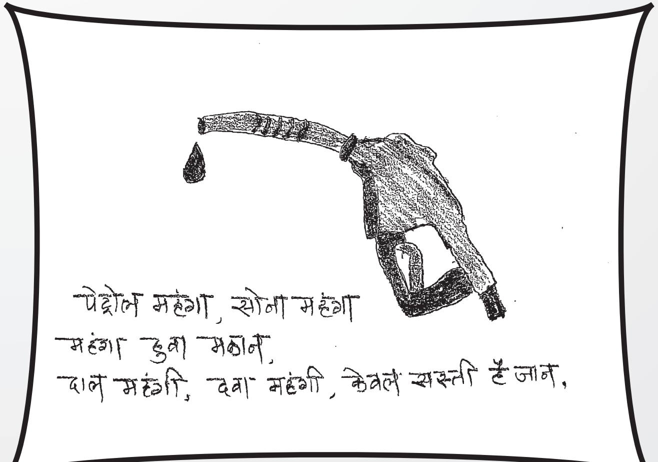

जहागिरदार तेहीरन - B.A. I

पेन्सील स्केच

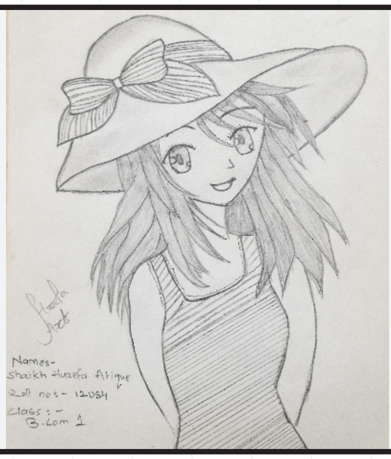

शेख हुसेन - B.A. III

बाळशंकर महादेव - B.A. I

शेख आफिन - B.A. I

शेख शाहित - B.A. II

मोतीवाले आस्मा - B.A. II

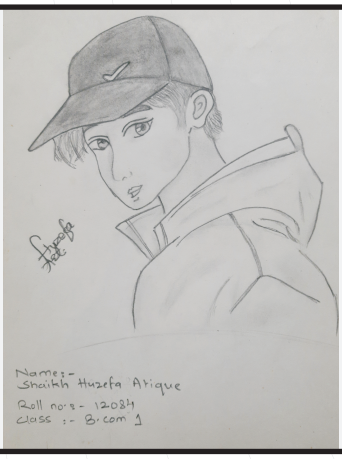

शेख हुसोम - B.A. I

भूगोल विभाग

भूगोल विभाग अहवाल २०२१-२०२२

सोलापूर सोशल असो आर्टस अ‍ॅण्ड कॉमर्स कॉलेज, सोलापूर भूगोल विभाग तर्फे दरवर्षी विविध उपक्रम राबविले जातात यात कार्यशाळा, चर्चासत्र, स्पर्धापरिक्षा, वक्तृत्व यांचा समावेश होतो

या विभागात दोन सुसज्ज प्रयोगशाळा असून या प्रयोग शाळेत नकाशे, भूस्थलदर्शक नकाशे, तक्ते, मॉडेल्स, सर्वेक्षण साहित्य, हवाई छायाचित्रे, स्लाईडस, कॅसेट्स या सारखे साहित्य विद्यार्थ्यांच्या बुध्दीमत्तेला चालना देणारे आहेत. या विभागात विद्यार्थ्यांचा सर्वागिण विकास व भौगोलिक ज्ञान वाढविण्यासाठी घटक चाचणी, परिसंवाद, गृहपाठ, गटचर्चा व प्रश्नमंजूशा या सारखे उपक्रम राबविले जातात.

या वर्षी भूगोल विभागाच्या वतीने भूगोल अभ्यास मंडळाच्या मार्फत खालील उपक्रम राबिविण्यात आले

जागतिक पर्यावरण दिनानिमित्त प्रशमंजुषा

भूगोल अभ्यास मंडळाच्या वतीने जागतिक पर्यावरण दिनाचे औचित्या साधून दि.५.६.२०२१ रोजी ऑनलाईन प्रशमंजुषा आयोजित करण्यात अली होती या ऑनलाईन प्रशमंजुषा स्पर्धेत विविध महाविद्यालयातील १२० विध्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला.

जागतिक लोकसंख्या दिनानिमित्त व्याख्यान

विद्यार्थ्यांना लोकसंख्येबाबत जनजागृती करण्याच्या उद्देशाने ११ जुलै २०२१ रोजी व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. या वेळी भूगोल विभाग प्रमुख डॉ. एस. ए. राजगुरू यांनी मार्गदर्शन केले कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष स्थानी जेष्ठ प्राध्यापक डॉ. ए. ए. गढवाल होते सदर कार्यक्रमास ६० विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईन उपस्थिती दर्शवली.

ओझोन दिवस

१६ सप्टेंबर २०२१ रोजी भूगोल विभागाच्या वतीने ओझोन दिवस साजरा करण्यात आला. या वेळी सहायक प्राध्यापक डॉ डी एस नारायणकर यांनी मार्दर्शन केले त्यानी त्यांच्या व्याख्यानात ओझोन थर सूर्याच्या हानिकारक अतिनील किरणांपासून आपले रक्षण करतो आणि वातावरणात संतुलन राखतो. परंतु मानवनिर्मित प्रदूषणामुळे ओझोनचा थर दिवसेंदिवस कमी होत आहे. जो पर्यावरणाला विनाशकारी ठरू शकतो. जर सूर्यावरील अल्ट्रा व्हायलेट किरण थेट पृथ्वीवर पडले तर मानवाशिवाय झाडे आणि प्राणी आणि इतर जीव यांच्यावर याचा अत्यंत धोकादायक आणि प्रतिकूल परिणाम होऊ शकतो. अशा परिस्थितीत ओझोन थराचे जतन करणे फार महत्वाचे आहे. पृथ्वीवरील आपल्या जीवनासाठी ओझोन महत्त्वपूर्ण आहे आणि आपण आपल्या पिढ्यांसाठी ओझोन थराचे संरक्षण करणे चालू ठेवले पाहिजे असे उद्गार काढले.

विषुव दिन

दि २२ सप्टेंबर २०११ रोजी विद्यार्थ्यांना पृथ्वीचे परीवलन व परिभ्रमण या मुळे दिवस व रात्र नेहमी कमी जास्त होतात हि असमानता पृथ्वीच्या सूर्य कडे कलण्या मुले होते परंतु २२ सप्टेंबर आणि २१ मार्च रोजी पृथ्वी सूर्याकडे कलेली नसते त्या मुले १२ तासाचा दिवस व १२ तासाची रात्र असते या विषयावर डी वाय एस पठाण यांनी विडिओवच्या साह्याने विद्यार्थना मार्दर्शन केले,

आतंरराष्ट्रीय पर्वत दिवस

दि ११ डिसेंबर २०२१ रोजी महाविद्यालय भूगोल विभागाच्या वतीने आंतरराष्ट्रीय पर्वत दिवस साजरा करण्यात आला. या वेळी भूगोल विभाग प्रमुख डॉ एस ए राजगुरू यांनी विध्यार्थाना विडिओ व झझढ च्या साह्याने पर्वत निर्माण कारी हालचाली समजावून सांगून पर्वताचे विविध प्रकार सांगितले. तसेच गभरातील १५ टक्के लोकसंख्या ही पर्वतीय प्रदेशात राहते. तसेच हा प्रदेश विविध प्राणी आणि निसर्गसंपदेन संपन्न आहे. केवळ यासाठीच या प्रदेशाचं जतन करणे आवश्यक नाही तर इतर भागातील लोकसंख्येसाठीही पर्वतीय प्रदेश महत्वाचा आहे. त्यामुळे पर्वताच्या संवर्धनासाठी आणि त्याच्या विषयी जागरुकता वाढवण्यासाठी युवकाची भूमिका महत्वाची आहे असे ही ते म्हणाले.

माती व पाणी परीक्षण केंद्राचे उद्धाटन दि २० डिसेंबर २०२१

शेतकरी व हा भारतीय समाजव्यवस्थेचा आणि अर्थव्यवस्थेचा कणा असून माती व पाणी परीक्षण यासारख्या आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने शेतकऱ्यांना मदत होईल असे प्रतिपादन दयानंद महाविद्यालयाचे भूगोल विभाग प्रमुख व विद्यापीठ भूगोल अभ्यास मंडळाचे डॉ. एन.जी. शिंदे यांनी केले. सोशल महाविद्यालयात भूगोल विभाग संचलीत माती व परीक्षण केंद्राच्या उद्धाटनप्रसंगी ते बोलत होते. अध्यक्षस्थानी सोशल महाविद्यालयाचे प्रभारी प्राचार्य डॉ.इ.जा. ताबोळी होते व्यासपीठावर डॉ.एस.ए. राजगुरू डॉ. युनूस पठाण, मोहम्मद शेख इत्यादी होते. डी. एस. नारायणकर युनूस पठाण मोहम्मद शेख इत्यादी होते.

ते पुढे म्हणाले की क्षार शर्करा आदि सर्व पदार्थांचे संतुलित प्रमाण मातीमध्ये असणे उपयुक्त असून शेतकऱ्यांना माती व शेतीसाठी वापरण्यात येणारे पाणी यातील पोषणमूल्ये प्रमाणित ठेवण्यासाठी विद्यार्थ्यांनी मदत करावी. शेती उत्पादन वाढविण्यासाठी व प्रगत शेती साठी विद्यार्थ्यांनी महत्त्वाची भूमिका असून ती त्यांनी पार पाडावी.

अध्यक्षीय भाषणात डॉ. इ.जा. तांबोळी म्हणाले की आज सोलापुरात अशी परिस्थिती आहे की बोरचे पाणी बांधकाम व घरगुती वापरासाठी वापर करताना त्यात क्षरयुक्तता वाढलेली असल्यामुळे नुकसान होत आहे हे नुकसान टाळण्यासाठी पाणी परीक्षण करून विद्यार्थ्यांनी सुजाण नागरिक म्हणून आपली आपली जबाबदारी पार पाडावी.

कार्यक्रमाचे स्वागत व प्रास्ताविक डी. सचिन राजगुरू यांनी केले पाहुण्यांचा परिचय डॉ. दीपक नारायणकर यांनी केले तर आभार आलिशा कादरी यांनी मानले तर मूत्रसंचालन कुमारी निलोफर शेख यांनी केले कार्यक्रमास डॉ. नभा काकडे व डॉ. युनूस पठाण विभागाचे विद्यार्थी उपस्थित होते.

भूगोल अभ्यास मंडळाचे उदघाटन

दि. ८ जानेवारी २०२२ गड उद्धटना संगमेश्वर कॉलेज मधील सहयोगी प्राध्यापकी डॉ एस एस मस्के यांच्या हस्ते ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात आले. त्यांनी त्यांच्या मार्दर्शन पर व्याख्यानात पर्यटन आणि त्यांचे प्रकार या विषयी मादर्शन केले या शिवाय त्यांनी पर्यटन क्षेत्रात विद्यार्थ्यांना करियर कश्या प्रकारे करता येते हे देखील सांगितले हे सांगताना त्यांनी राष्ट्रीय व आंतराष्ट्रीय स्तरावरील अनेक उदाहरणे दिली.

भूगोल दिन

१४ जानेवारी २०२२ रोजी भूगोल विभागाच्या वतीने भूगोल दिन साजरा करण्यात आला भूगोल दिनाचे औचित्य साधून सामान्य ज्ञान ऑनलाईन परीक्षेचे आयोजन करण्यात आले होते सादर परीक्षेत जवळ जवळ ९५ विध्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला होता

आंतरराष्ट्रीय परिषद

दि १८ जानेवारी २०२२ रोजी आप क्यू ए सी भूगोल विभाग व सामाजिक शास्त्र विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने... या विषयावर आंतरराष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन करण्यात आले होते या परिषदेत आजच्या समस्या लक्षात घेऊन भविष्यात विपरीत परिणाम होऊ नये याकडे लक्ष देऊन संशोधकांनी संशोधन करावे व संशोधन हे समाजोपयोगी असावे असे प्रतिपादन डॉ. प्रवीण सप्तधी यांनी व्यक्त केले सोशल महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या सामाजिक शास्त्रे विद्याशाखा अंतर्गत ऑनलाइन आंतरराष्ट्रीय परिषदेच्या उद्घाटन प्रसंगी ते बोलत होते अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आय. जे. तांबोळी होते.

ते पुढे म्हणाले की सर्व सामाजिक शास्त्र एकमेकांवर परिणाम करणारे असतात. त्यामुळे कोणतेही संशोधन प्रत्यक्ष–अप्रत्यक्षपणे समाजाच्या प्रत्येक घटकापर्यंत जावे जागतिक पर्यावरण समस्येचे स्वरूप हे भौतिक, सामाजिक, आर्थिक औद्योगिक, आरोग्यविषयक असून दूरगामी परिणाम करणारे असते म्हणूनच पाणीप्रश्न, हवामान प्रश्न वैश्विक बनलेला आहे. शेती उत्पादन, जलसिंचन योजना औद्योगीकरण, पाणी उपसा यामध्ये हव्यास न ठेवता पर्यावरणीय विचार व मानव भविष्याचा विचार असावा.

अध्यक्षीय समारोप डॉ. आय. जे. तांबोळी म्हणाले की ग्रामीण भागात नवीन संशोधन पद्धती अवलंबण्यात येणे आवश्यक असून ग्रामीण भाग संपन्न झाल्याशिवाय देशाची संपूर्ण प्रगती होऊ शकत नाही.

कार्यक्रमाचे स्वागत डॉ. सचिन राजगुरू यांनी केले, प्रास्ताविक डॉ. ए. ए. गढवाल यांनी केले परिचय डॉ. नभा काकडे यांनी व सूत्रसंचालन डॉ. दीपक नारायणकर यांनी केले तर आभार डॉ. जे. के. मुल्ला यांनी मानले.

हा कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी प्रा. रईसा मिर्झा, प्रा. खनसा मुछाले, डॉ. मोहम्मद शेख, डॉ. युनूस पठाण यांनी ही प्रयत्न केले

भूगोल विभाग

भूगोल विभागातील विद्यार्थीनी कु. तनसिमा शेख
सुवर्ण पदक प्राप्त केल्याबद्दल सत्कार

भूगोल विभागातील विद्यार्थीनी शिक्षक दिन
साजरा करताना

भूगोल विभागाच्या वतीने माती व पाणी परिक्षण
केंद्रांची पहाणी करताना मान्यवर

माती व पाणी परिक्षण केंद्राच्या उद्‌घाटन
प्रसंगी मार्गदर्शन करताना डॉ. एन.जी.शिंदे

दिप प्रज्वलन करून माती व पाणी परिक्षण केंद्राचे उद्‌घाटन
करताना मान्यवर

अंतरराष्ट्रीय ऑनलाईन परिषदेत बिजभाषण
देताना डॉ. प्रविण सप्तर्षी

भूगोल अभ्यास मंडळाचे उद्घाटन
डॉ. शिवाजी मस्के सर

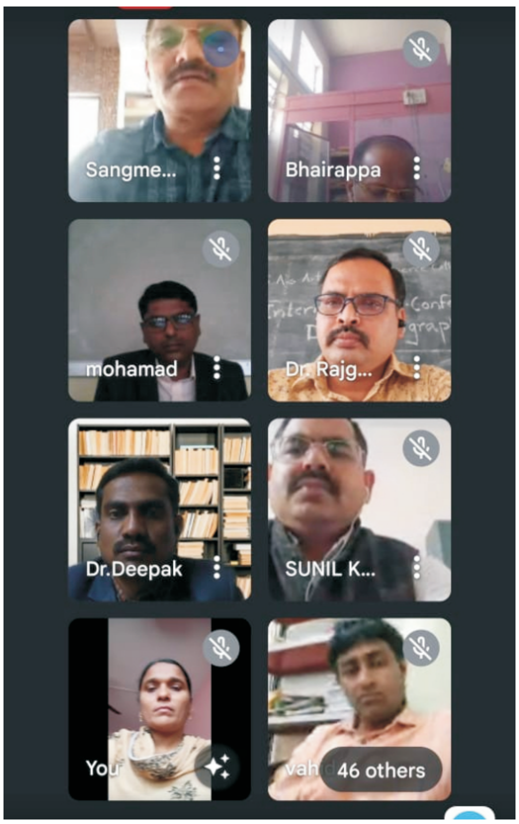

अंतरराष्ट्रीय परिषदेत सहभागी प्रध्यापक

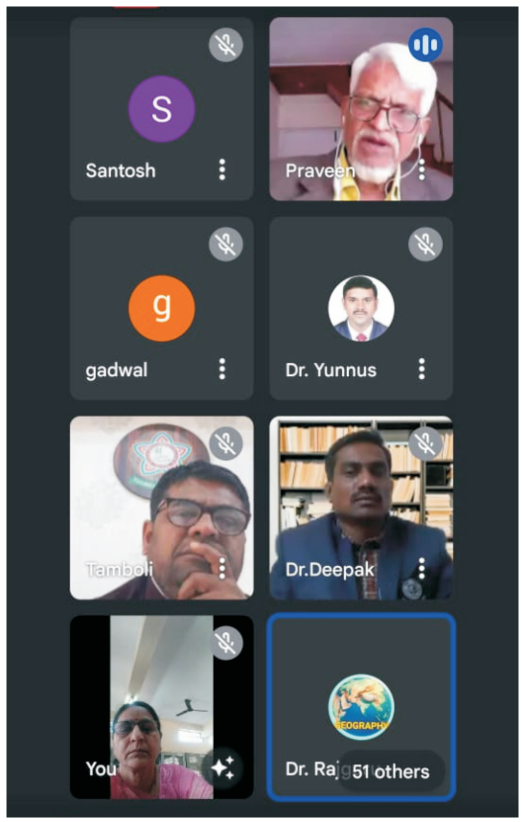

अंतरराष्ट्रीय परिषदेत सहभागी प्रध्यापक

वाणिज्य विभाग

COMMERCE
BUSINESS
FINANCE
COOPERATION
REVENUE
CURRENCY
SUCCESS
ECONOMICS
CASH
BUSINESS
FINANCING
PROFIT
WEALTH
DOLLAR
BANK

COMMERCE

SALE
SALE

Stress Management

-Husna Saba. Azam Shaikh B.com 3rd

When something happens to us we automatically evaluate the situation mentally. We decide if it is threatening to us, how we need to deal with the situation and what skills we can use. Everyone deals with a certain amount of stress every day. But if you are a woman living with stress. Stress can become overwhelming. Long period of high stress can damage your immune system and cause physical and emotional illness. Research has shown that stress can speed up the progression of stress.

If we decide that the demands of the situation outweigh the skills we have, then we label the situation as "Stressful" and react with the classic "Stress response". If we decide that our coping skills outweigh the demands of the situation, then we don't see it as "Stressful".

Signs of Stress

The effect of stress can show up in many ways and are different for everyone. You can manage stress better if you recognize the symptoms. Below is a list of common Symptoms. It is important to tell your health care provider if you experience any of these symptoms, since some may be caused by something other than stress. (E.g. Side effects of medication.)

Causes of Stress

Everyone has different stress triggers. Work stress tops the list, according to surveys. Forty Percent of U.S .workers admits to experiencing office stress, and one quarter say work is the biggest source of stress in their lives.

Causes of work Stress include:

1) Being unhappy in your job.
2) Having a heavy workload or too much responsibility.
3) Working long hour.
4) Having poor management, unclear expectations of your work, or no say in the decision-making process.
5) Working under dangerous conditions.
6) Being insecure about your chance for advancement or risk of termination.
7) Having to give speeches in front of colleagues.
8) Facing discrimination or harassment at work, especially if your company isn't supportive.

Symptoms of Stress

1. Physical Symptoms

i. Allergies.
ii. Lack of appetite or overeating.
iii. Back pain.
iv. Aches and Pains, muscle tension.
v. High blood pressure.
vi. Frequent cold.
vii. Dizziness, Nausea.
viii. Restlessness.

2. Behavioral Symptoms

i. Increasing use of alcohol, tobacco or other drugs.
ii. Eating more or less.
iii. Difficulty concentrating.
iv. Cry easily.
v. Snapping at people.
vi. Denial of a problem.
vii. Nervous habits (Nail biting,

Pacing)

3. **Emotional Symptoms**
   i. Uncontrollable anger irritation or being easily.
   ii. Upset.
   iii. Anxiety.
   iv. Nervousness.
   v. Feeling rejected.
   vi. Feeling Trapped.
   vii. Moodiness.
   viii. Agitation, inability to relax.
   ix. Feeling overwhelmed.
   x. Loneliness.
4. **Cognitive Symptoms**
   i. Memory problem.
   ii. Inability or difficulty concentrating.
   iii. Poor judgment.
   iv. Seeing only the negative.
   v. Anxious, racing, or ruminating thought.
   vi. Constant worrying.

How to cope with Stress

1. Time Management

Well organized employee, accomplish twice as much as person who is poorlyorganized. If employee can understand and utilize the basic time management principles, he can better cope with tension caused by job demands.

2. Physical Exercise

People of all ages can cope better with stress by doing physical exercises such as aerobic, walking, jogging, swimming or rigid exercises as a way to deal with excessive stress levels.

3. Relaxation techniques.

Meditation, hypnosis, biofeedback are some of the relaxation techniques. Theintension of these techniques is to eliminate the immediately stressful situation, and reach a state of deep relaxation.

4. Social Support.

Some people experience stress because they are detached from the world around them, they lack warm interpersonal relationship. Individual having high ambitions and strong need for independence find it difficult to close attachment to friends and colleagues.

5. Behavioral Self Control.

In this technique people deliberately manages the antecedents and consequences of their own behavior.

6. Cognitive Therapy.

Techniques such as Ellies Rational Emotive model and Meichenbaum's Cognitive behavioral modification strategy have been successfully used as an individual's strategy for reducing job stress. This treatment consisted of off-line lectures and interactive discussion. Participants were taught that much of their experienced strain is caused by their self-talk or cognitions.

Depression

Long period of high stress can lead to depression. Sleep problem, Changes in appetite, Low sex drive, Decreased energy, Loss of interest in activities, Feeling of guilt or worthlessness, Difficulty Concentrating. It is important to talk to your health care provider about depression, especially if you are experiencing symptoms or having trouble sticking to your drugs regimen. If someone breaks a leg, we encourage them to see a health care provide to get the leg checked and treated so it heals properly. Similarly, when we experience emotional difficulty, there is no need to suffer when effective treatments are available.

Article on STOCK Market

- Alfiya Iqbal Aleem B.Com III

Intro :- "Finance is art of managing money or cash and monetary economy is that branch of political economics that studies the inter relation between financial variables like costs and interest rates as hostile merchandise and services. It manages risk within the monetary markets are in different words considers investment underneath uncertainty."

Evolution of Stock Market in India :-

The origin of the stock market started in the year 1494, when the Amsterdam Stock Exchange was set up in India in the 18th century, in that East India Company was a dominant Institution in those days and business related to loan securities used to be transacted towards the close of the 18th century. From 1830's business on corporate stocks and shares in Bank and Cotton presses took place in Bombay. Though the trading list was large in 1839, there were only few brokers recognized by banks and merchants during 1840 and 1850. The 1850's witnessed a rapid development of commercial enterprise and brokerage business attracted many men into that sector and in 1860 the number of brokers increased into 60. In 1860-61 due to American civil war the cotton supply from United States of Europe was stopped; thus, the 'Share Mania' in India begun. Thus, the number of brokers increased to about 200 to 250. However, by the end of the American Civil War, in 1865, a disastrous slump began (for example, Bank of Bombay Share which had touched Rs 2850 could only be sold at Rs. 87). In the end of the American Civil War, the brokers who thrived out of Civil War in 1874, found a place in a street (now appropriately called as Dalal Street) where they might assemble and transact business. In 1887, they formally established in Bombay, the "Native Share and Stockbrokers' Association" (which is alternatively referred as "The Stock Exchange"). In 1895, the Stock market acquired a premise within the same street, and it had been inaugurated in 1899. Thus, the Stock Exchange at Bombay was consolidated.

Meaning :-

A stock also known as "shares" and "equity". It is a kind of security that signifies ownership of the organization and represents a claim a neighborhood of the corporation's assets and earnings. Common stock usually entitles the owner to vote at shareholders' meetings and to receive dividends.

Types Of STOCKS :-

Investors have completely different objectives, like growth or financial gain, and completely different investment horizons. Hence, they search out stocks that have the qualities that they appear for. To satisfy this would like, stocks are categorized per their investment characteristics. the foremost common classes are listed below.

Blue-Chip Stocks:

valuable stocks are stocks of enormous, stable corporations that have an extended history of stable earnings and dividends and are typified by the stocks composing the Dow-Jones Industrial Average Industrial Average, as well as General electrical, IBM, Microsoft, and Pfizer. due to their massive size, there is just about no potential for a high rate, therefore most of the comeback of those stocks is within the kind of dividends. However, capital gains will be attained from these stocks if they are bought in an exceedingly securities industry once stock costs are depressed overall.

Income Stocks:

financial gain stocks generate most of their returns in dividends, and therefore the dividends—unlike the dividends of preferred shares or the interest payments of bonds—will, in several cases, grow unendingly year when year because the companies' earnings grow. These corporations have a high dividend pay-out magnitude relation as a result of there are few opportunities to speculate the cash within the business that may yield a better come back on stockholders' equity.

Cyclical Stocks:

alternate stocks cycle with the economic cycles, growing powerfully once the economy is growing and declining because the economy declines. Most of those corporations provide capital instrumentality for businesses or expensive things, like cars and homes, forcustomers. Some examples

embody Alcoa, Caterpillar, and Brunswick

Defensive Stocks:

Defensive stocks are issued by corporations that are proof against the economic cycles and should even take advantage of them. once customers and businesses crop outlay, some different businesses profit, either as a result of they provide how to chop prices, or as a result of they need all-time low costs. for example, throughout the credit crisis recently 2008 and early 2009, individuals tried to save lots of by doing a lot of for them. for example, many folks beginning cutting hair for his or her families, or colorings their own hair to save lots of the $200 that some beauty outlets charge.

Growth Stocks:

Growth stocks are stocks of corporations that reinvest most of their earnings into their businesses, as a result of it will yield a better come back on stockholders' equity, and ultimately, a better come back to stockholders, within the kind of capital gains, than if the cash were paid out as dividends. Typically, these corporations have high P/E ratios as a result of investors expect high growth rates for the close to future. Note, however, that growth stocks are risky. If a growth-oriented company does not grow as quick as anticipated, then its value can drop as investors lower its future prospects with the result that the P/E ratio declines. therefore, although earnings stay stable, the stock value can decline.

Tech Stocks:

school stocks are the stocks of technology corporations, that build laptop instrumentality, communication devices, and different technological devices. Most school stocks are listed on data system. The stocks of most school corporations are either thought of stock or speculative stock; some are thought of valuable, like Intel or Microsoft. However, there's right smart risk in school corporations as a result of analysis and development efforts are onerous to judge, and since technology is frequently evolving, it will quickly amendment the fortunes of the many corporations, particularly once previous product is displaced by new product.

Speculative Stocks:

Speculative stocks are the stocks of companies that have little or no earnings, or widely varying earnings, but hold great potential for appreciation because they're tapping into a replacement market, are operating under new management, or are developing a potentially very lucrative product that might cause the stock price to zoom upward if the company is successful. Many Internet companies were considered speculative investments. During the stock market bubble of the latter half the 1990's, many of these stocks had ridiculous market capitalizations, and yet, many of them had virtually no earnings, and many, if not most, have since then, imploded.

Large-Cap, Mid-Cap, and Small-Cap Stocks:

Sometimes stocks are categorized by their market capitalization, or market cap.

Market Capitalization = Stock Price × Number of Stocks Outstanding

While the divisions are indistinct, and may depend on inflation, a large-cap company is one with a market cap greater than $5 billion; a mid-cap company, $1 - $5 billion, and small-cap companies are valued at but $1 billion. Many of these companies are often found by watching the components of the numerous indexes, just like the Russell Indexes.

Large-cap stocks:

The large-cap stocks contain the blue-chip, income, defensive, and cyclical stocks, since large companies have little potential for growth. Capital gains are often earned, however, by buying these stocks at the lowest of a business cycle and selling them because the economy reaches full speed. Large-cap stocks have the only price stability and thus the smallest amount risk.

Mid-cap stocks:

Mid-cap stocks are composed of most of the categories listed here, since their market caps range from the very best of the small-cap market to the lowest of the large-cap market. a specific quite mid-cap stock are the baby blue-chip stocks, which are stocks of companies that, a bit like the blue-chip companies, have consistent profit growth and stability, and low levels of debt, but are smaller in size than the large-cap blue-chips.

Small –cap stocks:

Small-cap stocks are small companies that have the best potential for growth - hence, most of those stocks are growth or speculative stocks, and most tech stocks also are during this category, since many tech companies consider a narrow niche of the market, or they were began to develop a replacement product or service, like the various Internet companies that sprouted during the stock market bubble. In some cases, the small-cap stocks are

TIME MANAGEMENT

Tarannum Sikandar Shaikh -B.com 3rd

Time management is the process of organising and planning how to divide your time between different activities. Time management refers to managing time effectively so that the right activity. Time management plays a very important role not only in organisation but also in our personal lives & time management refers to making the best use of time as time is always limited. The time management is the capability to maintain time usefully and carefully without wasting time. If time is stopped everything will be stopped. For managing our time we can have a daily routine time table, we can follow things to do better &save our precious time. Maximum people go to work school, office etc. But all of them have a particular time to work up for breakfast, lunch and dinner etc.

Time management includes

1. Effective planning.
2. Setting goals and objectives.
3. Setting deadline.
4. Proper time spending to right time & right activity.

Benefits of time management

Time management refers to making the best possible use of available time. Time management plays a very important role in personal as well as professional life.

1. It helps you achieve your goals faster.
2. Proper time management makes you more effective.
3. Managing your time reducesyour stress level and increase your confidence.
4. Time management help to increase in energy level & better planning.

Time management tips for students

1. Set a goal for yourself : what you want to achieve in life. Take a pen and paper and write down where you want to see yourself five years from now. Setting an objective for yourself.

2. Organize your study space: Arrange books and study material properly at their respective places. Stationery items must not be scattered on the table.

3. Tick off subject you have already completed: Give yourself a part on yourback. Remember motivation is one of the greatest tools for success.

4. Plan your studies: Understand what all subjects are important & need to be done first. Go through your syllabus carefully. Make sure you cover important topics first & then come to relatively easir ones

5. Avoid munching while studying:Prefer fruits, salads rather than calorie laden burgers, wafers pizza etc. They make you feel sleepy and also add to your weight.

6. It is essential to choose the right time for study: Study time is a very important& require focus, concentration & planning. Prefer studying in the morning hours with less or no disturbance.

Organising Your Time

- Set realistic goals, there are only 24 hours in a day.
- Use spare time to review.
- Study at the same time each day make it habit.
- Leave extra time at the end .

The Truth About Time Management

Time management is help to increase productivity, Reduces stress, Improves self-esteem, Helps achieve balance in life & Increase self-confidence, Helps you reach your goals.

Review

1. Time and energy management can make you more productive and reduce your stress level.
2. The three steps
   Set goals.
   Make a schedule.
   Revise your plan.
3. Relax and enjoy the extra time that you've discovered.

Cloud kitchen new concept for Ecommerce

By shahid pathan (BCOM-3) Roll no-14088

what is cloud kitchen

Cloud kitchen is a space that is used to prepare food specifically for delivery orders only. A cloud kitchen acts as a virtual restaurant with no physical dine-in space.There are various other names given to cloud kitchen concept: Virtual Kitchen, Virtual Restaurant, Shared Kitchens, Commissary Kitchens, Ghost Kitchen, Shadow Kitchen etc

How Does a Cloud Kitchen Operate?

Cloud kitchens are based on a delivery-only business model. These restaurants rely on orders coming via their own website, or via delivery apps like zomato, swiggy, DoorDash, and Deliveroo, to deliver food for off-premises dining.

This business model allows restaurants to diversify and expand their customer base, while cutting back the two biggest operational costs—rent and labor. With low overhead and only kitchen staff required, businesses have the opportunity to minimize costs and maximize orders.

Being delivery-only, cloud kitchens don't need to create an experiential dine-in experience for customers. They don't have to worry about high rental costs, large capital investments, restaurant interiors, guest facilities, and front of house staff.

Since customer acquisition is achieved through digital platforms, cloud kitchens heavily invest in technology that leverages the entire business operation. Apart from technology, major investments can also include well-equipped kitchen infrastructure and trained manpower, such as chefs and delivery drivers.

Some cloud restaurants rely on their own delivery fleet to personalize their service , while others leverage aggregators for delivery.

Advantages of Cloud Kitchens?

Low Operational Costs- For a cloud kitchen, a lot of the operating costs incurred by traditional restaurants are done away with. Be it infrastructure costs, overheads cost, logistics cost, etc., cloud kitchens theoretically incur lower costs and have an edge over the brick and mortar restaurant.

Lesser Human Resources Required -Since you don't need a restaurant at a prime location or hire staff to serve customers, it takes only one-third of the time and resources to open a cloud kitchen as compared to a traditional dine-in restaurant

Disadvantages of Cloud Kitchen

Cloud kitchens have their share of a disadvantage as well.

Building Brand -Since it's an online-only venture with limited customer interaction, cloud kitchens might find it difficult to build their brand at first. With no physical location, cloud kitchens are competing exclusively in a crowded online marketplace. Customers are less likely to become regular and won't be able to connect with a particular restaurant brand because they are ordering from a third-party app with various restaurants listed

Dependence On Food Aggregators - Unless a restaurant has its own delivery app, the access to the customers is through third-party food aggregators like Zomato and Swiggy. These aggregators charge between 15% and 35% to restaurants as commission. Ideally, the restaurant doesn't mind the commission due to the order volumes generated by these services. But is worried about the impact high commissions can have on their business in the long term.

EASY COMPETITION FOR DEPT OF ENGLISH

Name.Basar jakler - B.A 1

What kind of person do you want to be - and what kind of person are you now ?

I want to be the kind of person who listens well . I want to listen more than I speak and when l don't know what to say I want to shut -up and be the kind of person who offers a hug and a homemade meal.I want to be the kind of person who shows up at the emergency room when called .I don't need all the details -i won't make assumptions or make up stories - and i will hold your private details for you if that's what you need or I'll the rally troops on your behalf.

I won't tell you just to pray more or cover you with shame when you have the courage to tell the truth or ask for help. I won't suggest your loved one is "in a better place now"because I understand that you are left behind, hurting, and for that matter I will offer compassion and tears because I've been in a dark place myself. Though I may not fully understand what you're walking through the valley . And I want to be a person who lets you talk as much as you need to about the person you loved who you helped buray .I will do my best to see you as a messy person like myself-gifted,worthy of love, imperfect and beautiful . I'll try to remember that I have much to learn and stay open to hearing from your perspective.I'll be real about my struggles so you know you can be real too.i want you to know that when you're afraid you're not alone. i will hold you up.I won't offer you unsolicited advice, but i will help hold you up.

When you need a safe place to talke i will do my best to hear you.I will practice holding space for your anger and rage,for your grief and fear and longing. for all your brokenness. And though I may not say this loud,I will believe for you that light will come again.When you have No hope I will bear hope for you .When you have no light I will share the tiny bit I have . I will use up my breath and energy , my time and my talent ,to call out the beauty and strength i see in you .I will laugh a long side you at all our way long , and we can tell the truth about the ways we want to grow and how we're learning to love who we are . I will speak up if you other people talk meanly about- i well have your back .I want to be the kind of person who helps build a world that's safe to live in .I will lift up rather than tearing down when people offer hate and means I 'll try to remember that i always get to choose my response . I know I ' ll make mistake but i'll pick myself up and keep a light on for your child who doesn't feel safe in this world , for your friend who wonders if she is worthy of taking up space ,and for you who are weary and heavy hearted I will be kind of person who believes in dialogue and that when we lay down our weapons and come together we build a stronger , safer, and healthing community .I will examine my beliefs and the thoughts that i have and alter. of course when i realize now i know better i will hold fast in some areas but even than do my best to remember i only see in part .

CHARITY BEGINS AT HOME

Charity begins at home it is a true saying as someone that cannot love her/his family then how can that person love someone else. This proverb is a lesson for all of us and Charity does and should begin at home. First, we need to learn to care and love our family wholeheartedly then we can shower love to the outside world.

Also, it is a person's first and foremost responsibility to serve her/his family first then others. In addition, fulfill duties towards your family than others.

It is largely believed that our family comes first and we should help them before helping others. But, there are people who debate that this is the misinterpretation of this proverb. According, to them, it means that children should be taught about charity at home. A child learns by seeing his elders, if the parents are loving and giving and pay importance to social cause them their children will also learn the same and make some efforts to improve the society.

Besides, in some way, it does make sense. It also sends a strong message to the people with this phrase. Furthermore, the children follow the footstep of their parents and do what they do.

Moreover, if they see their parents doing good deeds by helping the poor and needy then they will indulge them in doing the same. Also, they will pass this on to the next generation. But, on the contrary, if they see them misbehaving with poor and needy then they will also do the same. So, it is important to teach our children good things because it will build a better society.

The above-mentioned interpretation of the phrase may not be complete in itself. If in the above interpretation the parents completely ignore their children and devote themselves completely in helping others then will their children still like to help others? The answer will be no because they would think that these people are keeping them away from their parents. Also, they would rather hate them.

So, we can say that both the interpretation of the phrase is true and linked with each other. We must indulge in the habit of charity only when it runs in the family. The children will also inculcate only when we remain sensitive towards the need of children and family members. After that, we can go out and help others. And this is the best way to lead a decent life.

Also, we must learn to prioritize and the family should be on top of the list. Besides, ignoring the family and working for the benefit of society is bad for both our self and society.

<u>Here is a story from which we can learn, how charity begins at home..</u>

Once there lived a poor priest in a village in India. He lived with his wife and two children. He would get just enough to feed

his family of four, but he was a philanthropist at heart and donated a large amount of food grains to the needy. He believed that God one day will recognize his deeds and will reward him. Priest's wife wasn't very happy with the donations made by her husband as she believed that there is no point in donating food to others when her own children go to bed hungry. Many times she tried to change the habit of the priest but in vain.

One day it so happened that the priest's younger son got ill. The reason was that he was sleeping an empty stomach for several nights, resulting in serious damage to the intestines. The priest was shaken, and heartbroken. He asked God – Why God Why? Why have you troubled my own family even when I help others and do charity more than what I can? He didn't get an answer then and went to sleep.

GIRLS CAN DO EVERYTHING

We are living in the 21st century and in today's era , a lot of change is being seen in comparison to the old times, people's status has increased a lot people are getting defferent types of degrees and jobs.

But even in today's era where about the job, about studies, people's attitude are changing. Everyone is moving forward and making themselves capable, even there girls are far behind. After listening to this, all of you will say that nowadays girls are getting all the rights. They are equal to men everywhere, whether it is study or job or sports or any field, girls everywhere are equal to boys. They have the rights to do everything. You are absolutely right. Our goverment has given us many facilities, with the help of which we girls can move forword in our life.

But there are still some people who do not support girl, do not give them a chance to prove themselves.there are many people in our society who are against girls going out, studying and doing jobs. Leave aside the talk of the people of the society , the people of our house who are always with us, who can know and understand us very well, they do not support us. There are many other girls like me who are from middle class family, whose parents, siblings and relatives have the same thinking. You must be thinking that our parents will not think wrong for us. Your thinking is right I am not saying that they want our bad but their thinking is not developed. We have to change their thinking.

People think that girls cannot do anything and they do not even allow them to study, some people do not allow to do jobs even if they teach for some reason. It is not that only men do this, some women are also against it.

Many people tell us that what do you need to earn , can't your parents/husband earn enough to take care of your responsibility , can't they fulfill your need. I would like to tell them that why they should take responsibilities of all the house, we can also help them , we can also support them financially. Why are we not allowed to do anything? Why are we not given a chance that we can go ahead and prove ourselves and make ourselves strong in every way ? Why?

I have only one request from those who are reading this text of mine that please support us. Give us also a chance to make our name, you would be proud of us too.

Girls can do everything, they only needs your support and trust.

Heena khan

Saniya Muzmmil Munshi B.A. II

What a scholar has said that "all wars and loved ones have affected human societies so much. Not as much as they have been harmed by their attitude. that they do not consider the blessings they have as a blessing".

The fact is that man is living in the innumerable blessings of Allah Almighty in every situation. But his condition is that his eyes are always fixed on the things that he does not have.

The result is that man has always lived in a sense of deprivation. He loses his peace of mind by striving for things beyond his means and also loses his health and strength.

This is the harm that has been described above in such a way that not all wars and diseases have harmed human beings as much as this attitude has.

The further disadvantage of this attitude is that man also loses the satisfaction and happiness which he could have got from the blessings obtained. Because he never considered them a blessing. People kept running after wealth and did not consider precious blessing like health as blessing. He kept running after the house and car and did not understand the invaluable blessing like hands, feet and eyes. Allegiance is given to a person only when he is deprived of it. Then man realizes their value and worth.

Yes, but often it is too late. The treatment of this behavior can be described very well in English. That is, THINK AND THANK.

If you think and feel, you will know that you have found a lot in every situation. This feeling of attainment gives rise to gratitude in man and gives him peace of mind.

FREEDOM OF WOMEN

Khuteja shaikh BA-I

World has changed now, you must also
change na!
Leave your weakself behind, won't you?
Stop thinking,"What people will say?"
Remove fear from you!
Find the inner abilities, won't you?
Find and recognise,
Stop thinking,"what people will say?"
Drive away from this fear!
Women has reached to moon,
filed over sky, spread your wings now!
Meet your dreams!
Go ahead, stand independently!
Living is your right,
Stop thinking, "what people will say?"
Prove yourself, get up!

क्रिडा विभाग

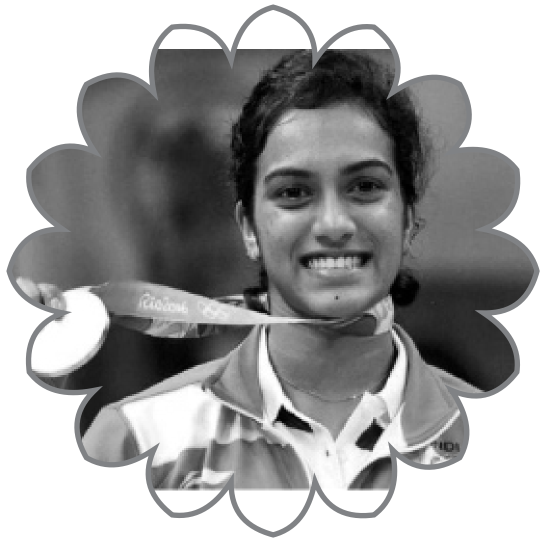

ANNUAL REPORT
DEPARTMENT OF COMMERCE FOR THE ACADEMIC YEAR 2021-22

The Commerce Department of the college is constantly trying for educational development of the students. Various Programs for academic research and personality development are undertaken by the department of Commerce. In this relation, various programs were conducted by the commerce department in the academic year 2021-22. Commerce department has conducted following activities:

1. Inauguration of commerce club, academic year 2021-22, has been done on 25th February 2022 with the auspicious hands of Dr. M A Dalal . On this Occasion, he guided commerce students about ' career in Commerce' .
2. Commerce Department has organized webinar on ' Data- Next Big Step in Your Career' collaboration of EDU learning , Library Pvt. Ltd. Kolhapur on 21 December 2021. Well known expert and faculty in data science guided to the students on data science and career.
3. Three days marketing Course for students organized by department (webinar) from 10 12 January 2022 collaboration with North –Storm Academy , Mumbai.
4. Bank visit to Punjab National Bank, Siddheswhar Peth branch was arranged for students. Bank visit helped students to gain knowledge of functioning of banking and various documents forms used in daily bank trasactions.
5. Industrial visit was organized for commerce students to Textile Development Foundation and Vittal textile Mills located in Akkalkot Road MIDC.
6. Commerce department has organized a group presentation completion on 'An Introduction to Entrepreneurship' for B. Com. II year students Best presentation groups have been felicitated with trophy and certificate.
7. One day university level workshop entitled'entrepreneurship, modern management and globalization' was organized. This initiative provides a platform to undergraduate commerce students to develop their research skills and present research papers.

Physical Education & Sports (Junior & Senior)

Members of our College Various Team's Represented Solapur University in All India, West Zone Inter University & Maharashtra State in [illegible]

MOHSIN MULLA
HOCKEY

ZAID SHAIKH
ATHLETICS

SADIQUE ALI NADAF
HOCKEY & FOOT BALL

FARHAN ACHEGAON
BASKET BALL

REHAN MULLA
FOOT BALL

ABRAR JAMADAR
FOOT BALL

AMJAD ALI SHAIKH
HOCKEY

AFTAB PATEL
HOCKEY

ALTAMASH VALSNGKAR
FOOT BALL

MOHSEEN JAMKHANDI
HOCKEY

MD.SHAFI BALORGI
BASKET BALL

Physical Education & Sports List of Players
Senior & Junior
2020 - 21

SN	NAME OF PLAYER	CLASS
1	**Mr. MULLA MOHSEEN USMAN**	**M.A. I**
	Represented PAH Solapur University **Hockey** Team in All India West Zone Inter University Championship which was held in Gwalior in Feb.2022 for successive Three years & Selected for Maharashtra state Hockey selection trials which was held in Dec. 2021 at Pune for the Under 21 Hockey National Games.	
2	**Mr. ACHEGAON FARHAN IMAMSAB**	**B.A. III**
	Represented P A H Solapur University **Basket Ball** Team in All India West Zone Inter University Championship & also selected in Solapur District senior team for Maharashtra state Basket Ball selection trials and state championship which was held in Feb. 2022 at Sangola.	
3	**Mr. NADAF SADIQUE ALI AKIL AHMED**	**B.A. II**
	Represented P A H Solapur University Foot Ball & Hockey Team in All India West Zone Inter University Championship which was held at Jaipur in Dec. 2021 and held at Gwalior in Feb. 2022 for successive Two years & Selected for Maharashtra state Foot Ball selection trials which was held in Dec. 2021 at Mumbai for the Under 21 Foot Ball National Games.	
4	**Mr. SHAIKH ZAID ALTAF**	**B.A. II**
	Represented PAH Solapur University Athletics team for All India Inter University Championship, which was held in Mangalore in Jan. 2022. Selected for Maharashtra State Krida Prabhodini Athletics selection trials which was held at Pune in Nov. 2021.	
5	**Mr. JAMADAR ABRAR TANVEERP**	**B.A. II**
	Selected for Maharashtra state Foot Ball selection trials which was held in Dec. 2021 at Mumbai for the Under 21 Foot Ball National Games.	
6	**Mr. VALSANKAR ALTAMASH HUSAIN**	**B.Com. II**
	Selected for Maharashtra state Foot Ball selection trials which was held in Dec. 2021 at Mumbai for the Under 21 Foot Ball National Games.	
7	**Mr. REHAN AYYUB SAB MULLA**	**XII**
	Playing Professional Foot Ball in Mumbai for Iron Born Club. Selected for Maharashtra state Foot Ball selection trials which was held in Nov. 2021 at Mumbai for the Under 19 Foot Ball National Games.	

8	**Mr. PATEL AFTAB ANWAR**	**B.Com. II**
	Selected for Maharashtra state Hockey selection trials which was held in Dec. 2021 at Pune for the Under 21 Hockey National Games.	
9	**Mr. JAMKHANDI MOHSEEN MEHMOOD**	**B.Com. II**
	Selected for Maharashtra state Hockey selection trials which was held in Dec. 2021 at Pune for the Under 21 Hockey National Games.	
10	**Mr. SHAIKH AMJAD ALI FAROOQUE**	**B.Com. II**
	Selected for Maharashtra state Hockey selection trials which was held in Dec. 2021 at Pune for the Under 21 Hockey National Games.	
11	**Mr.MD.SHAFI MOHIYODDIN BALORGI**	**B.A. III**
	Selected in Solapur District senior team for Maharashtra state Basket Ball selection trials and state championship which was held in Feb. 2022 at Sangola.	

Members of P.A.H. Solapur University Hockey Team for All India West Zone Inter University Championship with I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli, Mr.T.S.Shaikh & Dr.M.K.Shaikh.

Member of P.A.H. Solapur University Athletics Team for All India Inter University Championship with I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli, Mr.T.S.Shaikh & Dr.M.K.Shaikh.

Member of P.A.H. Solapur University Basket Ball Team for All India West Zone Inter University Championship with I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli, Mr.T.S.Shaikh & Dr.M.K.Shaikh.

Members of P.A.H. Solapur University Foot Ball Team for All India West Zone Inter University Championship with I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli, Mr.T.S.Shaikh & Dr.M.K.Shaikh.

Members of Solapur District Basket Ball Team for Maharashtra State Championship with I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli, Mr.T.S.Shaikh & Dr.M.K.Shaikh.

Member of Solapur District Foot Ball Under 19 Team for Maharashtra State Championship with I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli, Mr.J.A.Patel - Supervisor (Jr.) & Dr.M.K.Shaikh.

Members of P.A.H. Solapur University Various Team for All India West Zone Inter University & Maharashtra State Championship with I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli, Mr.T.S.Shaikh & Dr.M.K.Shaikh.

Mr.Farhan Achegaon Member of P.A.H. Solapur University Basket Ball Team Won Bronze Madal in Maharashtra Krida Mahotsav felicities with a Blazer of University by I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli with Dr.N.A.Kakde, Dr.J.K.Mulla & Dr.M.K.Shaikh..

Mr.Zaid Shaikh Member of P.A.H. Solapur University Athletics Team for All India West Zone Inter University Championship and Selected in Maharashtra Krida Prabhodhani (Pune) felicities with Shawl & Bouquet by I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli with Dr.M.K.Shaikh.

PAH Solapur University Inter Collegiate Zonal Sports Council First Meeting Inaugurating by I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli with Prin.Dr.V.P.Ubale, Prin.Dr.S.Koti, Dr.S.K.Pawar, Dr.N.A.Kakde & Dr.M.K.Shaikh (Org. By our College)

PAH Solapur University Inter Collegiate Zonal Sports Council First Meeting Inaugurating by Prin.Dr.V.P.Ubale with I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli, Prin.Dr.S.Koti, Dr.S.K.Pawar, Dr.N.A.Kakde & Dr.M.K.Shaikh (Org. By our College)

Dr.M.K.Shaikh addressing in Inauguration ceremony of PAH Solapur University Inter Collegiate Zonal Sports Council First Meeting with I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli with Prin.Dr.V.P.Ubale, Prin.Dr.S.Koti, Dr.S.K.Pawar, Prin.Dr.S.S.Gadahve & Dr.N.A.Kakde (Org. By our College)

I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli Wel Coming Prin.Dr.S.D.Navle in Inauguration Ceremony of PAH Solapur University Inter Collegiate Hockey (M) selection trials with Dr.S.D.Manukar, Dr.K.C.Mujawar, Dr.D.S.Narayankar, Mr.T.S.Shaikh & Dr.M.K.Shaikh (Org. By our College)

I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli delivering a speech in Inauguration Ceremony of PAH Solapur University Inter Collegiate Hockey (M) selection trials with Prin.Dr.S.D.Navle, Dr.K.C.Mujawar, Dr.D.S.Narayankar & Dr.M.K.Shaikh (Org. By our College)

Prin.Dr.S.D.Navle Inaugurating PAH Solapur University Inter Collegiate Hockey (M) selection trials with I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli, Dr.S.D.Manukar, Dr.K.C.Mujawar, Dr.D.S.Narayankar, Mr.T.S.Shaikh & Dr.M.K.Shaikh (Org. By our College)

World Yoga Day Celebrated in Our College on 21/06/2021, I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli & Dr.M.K.Shaikh with All the Teaching / Non Teaching Staff Members of Senior & Junior College - I

World Yoga Day Celebrated in Our College on 21/06/2021, I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli & Dr.M.K.Shaikh with All the Teaching / Non Teaching Staff Members of Senior & Junior College – II

National Sports Day Celebrated in Our College on 29/08/2021, Mr.M.Shafi Shaikh, Dr.A.AGadwal, Dr.N.A.Kakde, Dr.M.A.Chobdar, Dr.J.K.Mulla & Dr.M.K.Shaikh

I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli felicities Mr.Zubair Taboli Ex. Student (Sports) of our College has been selected in Mahrashtra Police as a P.S.I. with Mr.L.A.Waddo, Mr.J.A.Patel - Supervisor (Jr.) & Dr.M.K.Shaikh

I/C Prin.Dr.I.J.Tamboli felicities Mr.Gause Shaikh Ex. Student (Sports) of our College has been selected in Mahrashtra Police as a P.S.I. with Mr.L.A.Waddo, Mr.J.A.Patel - Supervisor (Jr.) & Dr.M.K.Shaikh

Dr.M.K.Shaikh Inaugurating PAH Solapur University Inter Collegiate Archery (M/W) selection trials with Asso.Prof.N.K.Deshpande, Asso.Prof.S.S.Gawli, Dr.D.M.Birajdar & Asst.Prof.D.K.Deshmukh (Org. by DSG College, Mohol)

Dr.M.K.Shaikh addressing in Inauguration Ceremony PAH Solapur University Inter Collegiate Archery (M/W) selection trials with Asso.Prof.N.K.Deshpande, Asso.Prof.S.S.Gawli, Dr.D.M.Birajdar & Asst.Prof.D.K.Deshmukh (Org. by DSG College, Mohol)

एन.एस.एस. विभाग

राष्ट्रीय सेवा योजना
NATIONAL SERVICE SCHEME

राष्ट्रीय सेवा योजना अवाहल २०२१-२२
आंतरराष्ट्रीय योग दिवस

दि २१ जून २०२१ रोजी महाविद्यालयात योग दिवस साजरा करण्यात आला शारीरिक शिक्षण व क्रीडा संचालक डॉ एम के शेख यांनी महाविद्यालयातील प्राध्यापक व विध्यार्थ्यांना योगाचे प्रात्यक्षिक दाखवून उपस्थितांना विविध योगासने व प्राणायाम याचे प्रशिक्षण दिले. या वेळी २० प्राध्यापक व ६० विद्यार्थी उपस्थित होते. या वेळी ताडासन, वृक्षासन, पद्मासन योगासने तसेच भ्रामरी, अनुलोम विलोम, कपालभाती प्राणायाम घेण्यात आले.

राष्ट्रीय सेवा योजना सयंसेवकांची बैठक

दि १ जुलै २०२१ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना स्वयंसेवकांची ऑनलाईन बैठक आयोजित करण्यात आली होती सदर बैठकीस १५० स्वयंसेवकांनी आपला सहभाग नोंदवला होता. या बैठकीत सहभागी स्वयंसेवकांना महाविद्यालयातील ज्येष्ठ प्राध्यापक डॉ ए ए गढ़वाल यांनी राष्ट्रीय सेवा योजने विषयी सविस्तर माहिती दिली बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी होते प्रास्ताविक कार्यक्रम अधिकारी डॉ दीपक नारायणकर यांनी केले तर आभार डॉ टी बी लडाफ यांनी मांडले.

वृक्षारोपण कार्यक्रम

दि २३ जुलै २०२१ रोजी सोशल महाविद्यालय व इनेर व्हील क्लब ऑफ सोलापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यलाच्या क्रीडांगणावर व महाविद्यालयाच्या परिसरात वृक्षारोपण करण्यात आले या वेळी महाविद्यालयाचे प्राचाय डॉ आय जे तांबोळी व इनेर व्हील क्लब च्या अध्यक्षा डॉ किरण सारडा यांच्या हस्ते वृक्षारोपण करण्यात आले. या वेळी कार्यक्रम अधिकारी डॉ डी एस नारायणकार ज्येष्ठ प्राध्यापक डॉ ए ए गढ़वाल डॉ नभा काकडे आय क्यू ए सी समन्वयक डॉ जे के मुल्ला भूगोल विभाग प्रमुख डॉ एस ए राजगुरू उपस्थित होते.

शिवराज्याभिषेक दिन सोहळा

दि६ जुन २०२१ रोजी महाविद्यालयात शिवराज्याभिषेक दिन साजरा करण्यात आला या वेळी छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या प्रतिमेस महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय में तांबोळी यांच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले.

विद्यापीठ वर्धापन दिन

१ ऑगस्ट २०२१ रोजी महाविद्यालयात १५ वा विद्यापीठ वर्धापन दिन साजरा करण्यात आला. या वेजों महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आय. जे. तांबोळी याच्या हस्ते ध्वजारोहण करण्यात आले या वेळी महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक उपस्थित होते.

अवयव दान दिवस

१३ ऑगस्ट २०२१ रोजी रासेयो मार्फत ऑनलाईन पद्धतीने अवयव दान दिवस साजरा करण्यात आला या वेळी फॅमिली प्लानिंग अससोसिएशन्स ऑफ इंडिया सोलापूर शाखेचे शाखा अधिकारी श्री सुगतरत्न गायकवाड यांनी विद्यार्थ्यांना अवयव दाना विषयी माहिती दिली की अवयव दान म्हणजे नेमके काय? कोणीही व्यक्ती अवयव दान करू शकते का? अवयव दानाची प्रक्रिया काय? या विषयी मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय जे वामोळी होते.

राष्ट्रीय सेवा योजना उदघाटन

दि २० ऑगस्ट २०२१ रोजी महाविद्यालतील राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग सन २०२१-२२ चे उदघाटन ज्येष्ठ विचारवंत डॉ श्रीकांत येळेगावकर याच्या हस्ते ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात या वेळी राष्ट्रीय सेवा योजना म्हणजे आत्मसन्मान निर्माण करून देशाला प्रगती प्रथांवर घेऊन जाणारे व्यासपीठ आहे असे त्यांनी सांगितले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष स्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी होते. कार्यक्रमाची प्रस्तावना कार्यक्रम अधिकारी डॉ दीपक नारायणकर यांनी केले, सूत्र संचालन

डॉ नभा काकडे यांनी केले तर आभार डॉ. ताजोद्दीन लडाफ यांनी मांडले सदर कार्यक्रमास १२० स्वयंसेवक उपस्थित होते.

आंतरराष्ट्रीय साक्षरता दिवसानिमित्त परिसंवाद

दि.०८ सप्टेंबर २०२१ रोजी महाविद्यालयात आंतरराष्ट्रीय साक्षरता दिवस साजरा करण्यात आला. या वेळी ज्येष्ठ विचारवंत डॉ श्रीकांत येळेगावकर प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते ते विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतांना म्हणाले कि साक्षरता ही बहुआयामी संकल्पना असून ज्ञानसंपन्नता हि समाजाच्या विकासाची महत्वाची पायरी आहे. शिक्षण केवळ लिहिण्या वाचण्या पुरते मर्यादित नसून ज्ञानाधिष्ठित समाज निर्माण होणे हि काळाची गरज आहे. श्रुती व स्मृती संस्कृतीपासून डिजिटल संस्कृतीपर्यंत मानवाचा इतिहास थक्क करणारा आहे. म्हणूनच शिक्षण हे समाजपरिवर्तनाचे अत्यंत प्रभावी साधन ठरलेले आहे, व साक्षरता हि सर्वागीण विकासाची गुरुकिल्ली आहे असा सूर सोशल महाविद्यालयत आंतरराष्ट्रीय साक्षरता दिना निमित्त संपन्न झालेल्या परिसंवादात उमटला परिसंवादात साधनव्यक्ती म्हणून माजी प्राचार्य के एम जमादार आणि डॉ श्रीकांत येळगावकर होते. व्यासपीठावर प्र प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी होते, शिक्षणाने आत्मविश्वास व आत्मभान येतेच, मात्र समाज कल्याण व देशकल्याणचा विचारही विकसित होतो. सुशिक्षित समाजात बालमृत्यूचे प्रमाण ही कमी होते. तसेच पर्यावरणातील साक्षरता, वीज साक्षरता, संगणक साक्षरता, आर्थिक व आर्थिक साक्षरता, मोबाईल साक्षरता अशा विविध विषयावर प्रकाश टाकण्यात आला.

अध्यक्षीय समारोप करताना डॉ आय जे तांबोळी म्हणाले कि कोरोना काळात शिक्षकांपुढील आव्हाने वाढलेली असून ते पेलण्याचे अधिक सक्षम होणे आवश्यक आहे प्रास्ताविक व स्वागत डॉ नभा काकडे यांनी केले तर सूत्रसंचालन डॉ टी बी लडाफ यांनी केले कार्यक्रमास २६ प्राध्यापक उपस्थित होते.

राष्ट्रीय सेवा योजना दिवस

२४ सप्टेंबर २०२१ रोजी महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजना दिवस साजरा करण्यात आला या वेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून माजी प्राचार्य डॉ एम ए दलाल हे उपस्थित होते ते विद्यार्थ्यांना संबोधित करताना म्हणाले कि युवकांचे प्रभावी व्यक्तिमत्त्व घडविण्याचे कार्य शिक्षण क्षेत्राद्वारे होत असताना दिसत आहे. प्रभावी व्यक्तिमत्त्व घडवत असताना तरुणांमध्ये सामाजिक बांधिलकीची जाण व सेवाभाव निर्माण करण्याचे कार्य महाविद्यालयीन स्तरावर राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रमाद्वारे होत आहे. तरुणांमध्ये समाजसेवेची जाण झाल्यानंतर त्याचाच पुढचा टप्पा म्हणजे राष्ट्रसेवा होय. राष्ट्रीय सेवा योजना ही संकल्पना सांगताना त्यात सेवा आणि त्याग हे शब्द युवकांच्या आयुष्यातील सेवेचे महत्त्व विशद करतात. विशेषतः शिक्षण क्षेत्रातून सेवासंस्कार तरुणांवर व्हावा, तरुणांकडून राष्ट्रसेवा घडावी, युवाशक्तीचा उपयोग राष्ट्राला व्हावा, या हेतूने शिक्षण क्षेत्रात राष्ट्रीय सेवा योजना महत्वाची आहे. कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष स्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आज जे तांबोळी होते तर व्यासपीठावर कार्यक्रम अधिकारी डॉ डी एस नारायणकार, डॉ टी बी लडाफ ज्येष्ठ प्राध्यापक डॉ ए ए गढवाल डॉ नभा काकडे हे उपस्थित होत.

राष्ट्रीय सेवा योजना सप्ताह

दि २४ ते ३० सप्टेंबर २०२१ रोजी महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजना सप्ताह चे आयोजन करण्यात आले होते या निमित्ताने महाविद्यालयात विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले होते सर्व स्पर्धांची माहिती खालील प्रमाणे दिलेली आहे

स्पर्धा	सहभागी स्वयंसेवक
निबंध स्पर्धा	३५
वक्तृत्व स्पर्धा	३०
पोस्टर स्पर्धा	१५
घोषवाक्य स्पर्धा	७८

महात्मा गांधी जयंती

०२ ओक्टोबर २०२१ रोजी महाविद्यालयात महात्मा गांधी जयंती व लाल बहादूर शास्त्री जयंती साजरी

करण्यात अली या वेळी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी यांच्या हस्ते प्रतिमेस पुष्पहार घालून अभिवादन करण्यात आले या वेळी प्राचार्य डॉ तांबोळी सर यांनी गांधींच्या विचारावर प्रकाश टाकला या वेळी कार्यकारी अधिकारी डॉ डी एस नारायणकर डॉ टीबी लडाफ व इतर प्राध्यापक वर्ग उपस्थित होते.

वाचन प्रेरणा दिवस

१५ ऑक्टोबर २०२१ रोजी डॉ ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांचा जन्म दिवस 'वाचन प्रेरणा दिन' म्हणून साजरा करण्यात आला दरवर्षी १५ ऑक्टोबर हा दिवस महाविद्यालयांमध्ये वाचन प्रेरणा दिन म्हणून साजरा करण्यात येतो या वेळी डॉ. ए.पी. जे. अब्दुल कलाम यांच्या प्रतिमेस पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन करण्यात आले. या वेळी महाविद्यालतील वरिष्ठ प्राध्यापक डॉ ए ए गढवाल यांनी आपले विचार व्यक्त करताना म्हणाले कि डॉ. कलाम यांचे लेखन विद्यार्थ्यांमध्ये सकारात्मक विचार करण्याची दृष्टी, शक्तिशाली कृती करण्याची प्रेरणा आणि चेतना देण्याचे काम करते, या वेळी महाविद्यालयाचे प्राचार्य आय जे तांबोळी तसेच कार्यकारी अधिकारी डॉ डी एस नारायणकर डॉ टी बी लडाफ व इतर प्राध्यापक वर्ग उपस्थित होते.

राष्ट्रीय एकता दिवस व सरदार वल्लभभाई पटेल जयंती

दि ३१ ऑक्टोबर हा दिवस भारताचे पहिले गृहमंत्री सरदार वल्लभभाई पटेल यांचा जन्म दिवस महाविद्यालय राष्ट्रीय एकता दिवस म्हणून साजरा करण्यात आला या वेळी सरदार वल्लभभाई पटेल याच्या प्रतिमेस महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी याच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करण्यात आले. सरदार पटेल यांनी स्वातंत्र्य चळवळीत आणि त्यानंतर देशाची राष्ट्रीय एकात्मता साधण्यासाठी दिलेल्या योगदानाविषयी जनजागृती निर्माण होणे महत्वाचे आहे उद्गार प्राचार्य तांबोळी यांनी काढले. या वेळी कार्यकारी अधिकारी डॉ डी एस नारायणकर डॉ टी बी लडाफ व इतर प्राध्यापक वर्ग उपस्थित होते.

जागतिक मानवी हक्क दिवस

दि०८ नोव्हेंबर २०२१ रोजी महाविद्यालयात मानवी हक्क दिन जागतिक पातळीवर साजरा करण्यात आला मानवी हक्क दिवस संयुक्त राष्ट्रसंघाने सर्व प्रथम साजरा करण्यास सुरुवात केली मात्र भारतीय संविधानाने मानवी हक्क जनतेला देऊन जगा समोर आदर्श निर्माण केला मानवी हक्क हि विश्व आचार संहिता आहे असे प्रतिपादन ज्येष्ठ विचारवंत डॉ श्रीकांत येळगावकर यांनी केले या कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष स्थानी महाविद्यलाचे प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी होते प्रास्ताविक डॉ नभा काकडे यांनी केले प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय डॉ ए ए गढ़वाल यांनी केले या वेळी व्यासपीठावर प्रा जे पी पटेल हे हि उपस्थित होते सूत्रसंचान सुगत गायकवाड यांनी केले तर आभार डॉ दीपक नारायणकर यांनी मानले

राष्ट्रीय शिक्षण दिवस

दि ११ नोव्हेंबर २०२२ रोजी स्वतंत्र भारताचे पहिले शिक्षा मंत्री मौलाना अबुल आझाद याची जयंती महाविद्यालयात राष्ट्रीय शिक्षण दिवस म्हूणून साजरी करण्यात आली या वेळी महाविद्यालयातील वरिष्ठ प्राध्यापक डॉ ए ए गढ़वाल यांच्या हस्ते प्रतिमेस पुष्पहार घालून अभिवादन करण्यात आले पुढे ते म्हणाले कि मौलाना आझाद हे कवी, पत्रकार आणि स्वातंत्र्यसैनिक होते. देशातील अनेक मोठ्या शैक्षणिक संस्थांचा पाया रचण्यात त्यांचा मोठा वाटा होता. ११ नोव्हेंबर रोजी राष्ट्रीय शिक्षण दिनानिमित्त शाळा, महाविद्यालयामध्ये विद्यार्थ्यांमध्ये चर्चासत्र, परिसंवाद, निबंध लेखन आदी स्पर्धांचे आयोजन करण्यात यावे. शिक्षणाच्या सर्व पैलूंवर विद्यार्थी आणि शिक्षक यांच्यात चर्चाही होईल. या वेळी महाविद्यालचे प्राचार्य आय जे तांबोळी तसेच कार्यकारी अधिकारी डॉ डी एस नारायणकर डॉ टी बी लडाफ व इतर प्राध्यापक वर्ग उपस्थित होते.

कोविड १९ लसीकरण

युवा स्वस्थ लसीकरण मोहिमे अंतर्गत महाविद्यालयत दिनांक २४ नोव्हेंबर २०२१ रोजी महाविद्यालयांमध्ये कोविड १९ लसीकरण शिबिर आयोजित करण्यात आले होते हे शिबिर दाराशा हॉस्पिटल फॅमिली प्लॅनिंग असोसिएशन ऑफ इंडिया व सोशल महाविद्यालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित करण्यात आले होते सदर शिबिराचे उद्घाटन महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉआय जे तांबोळी सर यांच्या हस्ते करण्यात आले यावेळी कार्यक्रम अधिकारी डॉ डी एस नारायणकर डॉ टी बी लडाफ

या ठिकाणी उपस्थित होते सदर शिबिरामध्ये जवळजवळ १२० विद्यार्थ्यांनी लसीकरणचा लाभ घेतला

संविधान दिवस

२६ नोव्हेंबर २०२१ रोजी महाविद्यालयात संविधान दिन साजरा करण्यात आला या वेळी सामुदायिक रित्या भारताच्या संविधानाचे वाचन करण्यात आले या वेळी महाविद्यालतील सर्व प्राध्यापक उपस्थित होत. महाविद्यालचे प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी यांनी सर्वांना संबोधीत करताना म्हणाले कि भारताचं संविधान हे जगातील सर्वात मोठं आणि सर्वात विस्तृत संविधान आहे. यामध्ये २५ भाग, ४४८ अनुच्छेद आणि १२ परिशिष्ट आहेत. मूळ संविधानात ३९५ आर्टिकल्स आणि ९ परिशिष्ट होते. भारतीय संविधानाचं सर्वात मोठे सौंदर्य म्हणजे हे तयार करताना सांस्कृतिक, धार्मिक आणि भौगोलिक विविधता ध्यानात घेतली आहे याचे पालन सर्व भारतीयाने करणे गरजेचे आहे.

अल्पसंख्याक हक्क दिवस

दि १८ डिसेंबर २०११ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना विभागाच्या वतीने अल्पसंख्याक हक्क दिवसाच्या निमित्ताने वेबिनार चे आयोजन करण्यात आले या वेबिनार मध्ये महाविद्यालयातील जेष्ठ प्राध्यापक डॉ ए ए गढवाल सर यांनी अल्पसंख्याचे हक्क व कायदे या विषयवार मार्गदर्शन केले. तसेच शासनाकडून अल्पसंख्यांक विद्यार्थाना दिल्या जाणाऱ्या सुविधा या विषयी देखील त्यांनी मार्गदर्शन केले कार्यक्रमाच्या अद्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी सर होते. सूत्रसंचालन डॉ नारायणकर यांनी केले तर आभार डॉ लडाफ यांनी मांडले सादर वेबिनार मध्ये ५५ विद्यार्थी व प्राध्यापकांनी सहभाग नोंदवला.

सोशल मध्ये रक्तदान शिबीर संपन्न

दि. २३-१२-२०२१ महाराष्ट्र शासनाच्या रक्तदानाच्या आवाहनाला प्रतिसाद देऊन विद्यार्थ्यांनी रक्तदान करावे. रक्तदान हे राष्ट्रीय कर्तव्य असून कोविडमधील या बिकट प्रसंगामध्ये सर्वांनी सहकार्य करण्याची गरज आहे, असे प्रतिपादन त्र्यंबक ठेगळे पाटील, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, स्मार्ट सिटी सोलापूर यांनी केले सोशल महाविद्यालय आयोजित अतहर ब्लड बँक यांच्या सहाकार्याने संपन्न झालेल्या रक्तदान शिबीराच्या उद्धाटन प्रसंगी त्यांनी मत व्यक्त केले या प्रसंगी स्मार्ट सिटी समन्वयक डॉ. नरेंद्र काटीकर, महाविद्यालयाचे प्राचार्य. इ. आ.तांबोळी, डॉ. ए. ए.गढवाल, एन.सी.सी. चे कॅ. डॉ. गौसशेख, एन. एस. एस. कार्यक्रम आधिकारी डॉ.डी.एस. नारायणकर क्रिडा विभाग प्रमुख डॉ. मुश्ताक शेख, अतहर ब्लड बँकचे संचालक मुश्ताक चौधरी डॉ.जे.के.मुल्ला,डॉ. सचिन राजगुरु, डॉ. नभा काकडे, डॉ. आसमा खान आदी उपस्थित होते कोरोनासंबंधित सर्व नियमांचे पालन करुन आयोजित करण्यात आलेल्या या शिबीरात १३० विद्यार्थी व माजी विद्यार्थी यांनी रक्तदान केले प्र प्राचार्य डॉ इ.जा. तांबोळी यांनी एन.एस.एस.एन.सी.सी. व क्रिडा विभाग तसेच माजी विद्यार्थी यांनी सहकार्य केले याबद्दल समाधान व्यक्त केले . रक्तदान हे श्रेष्ठदान असून विद्यार्थ्यांनी यात सहभागी व्हावे असे आवाहन त्यांनी केले

सोशल महाविद्यालयामध्ये आजादी का अमृत महोत्सव साजरा

नुकताच सोशल महाविद्यालयात आजादी का अमृत महोत्सव साजरा करण्यात आला या महोत्सवानिमित्त महाविद्यालयातील राष्ट्रीय सेवा योजना विभागामार्फत विविध कार्यक्रमाचे व विविध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. या स्पर्धेमध्ये निबंध स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा, रांगोळी स्पर्धा, मेहंदी स्पर्धा आयोजित करण्यात आलेल्या होत्या वकृत्व स्पर्धेमध्ये विद्यार्थ्यांनी विविध विषयावर आपले विचार व्यक्त केले या कार्यक्रमास प्रमुख वक्ते म्हणून प्रा जैनुद्दिन पटेल उपस्थित होते यावेळी त्यांनी आपले विचार मांडताना भारताचा अमृतमहोत्सव साजरा करीत असताना देशासाठी प्राणांची आहुती देणाऱ्या महान व्यक्तींचे स्मरण म्हणून विद्यार्थ्यांनी देशाच्या विकासात आपापल्या परीने योगदान दिले पाहिजे व नैतिक मूल्यांची कास धरली पाहिजे असे मत त्यांनी व्यक्त केले. विविध स्पर्धांमधून पुढील विद्यार्थ्यांनी यश संपादन केले.

मेहंदी स्पर्धा

प्रथम क्रमांक नदाफ मुस्कान

द्वितीय क्रमांक-सबा पठाण

तृतीय क्रमांक – रंगरेज नाजिया

वक्तृत्व स्पर्धा

प्रथम क्रमांक– जैद शेख

द्वितीय क्रमांक साहेबलाल हिरापुरे

तृतीय क्रमांक सानिया शेख

निबंध स्पर्धा

प्रथम क्रमांक–शेख आलिशा व पायल बगाडे

द्वितीय क्रमांक– निदा तारकाश

तृतीय क्रमांक साकीब मुजावर

रांगोळी स्पर्धा

प्रथम क्रमांक–अंकिता क्यामा

बक्षीस वितरण कार्यक्रमाचा समारोप प्रभारी प्राचार्य डॉ.इ.जा. तांबोळी यांच्या हस्ते करण्यात आला राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम अधिकारी डॉ. दीपक नारायणकर यांनी प्रास्ताविक केले स्वागत डॉ.ए.ए. गडवाल यांनी केले तर सूत्रसंचालन कुमारी माहीम कल्याणी यांनी केले तर आभार प्रदर्शन साहेबलाल हिरापुरे यांनी मांडले. हा कार्यक्रम यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी महाविद्यालयातील जेष्ठ प्राध्यापिका डॉ. नभा काकडे, तसलीम बडदो, खनसा मुच्छाले, रईसा मिर्झा यांनी विशेष परिश्रम घेतले..

माझी वसुंधरा शपथ

दि ०३ जानेवारी २०२२ रोजी रोजी महाविद्यालत माझी वसुंधरा शपथ घेण्यात अली या वेळी महाविद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी उपस्तिथ होते या वेळे महाविद्यालयातील प्राद्यापक डॉ टी लाडफ यांनी शपथ दिली व मानवी जीवनात पृथ्वीचे महत्व या विषयी आपले मत व्यक्त केले.

महाविद्यालतील २०० राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वयंसेवकांची नोंद महाराष्ट्र शासनाच्या पोर्टल वर अपलोड करून ऑनलाईन शपथ घेऊन प्रमाण पात्र डाउनलोड करण्यात आले या प्रसंगी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी व इतर प्राध्यापक वर्ग उपस्थित होते.

सावित्रीबाई फुले जयंती व बालिका दिन

दि ०३–०१–२०२२ रोजी क्रांतीज्योती सावित्री बाई फुले यांची जयंती साजरी करण्यात आला या वेळी सावित्रीबाई फुले याच्या प्रतिमेस माहाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी यांच्या हस्ते पुष्प हार घालून त्यांना अभिवादन करण्यात आले. वेळी महाविदयालयातील जेष्ठ प्राध्यापिका डॉ नभा काकडे यांनी विद्यार्थ्यांना सावित्रीबाई फुले यांचा जीवन पट या विषयांवर मार्गदर्शन केले तसेच समाजातील नितिभ्रष्टता वाढते अत्याचार महिलांवरील अन्याय, बालविवाह कामगार व शेतकऱ्यांवरील अन्याय या असे अभिनव विचार मा ज्योतिबा फुले यांचे होते त्यांना समर्थ पणे साथ क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांनी दिले असे विचार हि त्यांनी व्यक्त केले कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष स्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय जे तांबोळी होत.

युवा दिन

दिनांक १२ जानेवारी २०२२ रोजी महाविद्यालयात जागतिक युवा दिन साजरा करण्यात आला यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून सीबी खेडगी महाविद्यालयातील इतिहास विभाग प्रमुख डॉ. किशोर थोरे हे उपस्थित होते त्यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना म्हणाले की आधुनिक युगामध्ये नवीन ज्ञान आत्मसात करून युवकांनी देशाच्या प्रगतीमध्ये आपला हातभार लावणे अत्यंत गरज गरजेचे आहे तसेच थोर पुरुषांच्या विचारांचे आत्मसमर्पण करून स्वतःची प्रगती करणे हे देखील महत्त्वाचे आहे असे त्यांनी मत व्यक्त केले कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयातील जेष्ठ प्राध्यापिका डॉक्टर नभा काकडे या उपस्थित होत्या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉक्टर डी एस नारायणकर केले तर आभार प्रदर्शन डॉक्टर लड़ाफ यांनी मानले.

राष्ट्रीय मतदान दिवस

दि २५ जानेवारी २०२२ रोजी महाविद्यालयाचे राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विभाग विभागाच्यावतीने राष्ट्रीय मतदार दिवस साजरा करण्यात आला यामध्ये ऑनलाइन पद्धतीने जवळजवळ १२० स्वयंसेवकांनी सहभाग नोंदवून यामध्ये शपथ घेतली महाविद्यालयातील जेष्ठ प्राध्यापिका डॉक्टर नभा काकडे मॅडम यांनी विद्यार्थ्यांना मतदान जनजागृती विषयी शपथ दिली.

आरोग्य तपासणी शिबीर

दि०७ मार्च २०२२ रोजी फॅमिली प्लानिंग असोसिएशन्स ऑफ इंडिया सोलापूर शाखा व सोशल महाविद्यालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाविद्यालयात आरोग्य तपासणी शिबिराचे आयोजन करण्यात आले होते. सदर शिबिरामध्ये विद्यार्थी व प्राध्यापकांची हिमोग्लोबिन व आरोग्य तपासणी करण्यात आली आजारी विद्यार्थ्यांना मोफत औषध गोळ्या देण्यात आल्या या वेळी फॅमिली प्लानिंग असोसिएशनच्या डॉक्टर सौ विजयालक्ष्मी होमकर यांनी विद्यार्थ्यांना हिमोग्लोबिन वाढवण्यासाठी योग्य आहार व काळजी या विषयी मार्गदर्शन केले. या वेळी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ आय ने तांबोळी, डॉ नभा काकडे, डॉ सचिन राजगुरू क्रीडा प्रमुख डॉ एम के शेख एन एस एस प्रमुख डॉ दीपक नारायणकर उपस्थित होते

जागतिक महिला दिन

माणूस म्हणून जगण्यासाठी स्त्रियांना शिक्षण आवश्यक नजीर मुन्शी सोलापूर दि ०८ मार्च २०२२ संविधानाने महिलांना हक्क व कर्तव्य दिली मात्र त्यांची अंमलबजावणी झाल्याशिवाय समाजाचा विकास होणार नाही. राष्ट्राच्या उन्नतीसाठी शिक्षण आवश्यक असून माणूस म्हणून जगण्याची ताकद त्यामुळे मिळते. म्हणून स्त्रियांना शिक्षणापासून वंचित न ठेवता त्यांना शिक्षण देण्याची मानसिकता असावी असे प्रतिपादन नूर शैक्षणिक फाऊंडेशनचे संस्थापक नजीर मुन्शी यांनी काढले सोशल महाविद्यालयात जागतिक महिला दिनानिमित्त प्रमुख पाहुणे म्हणून ते बोलत होते अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ इ. जा तांबोळी होते मंचावर नगरसेविका वाहिदा भंडाले डॉ. नभा काकडे डॉ. दीपक नारायणकर डॉ ए ए गढवाल होते कार्यक्रमाचे स्वागत डॉ. ए ए गढ़वाल यांनी केले. प्रास्ताविक प्रा. रईसा मिर्झा यांनी केले तर आभार खनसा मुच्छाले मानले सूत्रसंचालन प्रा निखत शेख यांनी केले.

मुक्कामी शिबीराचा अहवाल २०२१–२२ (मु.पो. एकरूख ता.उ. सोलापूर)

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ सोलापूर व सोशल माहाविद्यालय व एकरूख ग्रामपंचायत यांच्या संयुक्त विद्यमाने मु. पो एकरूख ता.उ. सोलापूर या ठिकाणी राष्ट्रीय सेवा योजनेचे ७ दिवसीय श्रम संस्कार शिबीर १५ मार्च ते २१ मार्च २०२२ दरम्यान नुकतेच संपन्न झाले. शिबीराचे उद्घाटन एकरूख गावचे सरपंच सौ कलावती आनंद मोरे यांच्या हस्ते करण्यात आले यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून श्री उमर जहागीरदार, श्री. अभिजित भोरे, श्री. आनंदा मोरे, श्री अजय सीताफळे उपस्थित होते व्यासपीठावर उपसरपंच श्री. मुज्ञफर जहागीरदार, श्री नवनाथ सोनावणे व मुख्याध्यापक संजय अनुसे होते अध्यक्ष स्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य.डॉ.आय.जे. तांबोळी उपस्थित होते. एकरूख येथील ७ दिवसीय मुक्कामी शिबीरामध्ये महाविद्यालयचे ७० विद्यार्थी सहभागी झालेले होते. या शिबीरात वृक्षलागवड व वृक्षसंवर्धन, आपत्ती व्यवस्थपन, कोरोना नंतरची सामाजिक स्थिती, महिला सक्षमीकरण व कोरोना नंतर ची औद्योगिक स्थिती इ विविध विषयांवर तज्ञाची व्याख्याने आयोजीत करण्यात आली होती. शिबीरातील उपक्रमा मध्ये हागणदारी मुक्त गाव आपत्ती व्यवस्थापन, अरोग्य तपासणी महीला सबलीकरण, वृक्षलागवड व स्वच्छता इ. विषयांचा समावेश होता।शिबीर यशस्वी करण्यासाठी सोलापूर विद्यापीठाचे विभागीय समन्वयक व कार्यक्रम अधिकारी डॉ. डी. एस. नारायणकर व डॉ. टी. बी. लडाफ यांनी विशेष परीश्रम घेतले

शिबीराचा समारोप मासेमारी संघटनेचे अध्यक्ष मुज्ञफर जहागीरदार व एकता सामाजिक संस्थेचे अध्यक्ष नासिर जहागीरदार यांच्या उपस्थितीत व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. आय. जे. तांबोळी यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाला ग्रामसेवक व गावकरी यांनी शिबीरात विद्याथ्र्यांनी गावात केलेल्या कामा बाबत समाधान व्यक्त केले शिबीरात तानाजी उडाणशिवे व अप्पा उडाणशिवे यांचे विशेष सहकार्य लाभले. महाविद्यालयाचे प्राचार्य प्राचार्य डॉ. आय.जे. तांबोळी यानी गावकरण्यानी दिलेल्या सहकार्या बद्दल आभार व्यक्त केले।

सोलापूर सोशल असोसिएशन्स आर्ट्स अॅन्ड
कॉमर्स कॉलेज सोलापूर
राष्ट्रीय सेवा योजना
Family Planning Association of India
Solapur Branch

सोलापूर सोशल असोसिएशन्स आर्ट्स अॅन्ड
कॉमर्स कॉलेज सोलापूर
राष्ट्रीय सेवा योजना
Family Planning Association of India
Solapur Branch
Special Service Sessions
For
Key Population

Sholapur Social Association's Arts & Commerce College,
Solapur
Internal Complaint Committee

SSA
MOULANA A SHAIKH

SSA
MOULANA A SHAIKH

INNER WHEEL CLUB OF SOLAPUR

World Human Rights Day
Sholapur Social Association's Arts & Commerce College,
Solapur
Social Science Association

Sholapur Social Association's Arts & Commerce College,
Solapur
Internal Complaint Committee

Sholapur Social Association's Arts & Commerce College, Solapur
Internal Complaint Committee

SSA's Arts & Commerce College, Solapur
Career Guidance Cell
SSA's Arts & Commerce College, Solapur.
Competitive Exam Guidance Cell

SSA

एन.सी.सी. विभाग

shutterstock.com · 1627160137

एन.सी.सी.- २०२१-२०२२२
अहवाल

महाविद्यालयात राष्ट्रीय छाज सेना (NCC) विभाग अतिशय कार्यक्षम आहे. या विभागत एकूण ५४ विद्यार्थी असून त्यामध्ये ४४ मुले (SD) आणि १० मुली (SW) चा समावेश आहेत.

१) ०१/१०/२०२१ ते ०७/१०/२०२१ तर्फे सोरेगाव सोलापूर येथे CATC कॅम्प आयोजित करण्यात आले होते. या कॅम्प मध्ये १० (SD) आणि २ (SW)) कॅडेटस नी सहभाग नोंदविले कॅडेट शाहिद मकानदार यांनी (Solo Dance मध्ये उत्कृष्ट प्रदर्शन केले.

२) १२ /०२/२०२२ ते २३/०२/२०२२ S MAH BN NCC तर्फे H.D. College Solapur येथे Cadre camp मध्ये महाविद्यालयाचे एनसीसी IIrd Year चे ८ Cadets नी सहभाग नोंदविले.

३) ११/०४/२०२२ ते १२/०४/२०२२ MAH BN NCC तर्फे H.D. College Solapur येथे Cadre camp एकून 6 Cadets सहभाग घेतले होते.

४) एनसीसी विभाग तर्फे दरवर्षी प्रमाणे यंदा ही दि. २३/१२/२०२१ रोजी रक्तदान शिबिराचे आयोजित करण्यात आले होते. एकूण १७ एनसीसी कॅडेस नी रक्तदान करून मानव सेवा केली.

महाराष्ट्र शासनाचा अहवानानुसार महाष्ट्रातील रक्ताची गरज पूर्ण करण्याच्या हेतुनी एनसीसी Cadets नी रक्तादान केले. तसेच कॅलेजच्या शिक्षणकानी सुध्दा रक्तादान केले. रक्दान शिबीर यशस्वी करण्यासाठी एनसीसी ऑफिसर Capt. Dr. Glomi Herilesi यांनी विशेस पेरिक्षम घेतले आणि स्वता रक्दान केले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष कॅलेजचे प्राचार्य डॉ.ई.जा. तांबोळी होते.

५) १३/१२/२०२१ रोजी स्वच्छ भारत अभियान अंतर्गत महाविद्यालयच्या स्वच्छता मुहिम राबविण्यात आली. या स्वच्छता परिसर मध्ये मोहिम ४७ Cadets मध्ये नी करावे कार्य समजून स्वच्छता केली. स्वच्छता मोहिम चे अध्यक्ष महाविद्यालयचे प्राचार्य डॉ.ई.जी तांबोळी होते आणि सर्व प्राध्यापकानी सहकार्य केली. Capt. Dr. Gwos Shenilch यांच्या मार्गदर्शनाखाली स्वच्छता मोहिम राबविण्यात आली.

६) दि. २५/०१/२०२२ मतदार दिवस (Yoters dya) निमित्त एनसीसीच्या १५ Cadets नी Online मतदाराची शपथ घेतली. Capt. Dr. Gwos Sheniky याचां मार्गदर्शनाकाली मतदारदिवस आयोजित करण्यात आले होते.

NCC

NCC Unit
Jointly Organized
One Day Regional Level Workshop On
NCC STUDIES
(Elective Subject)

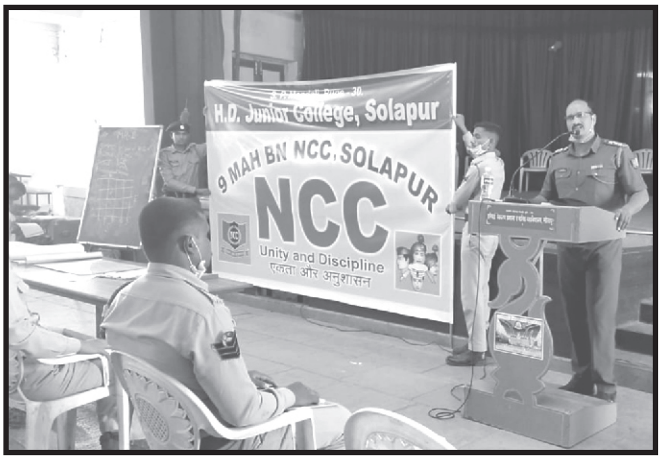
H.D. Junior College, Solapur
9 MAH BN NCC, SOLAPUR
NCC
Unity and Discipline
एकता और अनुशासन

NCC

GPS Map Camera
Solapur, Maharashtra, India
MW96+M65, Solapur, Maharashtra 413001, India
Lat 17.669542°

Solapur, Maharashtra, India
MW96+M65, Solapur, Maharashtra 413001, India
Lat 17.669498°

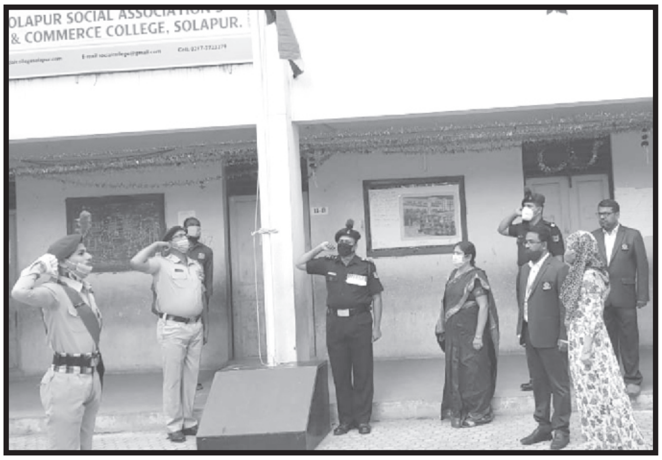
OLAPUR SOCIAL ASSOCIATION'S
& COMMERCE COLLEGE, SOLAPUR.

प्रा. डॉ. एन.ए. काकडे यांनी आदर्श शिक्षिका पुरस्कार देताना मान्यवर

विद्यार्थी इतिहास परिषदेत विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना मा. तेजस्वी सातपुते (अधिक्षक, सोलापूर ग्रामीण पोलिस)

अंतर महाविद्यालयीन क्रीडा समितीचे उद्घाटन करताना प्राचार्य उबाळे सर, प्राचार्य कोटी व प्रभारी कुलसचिव एस.के.पवार व प्र. प्राचार्य डॉ. आय.जे. तांबोळी

भूगोल विभागात माती व पाणी परीक्षण केंद्राचे उद्घाटन करताना डॉ. एन.जी. शिंदे व प्र. प्राचार्य डॉ. आय.जे. तांबोळी

डॉ. एम.के. शेख लिखित 'हॉकिनामा' पुस्तकाचे प्रकाशन करताना प्राचार्य डॉ. आय.जे. तांबोळी, डॉ. एम.के. शेख प्रा. एल.ए. वड्डो व मान्यवर

एफ.पी. ए.आय व सामाजिक कार्य समिती यांच्या वतीने डॉ. सुहासनी शहा यांच्या हस्ते आदर्श शिक्षक पुरस्कार स्वीकारताना प्रा.डॉ. जे.के.मुल्ला